

Συμβούλιο
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Βρυξέλλες, 25 Νοεμβρίου 2021
(OR. en)

14267/21

SOC 686
EMPL 515
ECOFIN 1129
EDUC 390

ΠΡΟΤΑΣΗ

Αποστολέας:	Για τη Γενική Γραμματέα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η κα Martine DEPREZ, Διευθύντρια
Αποδέκτης:	κ. Jeppe TRANHOLM-MIKKELSEN, Γενικός Γραμματέας του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης
Αριθ. εγγρ. Επιτρ.:	COM(2021) 743 final
Θέμα:	ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΟΙΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ

Διαβιβάζεται συνημμένως στις αντιπροσωπίες το έγγραφο - COM(2021) 743 final.

σνημμ.: COM(2021) 743 final

Βρυξέλλες, 24.11.2021
COM(2021) 743 final

**ΠΡΟΤΑΣΗ ΚΟΙΝΗΣ ΕΚΘΕΣΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ
ΑΠΟ ΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΚΑΙ ΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ**

Πίνακας περιεχομένων

ΚΥΡΙΑ ΜΗΝΥΜΑΤΑ.....	2
ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ	27
1.1 Τάσεις της αγοράς εργασίας.....	27
1.2 Κοινωνικές τάσεις	32
1.3 Ο αναθεωρημένος κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων: επισκόπηση των προκλήσεων που σχετίζονται με τις αρχές του πυλώνα	35
1.4 Πρωταρχικοί στόχοι της ΕΕ για το 2030.....	43
ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ — ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ.....	49
2.1. Κατευθυντήρια γραμμή 5: Τόνωση της ζήτησης εργασίας.....	49
2.1.1 Βασικοί δείκτες	49
2.1.2 Διαμόρφωση πολιτικής	67
2.2 Κατευθυντήρια γραμμή 6: Ενίσχυση της προσφοράς εργασίας και βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, σε δεξιότητες και σε ικανότητες.....	77
2.2.1 Βασικοί δείκτες	77
2.2.2 Διαμόρφωση πολιτικής	111
2.3 Κατευθυντήρια γραμμή 7: Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας και της αποτελεσματικότητας του κοινωνικού διαλόγου	125
2.3.1 Βασικοί δείκτες	125
2.3.2 Διαμόρφωση πολιτικής	156
2.4 Κατευθυντήρια γραμμή 8: Προαγωγή των ίσων ευκαιριών για όλους, προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας	165
2.4.1 Βασικοί δείκτες	165
2.4.2 Διαμόρφωση πολιτικής	191

KYPIA MHNYMATA

Η κοινή έκθεση για την απασχόληση (ΚΕΑ), η οποία εκδίδεται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο, παρακολουθεί, σε ετήσια βάση και σύμφωνα με το άρθρο 148 της ΣΛΕΕ, την κατάσταση της απασχόλησης στην Ένωση και την εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Παρουσιάζει, σε ετήσια βάση, τις κυριότερες εξελίξεις που έλαβαν χώρα στην Ευρωπαϊκή Ένωση στον τομέα της απασχόλησης και στον κοινωνικό τομέα και σκιαγραφεί τα μέτρα πολιτικής που έλαβαν πρόσφατα τα κράτη μέλη σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για τις πολιτικές απασχόλησης των κρατών μελών¹. Προσδιορίζει επίσης συναφείς τομείς προτεραιότητας για την ανάληψη δράσεων πολιτικής. Η πρόταση της Επιτροπής για την παρούσα έκθεση αποτελεί μέρος της φθινοπωρινής δέσμης του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου· μετά την ανταλλαγή απόψεων μεταξύ της Επιτροπής και των προπαρασκευαστικών οργάνων της, το τελικό κείμενο θα εγκριθεί από το Συμβούλιο Απασχόλησης, Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας και Καταναλωτών (EPSCO).

Η έκδοση της ΚΕΑ για το 2022 εστιάζει περισσότερο στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, σύμφωνα με τις δεσμεύσεις του σχεδίου δράσης του Μαρτίου 2021 και των ηγετών της ΕΕ που περιλαμβάνονται στη διακήρυξη του Πόρτο της 8ης Μαΐου. Η υλοποίησή του θα ενισχύσει την πορεία της Ένωσης προς μια ψηφιακή, πράσινη και δίκαιη μετάβαση και θα συμβάλει στην επίτευξη ανοδικής κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης και στην αντιμετώπιση των δημογραφικών προκλήσεων. Θα συμβάλει επίσης στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Η παρούσα έκθεση ενισχύει την παρακολούθηση του κοινωνικού πυλώνα, κυρίως μέσω θεματικών πλαισίων τα οποία καλύπτουν βασικές προκλήσεις στους τρεις τομείς της ισότητας ευκαιριών και της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, των δίκαιων όρων εργασίας και της κοινωνικής προστασίας και ένταξης. Η έκθεση ενσωματώνει επίσης τους τρεις νέους πρωταρχικούς στόχους της ΕΕ για το 2030 σχετικά με την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας του σχεδίου δράσης για τον πυλώνα, οι οποίοι επικροτήθηκαν τόσο από τους ηγέτες της ΕΕ στο πλαίσιο της κοινωνικής συνόδου κορυφής του Πόρτο όσο και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου. Η ΕΕ δεσμεύτηκε να επιτύχει έως το 2030 τους ακόλουθους πρωταρχικούς στόχους της ΕΕ:

- τουλάχιστον το 78 % του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών θα πρέπει να απασχολείται·
- τουλάχιστον το 60 % των ατόμων ηλικίας 25-64 ετών θα πρέπει να συμμετέχουν σε δραστηριότητες μάθησης κάθε χρόνο· και
- ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να μειωθεί κατά τουλάχιστον 15 εκατομμύρια σε σύγκριση με το 2019.

Μαζί με το Ταμείο Συνοχής, η υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων που προβλέπονται στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας των κρατών μελών θα προωθήσει μια δίκαιη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάκαμψη. Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας πρέπει να προωθή την οικονομική, κοινωνική και εδαφική συνοχή της Ένωσης μέσω της βελτίωσης της ανθεκτικότητας, της ετοιμότητας για την αντιμετώπιση κρίσεων, της ικανότητας προσαρμογής και του αναπτυξιακού δυναμικού των

¹ Η τελευταία επικαιροποίηση των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση εγκρίθηκε από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης τον Οκτώβριο του 2021 (ΕΕ L 379 της 26.10.2021, σ. 1).

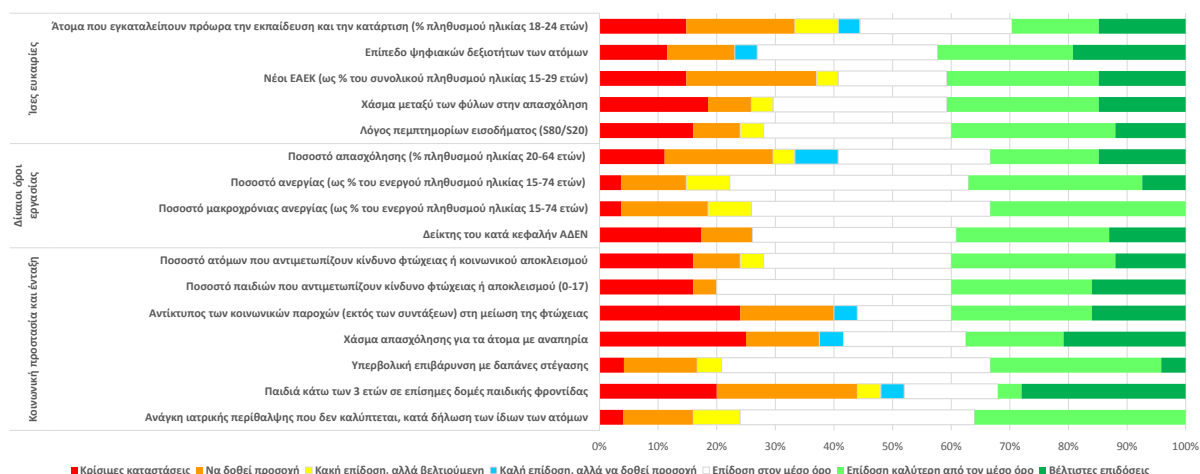
κρατών μελών. Με τον τρόπο αυτόν, ο μηχανισμός συνεισφέρει επίσης στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, με ιδιαίτερη έμφαση στην αντιμετώπιση των προκλήσεων που εντοπίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις². Στο πλαίσιο αυτό, τέσσερις από τους έξι πυλώνες που καθορίζουν το πεδίο εφαρμογής του μηχανισμού είναι σημαντικοί, και συγκεκριμένα οι εξής: i) έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη· ii) κοινωνική και εδαφική συνοχή· iii) υγεία και οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα· και iv) πολιτικές για την επόμενη γενιά, τα παιδιά και τους νέους. Στο πλαίσιο της ανάλυσης της διαμόρφωσης πολιτικής, η κοινή έκθεση για την απασχόληση περιλαμβάνει επίσης επιλογή μέτρων που υποστηρίζονται από τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), καθώς και από άλλες ενωσιακές πηγές χρηματοδότησης, μεταξύ των οποίων το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+, το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης και το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης.

Η ανάλυση που περιλαμβάνεται στην ΚΕΑ 2022 βασίζεται στον αναθεωρημένο κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων για την πληρέστερη κάλυψη των αρχών του πυλώνα. Στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης του Μαρτίου 2021 για τον κοινωνικό πυλώνα, η Επιτροπή πρότεινε την αναθεώρηση του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, ώστε να καταστεί δυνατή η καλύτερη παρακολούθηση του πυλώνα με αναθεωρημένη δέσμη πρωταρχικών δεικτών, οι οποίοι εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο EPSCO τον Ιούνιο του 2021. Επομένως, στην ΚΕΑ 2022 αξιολογούνται οι επιδόσεις των κρατών μελών όσον αφορά την αναθεωρημένη δέσμη των πρωταρχικών δεικτών³. Οι δείκτες αυτοί περιλαμβάνουν πλέον δείκτες οι οποίοι παρέχουν τη δυνατότητα αποτύπωσης σημαντικών διαστάσεων, όπως η εκπαίδευση των ενηλίκων, η ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας, ο κίνδυνος φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού για τα παιδιά και η υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης. Τα στοιχεία από τον αναθεωρημένο κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, σε συνδυασμό με την ειδική ανά χώρα ανάλυση των στοιχείων και του πλαισίου πολιτικής, επιτρέπουν τον ακριβέστερο προσδιορισμό των βασικών προκλήσεων στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και στον κοινωνικό τομέα στην ΕΕ και στα κράτη μέλη (βλ. διάγραμμα 1). Με τον τρόπο αυτόν θα είναι δυνατή η στενότερη παρακολούθηση των κοινωνικών εξελίξεων και αποκλίσεων. Οι συμβουλευτικές επιτροπές του Συμβουλίου EPSCO θα εξετάσουν πρόταση που υποβλήθηκε από την Ισπανία και το Βέλγιο για τη θέσπιση διαδικασίας κοινωνικών ανισορροπιών βάσει του άρθρου 148 της ΣΛΕΕ στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Διάγραμμα 1: Προκλήσεις στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και στον κοινωνικό τομέα σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ βάσει των πρωταρχικών δεικτών του αναθεωρημένου κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων

² Άρθρο 4 του κανονισμού (ΕΕ) 2021/241 για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΕΕ L 57 της 18.2.2021, σ. 17).

³ Στο σχέδιο δράσης για τον κοινωνικό πυλώνα προτάθηκαν επίσης δευτερεύοντες δείκτες του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, για τους οποίους οι συζητήσεις βρίσκονται ακόμη σε εξέλιξη.

Σημειώσεις: 1) δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα στοιχεία για τον δείκτη σχετικά με τη συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση· 2) ο δείκτης για τις ψηφιακές δεξιότητες αφορά στοιχεία του 2019· 3) τα στοιχεία σχετικά με ορισμένους δείκτες είναι ελλιπή για κάποιες χώρες· τα υπομνήματα για όλους τους δείκτες παρουσιάζονται στο παράρτημα της έκθεσης.

Ο αντίκτυπος της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 στην αγορά εργασίας αμβλύθηκε χάρη στην ανάληψη άμεσης και αποφασιστικής δράσης πολιτικής σε επίπεδο κρατών μελών και ΕΕ. Μολονότι η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας εδραιώνεται, η απασχόληση και το σύνολο των δεδουλευμένων ωρών εργασίας δεν έχουν επανέλθει ακόμη στα προ κρίσης επίπεδα.⁴ Το ποσοστό απασχόλησης, μετά την πτώση του σε χαμηλό επίπεδο της τάξης του 71,6 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020, ανέκαμψε εν μέρει το δεύτερο τρίμηνο του 2021 και ανήλθε στο 72,8 % για τα άτομα ηλικίας 20-64 ετών, ποσοστό που είναι χαμηλότερο από την ανώτατη τιμή του 73,3 % που είχε σημειωθεί κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2019. Μολονότι η οικονομική ανάκαμψη θα στηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας, η επαναφορά στα προ κρίσης επίπεδα απασχόλησης δεν αναμένεται πριν από το 2022. Όπως αποτυπώνεται στον πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για το ποσοστό απασχόλησης, η επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης αποτελεί βασική προτεραιότητα για το 2030 προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλοι μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην οικονομία και την κοινωνία και να μειωθεί, συνεπώς, ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας. Συνολικά, η αύξηση της ανεργίας έχει διατηρηθεί σε επίπεδα χαμηλότερα από τα επίπεδα που θα μπορούσαν να αναμένονται λαμβανομένης υπόψη της έκτασης των επιπτώσεων της COVID-19 στην οικονομία. Αυτό οφείλεται στα μέτρα πολιτικής που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη — μεταξύ άλλων με τη στήριξη από τη χρηματοδότηση της ΕΕ [κυρίως από το ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE)⁵ και από τη συνδρομή στην ανάκαμψη για τη συνοχή και τις περιοχές της Ευρώπης (REACT-EU)⁶]— και, σε μικρότερο βαθμό, στο γεγονός ότι ορισμένα άτομα περιήλθαν, τουλάχιστον προσωρινά, σε οικονομική αδράνεια όταν η αναζήτηση εργασίας κατέστη δυσχερέστερη.

⁴ Αυτό αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και προσωρινής διαθεσιμότητας εξακολουθούν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο για πολλούς εργαζομένους, σε συνδυασμό με τους περιορισμούς στις απολύσεις που επέβαλαν αρκετά κράτη μέλη προκειμένου να συμβάλουν στη διατήρηση της απασχόλησης.

⁵ Κανονισμός (ΕΕ)2020/672 του Συμβουλίου, της 19ης Μαΐου 2020.

⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2020/2221 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Δεκεμβρίου 2020.

Η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας εδραιώνεται

72,8 %

ποσοστό

απασχόλησης το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (1,2 εκατ. μονάδες υψηλότερο σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

6,7 %

ποσοστό

απασχόλησης τον Σεπτέμβριο του 2021 (1 εκατ. μονάδα χαμηλότερο σε σχέση με το προηγούμενο έτος)

17,4 %

ποσοστό ανεργίας

των νέων το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (0,6 εκατ. μονάδες υψηλότερο σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020)

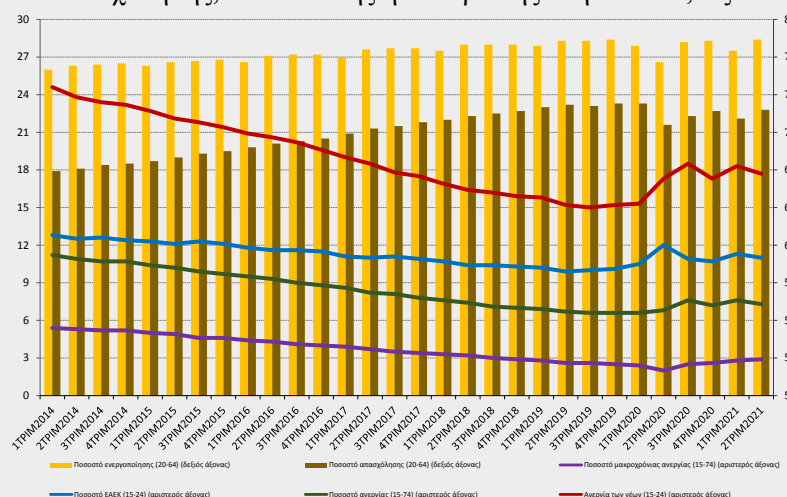
+13,3 %

δεδουλευμένες

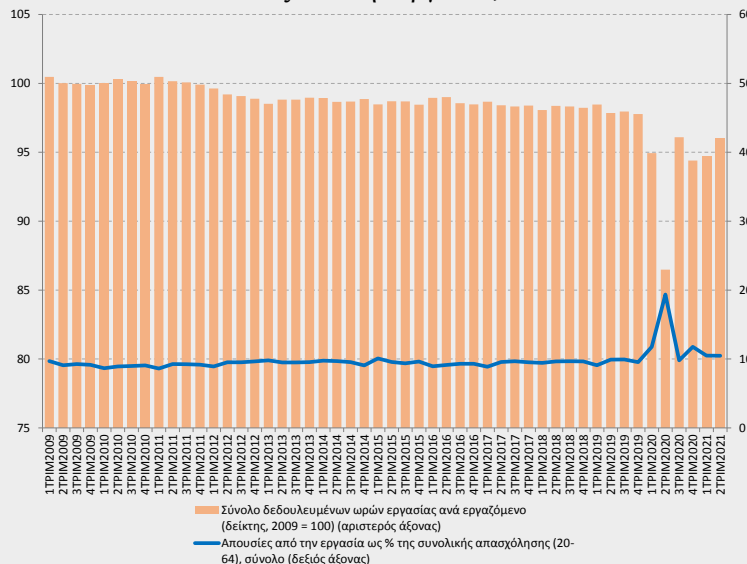
ώρες εργασίας

ανά εργαζόμενο το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2020 (ωστόσο, 2,7 % χαμηλότερο απ' ό,τι το δεύτερο τρίμηνο του 2019)

Ποσοστά ενεργοποίησης και ανεργίας και ποσοστό νέων εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης στην ΕΕ-27, ως %

Σύνολο δεδουλευμένων ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο και απουσίες από την εργασία, ΕΕ-27

Σημείωση: Διακοπή στις σειρές στα τριμηνιαία ποσοστά ανεργίας από το πρώτο τρίμηνο του 2021. Πηγή: Eurostat, βάση δεδομένων [une_pt_q], [une_ltu_q] και έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsi_emp_q], [lfsi_neet_q]. Στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις και όχι ημερολογιακά προσαρμοσμένα.

Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 ανέκοψε τη θετική τάση του ποσοστού ενεργοποίησης που παρατηρήθηκε τα τελευταία έτη. Το ποσοστό ενεργοποίησης στην ΕΕ-27 για την ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών μειώθηκε ελαφρώς λόγω της πανδημίας, αλλά έχει ήδη ανακτήσει την αξία του στα προ κρίσης επίπεδα σε τριμηνιαίους όρους. Αυτό οφείλεται

σε μεγάλο βαθμό στη συμμετοχή τόσο των γυναικών όσο και της ηλικιακής ομάδας 55-64 ετών στην αγορά εργασίας. Σε απόλυτους όρους, ωστόσο, ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της ΕΕ συρρικνώθηκε κατά την τελευταία δεκαετία, γεγονός που αποτελεί επίσης καθοριστικό παράγοντα για την αύξηση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού. Στο πλαίσιο αυτό είναι σημαντικές οι πολιτικές που εξασφαλίζουν τη συμμετοχή περισσότερων ατόμων στην αγορά εργασίας, καθιστούν δυνατό τον μεγαλύτερο και υγιέστερο επαγγελματικό βίο και βελτιώνουν την παραγωγικότητα μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Η βελτίωση των συνθηκών εργασίας και η καλύτερη προσαρμογή τους στις μεταβαλλόμενες ανάγκες των εργαζομένων κατά τη διάρκεια της ζωής τους θα έχει θετικό αντίκτυπο στην προσφορά εργασίας και, ως εκ τούτου, θα στηρίξει δυνητικά υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης.

Η COVID-19 είχε διαφορετικό αντίκτυπο μεταξύ των διαφορετικών τομέων και τύπων εργαζομένων

Υψηλότερα ποσοστά αύξησης της απασχόλησης

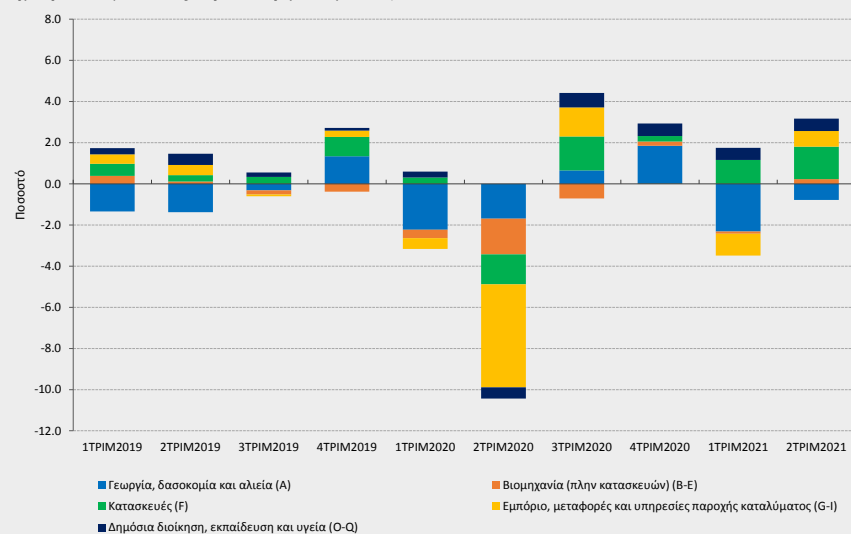
από το δεύτερο τρίμηνο του 2020 στους τομείς των κατασκευών, της δημόσιας διοίκησης και των δραστηριοτήτων ΤΠΕ

Χαμηλότερα ποσοστά αύξησης της απασχόλησης

από το δεύτερο τρίμηνο του 2020 στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις τέχνες και την ψυχαγωγία και τη γεωργία

1,6 εκατομμύρια λιγότεροι εργαζόμενοι (20-64) με συμβάσεις ορισμένου χρόνου κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2019

Μεταβολές στην απασχόληση ανά οικονομική δραστηριότητα (εγχώρια έννοια, στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις και στοιχεία ημερολογιακώς προσαρμοσμένα), ΕΕ-27

Πηγή: Eurostat, βάση δεδομένων [tec00109]. Σημείωση: * Δραστηριότητες βάσει της ταξινόμησης NACE αναθ. 2.

Καθώς η οικονομία ανακάμπτει από τους κλυδωνισμούς λόγω της νόσου COVID-19, αναμένεται να μην αποκατασταθούν όλες οι θέσεις εργασίας και, συνεπώς, η στήριξη των μεταβάσεων από μια θέση εργασίας σε άλλη αποκτά ιδιαίτερη σημασία. Από το

δεύτερο τρίμηνο του 2020, τα υψηλότερα ποσοστά αύξησης της απασχόλησης παρατηρούνται στους τομείς των κατασκευών, της δημόσιας διοίκησης και των δραστηριοτήτων ΤΠΕ, ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά αύξησης της απασχόλησης διαπιστώνονται στο χονδρικό και λιανικό εμπόριο, τις τέχνες και την ψυχαγωγία και τη γεωργία. Για ορισμένες από τις πληγείσες εταιρείες, η πανδημία θα έχει αποτελέσει μόνο μια μεταβατική περίοδο κλυδωνισμών. Για κάποιες άλλες, μπορεί να οδηγήσει σε βαθιές αλλαγές στα επιχειρηματικά μοντέλα, εν μέρει λόγω της μετατόπισης των προτιμήσεων των καταναλωτών (για παράδειγμα, ευρύτερη χρήση του ηλεκτρονικού εμπορίου) και των πρακτικών οργάνωσης και εργασίας των επιχειρήσεων (συμπεριλαμβανομένης της ψηφιοποίησης και της προώθησης πιο βιώσιμων μεθόδων παραγωγής). Υπό αυτή την οπτική, ορισμένα καθήκοντα ενδέχεται να είναι πλέον περιττά, εξέλιξη που απαιτεί αναδιάρθρωση όσον αφορά τις μεθόδους εργασίας και την εισροή εργασίας, με μεγαλύτερη ανάγκη στήριξης των μεταβάσεων από μια θέση εργασίας σε άλλη από τους υπευθύνους χάραξης πολιτικής και τις επιχειρήσεις, σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την αποτελεσματική ενεργό στήριξη της απασχόλησης (EASE). Η ανάκαμψη παρέχει επίσης την ευκαιρία προσανατολισμού προς ένα πιο βιώσιμο κοινωνικοοικονομικό σύστημα με νέα επιχειρηματικά μοντέλα και ευρείες επιπτώσεις για τα είδη των προσφερόμενων θέσεων εργασίας και τις δεξιότητες που απαιτούνται. Απαιτείται ταχεία ανακατανομή του εργατικού δυναμικού βάσει αποτελεσματικών ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και λήψη μέτρων αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης για την αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού, τη συμβολή στην τόνωση της παραγωγικότητας, των αποδοχών και της κοινωνικής συνοχής, καθώς και για τη διευκόλυνση της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας μπορούν να διαδραματίσουν χρήσιμο ρόλο εν προκειμένω, με τη διευκόλυνση και την υποστήριξη διαδικασιών αναδιάρθρωσης. Θα πρέπει να εξακολουθήσουν να αποτελούν μέρος της εργαλειοθήκης πολιτικής πέραν της κρίσης και να επανεστιάσουν στην παροχή βοήθειας για τον εκσυγχρονισμό της οικονομίας (π.χ. μέσω συναφών μέτρων ανάπτυξης δεξιοτήτων), χωρίς να καθυστερούν τις διαρθρωτικές προσαρμογές.

Η κρίση ανέδειξε τη δυσχερέστερη κατάσταση των νέων στην αγορά εργασίας

13,7 %

νέοι ΕΑΕΚ

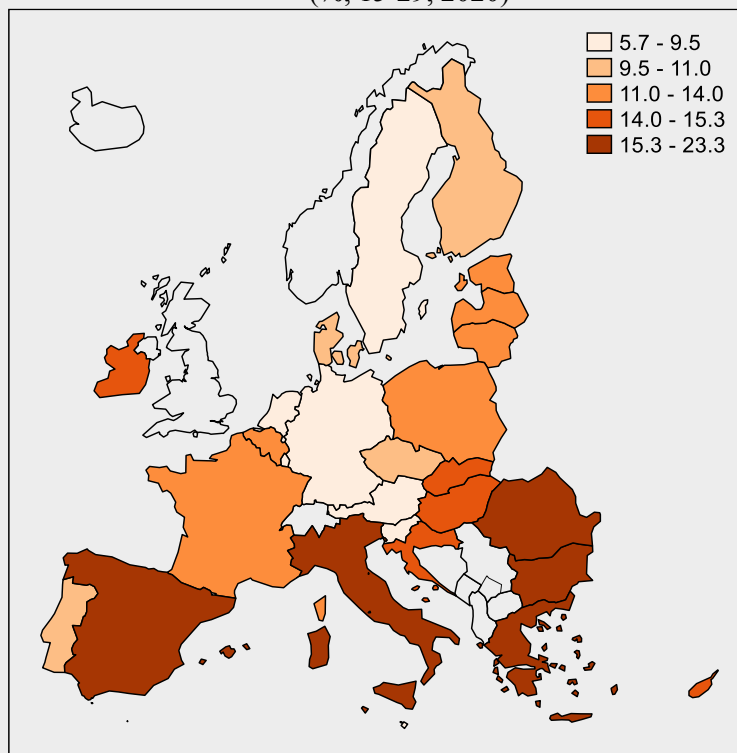
(ηλικίας 15-29 ετών)
το 2020

**+1,3 εκατοστιαίες
μονάδες**

**ποσοστό ανεργίας
των νέων** μεταξύ
2019 και 2020

**Διπλάσιος ο
αριθμός των
νέων με καθεστώς
αναγκαστικής
προσωρινής
απασχόλησης**
απ' ό,τι τα άτομα
ηλικίας 25-64 ετών

Νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης
(%, 15-29, 2020)

Σημείωση: Ορισμένες διοικητικές μονάδες σε νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιοχές δεν εκπροσωπούνται. Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [edat_lfse_35]. © EuroGeographics για τα διοικητικά όρια.

Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 είχε εντονότερο αντίκτυπο στους νέους, ιδίως στους νέους που ξεκινούν τη σταδιοδρομία τους, γεγονός που απαιτεί την ανάληψη ταχείας και αποφασιστικής δράσης πολιτικής. Το ποσοστό ανεργίας των νέων (15-24 ετών) στην ΕΕ παρουσίασε αρχικές ενδείξεις ανάκαμψης έως τα μέσα του 2021, αλλά το δεύτερο τρίμηνο του 2021 εξακολουθούσε να ανέρχεται στο 17,4 %, ποσοστό που είναι σχεδόν τριπλάσιο από το ποσοστό ανεργίας του πληθυσμού ηλικίας 25-74 ετών. Οι κλυδωνισμοί λόγω της νόσου COVID-19 ανέτρεψαν την εξαετή πτωτική τάση του αριθμού των νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ), εν μέρει λόγω των επισφαλών θέσεων των νέων στην αγορά εργασίας. Για τον λόγο αυτόν, απαιτούνται αποφασιστικές δράσεις πολιτικής για την πρόληψη των κινδύνων μακροπρόθεσμων αρνητικών επιπτώσεων στην ευημερία και τις προοπτικές σταδιοδρομίας τους. Η μείωση του αριθμού των ΕΑΕΚ αποτελεί πράγματι μία από τις συμπληρωματικές φιλόδοξες δεσμεύσεις της ΕΕ που προτείνονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο σχέδιο δράσης για τον κοινωνικό πυλώνα. Οι ενισχυμένες εγγυήσεις για τη νεολαία ενδυναμώνουν τις δράσεις για την εξασφάλιση προσφοράς απασχόλησης καλής ποιότητας, συνεχούς εκπαίδευσης, μαθητείας ή άσκησης εντός περιόδου τεσσάρων μηνών από τη στιγμή που οι νέοι καθίστανται άνεργοι ή εξέρχονται από την τυπική

εκπαίδευση⁷. Η πρωτοβουλία ALMA⁸ (από τα αρχικά των λέξεων Aim, Learn, Master, Achieve, δηλαδή στοχεύω, μαθαίνω, κατακτώ, επιτυγχάνω) θα βοηθήσει μειονεκτούντες νέους ΕΑΕΚ να αποκτήσουν επαγγελματική πείρα στο εξωτερικό, περιλαμβανομένης επίσης της αναγκαίας κοινωνικής στήριξης, με στόχο την ένταξή τους στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση ή την ποιοτική απασχόληση.

Δεδομένου του άνισου αντικτύπου της κρίσης στις διάφορες ομάδες εργαζομένων, η χάραξη εξατομικευμένων ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας είναι σημαντική για τη διασφάλιση της ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς. Οι εργαζόμενοι σε άτυπη μορφή απασχόλησης έχουν πληγεί σοβαρά, ιδίως οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στα κράτη μέλη με υψηλότερα ποσοστά προσωρινής απασχόλησης⁹. Τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ έχουν υποστεί μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας απ' ό,τι ο γηγενής πληθυσμός. Επιπλέον, υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες αύξησης της απασχόλησης μεταξύ των ατόμων με αναπηρία: το 2020 το χάσμα μεταξύ του ποσοστού απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία και άλλων ατόμων ανήλθε σε 24,5 εκατοστιαίες μονάδες στην ΕΕ.

Η πανδημία ανέδειξε περαιτέρω μακροχρόνιες προκλήσεις που αφορούν τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας. Μολονότι τα στοιχεία δεν καταδεικνύουν ισχυρότερο αρνητικό αντίκτυπο στα ποσοστά απασχόλησης των γυναικών σε σύγκριση με τους άνδρες, οι γυναίκες βρέθηκαν αντιμέτωπες με πιο απότομη πτώση μείωση των ωρών εργασίας απ' ό,τι οι άνδρες κατά τις περιόδους του εγκλεισμού. Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται στις διαφορές που υπάρχουν στην εκπροσώπηση γυναικών και ανδρών σε τομείς και επαγγέλματα που επλήγησαν από την κρίση, σε διαφορές μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη χρήση της τηλεργασίας, καθώς και στο γεγονός ότι οι γυναίκες ανέλαβαν το μεγαλύτερο μερίδιο των ευθυνών φροντίδας. Επιπλέον, κατά τη διάρκεια της κρίσης, οι γυναίκες με παιδιά που ζουν μόνες υπέστησαν μεγαλύτερες απώλειες θέσεων εργασίας απ' ό,τι οι γυναίκες χωρίς παιδιά. Αυτό αναδεικνύει τη σημασία των υπηρεσιών παιδικής φροντίδας και μακροχρόνιας φροντίδας για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας. Στο πλαίσιο αυτό επίσης, η οδηγία για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής¹⁰, η οποία πρέπει να μεταφερθεί στο εθνικό δίκαιο των κρατών μελών έως τις 2 Αυγούστου 2022, αποσκοπεί στην εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης και ισορροπημένης χρήσης των ρυθμίσεων που αφορούν τις άδειες από άνδρες και γυναίκες. Με τον τρόπο αυτόν, οι γονείς με παιδιά ή οι εργαζόμενοι με εξαρτώμενους συγγενείς θα έχουν τη δυνατότητα να εξισορροπούν αποτελεσματικότερα τις ευθύνες φροντίδας και τις επαγγελματικές υποχρεώσεις τους. Από την άλλη πλευρά, ο σχεδιασμός των φορολογικών συστημάτων εξακολουθεί να αποθαρρύνει

⁷ [Σύσταση του Συμβουλίου](#), της 30ής Οκτωβρίου 2020, για «μια γέφυρα προς την απασχόληση — ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία» και για την κατάργηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2013, για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία, 2020/C 372/01 (ΕΕ C 372 της 4.11.2020, σ. 1).

⁸ Περισσότερες πληροφορίες διατίθενται στην ακόλουθη διεύθυνση: [ALMA \(Aim, Learn, Master, Achieve\) — Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ένταξη — Ευρωπαϊκή Επιτροπή \(europa.eu\)](#).

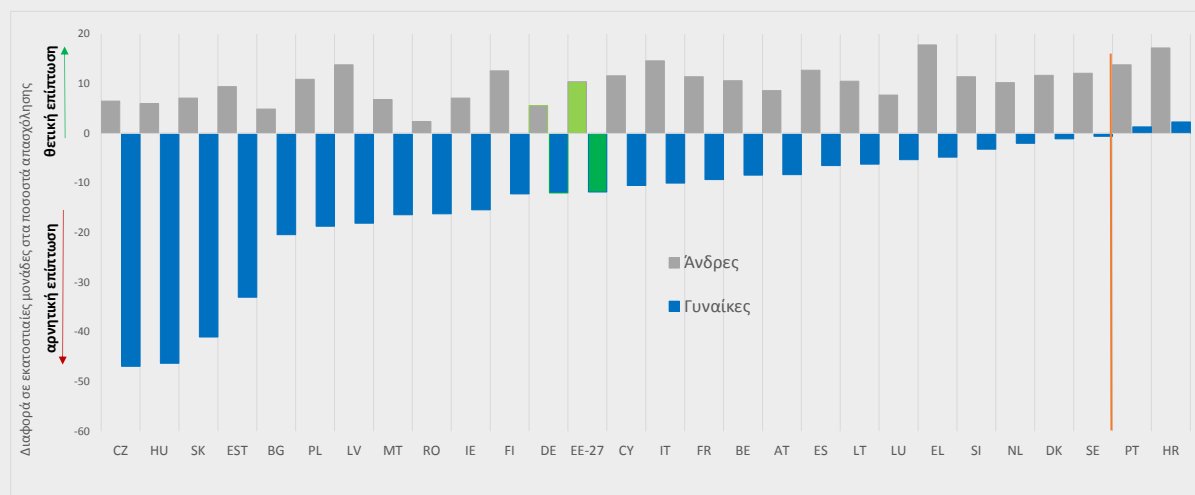
⁹ Οι εν λόγω εργαζόμενοι συχνά δεν καλύπτονταν επαρκώς από παροχές αναπλήρωσης εισοδήματος, μολονότι πολλές κυβερνήσεις είχαν θέσει ως στόχο τη μείωση ή την κάλυψη του χάσματος αυτού με μέτρα έκτακτης ανάγκης. [Σύσταση 2019/C 387/01 του Συμβουλίου, της 8ης Νοεμβρίου 2019](#), σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολούμενους, με σκοπό την ενίσχυση της θέσης τους (ΕΕ C 387 της 15.11.2019, σ. 1).

¹⁰ [Οδηγία \(ΕΕ\) 2019/1158](#) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές και την κατάργηση της οδηγίας 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου.

τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των δεύτερων εργαζόμενων μελών της οικογένειας (τα οποία είναι συνήθως γυναίκες) σε ορισμένα κράτη μέλη.

Οι διαφορές μεταξύ των φύλων στην αγορά εργασίας παραμένουν μεγάλες

Διαφορές στο ποσοστό απασχόλησης μεταξύ ατόμων με και χωρίς παιδιά ηλικίας κάτω των 6 ετών το 2020 (σε εκατοστιαίες μονάδες, ανά φύλο, ηλικία 25-49 ετών)

Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών με μικρά παιδιά στην ΕΕ είναι **κατά 11,8 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο** από το αντίστοιχο ποσοστό των γυναικών χωρίς παιδιά

Οι δεδουλευμένες ώρες εργασίας **μειώθηκαν περισσότερο για τις γυναίκες**, συχνά λόγω υποχρεώσεων φροντίδας (6,1 μονάδες για τις γυναίκες έναντι 4,3 για τους άνδρες)

Εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη **συμμετοχή σε υπηρεσίες παιδικής φροντίδας**

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [lfst_hheredch].

Παρότι υπάρχουν δυνατότητες αύξησης της απασχόλησης σε ορισμένες ομάδες, οι αυξανόμενες ελλείψεις εργατικού δυναμικού σε πολλά κράτη μέλη καταδεικνύουν την **καίρια σημασία της γενικότερης ανάγκης επανειδίκευσης και αναβάθμισης των δεξιοτήτων**. Η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της COVID-19 είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη. Το 2021, μετά τη χαλάρωση των μέτρων απαγόρευσης της κυκλοφορίας και τη σταδιακή οικονομική ανάκαμψη, οι κενές θέσεις εργασίας άρχισαν να αυξάνονται εκ νέου στην πλειονότητα των κρατών μελών. Σε τομείς όπως οι κατασκευές, η υγεία και η μακροχρόνια φροντίδα, καθώς και οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών, αναφέρθηκαν οι μεγαλύτερες ελλείψεις εργατικού δυναμικού, οι οποίες οφείλονται, μεταξύ άλλων αιτιών, σε μακροχρόνιες ελλείψεις δεξιοτήτων. Επιπλέον, λόγω της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, μπορεί να αναμένεται αυξημένη ζήτηση εργατικού δυναμικού σε τομείς που συνδέονται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τις κατασκευές, τη γεωργία και τη δασοκομία, και θα παρατηρηθεί κυρίως στην ομάδα μέσης ειδίκευσης.

Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού αυξήθηκαν με την οικονομική ανάκαμψη

2,1 %

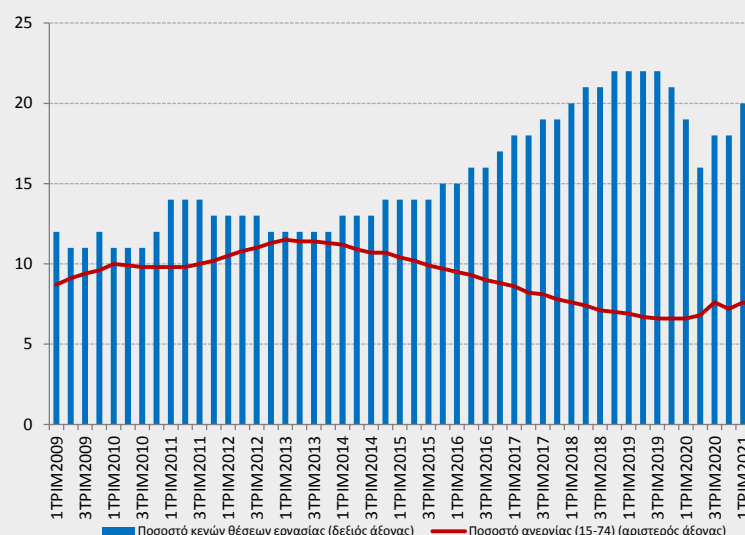
ποσοστό κενών θέσεων εργασίας

το δεύτερο τρίμηνο του-2021, κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι το δεύτερο τρίμηνο του 2020 και μόνο κατά 0,1 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο απ' ό,τι το δεύτερο τρίμηνο του 2019

Οι ελλείψεις δεξιοτήτων

μακροχρόνιου χαρακτήρα καθοδηγούν την τάση στους τομείς των κατασκευών, της υγείας, της μακροχρόνιας φροντίδας και των ΤΠΕ

Ποσοστό κενών θέσεων εργασίας και ποσοστό ανεργίας (15-74) στην ΕΕ-27

Σημείωση: Δραστηριότητες B-S της NACE Αναθ. 2. Ποσοστό ανεργίας, τριμηνιαία στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις. Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [jvs_q_nace2] και [jvs_rt_q].

Μια θέση εργασίας δεν εξασφαλίζει πάντοτε εισόδημα αξιοπρεπούς διαβίωσης. Η φτώχεια των εργαζομένων στην ΕΕ-27 έχει αυξηθεί από 8,5 % το 2010 σε 9 % το 2019. Κατά γενικό κανόνα, οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου αντιμετωπίζουν πολύ υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας των εργαζομένων απ' ό,τι οι εργαζόμενοι με συμβάσεις αόριστου χρόνου (16,2 % έναντι 5,9 %), όπως και οι εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης σε σύγκριση με τους εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης (19 % έναντι 4,9 %). Επιπλέον, οι εργαζόμενοι που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν κίνδυνο φτώχειας των εργαζομένων σε σχέση με τους γηγενείς. Παρά τις πρόσφατες αυξήσεις του κατώτατου μισθού σε πολλά κράτη μέλη, οι νόμιμοι κατώτατοι μισθοί παραμένουν συχνά χαμηλοί σε σύγκριση με τους υπόλοιπους μισθούς στην οικονομία. Σύμφωνα με την πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για επαρκείς κατώτατους μισθούς¹¹, οι συλλογικές διαπραγματεύσεις διαδραματίζουν κομβικό ρόλο για τη διασφάλιση προστασίας με τη μορφή επαρκούς κατώτατου μισθού σε ολόκληρη την Ένωση.

¹¹ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για επαρκείς κατώτατους μισθούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση [COM(2020) 682 final].

Η απασχόληση ορισμένου χρόνου μειώνεται από την έναρξη της πανδημίας, εξέλιξη που αποτυπώνει τις υψηλότερες απώλειες θέσεων εργασίας ορισμένου χρόνου απ' ό,τι μεταξύ των εργαζομένων με καθεστώς απασχόλησης αόριστου χρόνου, μολονότι εξακολουθεί να είναι σημαντική σε αρκετά κράτη μέλη. Οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου συνεχίζουν να είναι ευρέως διαδεδομένες μεταξύ των γυναικών, των νέων και των εργαζομένων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ. Οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου που χρησιμεύουν ως εφалτήριο για την εξασφάλιση περισσότερων θέσεων εργασίας αόριστου χρόνου έχουν καίρια σημασία για τη βελτίωση της συνολικής ποιότητας των θέσεων εργασίας. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ο κύριος λόγος για τον οποίο οι εργαζόμενοι συνάπτουν σύμβαση ορισμένου χρόνου εξακολουθεί να είναι η δυσκολία ανεύρεσης θέσης εργασίας αόριστου χρόνου. Οι εργαζόμενοι με καθεστώς αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης αναφέρουν συχνά χαμηλότερα επίπεδα ικανοποίησης από την εργασία, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τις επιδόσεις τους και την απόκτηση δεξιοτήτων. Το ποσοστό μερικής απασχόλησης στην ΕΕ μειώθηκε το 2020 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, ωστόσο η αναγκαστική μερική απασχόληση εξακολουθεί να επηρεάζει ένα σημαντικό ποσοστό εργαζομένων.

Η αιφνίδια σημαντική αύξηση της τηλεργασίας κατέδειξε τόσο τα πλεονεκτήματα όσο και τις προκλήσεις που συνδέονται με την εξ αποστάσεως εργασία. Κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας, η τηλεργασία αποδείχτηκε σημαντική για πολλές επιχειρήσεις για τη διασφάλιση της συνέχισης των δραστηριοτήτων και της υγείας των εργαζομένων τους. Υπό κανονικές συνθήκες, παρέχει επίσης τη δυνατότητα μείωσης του χρόνου μετακίνησης, μεγαλύτερη ευελιξία και ευκαιρίες εξισορρόπησης επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους εργαζομένους, καθώς και μεγαλύτερη παραγωγικότητα και αποδοτικότητα για τις επιχειρήσεις. Ωστόσο, η τηλεργασία μπορεί ενίοτε να καθιστά ασαφή τα υφιστάμενα όρια μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, γεγονός που συνεπάγεται υψηλότερη ένταση εργασίας και δυσκολίες όσον αφορά την εξασφάλιση συλλογικής εκπροσώπησης και συμμετοχής στη λήψη αποφάσεων και την κατάρτιση στον χώρο εργασίας σε ορισμένες περιπτώσεις. Οι ψηφιακές τεχνολογίες έχουν καταστήσει δυνατή τη διευρυμένη χρήση της τηλεργασίας και έχουν στηρίξει την καλύτερη αντιστοίχιση μεταξύ της ζήτησης και της προσφοράς εργασίας, ενώ παρουσιάζουν ταυτόχρονα προκλήσεις για ορισμένες ομάδες, κυρίως για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης ή τους ηλικιωμένους, όσον αφορά την πλήρη συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας και την κοινωνία. Λαμβανομένου υπόψη ότι η κατάσταση αυτή μπορεί να αυξήσει, με τη σειρά της, τους κινδύνους του ψηφιακού χάσματος, της αγοράς εργασίας και του κοινωνικού αποκλεισμού, είναι σημαντικό να εξασφαλιστούν για όλους οι ψηφιακές δεξιότητες που απαιτούνται ώστε να μπορούν να επωφεληθούν από την ψηφιακή μετάβαση.

Η πανδημία επιτάχυνε τις συνεχιζόμενες τάσεις στην ψηφιοποίηση, μεταξύ άλλων με την τόνωση της εργασίας μέσω πλατφορμών, η οποία απαιτεί δράση πολιτικής για τη διαχείριση των σχετικών μετασχηματισμών, κυρίως όσον αφορά τους όρους εργασίας και την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία. Οι ψηφιακές τεχνολογίες προσφέρουν νέους τρόπους μάθησης και εργασίας, καθώς και νέες ευκαιρίες για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές. Στην αγορά εργασίας, δημιουργούν ευκαιρίες απασχόλησης και μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη αντιστοίχιση μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων. Ωστόσο, μπορεί επίσης να ενέχουν κινδύνους για τις υφιστάμενες θέσεις εργασίας και για την ποιότητα της απασχόλησης, ιδίως για τα άτομα που ασκούν δραστηριότητες έντασης ρουτίνας και για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης. Παράλληλα με την ανακατανομή του εργατικού δυναμικού σε επαγγέλματα που απαιτούν ψηφιακές δεξιότητες, ενδέχεται να υπάρξει ανακατανομή στα επαγγέλματα που συνδέονται με την οικονομία των ψηφιακών πλατφορμών εργασίας. Η ζήτηση διαδικτυακής εργασίας αυξήθηκε ραγδαία κατά τη διάρκεια

της πανδημίας (με πενταπλασιασμό των εσόδων κατά την τελευταία πενταετία), γεγονός που αναδεικνύει περισσότερο τη σημασία της αποσαφήνισης του νομικού καθεστώτος και της βελτίωσης των συνθηκών για τους εργαζομένους σε πλατφόρμες.

Σε αρκετά κράτη μέλη, η χρήση της μερικής απασχόλησης και των άτυπων μορφών απασχόλησης έχει μια σημαντική συνιστώσα αναγκαστικού χαρακτήρα

13,3 %

εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στην ΕΕ το 2020

(κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο ποσοστό απ' ό,τι το 2019· 15-64)

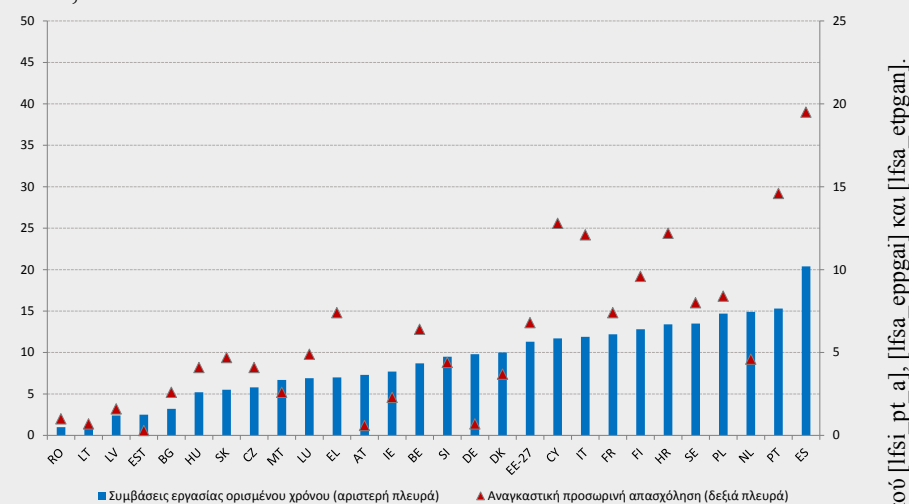
εκ των οποίων

6,8 %

με καθεστώς αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης

με επικρατέστερο το ποσοστό των νέων

Συμβάσεις ορισμένου χρόνου ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (15-64) το 2020. Αναγκαστική προσωρινή απασχόληση (15-64) το 2020, ΕΕ-27

17,2 %

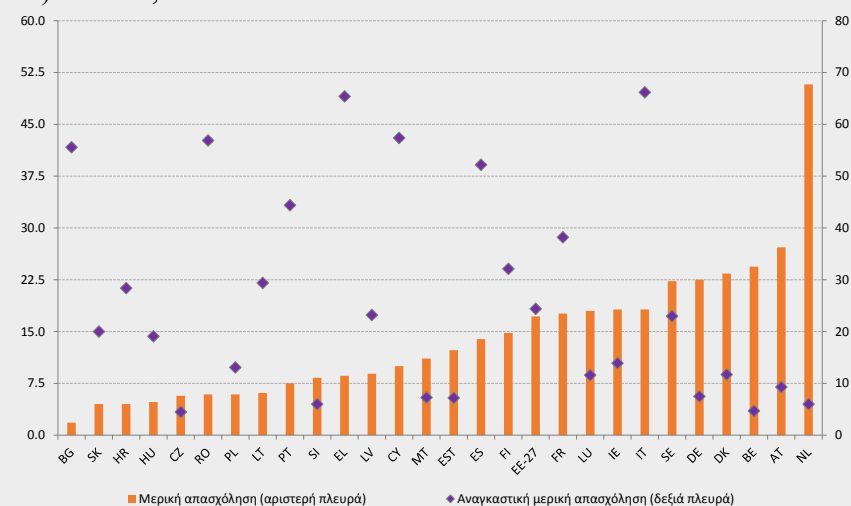
εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου στην ΕΕ το 2020

(κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο ποσοστό απ' ό,τι το 2019·

25 %

με καθεστώς αναγκαστικής μερικής απασχόλησης στην ΕΕ το 2020

Συμβάσεις μερικής απασχόλησης ως ποσοστό της συνολικής απασχόλησης (15-64) το 2020. Αναγκαστική μερική απασχόληση (15-64) το 2020, ΕΕ-27

Πηγή: Eurostat, βάση δεδομένων [eseem190] και έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_pt_al, [lfsa_eppgai] και [lfsa_etpgan].

Η μετάβαση στην πράσινη οικονομία και η δέσμευση για επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 αποτελούν μοναδική ευκαιρία για την επανεκκίνηση της

οικονομίας της ΕΕ με βιώσιμο, ανθεκτικό και χωρίς αποκλεισμούς τρόπο. Εφόσον τεθούν σε εφαρμογή οι κατάλληλες συνοδευτικές πολιτικές, η μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα θα μπορούσε να δημιουργήσει έως και ένα εκατομμύριο πρόσθετες θέσεις εργασίας μέχρι το 2030, αν και οι επιπτώσεις αναμένεται να διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων επαγγελμάτων, τομέων και περιφερειών. Θέσεις εργασίας θα δημιουργηθούν κυρίως στην ομάδα μέσης ειδίκευσης δεξιοτήτων και, ως εκ τούτου, μπορούν να συμβάλουν στον μετριασμό των τάσεων πώλωσης της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, η πράσινη μετάβαση δεν θα επηρεάσει εξίσου όλους τους Ευρωπαίους και θα έχει αρνητικό αντίκτυπο για ορισμένους, γεγονός που συνεπάγεται απώλειες θέσεων εργασίας και αναδιάρθρωση σε ορισμένους τομείς (κυρίως στους τομείς των εξορυκτικών πόρων και τους τομείς υψηλής έντασης ενέργειας), καθώς και αυξανόμενες πιέσεις στα εισοδήματα των νοικοκυριών. Επιπλέον, σε πολλούς τομείς, οι υφιστάμενες θέσεις εργασίας θα απαιτήσουν την απόκτηση συμπληρωματικών δεξιοτήτων για την υποστήριξη της πράσινης μετάβασης. Οι αλλαγές αυτές μπορεί να είναι δύσκολες, ιδίως για τα πλέον ευάλωτα άτομα, καθώς και για ορισμένες περιφέρειες, κυρίως εκείνες που επηρεάζονται από τη βιομηχανική μετάβαση ή τις αλλαγές στα καταναλωτικά πρότυπα, και τις περιοχές εξόρυξης άνθρακα. Από την άλλη πλευρά, πολλές δραστηριότητες που σχετίζονται με τη μετάβαση σε μια πιο κυκλική οικονομία έχουν σημαντικές δυνατότητες να συμβάλουν στην κοινωνική οικονομία και στη δημιουργία τοπικών θέσεων εργασίας. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων, η επανειδίκευση και η στήριξη της μετάβασης από μια θέση εργασίας σε άλλη θα είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων. Μπορούν να εξασφαλίσουν στα άτομα τις κατάλληλες δεξιότητες και να προωθήσουν την ταχεία ανακατανομή του εργατικού δυναμικού που συμβάλλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας, της παραγωγικότητας και των αποδοχών. Όπως εξαγγέλθηκε στο ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων, θα ενισχυθεί η παρακολούθηση του οικολογικού προσανατολισμού των επαγγελμάτων και ο προσδιορισμός του είδους της προσαρμογής των δεξιοτήτων που απαιτείται σε συγκεκριμένα επαγγέλματα και τομείς.

Η ενεργειακή φτώχεια είναι μια εξαπλούμενη μορφή φτώχειας, για την οποία απαιτούνται στοχευμένα μέτρα. Η ενεργειακή φτώχεια επηρεάζει σήμερα έως και 34 εκατομμύρια ανθρώπους στην ΕΕ, ενώ περίπου ένα στα πέντε άτομα με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας δηλώνει ότι αδυνατεί να θερμάνει επαρκώς την κατοικία του. Τον Οκτώβριο του 2021 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με την *Αντιμετώπιση της αύξησης των τιμών της ενέργειας*¹², στην οποία τα δίκαια συστήματα φορολογίας και παροχών, τα στοχευμένα μέτρα στήριξης του εισοδήματος και οι πολιτικές ανακαίνισης χωρίς αποκλεισμούς επισημαίνονται ως βασικά στοιχεία μιας εργαλειοθήκης για τον μετριασμό της ενεργειακής φτώχειας και την αντιμετώπιση των άμεσων επιπτώσεων των πρόσφατων αυξήσεων των τιμών. Η κοινωνικά δίκαιη πράσινη μετάβαση προϋποθέτει τη λήψη συνοδευτικών μέτρων στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής για την αντιμετώπιση της πρόκλησης. Η Επιτροπή σκοπεύει να προτείνει σύσταση του Συμβουλίου για την αντιμετώπιση των κοινωνικών και εργασιακών πτυχών της κλιματικής μετάβασης τον Δεκέμβριο του 2021.

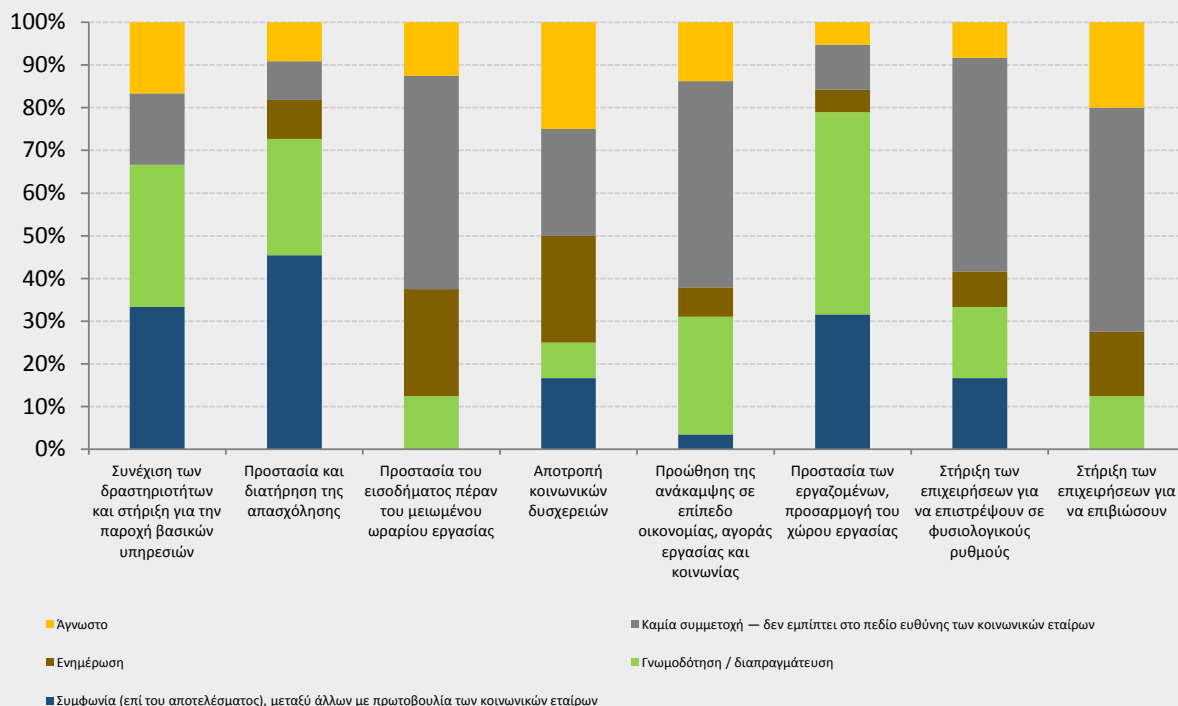
Η αποτελεσματική και υψηλής ποιότητας συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων συνιστά προϋπόθεση για την άρτια λειτουργία της ευρωπαϊκής κοινωνικής οικονομίας της αγοράς, με την εξασφάλιση πιο βιώσιμων και χωρίς αποκλεισμούς αποτελεσμάτων πολιτικής. Περισσότερα από τα μισά όλων των μέτρων που θεσπίστηκαν στους τομείς των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και την προστασία του εισοδήματος μετά την

¹² Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Αντιμετώπιση της αύξησης των τιμών της ενέργειας: μια εργαλειοθήκη για δράση και στήριξη» [COM(2021) 660 final].

έξαρση της πανδημίας είτε συμφωνήθηκαν από οργανώσεις των κοινωνικών εταίρων είτε αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης με αυτές. Στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, τα κράτη μέλη καλούνται να διασφαλίσουν την έγκαιρη και ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και την εφαρμογή μεταρρυθμίσεων και πολιτικών σε θέματα απασχόλησης, κοινωνικά και, κατά περίπτωση, οικονομικά θέματα, μεταξύ άλλων με την παροχή στήριξης για την ενίσχυση του ρόλου των κοινωνικών εταίρων. Σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές και τα θεσμικά πλαίσια, η συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα επίπεδα αποσκοπεί στη βελτίωση του σχεδιασμού και στη διασφάλιση της ανάληψης ίδιας ευθύνης για τις μεταρρυθμίσεις. Συνολικά, η ποιότητα της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στις εθνικές πολιτικές στον τομέα της απασχόλησης και στον κοινωνικό τομέα έχει παραμείνει σταθερή ή έχει παρουσιάσει ελαφρά βελτίωση κατά τα τελευταία έτη, αλλά εξακολουθεί να διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Η συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι επίσης σημαντική και καθοριστική για την επίτευξη του στόχου αυτού. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε μια συγκυρία κατά την οποία απαιτείται ισχυρή συναίνεση για τη διασφάλιση ισχυρής ανάκαμψης και στήριξης για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Στο μέλλον, η επαρκής συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στην εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα είναι σημαντική για τη διασφάλιση της επιτυχούς υλοποίησης των προγραμματισμένων μέτρων.

Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν διαδραματίσει καίριο ρόλο στη στρατηγική ανάκαμψης από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19

Μορφή της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό μέτρων πολιτικής που θεσπίστηκαν το 2021

Περισσότερα από τα μισά όλων των μέτρων που θεσπίστηκαν το 2021 στους τομείς της συνέχισης των δραστηριοτήτων, της προστασίας και της διατήρησης της απασχόλησης, της προσαρμογής των χώρων εργασίας και της προστασίας του εισοδήματος είτε συμφωνήθηκαν από τους κοινωνικούς εταίρους είτε αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης με αυτούς

Η ποιότητα της συμμετοχής διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών

Σημειώσεις: Στο διάγραμμα παρουσιάζονται 184 περιπτώσεις νομοθετικών πράξεων ή συστάσεων και τριμερών συμφωνιών κατά την περίοδο μεταξύ της 1ης Ιανουαρίου 2021 και της 13ης Σεπτεμβρίου 2021. Πηγή: Eurofound (2021), βάση δεδομένων COVID-19 EU PolicyWatch.

Τα εκπαιδευτικά αποτελέσματα εξακολουθούν να συσχετίζονται στενά με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο. Η COVID-19 άσκησε έντονες πιέσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης των κρατών μελών. Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση συνέχισε να μειώνεται κατά τη διάρκεια της πανδημίας, αν και με βραδύτερο ρυθμό, ενώ εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών. Από τις πρώτες μελέτες και έρευνες από τα κράτη μέλη διαπιστώνεται σημαντική απώλεια μάθησης κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ενώ πλήττονται ιδιαίτερα οι μαθητές που προέρχονται από χαμηλότερο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ή από οικογένειες μεταναστών από τρίτες χώρες. Εκτός από την άνιση πρόσβαση στη διαδικτυακή ψηφιακή εκπαίδευση, εμπόδιο στη μάθησή τους αποτελούσε, για παράδειγμα, η ύπαρξη λιγότερο υποστηρικτικού περιβάλλοντος μάθησης στο σπίτι. Ανεξάρτητα από την πανδημία, το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών ή η προέλευσή τους από οικογένειες μεταναστών εξακολουθεί να αποτελεί επίσης ισχυρό δείκτη πρόβλεψης του επιπέδου των ψηφιακών τους δεξιοτήτων. Όσον αφορά τις βασικές δεξιότητες, μετά από ορισμένου βαθμού πρόοδο που είχε σημειωθεί στο παρελθόν, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών με χαμηλές επιδόσεις καταγράφει εκ νέου ανοδική πορεία. Η εξέλιξη αυτή αναδεικνύει τη σημασία της παροχής ποιοτικής εκπαίδευσης από τη νηπιακή ηλικία. Παρά την αύξηση του ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στην πλειονότητα των κρατών μελών οι κοινωνικές διαφορές ως προς τη συμμετοχή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση τείνουν να διατηρούνται μεταξύ των γενεών. Οι υφιστάμενες αναντιστοιχίες δεξιοτήτων αναδεικνύουν επίσης την ανάγκη ενίσχυσης της συνάφειας της εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, καθώς και την ανάγκη περαιτέρω αύξησης της συμμετοχής στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, ιδίως σε τομείς με αυξανόμενη ζήτηση, όπως οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και οι θετικές επιστήμες, η τεχνολογία, η μηχανική και τα μαθηματικά (ΕΤΜΜ). Η πρόληψη και η μείωση των ανισοτήτων στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα που συνδέονται με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ή με την προέλευση από οικογένειες μεταναστών έχουν καθοριστική σημασία για την παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους, με ευεργετικά αποτελέσματα στα ατομικά επίπεδα δεξιοτήτων και στο αναπτυξιακό δυναμικό της οικονομίας.

Οι εκπαιδευτικές ανισότητες μπορούν να καθορίσουν διαφορετικές θέσεις εκκίνησης στην αγορά εργασίας, καθώς και προοπτικές σταδιοδρομίας

Χάσμα

26,6 εκατοστιαίων

μονάδων στις

δεξιότητες ανάγνωσης

μεταξύ των μαθητών που βρίσκονται στο κατώτερο και το ανώτερο τεταρτημόριο του δείκτη οικονομικής, κοινωνικής και πολιτισμικής κατάστασης

Το

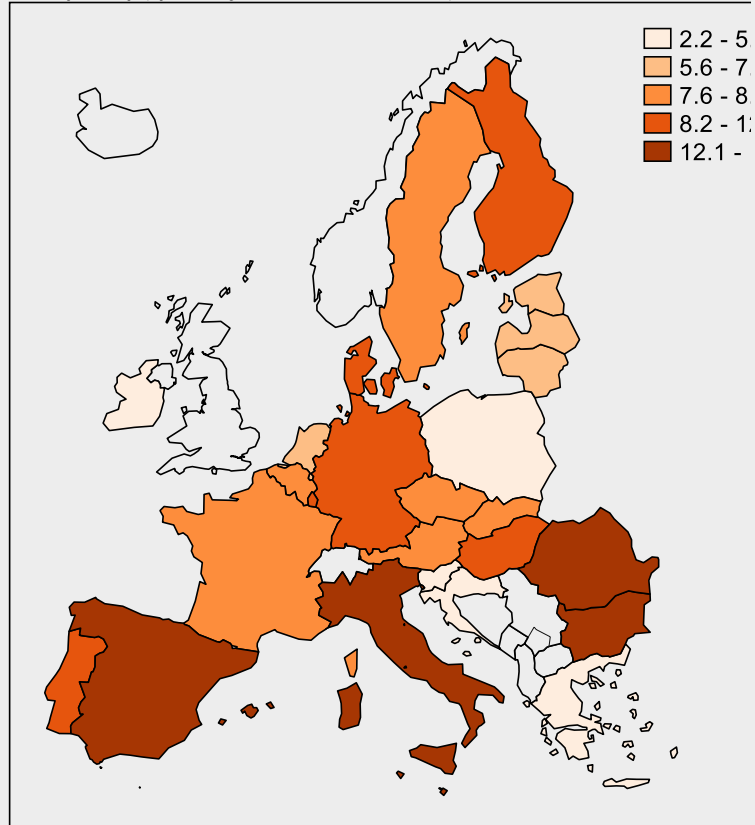
κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών ή η προέλευσή τους από οικογένειες μεταναστών

αποτελεί ισχυρό δείκτη πρόβλεψης του **επιπέδου των ψηφιακών τους δεξιοτήτων**

Οι νέοι που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ έχουν σχεδόν τριπλάσιες πιθανότητες να εγκαταλείψουν το

σχολείο πριν ολοκληρώσουν τη φοίτησή τους

Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίας 18-24 ετών, 2020)

Σημείωση: Ορισμένες διοικητικές μονάδες σε νησιωτικές και εξόχως απόκεντρες περιοχές δεν εκπροσωπούνται. Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ ΕΔΑΤ_LFSE_02. © EuroGeographics για τα διοικητικά όρια.

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων ενηλίκων εξακολουθεί να απέχει πολύ από τη συνήθη πρακτική σε ολόκληρη την ΕΕ, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών και σοβαρές επιπτώσεις από την πανδημία· ο πρωταρχικός στόχος της ΕΕ έως το 2030 θα στηρίζει τις περαιτέρω προσπάθειες που απαιτούνται σχετικά με τη διάσταση αυτή. Ως εκ τούτου, η διασφάλιση ότι το εργατικό δυναμικό διαθέτει τις δεξιότητες για τις αγορές εργασίας του μέλλοντος εξακολουθεί να συνιστά μείζονα πρόκληση. Οι προβλέψεις για τις δεξιότητες επισημαίνουν μια μετατόπιση των προφίλ δεξιοτήτων της αγοράς εργασίας υπό το πρίσμα των ραγδαίων τεχνολογικών αλλαγών, μεταξύ άλλων λόγω της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, καθώς και την περαιτέρω μείωση των επαγγελματιών χαμηλής ειδίκευσης. Η κατάσταση αυτή δημιουργεί μια επείγουσα ανάγκη αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης. Στο

πλαίσιο αυτό, ο πρωταρχικός στόχος της ΕΕ για την εκπαίδευση των ενηλίκων (κατά το προηγούμενο έτος) είχε καθοριστεί στο 60 %, σε σύγκριση με το ποσοστό του 37,4 % το 2016. Το ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στην εκπαίδευση μεταξύ των ατόμων με χαμηλό επίπεδο προσόντων και των μεταναστών παρέμεινε σημαντικά χαμηλότερο από τον μέσο όρο. Η αύξηση της συμμετοχής των ενηλίκων στην εκπαίδευση απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση, η οποία αντιμετωπίζει τα διάφορα εμπόδια με συνεκτικό τρόπο, μεταξύ άλλων μέσω της συλλογής πληροφοριών για τις δεξιότητες και της κατάρτισης προβλέψεων σε συνεργασία με τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς. Αυτό συνεπάγεται τον συνδυασμό χρηματοδοτικής στήριξης για άμεσες δαπάνες, όπως τα ατομικά δικαιώματα κατάρτισης, με άδειες κατάρτισης μετ' αποδοχών και υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, καθώς και επισκόπηση των ευκαιριών κατάρτισης με διασφάλιση ποιότητας και ενημέρωση σχετικά με την επικύρωση και την πιστοποίηση των δεξιοτήτων.

Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού έχουν καίρια σημασία για τη διευκόλυνση της μετάβασης από μια θέση εργασίας σε άλλη και την υποστήριξη του πράσινου και του ψηφιακού μετασχηματισμού

9,2 %

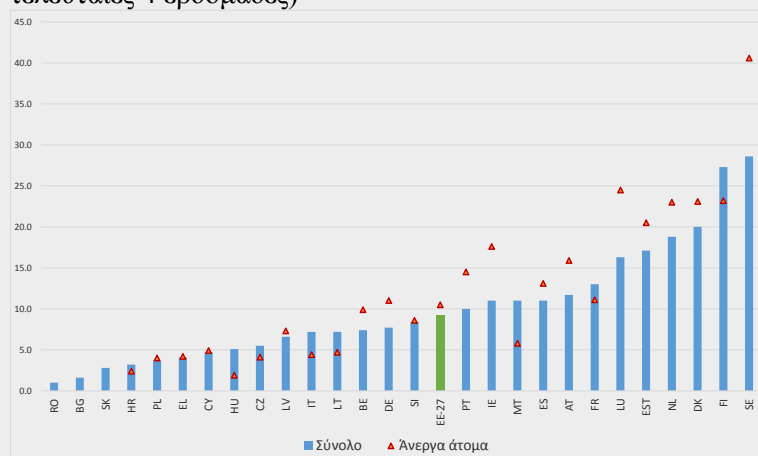
**των ενηλίκων
συμμετείχαν στην
εκπαίδευση** (κατά
τις προηγούμενες
4 εβδομάδες) στην ΕΕ
το 2020

εκ των οποίων μόνο
το **3,4 %** ήταν
**ενήλικες χαμηλής
ειδίκευσης**

89 %

**των ενηλίκων της
ΕΕ συμφωνούν ότι
οι καλύτεροι
οικονομικοί όροι θα
ενθάρρυναν τη
συμμετοχή στην
κατάρτιση**

Ποσοστό συμμετοχής ενηλίκων στην εκπαίδευση του συνολικού πληθυσμού και των ανέργων το 2020 (ως %, 25-64, τις τελευταίες 4 εβδομάδες)

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ [img_lise_02]

Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν καταγράψει περιορισμένη πρόοδο όσον αφορά την παροχή βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων για ενήλικους και απαιτούνται σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες για προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες. Η πανδημία έχει αυξήσει σημαντικά τη ζήτηση ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλα τα επίπεδα ως οριζόντια απαίτηση μεταξύ πολλών επαγγελματιών και τομέων. Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για τον πρωταρχικό δείκτη του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, από το 2019, καταδεικνύουν ότι μόνο το 56 % των ενηλίκων διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες. Ο δείκτης υποδηλώνει επίσης

έλλειψη σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών και βραδύτατη πρόοδος από το 2014. Απαιτούνται ψηφιακές δεξιότητες (στο κατάλληλο επίπεδο) σε ποσοστό άνω του 90 % των υφιστάμενων θέσεων εργασίας και σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας. Η πρόοδος στον τομέα αυτόν είναι αναγκαία προκειμένου η ΕΕ να μπορεί να ανταποκριθεί στις αυξανόμενες ανάγκες για ψηφιακές δεξιότητες για την καθημερινή συμμετοχή στην κοινωνία, καθώς και στις ειδικές ανάγκες της οικονομίας για ειδικούς σε θέματα ΤΠΕ.

Παρά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19, το 2020 τα συνολικά εισοδήματα των νοικοκυριών παρέμειναν εν γένει σταθερά κατά μέσο όρο σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ, χάρη στην εξαιρετικά ταχεία διαμόρφωση πολιτικής τόσο σε επίπεδο κρατών μελών όσο και σε ενωσιακό επίπεδο. Όταν ξέσπασε η πανδημία, το εισόδημα των νοικοκυριών μειώθηκε απότομα το δεύτερο τρίμηνο του 2020, αλλά ανέκαμψε έως το τέλος του έτους και παρέμεινε συνολικά σταθερό κατά την περίοδο μεταξύ του 2019 και του 2020. Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στο εισόδημα από εξαρτημένη εργασία, ενώ σημαντικές ήταν και οι μειώσεις που παρατηρήθηκαν τόσο στο εισόδημα από αυτοαπασχόληση όσο και στο καθαρό εισόδημα από ακίνητη περιουσία. Κατά τη διάρκεια του 2020, οι καθαρές κοινωνικές παροχές συνέβαλαν σημαντικά στο συνολικό εισόδημα και διαδραμάτισαν μείζονα ρόλο στον μετριασμό της συνολικής πτώσης των εισοδημάτων των νοικοκυριών κατά το δεύτερο τρίμηνο, ο οποίος υποστηρίχθηκε, έως κάποιον βαθμό, και από τις προσαρμογές των φόρων εισοδήματος και περιουσίας. Λαμβανομένης υπόψη της πτώσης του πραγματικού ΑΕΠ κατά 6 % σε ετήσια βάση, αυτή η σταθερότητα των συνολικών εισοδημάτων των νοικοκυριών το 2020 αποτελεί ένδειξη της αποτελεσματικότητας των έκτακτων πολιτικών διακριτικής ευχέρειας που τέθηκαν σε εφαρμογή για τον μετριασμό των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης, αλλά και του αυτόματου σταθεροποιητικού αντικτύπου των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των φορολογικών συστημάτων. Κατά το δεύτερο τρίμηνο-του 2021, τόσο το πραγματικό ΑΕΠ όσο και το εισόδημα από εξαρτημένη εργασία αυξήθηκαν ταχύτατα, περίπου με τον ίδιο ρυθμό που είχαν συρρικνωθεί το προηγούμενο έτος. Συνολικά, ο ρυθμός ανάπτυξης των πραγματικών ακαθάριστων διαθέσιμων εισοδημάτων των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) ήταν μεγαλύτερος κατά το τρίμηνο αυτό σε σχέση με τον ρυθμό συρρίκνωσής τους κατά το προηγούμενο έτος, επίσης χάρη στον βραδύτερο ρυθμό μείωσης των καθαρών κοινωνικών παροχών σε σύγκριση με άλλες πηγές εισοδήματος.

Παρά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19, τα συνολικά κατά κεφαλήν ακαθάριστα εισοδήματα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό σταθερά κατά μέσο όρο σε όλα τα κράτη μέλη το 2020

Η

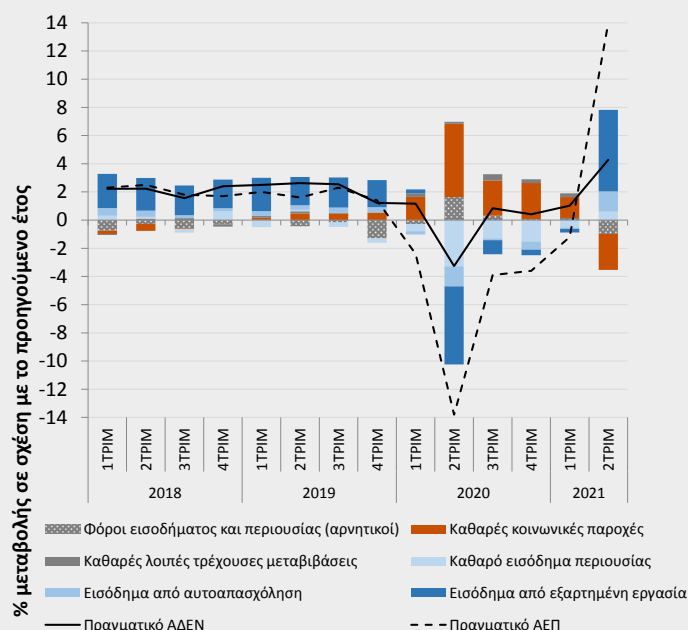
εισοδηματική ανισότητα (S80/S20)

μειώθηκε ελαφρώς ή παρέμεινε σταθερή στην πλειονότητα των κρατών μελών

Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE)

παρέμεινε σταθερό το 2020 στην ΕΕ σε περίπου ένα στα πέντε άτομα

Αύξηση του ΑΕΠ, αύξηση του πραγματικού ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και των κύριων συνιστωσών του (ΕΕ-27)

Πηγή: Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί [nasq_10_nf_tr] και [namq_10_gdp]. Σημειώσεις: Βλ. κυρίως μέρος της έκθεσης.

Τα συστήματα κοινωνικής προστασίας συνέβαλαν στην αντιμετώπιση της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 χωρίς σημαντική αύξηση των κινδύνων φτώχειας ή της εισοδηματικής ανισότητας. Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) και καθεμία από τις συνιστώσες του, καθώς και η συνολική εισοδηματική ανισότητα, παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό σταθερά κατά την περίοδο μεταξύ του 2019 και του 2020 στα περισσότερα κράτη μέλη¹³. Αυτό αντικατοπτρίζει τον αντίκτυπο των συστημάτων φορολογίας και παροχών, καθώς και της σημαντικής δημόσιας στήριξης, μεταξύ άλλων μέσω συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλων μέτρων διατήρησης των θέσεων εργασίας, τα οποία θεσπίστηκαν ή παρατάθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες. Από τις πρώτες εκτιμήσεις των δαπανών κοινωνικής προστασίας το 2020 για 19 κράτη μέλη¹⁴ προκύπτουν πρωτοφανή επίπεδα και

¹³ Αντανακλώντας επίσης τις ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat για το 2020 όσον αφορά τα ποσοστά κινδύνου φτώχειας και τις τάσεις εισοδηματικής ανισότητας.

¹⁴ Eurostat, [Early estimates — Social protection — Eurostat \(europa.eu\)](#) (Πρόωρες εκτιμήσεις — Κοινωνική προστασία) που καλύπτουν το Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Γερμανία, τη Δανία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Κροατία, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Αυστρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία.

σημαντικές αυξήσεις σε σύγκριση με το 2019. Παρά τη λήψη ορισμένων προσωρινών μέτρων για τη βελτίωση της πρόσβασης σε (επαρκή) κοινωνική προστασία, εξακολουθούν να υπάρχουν χάσματα σε πολλές χώρες, ιδίως για τους εργαζομένους σε άτυπη μορφή απασχόλησης και τους αυτοαπασχολούμενους. Ορισμένες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις εξαγγέλλονται στα εθνικά σχέδια που υπέβαλαν τα κράτη μέλη για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου του 2019 σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολούμενους¹⁵.

Ωστόσο, οι κίνδυνοι φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού παραμένουν υψηλοί για ορισμένες πληθυσμιακές ομάδες, και κυρίως για τις οικογένειες με παιδιά, τα άτομα με αναπηρία, τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ και τους Ρομά. Η φτώχεια μεταξύ των νοικοκυριών με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας έχει αυξηθεί κατά την τελευταία δεκαετία. Στην πλειονότητα των κρατών μελών, τα παιδιά είναι περισσότερο εκτεθειμένα στη φτώχεια (συμπεριλαμβανομένης της μόνιμης φτώχειας) σε σύγκριση με τον ενήλικο πληθυσμό. Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε συνθήκες φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι λιγότερο πιθανό να παρουσιάσουν καλές σχολικές επιδόσεις, να έχουν καλή υγεία και να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους σε μεταγενέστερα στάδια της ζωής τους. Το σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων έθεσε μια συμπληρωματική φιλοδοξία στον πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για το 2030 όσον αφορά τη μείωση της φτώχειας, που συνίσταται στη μείωση κατά τουλάχιστον 5 εκατομμύρια του αριθμού των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού έως το 2030. Σε ορισμένα κράτη μέλη, το ποσοστό AROPE για τα παιδιά που ανατρέφονται από έναν μόνο γονέα ή σε οικογένειες με περισσότερα από 3 παιδιά, ή για τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή Ρομά, είναι δύο έως τρεις φορές υψηλότερο απ' ό,τι το αντίστοιχο ποσοστό για τα άλλα παιδιά. Η σύσταση του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2021, θέσπισε ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά με στόχο ακριβώς την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών μέσω της διασφάλισης της πρόσβασής τους σε ένα σύνολο βασικών υπηρεσιών. Τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ αντιμετωπίζουν επίσης μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Η μεγάλη πλειονότητα των Ρομά ζει κάτω από το εθνικό όριο της φτώχειας. Η υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης συνέχισε να καταγράφει πτωτική πορεία σε ολόκληρη την ΕΕ πριν από την κρίση, αλλά η κατάσταση παραμένει κρίσιμη για τα άτομα που ζουν κάτω από το όριο της φτώχειας. Το 2020 περίπου το ένα δέκατο του πληθυσμού της ΕΕ ζούσε σε νοικοκυριά τα οποία δαπανούσαν το 40 % και άνω του (ισοδύναμου) διαθέσιμου εισοδήματός τους στη στέγαση. Όσον αφορά τον πληθυσμό που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας, το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης ήταν σημαντικά υψηλότερο, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών.

Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας παρέμεινε σταθερός στην ΕΕ-27 από το 2015, αλλά παρουσίασε απόκλιση ακριβώς πριν από την κρίση. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ, οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (εξαιρουμένων των συντάξεων) μείωσαν το ποσοστό του κινδύνου φτώχειας κατά περίπου ένα τρίτο. Ωστόσο, διαπιστώνονται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, οι οποίες κυμαίνονται από περίπου 16 % έως πάνω από 50 %. Κατά την περίοδο μεταξύ του 2019 και του 2020, οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών διευρύνθηκαν. Παρατηρείται σημαντική διαφοροποίηση όσον αφορά την κάλυψη κοινωνικής προστασίας, ιδίως μεταξύ των εργαζομένων σε άτυπη μορφή απασχόλησης και των αυτοαπασχολούμενων, ενώ οι παροχές ελάχιστου εισοδήματος

¹⁵ [Σύσταση 2019/C 387/01, της 8ης Νοεμβρίου 2019.](#)

ως ποσοστό του ορίου της φτώχειας μειώθηκαν το 2019 σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη. Τα επίπεδα ελάχιστου εισοδήματος βρίσκονται σημαντικά κάτω από το 60 % του ορίου της φτώχειας για 12 κράτη μέλη. Η Επιτροπή σκοπεύει να υποβάλει το 2022 πρόταση σύστασης του Συμβουλίου σχετικά με το ελάχιστο εισόδημα για την αποτελεσματική στήριξη και συμπλήρωση των πολιτικών των κρατών μελών.

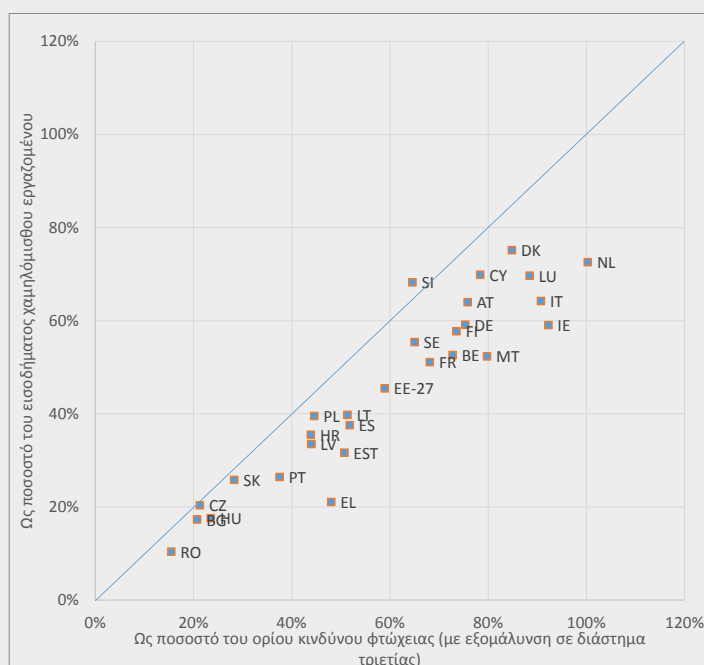
Η επάρκεια των δικτύων κοινωνικής ασφάλειας διαφέρει μεταξύ των κρατών μελών

Οι παροχές ελάχιστου εισοδήματος ως ποσοστό του ορίου της φτώχειας μειώθηκαν σε 16 κράτη μέλη κατά την περίοδο μεταξύ του 2018 και του 2019

Παροχές ελάχιστου εισοδήματος σε λιγότερο από το ήμισυ του ορίου της φτώχειας στο ένα τρίτο των κρατών μελών το 2019

Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας κυμαίνεται μεταξύ 16 % και 52 % μεταξύ των κρατών μελών

Καθαρό εισόδημα των δικαιούχων ελάχιστου εισοδήματος ως ποσοστό του ορίου του κινδύνου φτώχειας (με εξομάλυνση σε διάστημα τριετίας) και ως ποσοστό του εισοδήματος χαμηλόμισθου εργαζομένου (εισοδηματικό έτος 2019)

Πηγή: Υπολογισμός της ΓΔ EMPL από τα μικροστοιχεία των στατιστικών EU-SILC. Σημείωση: Τα στοιχεία για την Ιρλανδία αντικατοπτρίζουν το εισοδηματικό έτος 2020 για τις παροχές ελάχιστου εισοδήματος. Για την Ιρλανδία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και τη Λετονία, δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα στοιχεία των στατιστικών SILC 2020 για το όριο AROP. Τα γραφήματα αφορούν άτομα που ζουν μόνοι. Το καθαρό εισόδημα δικαιούχων ελάχιστου εισοδήματος μπορεί να περιλαμβάνει και άλλα είδη παροχών (π.χ. επιδόματα στέγασης) πέραν του ελάχιστου εισοδήματος. Ο υπό εξέταση χαμηλόμισθος εργαζόμενος κερδίζει το 50 % του μέσου μισθού και εργάζεται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης.

Παρά την πανδημία, τα αρχικά στοιχεία υποδηλώνουν ότι το 2020 οι ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, διατηρήθηκαν σε μεγάλο βαθμό σταθερές στην πλειονότητα των κρατών μελών, αλλά παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους. Ορισμένες ομάδες, όπως τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος ή τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, είναι πιθανότερο να είναι ευάλωτες λόγω μη καλυπτόμενων ιατρικών αναγκών, μολονότι η έκταση των χασμάτων σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό διαφοροποιείται μεταξύ των κρατών μελών. Θα μπορούσαν να υπάρχουν ακόμη προκλήσεις που σχετίζονται με την αναβολή των ιατρικών πράξεων και τη σημαντική διακοπή της συνήθους περίθαλψης των ασθενών, οι οποίες συνδέονται επίσης με μη καλυπτόμενες ιατρικές ανάγκες που ήταν σημαντικότερες κατά την έναρξη της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Η έξαρση την πανδημίας ανέδειξε την ανάγκη ενίσχυσης της ανθεκτικότητας, της ποιότητας και της προσβασιμότητας της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης.

Η γήρανση του πληθυσμού αναμένεται να οδηγήσει σε έντονη αύξηση της ζήτησης μακροχρόνιας φροντίδας. Κατά μέσο όρο, το 26,6 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω που ζούσαν σε ιδιωτικά νοικοκυριά είχαν ανάγκη παροχής μακροχρόνιας φροντίδας το 2019 στην ΕΕ. Η ενίσχυση της πρόσβασης σε επίσημη παροχή μακροχρόνιας φροντίδας είναι σημαντική για τη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας των φύλων, ενώ προσφέρει ταυτόχρονα και μια ευκαιρία για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η ποιοτική κατ' οίκον φροντίδα και οι υπηρεσίες παροχής μακροχρόνιας φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας είναι σημαντικές για την παροχή προσβάσιμης εναλλακτικής λύσης αντί της κατ' οίκον φροντίδας για όλους. Τα νοικοκυριά που έχουν ανάγκη παροχής μακροχρόνιας φροντίδας διαθέτουν συχνά περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες επίσημης κατ' οίκον φροντίδας, δεδομένου ότι οι υπηρεσίες αυτές δεν είναι οικονομικά προσιτές ή απλώς δεν είναι διαθέσιμες. Το 2019 το 46,5 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω με σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τις δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας ή τις οικιακές δραστηριότητες στην ΕΕ ανέφεραν μη καλυπτόμενη ανάγκη βοήθειας για τις δραστηριότητες αυτές. Αυτή η έλλειψη βοήθειας ήταν πολύ πιο έντονη για τα άτομα που βρίσκονται στο χαμηλότερο πεμπτημόριο εισοδήματος. Η έλλειψη πρόσβασης σε επίσημη παροχή φροντίδας μπορεί να μεταφραστεί σε μη καλυπτόμενες ανάγκες φροντίδας ή σε επιβάρυνση για τους άτυπους φροντιστές (κυρίως γυναίκες), που παρέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό φροντίδας. Κατά γενικό κανόνα, η επάρκεια της κοινωνικής προστασίας σε σχέση με τις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών, και τα άτομα που έχουν ανάγκη μπορεί να επιβαρύνονται με πολύ υψηλές ιδιωτικές πληρωμές για την επίσημη παροχή μακροχρόνιας φροντίδας, ακόμη και μετά τη λήψη κοινωνικών παροχών.

Οι δημογραφικές μεταβολές εξακολουθούν να θέτουν μακροπρόθεσμες προκλήσεις για τα συνταξιοδοτικά συστήματα. Το επίπεδο επάρκειας των συντάξεων παρέμεινε κατά γενικό κανόνα σταθερό το 2020. το συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ των φύλων εξακολουθεί να είναι σημαντικό, παρά τη σταδιακή μείωσή του κατά την τελευταία δεκαετία. Οι μεταρρυθμίσεις θα πρέπει να αποσκοπούν στη διαμόρφωση καθολικών και βιώσιμων συνταξιοδοτικών συστημάτων, στην παροχή επαρκούς πρόσβασης, εξίσου για τους άνδρες και για τις γυναίκες, καθώς και για τα άτομα με διάφορες μορφές συμβάσεων και οικονομικών δραστηριοτήτων, καθώς και στη διαφύλαξη της βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών.

Τα κράτη μέλη θα πρέπει να λάβουν μέτρα για την αντιμετώπιση των προκλήσεων στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής που διαπιστώνονται στην παρούσα κοινή έκθεση για την απασχόληση. Η ανάλυση που παρουσιάζεται στην έκθεση αναδεικνύει μια σειρά τομέων προτεραιότητας για δράσεις πολιτικής. Στόχος τους θα πρέπει να είναι η προώθηση μιας ανάκαμψης χωρίς αποκλεισμούς με την ενθάρρυνση της δημιουργίας θέσεων εργασίας, τη διευκόλυνση της μετάβασης τόσο από την ανεργία στην απασχόληση όσο και μεταξύ των τομέων, τη βελτίωση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας και τη διασφάλιση του δίκαιου χαρακτήρα της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα την επίτευξη προόδου όσον αφορά την υλοποίηση των πρωταρχικών στόχων της ΕΕ για το 2030 στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της μείωσης της φτώχειας.

Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση, τα κράτη μέλη καλούνται:

- να εξασφαλίσουν τη σταδιακή μετάβαση από τα μέτρα έκτακτης ανάγκης στα μέτρα ανάκαμψης στις αγορές εργασίας και να λάβουν μέτρα για την προώθηση μεγαλύτερης συμμετοχής στην αγορά εργασίας και την επανενεργοποίηση των εργαζομένων που έχουν πληγεί περισσότερο από την πανδημία·
- να αναπτύξουν συνεκτικές δέσμες μέτρων πολιτικής για την παροχή κινήτρων πρόσληψης και μετάβασης, μέτρων αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης, καθώς και ενισχυμένης στήριξης από τις υπηρεσίες απασχόλησης για τις μεταβάσεις από μια θέση εργασίας σε άλλη, σύμφωνα με τη σύσταση EASE·
- να ενισχύσουν την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, μεταξύ άλλων με επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές και υπηρεσίες (διασφαλίζοντας ταυτόχρονα την προσβασιμότητα)· με προβλέψεις και συλλογή πληροφοριών για τις δεξιότητες (σε σχέση επίσης με την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση)· με συστήματα κατάρτισης προφίλ· και με επαρκή κατάρτιση του προσωπικού·
- να βελτιώσουν τις προοπτικές των νέων στην αγορά εργασίας με την προώθηση ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης και τριτοβάθμιας εκπαίδευσης· με την παροχή στοχευμένης στήριξης από τις υπηρεσίες απασχόλησης (συμπεριλαμβανομένης της παροχής καθοδήγησης, κατευθύνσεων και συμβουλών), καθώς και με τη στήριξη ποιοτικών θέσεων μαθητείας και πρακτικής άσκησης (ιδίως σε MME), σύμφωνα με τις ενισχυμένες εγγυήσεις για τη νεολαία·
- να διασφαλίσουν την ισότητα των φύλων και να ενισχύσουν τη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω πολιτικών για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής· την πρόσβαση σε οικονομικά προσιτές και ποιοτικές υπηρεσίες μακροχρόνιας φροντίδας και προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας· και την εξασφάλιση της πρόσβασης των γονέων και άλλων ατόμων με ευθύνες φροντίδας σε άδειες για οικογενειακούς λόγους και ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας, προάγοντας ταυτόχρονα την ισορροπημένη χρήση των εν λόγω δικαιωμάτων μεταξύ των γυναικών και των ανδρών·
- να βελτιώσουν τα μαθησιακά αποτελέσματα και να μειώσουν τις ανισότητες στην εκπαίδευση και την κατάρτιση· να διευρύνουν την πρόσβαση στην τριτοβάθμια εκπαίδευση (ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες)· να μεριμνήσουν για την αποτροπή της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου· να αυξήσουν περαιτέρω τη συμμετοχή και τη συνάφεια της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης με την αγορά εργασίας, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση σε τομείς όπως οι τομείς ΤΠΕ και ETMM, μεταξύ άλλων μέσω μικρο-διαπιστευτηρίων·
- να επενδύσουν στην επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των ενηλίκων, κυρίως όσον αφορά τις δεξιότητες που απαιτούνται για την ψηφιακή και την πράσινη μετάβαση, με την ενίσχυση των διατάξεων σχετικά με τα ατομικά δικαιώματα κατάρτισης, ιδίως μέσω ατομικών λογαριασμών μάθησης, με τη στήριξη μεγάλης κλίμακας δημόσιων πολυμερών συμπράξεων δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στο πλαίσιο του συμφώνου για τις δεξιότητες και του συνασπισμού για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας, με την παροχή μεγαλύτερων κινήτρων στις επιχειρήσεις και τους εργαζομένους για τη συμμετοχή τους στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση, καθώς και με επενδύσεις σε υποδομές και εξοπλισμό, συμπεριλαμβανομένου του ψηφιακού εξοπλισμού·
- να τονώσουν τις ψηφιακές ικανότητες των μαθητών και των ενηλίκων και να ενισχύσουν τη δεξαμενή ψηφιακών ταλέντων στην αγορά εργασίας μέσω της ανάπτυξης ψηφιακών οικοσυστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με την υποστήριξη βασικών παραγόντων διευκόλυνσης, όπως η συνδεσιμότητα υψηλής

ταχύτητας για τα σχολεία, ο εξοπλισμός και η κατάρτιση των εκπαιδευτικών· να στηρίζουν ιδρύματα με τεχνογνωσία στον τομέα της ψηφιοποίησης, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ένταξη και στη μείωση του ψηφιακού χάσματος·

- να προβούν σε μεταρρύθμιση των κανονισμών για την αγορά εργασίας, καθώς και των συστημάτων φορολογίας και παροχών, ώστε να εξασφαλιστεί ο περιορισμός του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας και να προαχθεί η δημιουργία ποιοτικών θέσεων εργασίας· να ληφθεί μέριμνα ώστε οι εργαζόμενοι σε άτυπες μορφές απασχόλησης και οι αυτοαπασχολούμενοι να έχουν πρόσβαση σε επαρκή κοινωνική προστασία σύμφωνα με τη σύσταση του Συμβουλίου σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία·
- να διασφαλίσουν ότι τα περιβάλλοντα εργασίας είναι ασφαλή και κατάλληλα προσαρμοσμένα στις απαιτήσεις μετά την πανδημία και ότι υπάρχουν διαθέσιμες ευέλικτες εργασιακές ρυθμίσεις·
- να εξασφαλίσουν κοινωνικά δίκαιη διαδικασία μετάβασης·
- να προωθήσουν τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, τον κοινωνικό διάλογο και τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων, μεταξύ άλλων σε σχέση με την υλοποίηση των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας·
- να παρέχουν σε όλα τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού δωρεάν και αποτελεσματική πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, εκπαιδευτικές και σχολικές δραστηριότητες, καθώς και αποτελεσματική πρόσβαση σε υγιεινή διατροφή και κατάλληλη στέγαση, σύμφωνα με τη σύσταση για τη θέσπιση εγγύησης για τα παιδιά·
- να επενδύσουν στην επαρκή και βιώσιμη κοινωνική προστασία για όλους, συμπεριλαμβανομένων των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος, μέσω της στήριξης μεταρρυθμίσεων για τη διατήρηση και την ενίσχυση των επιπέδων προστασίας, καθώς και για τη βελτίωση της προστασίας για τα άτομα στα οποία δεν παρέχεται επαρκής κάλυψη· για τη βελτίωση της επάρκειας των παροχών, της δυνατότητας μεταφοράς των δικαιωμάτων, της πρόσβασης σε υπηρεσίες και της στήριξης για την ενσωμάτωση στην αγορά εργασίας των ατόμων που δεν είναι ικανά να εργαστούν· για την ενίσχυση της παροχής ποιοτικών, οικονομικά προσιτών και βιώσιμων υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας· και για την εκτίμηση των διανεμητικών επιπτώσεων των πολιτικών·
- να μεριμνήσουν για τη διαμόρφωση καθολικών και βιώσιμων συνταξιοδοτικών συστημάτων, την παροχή επαρκούς πρόσβασης, εξίσου για τους άνδρες και για τις γυναίκες, καθώς και για τα άτομα με διάφορες μορφές συμβάσεων και οικονομικών δραστηριοτήτων, εξασφαλίζοντας ταυτόχρονα για τα άτομα αυτά επαρκές εισόδημα σε μεγαλύτερη ηλικία·
- να αντιμετωπίσουν την έλλειψη στέγης ως την πλέον ακραία μορφή φτώχειας· να προωθήσουν τις επενδύσεις στην ανακαίνιση κατοικιών και κοινωνικών κατοικιών· να διευκολύνουν την πρόσβαση σε ποιοτική και οικονομικά προσιτή στέγαση, κοινωνική στέγαση ή στεγαστική βοήθεια, κατά περίπτωση·
- να επενδύσουν στην ικανότητα του συστήματος υγειονομικής περίθαλψης, στην πρωτοβάθμια περίθαλψη, στον συντονισμό των τομέων φροντίδας, στο προσωπικό στον τομέα της υγείας και στην ηλεκτρονική υγεία· να περιορίσουν τις ιδιωτικές πληρωμές, να βελτιώσουν την ιατροφαρμακευτική κάλυψη και να προωθήσουν την αναβάθμιση δεξιοτήτων και την επανειδίκευση των εργαζομένων στον τομέα της υγείας.

Η χρηματοδότηση της ΕΕ, μεταξύ άλλων μέσω του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης και του μηχανισμού ανάκαμψης και

ανθεκτικότητας, παρέχει στήριξη στα κράτη μέλη ώστε να επισπεύσουν την υλοποίηση των δράσεων πολιτικής στους εν λόγω τομείς.

Η πλήρης και φιλόδοξη υλοποίηση των μεταρρυθμίσεων και των επενδύσεων των εθνικών σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα είναι καθοριστικής σημασίας για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής στήριξης της ανάκαμψης και της δίκαιης πράσινης και ψηφιακής μετάβασης. Θα συμβάλει σημαντικά στην αντιμετώπιση των προκλήσεων στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής που διαπιστώνονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Τα μέτρα που συνδέονται με αυτούς τους τομείς πολιτικής, στα εθνικά σχέδια που έχουν ήδη εγκριθεί από το Συμβούλιο, ανέρχονται περίπου σε 135 δισ. EUR, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 30 % των συνολικών χρηματοδοτικών κονδυλίων των εν λόγω εγκεκριμένων σχεδίων και θα συμβάλει σημαντικά στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων.

ΕΠΙΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΤΑΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΟΚΛΗΣΕΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

1.1 Τάσεις της αγοράς εργασίας

Μολονότι η ανάκαμψη της αγοράς εργασίας εδραιώνεται, η απασχόληση δεν έχει επανέλθει ακόμη στα προ κρίσης επίπεδα. Κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021, ο συνολικός αριθμός των απασχολούμενων στην ΕΕ ανήλθε σε 207,5 εκατομμύρια¹⁶. Ο αριθμός αυτός είναι κατά 4,1 εκατομμύρια μεγαλύτερος σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020, αλλά παραμένει κατά 2 εκατομμύρια κάτω από την ανώτατη τιμή του τέταρτου τριμήνου του 2019. Το ποσοστό απασχόλησης, μετά την πτώση του σε χαμηλό επίπεδο της τάξης του 71,6 % κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020, ανέκαμψε εν μέρει το δεύτερο τρίμηνο του 2021 και ανήλθε στο 72,8 % για τα άτομα ηλικίας 20-64 ετών, ποσοστό που εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από την ανώτατη τιμή του 73,3 % που είχε σημειωθεί κατά το τέταρτο τρίμηνο του 2019. Σε ετήσια βάση, το ποσοστό απασχόλησης ανήλθε σε 72,5 % το 2020 στην ΕΕ, δηλαδή κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από την τιμή του 2019. Σε ορισμένες οικονομικές δραστηριότητες, τα επίπεδα απασχόλησης παραμένουν σημαντικά χαμηλότερα από τα προ της κρίσης επίπεδα. Ειδικότερα, στις δραστηριότητες χονδρικού και λιανικού εμπορίου, μεταφορών, υπηρεσιών στέγασης και εστίασης εξακολουθούν να απασχολούνται κατά 2,3 εκατομμύρια λιγότεροι εργαζόμενοι το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2019 (μείωση κατά 4,5 %), ακολουθούμενες από τη μεταποίηση (μείωση κατά 2,5 %). Αντιθέτως, τομείς όπως οι κατασκευές και οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών έχουν ήδη ανακτήσει τα προ της πανδημίας επίπεδα απασχόλησης¹⁷. Συνολικά, η απασχόληση προβλέπεται να αυξηθεί κατά 0,8 % το 2021 και κατά 1 % το 2022 και στη συνέχεια να μειωθεί ελαφρώς στο 0,6 % το 2023¹⁸. Ο στόχος της ΕΕ για την επίτευξη ποσοστού απασχόλησης τουλάχιστον 78 % του πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών έως το 2030 αντικατοπτρίζει την κοινή δέσμευση για ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς και με άφθονες θέσεις εργασίας (βλ. σημείο 1.4).

Παράλληλα, το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας, μετά την αρχική πτώση που κατέγραψε στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, έχει πλέον αυξηθεί σε σχεδόν πρωτοφανή επίπεδα¹⁹. Πριν από την κρίση, το δεύτερο τρίμηνο του 2019, το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας στην ΕΕ-27 ανερχόταν σε 2,4 %. Τα μέτρα ανάσχεσης για την αντιμετώπιση της πανδημίας και η σχετική διακοπή ή επιβράδυνση των οικονομικών δραστηριοτήτων οδήγησαν σε πτώση του ποσοστού κενών θέσεων εργασίας. Το δεύτερο τρίμηνο του 2020 το ποσοστό μειώθηκε στην ΕΕ-27 σε 1,6 %, καταγράφοντας τη μεγαλύτερη μείωση από το πρώτο τρίμηνο του 2016. Έκτοτε σημειώνει ανοδική πορεία, με αποτέλεσμα

¹⁶ Τα αριθμητικά στοιχεία για τη συνολική απασχόληση προέρχονται από τους εθνικούς λογαριασμούς (εγχώρια έννοια)· άλλα αριθμητικά στοιχεία προέρχονται από στοιχεία έρευνας εργατικού δυναμικού. Στο σύνολο της παρούσας ενότητας χρησιμοποιούνται τριμηνιαία στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις.

¹⁷ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Labour Market and Wage Developments in Europe Annual Review 2021* (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2021) (υπό έκδοση).

¹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *European Economic Forecast, Autumn 2021* (Ευρωπαϊκές οικονομικές προβλέψεις, φθινόπωρο 2021), Institutional Paper 160.

¹⁹ Το ποσοστό των κενών θέσεων εργασίας λαμβάνεται από το σύνολο των κενών θέσεων ως εκατοστιαία αναλογία μεταξύ κατειλημμένων και κενών θέσεων.

να ανέρχεται το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε 2,3 %, απορροφώντας σχεδόν πλήρως τον αντίκτυπο των κλυδωνισμών λόγω της νόσου COVID-19. Παρότι είναι φυσιολογικό οι κενές θέσεις να αντιδρούν ταχύτερα από την ανεργία σε κυκλικές διακυμάνσεις, οι τάσεις και οι πληροφορίες των ερευνών (π.χ. Eurofound) καταδεικνύουν την ανάγκη προσεκτικής παρακολούθησης των πιθανών ελλείψεων εργατικού δυναμικού (βλ. σημείο 2.1).

Η ταχεία διαμόρφωση πολιτικής συνέβαλε στον περιορισμό των επιπτώσεων στην αγορά εργασίας στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19²⁰. Η πανδημία προκάλεσε κρίση στον τομέα της δημόσιας υγείας, με εκτεταμένες επιπτώσεις στην οικονομική δραστηριότητα, τις αγορές εργασίας και την κοινωνία. Το ποσοστό ανεργίας (15-74) αυξήθηκε από 6,6 % το τέταρτο τρίμηνο του 2019 (το χαμηλότερο επίπεδο που έχει καταγραφεί ποτέ στην ΕΕ-27) σε 7,6 % το τρίτο τρίμηνο του 2020. Στην ευρωζώνη, το ποσοστό ανεργίας ήταν ελαφρώς υψηλότερο, στο 8,5 %, το τρίτο τρίμηνο του 2020 (1,1 εκατοστιαίες μονάδες πάνω από την αντίστοιχη τιμή του το τέταρτο τρίμηνο του 2019). Πιο πρόσφατα, η χαλάρωση των μέτρων ανάσχεσης και η ανάπτυξη εκστρατειών εμβολιασμού συνέβαλαν στην επαναφορά των οικονομιών της ΕΕ και στη μείωση του ποσοστού ανεργίας σε 7,3 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (8 % στην ευρωζώνη). Συνολικά, η αύξηση της ανεργίας διατηρήθηκε σε επίπεδα χαμηλότερα από τα επίπεδα που θα μπορούσαν να αναμένονται λαμβανομένης υπόψη της έκτασης των επιπτώσεων της COVID-19 στην οικονομία. Αυτό οφείλεται στα μέτρα πολιτικής που θέσπισαν τα κράτη μέλη, μεταξύ άλλων με τη στήριξη από τη χρηματοδότηση της ΕΕ (κυρίως από το SURE, αλλά και από το REACT-EU και την Πρωτοβουλία Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορονοϊού, CRII και CRII+), καθώς και στο αποτέλεσμα της αποχώρησης ατόμων από την αγορά εργασίας και τη μετάβασή τους σε οικονομική αδράνεια καθώς η εύρεση εργασίας καθίστατο δυσκολότερη, με συνέπεια πολλά άτομα να παύσουν την αναζήτηση εργασίας. Από πρόσφατα μηνιαία στοιχεία προκύπτει ότι το ποσοστό ανεργίας έχει μειωθεί περαιτέρω και ανήλθε τον Σεπτέμβριο του 2021 σε 6,7 % στην ΕΕ (7,4 % στην ευρωζώνη), προσεγγίζοντας τα προ κρίσης επίπεδα. Ωστόσο, μεταξύ των κρατών μελών παρατηρείται σημαντική ανομοιογένεια (βλ. σημείο 2.1). Επιπλέον, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στην ΕΕ ανήλθε στο 2,9 % του οικονομικά ενεργού πληθυσμού κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021 στην ΕΕ, παρουσιάζοντας μέτρια, αν και σταθερή, αύξηση σε σύγκριση με το πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο του δεύτερου τριμήνου του 2020 (2 %).

Οι συνολικές δεδουλευμένες ώρες εργασίας ανέκαμψαν εν μέρει από την απότομη πτώση μετά την έξαρση της πανδημίας, αλλά εξακολουθούν να βρίσκονται κάτω από τα προ κρίσης επίπεδα. Το δεύτερο τρίμηνο του 2021 ο αριθμός τους ανήλθε σε 82,8 δισεκατομμύρια. Ο αριθμός αυτός είναι κατά 9,7 δισεκατομμύρια ώρες μεγαλύτερος από το πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο του δεύτερου τριμήνου του 2020 (73,1 δισεκατομμύρια), σε μεγάλο βαθμό λόγω της βελτίωσης των συνθηκών στην αγορά εργασίας, της επέκτασης των πιθανοτήτων τηλεργασίας και της μείωσης των εβδομαδιαίων απουσιών από την εργασία (από 19,4 % της συνολικής απασχόλησης το δεύτερο τρίμηνο του 2020 σε 10,5 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021). Ωστόσο, ο αριθμός αυτός εξακολουθεί να είναι κατά σχεδόν 2,5 δισεκατομμύρια ώρες μικρότερος από την ανώτατη τιμή του πρώτου τριμήνου του 2019, αλλά εξακολουθεί να αναδεικνύει τον ρόλο που έχουν ή είχαν διαδραματίσει για πολλούς εργαζομένους τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και προσωρινής διαθεσιμότητας,

²⁰ Για λεπτομέρειες, βλ. Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2021 (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2021) (διαθέσιμο στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://op.europa.eu/s/tYkn>) και Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2021 (υπό έκδοση).

σε συνδυασμό με τους περιορισμούς στις απολύσεις που επιβλήθηκαν από αρκετά κράτη μέλη για τη διευκόλυνση της διατήρησης της απασχόλησης (βλ. σημείο 2.1). Ο αριθμός των δεδουλευμένων ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο σημείωσε αργή αλλά σταθερή πτώση κατά την τελευταία δεκαετία στην ΕΕ, με κύριους καθοριστικούς παράγοντες την επέκταση της μερικής απασχόλησης και άλλων ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας (π.χ. συμβάσεις μηδενικών ωρών εργασίας ή εξαρτώμενη από τη ζήτηση εργασία στο πλαίσιο της εργασίας σε πλατφόρμες).

Η έξαρση της πανδημίας COVID-19 ανέκοψε τη θετική τάση του ποσοστού ενεργοποίησης που παρατηρήθηκε τα τελευταία έτη. Το ποσοστό ενεργοποίησης για τα άτομα ηλικίας 20-64 ετών ανήλθε σε 77,8 % στην ΕΕ το 2020, ποσοστό που ήταν κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο απ' ό,τι το 2019. Μολαταύτα, το δεύτερο τρίμηνο του 2021 είχε ανακάμψει στο 78,3 %, σύμφωνα με τις τιμές που παρατηρούνταν πριν από την κρίση. Από την ανάλυση του συνόλου παρατηρείται αύξηση για τις γυναίκες (σε 72,7 %, ήτοι κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2019), ενώ καταγράφεται μείωση για τους άνδρες (σε 84 %, ήτοι κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από την τιμή του τέταρτου τριμήνου του 2019). Η ηλικιακή ομάδα 55-64 ετών παρουσίασε τις πλέον θετικές επιδόσεις, με ελαφρά μόνο μείωση κατά την κορύφωση της κρίσης, ενώ τα στοιχεία για το δεύτερο τρίμηνο του 2021 ανήλθαν πάνω από τα προ της πανδημίας επίπεδα.

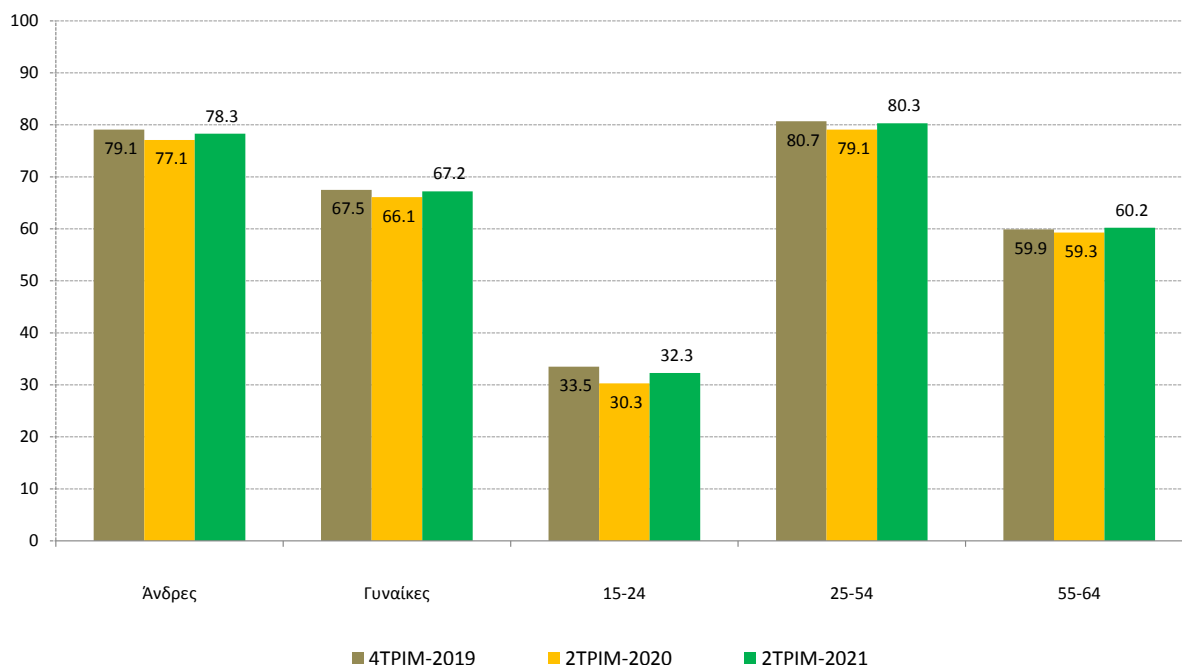
Μολονότι το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών έχει μειωθεί, στο πλαίσιο των επιπτώσεων της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, ελαφρώς λιγότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών, εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φύλων. Το 2020 το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (ηλικίας 20-64 ετών) μειώθηκε σε 66,9 %, δηλαδή κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2019, ενώ για τους άνδρες μειώθηκε σε 78 %, δηλαδή κατά 0,9 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από την τιμή του προηγούμενου έτος. Σε τριμηνιαία βάση, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών μειώθηκε από 67,4 % το τέταρτο τρίμηνο του 2019 σε 66,1 % το δεύτερο τρίμηνο του 2020, αλλά είχε ανακάμψει σε 67,2 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021. Το ποσοστό απασχόλησης των ανδρών ανήλθε σε 78,3 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021, ήτοι κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες κάτω σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2019. Οι εξελίξεις αυτές συντέλεσαν στην ελαφρά μείωση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων, σε 11,1 εκατοστιαίες μονάδες το δεύτερο τρίμηνο του 2021 έναντι 11,6 εκατοστιαίων μονάδων το τέταρτο τρίμηνο του 2019 (σε ετήσιους όρους, 11,1 εκατοστιαίες μονάδες και 11,5 εκατοστιαίες μονάδες το 2020 και το 2019 αντίστοιχα).

Η κρίση είχε σοβαρό αντίκτυπο στα αποτελέσματα των νέων στην αγορά εργασίας, αν και η κατάστασή τους βελτιώνεται από το τέλος του 2020. Το ποσοστό ανεργίας των νέων στην ΕΕ (15-24) ανήλθε σε 17,1 % το 2020, δηλαδή κατά 1,8 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι το 2019. Το δεύτερο τρίμηνο του 2021 το ποσοστό ανεργίας των νέων ανήλθε σε 17,4 %, δηλαδή κατά 2,6 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι το τέταρτο τρίμηνο του 2019, αλλά κατά 1 εκατοστιαία μονάδα κάτω από την ανώτατη τιμή του τρίτου τριμήνου του 2020. Συνολικά, περίπου 3,2 εκατομμύρια νέοι (15-24) ήταν άνεργοι στην ΕΕ το δεύτερο τρίμηνο του 2021, αριθμός που ανέρχεται στα 5,1 εκατομμύρια όταν λαμβάνονται υπόψη όλοι όσοι βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ), ενώ ο αντίστοιχος αριθμός για τη μεγαλύτερη ηλικιακή ομάδα από 15 έως 29 ετών είναι 9,4 εκατομμύρια. Το τριμηνιαίο ποσοστό ΕΑΕΚ για την εν λόγω ηλικιακή ομάδα ανήλθε σε 13,2 % στην ΕΕ το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (κατά 0,7 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το τέταρτο τρίμηνο του 2019, αλλά κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από την ανώτατη τιμή του δεύτερου τριμήνου του 2020).

Οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας έχουν αντιμετωπίσει καλύτερα τον αντίκτυπο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 στην αγορά εργασίας απ' ό,τι άλλες ομάδες. Το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας (55-64 ετών) παρέμεινε σχετικά σταθερό από την έξαρση της COVID-19. Το δεύτερο τρίμηνο του 2021 ανήλθε σε 60,2 %, δηλαδή κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες πάνω από το επίπεδο που παρατηρήθηκε το τέταρτο τρίμηνο του 2019 και με σταθερά αυξητική τάση κατά την τελευταία δεκαετία. Το ποσοστό απασχόλησης των ενήλικων ηλικίας 25-54 ετών ανήλθε σε 80,3 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021, παραμένοντας ελαφρώς χαμηλότερο από το προ της πανδημίας επίπεδο (80,8 % το τέταρτο τρίμηνο του 2019). Το ποσοστό ανεργίας των ατόμων ηλικίας 55-74 ετών στην ΕΕ σημείωσε μέτρια αύξηση, από 4,7 % το τέταρτο τρίμηνο του 2019 σε 5,3 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021.

Διάγραμμα 1: Ο αντίκτυπος της κρίσης στην απασχόληση διέφερε μεταξύ των ηλικιακών ομάδων

Ποσοστά απασχόλησης ανά φύλο και ηλικιακή ομάδα στην ΕΕ-27, στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις και όχι ημερολογιακώς προσαρμοσμένα (ως %)

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά από το πρώτο τρίμηνο του 2021.

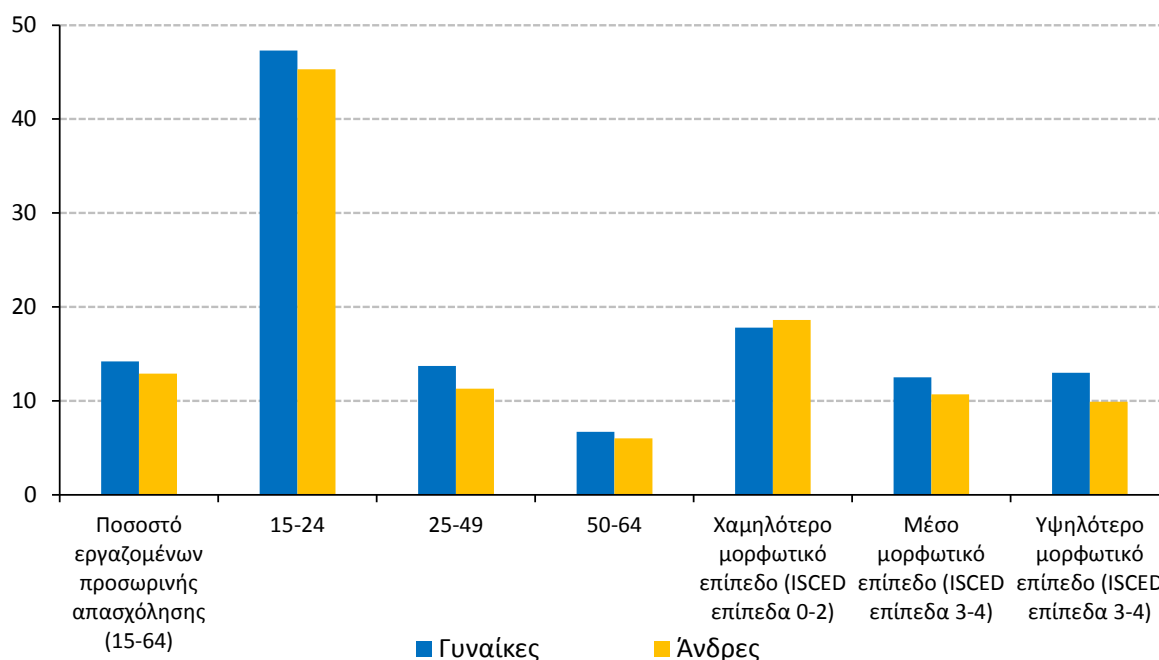
Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsi_emp_q].

Οι εργαζόμενοι σε άτυπες μορφές απασχόλησης και οι αυτοαπασχολούμενοι επλήγησαν ιδιαίτερα από την κρίση. Από τον συνολικό αριθμό των εργαζομένων (ηλικίας 20-64 ετών) στην ΕΕ το 2020 (161,6 εκατομμύρια), περίπου 19,9 εκατομμύρια (12,4 %) είχαν σύμβαση εργασίας ορισμένου χρόνου (κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από τα αριθμητικά στοιχεία που παρατηρήθηκαν για το 2019). Το δεύτερο τρίμηνο του 2021 περίπου 21,3 εκατομμύρια εργαζόμενοι (ηλικίας 20-64 ετών, στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις) απασχολούνταν με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, αριθμός που εξακολουθεί να είναι κατά 0,8 εκατομμύρια μικρότερος σε σύγκριση με το τέταρτο τρίμηνο του 2019. Το ποσοστό αυτό είναι πολύ υψηλότερο μεταξύ των νέων (15-24) απ' ό,τι για τον υπόλοιπο πληθυσμό και σημαντικά υψηλότερο για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης σε σύγκριση με τα άτομα μεσαίας και υψηλής ειδίκευσης. Το ποσοστό αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης συνέχισε να μειώνεται (κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες) σε σύγκριση με το 2019 και το 2020 ανήλθε σε 6,8 %. Το ποσοστό των συμβάσεων ορισμένου χρόνου επί της συνολικής

απασχόλησης (20-64) αυξήθηκε από το χαμηλό επίπεδο του δεύτερου τριμήνου του 2020 (10,1 %) σε 11,3 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021. Ο αριθμός των ατόμων που εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης κατέγραψε σταθερή αύξηση καθ' όλη τη διάρκεια του 2020. Ως εκ τούτου, το ποσοστό των εργαζομένων μερικής απασχόλησης (20-64) στη συνολική απασχόληση ανήλθε σε 17,7 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο από την τιμή του τέταρτου τριμήνου του 2019). Το 2020 το ποσοστό των εργαζομένων με καθεστώς αναγκαστικής μερικής απασχόλησης μειώθηκε σε 25 % (κατά 1,5 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο σε σύγκριση με το 2019). Από την έναρξη της πανδημίας το πρώτο τρίμηνο του 2020, ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων μειώθηκε κατά 0,7 εκατομμύρια άτομα (από περίπου 25,8 εκατομμύρια σε 25,1 εκατομμύρια το δεύτερο τρίμηνο του 2021).

Διάγραμμα 2: Παρατηρείται διαφορετική συχνότητα συμβάσεων ορισμένου χρόνου ανά ηλικιακή ομάδα και επίπεδο προσόντων

Ποσοστό εργαζομένων με συμβάσεις αορίστου χρόνου απασχόλησης ανά ηλικία και μορφωτικό επίπεδο στην ΕΕ-27 (2020)

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_etgar], [lfsa_etpgan] και [lfst_r_e2tgaedcu].

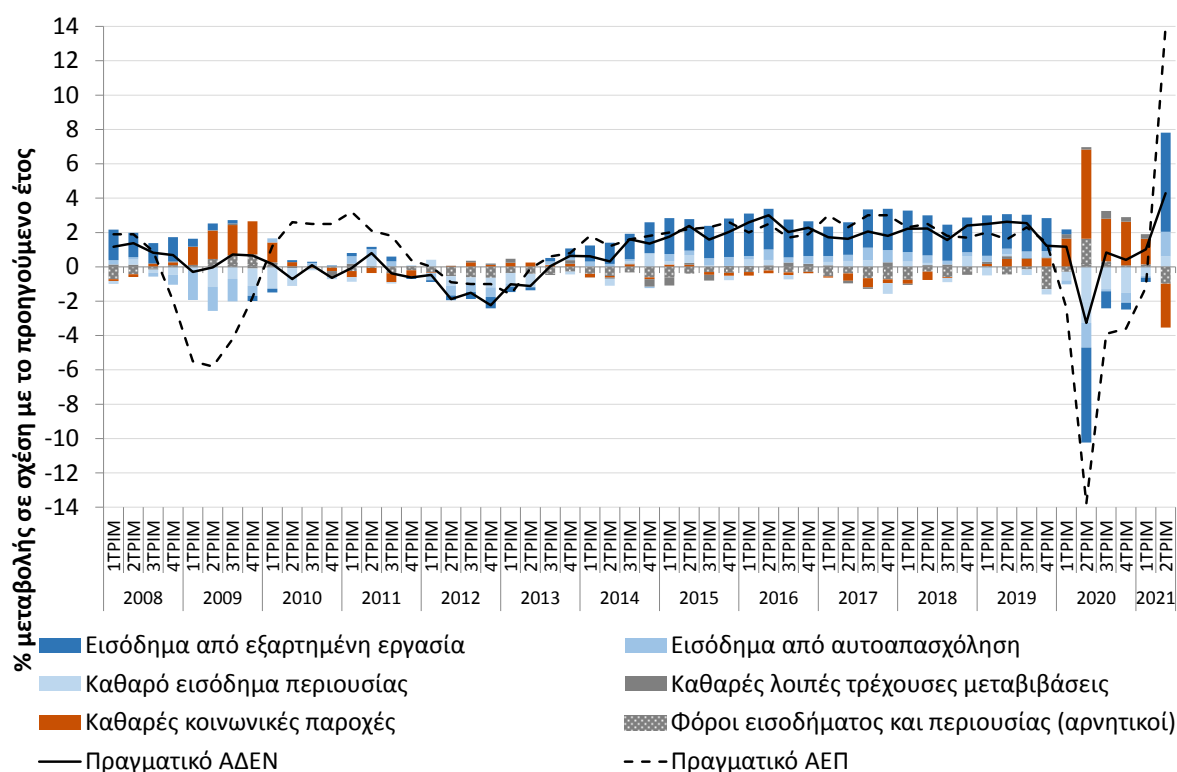
Η πανδημία είχε ισχυρό αντίκτυπο στα αποτελέσματα των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ στην αγορά εργασίας. Το 2020 το ποσοστό απασχόλησης (20-64) των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ ανήλθε σε 65,3 %, ήτοι κατά 2,4 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από την τιμή του 2019 και κατά 8,2 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερο σε σύγκριση με τους γηγενείς. Το ποσοστό ανεργίας (15-74) των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ ανήλθε το 2020 σε 12,3 %, σημειώνοντας αύξηση από το 10,8 % του προηγούμενου έτους. Τα στοιχεία για την ανεργία παρουσιάζουν επίσης αύξηση από 13,5 % το δεύτερο τρίμηνο του 2020 σε 13,9 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021.

1.2 Κοινωνικές τάσεις

Παρά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19, τα εισοδήματα των νοικοκυριών παρέμειναν σε μεγάλο βαθμό σταθερά κατά μέσο όρο σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ το 2020, και τούτο χάρη στην ταχεία διαμόρφωση πολιτικής. Όταν ξέσπασε η πανδημία, το πραγματικό ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) μειώθηκε απότομα, κατά 3,3 % (σε ετήσια βάση) το δεύτερο τρίμηνο του 2020, αλλά ανέκαμψε έως το τέλος του έτους και παρέμεινε συνολικά σταθερό κατά την περίοδο μεταξύ του 2019 και του 2020 (με μείωση της τάξης του 0,25 %). Η μεγαλύτερη μείωση σημειώθηκε στο εισόδημα από εξαρτημένη εργασία (-5,5 %), ενώ σημαντικές ήταν και οι μειώσεις που παρατηρήθηκαν τόσο στο εισόδημα από αυτοαπασχόληση (-1,4 %) όσο και στο καθαρό εισόδημα από ακίνητη περιουσία (-3,3 %) (βλ. διάγραμμα 3). Κατά τη διάρκεια του 2020, οι καθαρές κοινωνικές παροχές συνέβαλαν σημαντικά στο συνολικό εισόδημα και διαδραμάτισαν μείζονα ρόλο στον μετριασμό της συνολικής πτώσης των εισοδημάτων των νοικοκυριών κατά το δεύτερο τρίμηνο, με την υποστήριξη, έως κάποιον βαθμό, προσαρμογών των φόρων εισοδήματος και περιουσίας. Η τάση αυτή συνεχίστηκε κατά το δεύτερο και το τρίτο τρίμηνο του 2020, αλλά και κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021, με την υπεραντιστάθμιση των μειώσεων στο εισόδημα από εξαρτημένη εργασία και στο εισόδημα από αυτοαπασχόληση (κατά πολύ μειωμένο σε σύγκριση με την πτώση του δεύτερου τριμήνου), καθώς και της πτώσης του καθαρού εισοδήματος από ακίνητη περιουσία. Λαμβανομένης υπόψη της πτώσης του διαθέσιμου εισοδήματος για κατανάλωση ή αποταμίευση και του πραγματικού ΑΕΠ κατά 6 % σε ετήσια βάση, αυτή η σταθερότητα των συνολικών εισοδημάτων των νοικοκυριών αποτελεί ένδειξη της στήριξης που παρέχουν οι έκτακτες πολιτικές διακριτικής ευχέρειας οι οποίες τέθηκαν σε εφαρμογή για τον μετριασμό των κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης, καθώς και των αυτόματων σταθεροποιητικών αποτελεσμάτων των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και των φορολογικών συστημάτων. Οι μεταβολές κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σηματοδότησαν ένα σημείο καμπής: τόσο το πραγματικό ΑΕΠ όσο και το εισόδημα από εξαρτημένη εργασία αυξήθηκαν ταχύτατα, περίπου με τον ίδιο ρυθμό που είχαν συρρικνωθεί το προηγούμενο έτος, κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020. Συνολικά, ο ρυθμός ανάπτυξης του πραγματικού ΑΔΕΝ ήταν μεγαλύτερος σε σχέση με τον ρυθμό συρρίκνωσής του κατά το προηγούμενο έτος, επίσης χάρη στον βραδύτερο ρυθμό μείωσης των καθαρών κοινωνικών παροχών σε σύγκριση με άλλες πηγές εισοδήματος.

Διάγραμμα 3: Η γενική σταθερότητα του συνολικού εισοδήματος των νοικοκυριών κατά μέσο όρο στην ΕΕ στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 οφείλεται στην πρωτοφανή σχετική διαμόρφωση πολιτικής

Αύξηση του ΑΕΠ, αύξηση του πραγματικού ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών και των κύριων συνιστωσών του (ΕΕ-27)

Σημειώσεις: Υπολογισμοί της ΓΔ EMPL. Η αποπληθωρισμένη ονομαστική τιμή του ΑΔΕΝ υπολογίστηκε με τη χρήση του δείκτη τιμών της τελικής καταναλωτικής δαπάνης των νοικοκυριών. Ο πραγματικός ρυθμός ανάπτυξης του ΑΔΕΝ για την ΕΕ εκτιμάται ως σταθμισμένος μέσος όρος των τιμών των κρατών μελών για τα κράτη μέλη με διαθέσιμα τριμηνιαία στοιχεία βάσει του ΕΣΛ 2010 (συνολικά 95 % του ΑΔΕΝ της ΕΕ).

Πηγή: Eurostat, εθνικοί λογαριασμοί [[nasq_10_nf_tr](#)] και [[namq_10_gdp](#)]. Τα στοιχεία δεν είναι προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις.

Συνολικά, η εισοδηματική ανισότητα παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό σταθερή στην πλειονότητα των κρατών μελών. Σύμφωνα με τις ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat²¹, ο λόγος πεμπτημορίων μέσου εισοδήματος (S80/S20) στην ΕΕ παρέμεινε σταθερός ή κατέγραψε ελαφρά πτώση το 2020. Αυτό οφείλεται και πάλι στη μαζική δημόσια στήριξη που τέθηκε σε εφαρμογή και στην ισχυρή αυτόματη σταθεροποίηση που μετρίασε τις συνέπειες της κρίσης, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες. Παρότι τα εισοδήματα από μισθωτές υπηρεσίες εκτιμάται ότι μειώθηκαν κατά 10 % για τα πρώτα πεμπτημόρια εισοδήματος και κατά 2 % για το πέμπτο, ο συνολικός αντίκτυπος στα διαθέσιμα εισοδήματα ήταν σε μεγάλο βαθμό περιορισμένος σε ολόκληρη την κατανομή του εισοδήματος, χάρη στο θετικό αποτέλεσμα εξομάλυνσης των συστημάτων φορολογίας και παροχών, καθώς και στη λειτουργία συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλων προγραμμάτων διατήρησης των θέσεων εργασίας.

Το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παρέμεινε σε μεγάλο βαθμό σταθερό κατά το πρώτο έτος της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Το 2020 περίπου ένα στα πέντε άτομα αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROE) στην ΕΕ (21,9 %). Και οι τρεις συνιστώσες²²

²¹ Δημοσιεύθηκαν τον Ιούλιο του 2021, διαθέσιμες στον [ιστότοπο της Eurostat](#). Τα πλήρη στοιχεία για το 2020 θα είναι διαθέσιμα το 2022.

²² Για λεπτομέρειες, βλ. κεφάλαιο 1.3.

του δείκτη AROPE παρέμειναν σταθερές σε ετήσια βάση για την πλειονότητα των κρατών μελών. Σύμφωνα με τις ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας (AROP) παρέμεινε αμετάβλητο τουλάχιστον στα μισά κράτη μέλη σε σύγκριση με το 2019. Οι εκτιμήσεις αυτές καταδεικνύουν ότι τα νεοθεσπισθέντα μέτρα πολιτικής, σε συνδυασμό με τα συστήματα φορολογίας και παροχών, μετρίασαν τις επιπτώσεις της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, σταθεροποίησαν τα εισοδήματα και συνέβαλαν σημαντικά στην πρόληψη της αύξησης των κινδύνων φτώχειας. Αυτό είχε επίσης ως αποτέλεσμα τη γενική σταθερότητα του ποσοστού υλικής και κοινωνικής στέρησης (6,8 %, αύξηση μόνο κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες). Το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά οιονεί ανέργων παρέμεινε επίσης σταθερό (στο 8,2 %, αύξηση μόνο κατά 0,1 εκατοστιαίες μονάδες), αντικατοπτρίζοντας τον περιορισμένο αντίκτυπο όσον αφορά τις απώλειες θέσεων εργασίας, χάρη επίσης στα μέτρα μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλων μέτρων διατήρησης των θέσεων εργασίας. Η ενεργειακή φτώχεια αποτελεί μια μορφή φτώχειας που αποκτά ολοένα μεγαλύτερη σημασία. Στις 13 Οκτωβρίου 2021 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση σχετικά με την *Αντιμετώπιση της αύξησης των τιμών της ενέργειας*²³, στην οποία τα δίκαια συστήματα φορολογίας και παροχών, τα στοχευμένα μέτρα στήριξης του εισοδήματος και οι πολιτικές ανακαίνισης χωρίς αποκλεισμούς επισημαίνονται ως βασικά στοιχεία μιας εργαλειοθήκης για τον μετριασμό της ενεργειακής φτώχειας και την αντιμετώπιση των άμεσων επιπτώσεων των αυξήσεων των τιμών.

Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROE) για τα παιδιά παρέμεινε επίσης σταθερό, αλλά με μεγαλύτερες διαφορές μεταξύ των χωρών και αύξηση της νομισματικής φτώχειας. Υπήρξαν μεγαλύτερες διακυμάνσεις του ποσοστού AROPE για τα παιδιά μεταξύ των κρατών μελών: τέσσερα κράτη μέλη κατέγραψαν τιμές άνω του 30 %, ενώ άλλα τέσσερα βρίσκονται κάτω του 15 %. Επιπροσθέτως, ο βαθμός ανάσχεσης της νομισματικής φτώχειας ήταν πιο περιορισμένος, δεδομένου ότι το 2020 αυξήθηκε σημαντικά στο ένα τρίτο των κρατών μελών. Οι μονογονεϊκές οικογένειες και οι πολυμελείς οικογένειες αντιμετώπιζαν σημαντικά μεγαλύτερο κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού απ' ό,τι οι οικογένειες με 1-2 παιδιά (42,1 % και 29,6 % κατά μέσο όρο στην ΕΕ, αντίστοιχα).

Η φτώχεια των εργαζομένων εξακολουθεί να συνιστά πρόκληση. Η φτώχεια των εργαζομένων στην ΕΕ-27 αυξήθηκε κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες (από 8,5 % σε 9 %) κατά την περίοδο μεταξύ του 2010 και του 2019. Μολονότι τα στοιχεία για το 2020 δεν είναι ακόμη πλήρως διαθέσιμα, η κατάσταση δεν φαίνεται να έχει μεταβληθεί σημαντικά από το 2019. Κατά γενικό κανόνα, οι ευάλωτοι εργαζόμενοι αντιμετωπίζουν πιο δύσκολες συνθήκες: οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας των εργαζομένων απ' ό,τι οι εργαζόμενοι με συμβάσεις αόριστου χρόνου (16,2 % έναντι 5,9 %), όπως και οι εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης σε σύγκριση με τους εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης (19 % έναντι 4,9 %) και οι εργαζόμενοι που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ σε σύγκριση με τους γηγενείς εργαζομένους (20,1 % έναντι 8,1 %).

Παρά την κοινωνική ανθεκτικότητα σε συνολικό επίπεδο, ο αρνητικός αντίκτυπος της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 ήταν μεγαλύτερος για τις ευάλωτες ομάδες. Τα μέτρα εγκλεισμού είχαν δυσανάλογο αντίκτυπο στα άτομα με αναπηρία²⁴, κυρίως όσον αφορά, για παράδειγμα, την πρόσβαση σε υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση και άλλες επιγραμματικές υπηρεσίες υποστήριξης, κατάσταση που επιδείνωσε επίσης τους προϋπάρχοντες

²³ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Αντιμετώπιση της αύξησης των τιμών της ενέργειας: μια εργαλειοθήκη για δράση και στήριξη» [COM(2021) 660 final].

²⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Employment and Social Developments in Europe 2021*, Ιούνιος 2021.

περιορισμούς στην πρόσβαση στην απασχόληση. Τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών παρουσιάζουν ποσοστά AROPE τα οποία είναι ορισμένες φορές διπλάσια από τα αντίστοιχα ποσοστά των γηγενών²⁵. Οι απαγορεύσεις της κυκλοφορίας λόγω πανδημίας απέκλεισαν πολλούς Ρομά που ζουν σε διαχωρισμένους οικισμούς από οποιαδήποτε πηγή εισοδήματος και (τυπική ή άτυπη) οικονομική δραστηριότητα, γεγονός που είχε ως αποτέλεσμα την περαιτέρω επιδείνωση των ποσοστών φτώχειας²⁶.

1.3 Ο αναθεωρημένος κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων: επισκόπηση των προκλήσεων που σχετίζονται με τις αρχές του πυλώνα

Η ανάλυση που περιλαμβάνεται στην κοινή έκθεση για την απασχόληση 2022 βασίζεται σε μια αναθεωρημένη δέσμη πρωταρχικών δεικτών του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο²⁷. Στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, που δημοσιεύτηκε τον Μάρτιο του 2021, παρουσιάστηκε πρόταση για αναθεωρημένο κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, ο οποίος συζητήθηκε στη συνέχεια με την Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ) και εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Απασχόλησης, Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας και Καταναλωτών (EPSCO) στις 14 Ιουνίου 2021. Η αναθεώρηση αποσκοπεί στην πληρέστερη κάλυψη των αρχών του πυλώνα, με την ενίσχυση του ρόλου του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων ως κύριου εργαλείου ποσοτικού προσδιορισμού για την παρακολούθηση της προόδου όσον αφορά την υλοποίηση του πυλώνα στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Ο αναθεωρημένος πίνακας αποτελεσμάτων θα συμβάλει επίσης στη συμπλήρωση των υφιστάμενων εργαλείων παρακολούθησης, ιδίως του δείκτη επιδόσεων απασχόλησης και του δείκτη επιδόσεων κοινωνικής προστασίας²⁸.

Οι πρωταρχικοί δείκτες του αναθεωρημένου κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων υποστηρίζουν την παρακολούθηση των 18 από τις 20 αρχές του πυλώνα²⁹ (κατά τέσσερις περισσότερες σε σύγκριση με την προηγούμενη έκδοση), συμβάλλοντας στην αξιολόγηση των κύριων προκλήσεων στον τομέα της απασχόλησης και τον κοινωνικό

²⁵ Όπως προκύπτει από τους δείκτες της Eurostat [[ilc_peps06](#)] AROPE για άτομα που έχουν γεννηθεί σε τρίτες χώρες και για τους γηγενείς.

²⁶ Σύμφωνα με έρευνες που διεξήγαγε ο Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (FRA) το 2016 (9 χώρες της ΕΕ) και το 2019 (5 χώρες της ΕΕ). Βλ. SWD(2020) 530 final.

²⁷ Πραγματοποιήθηκαν συζητήσεις με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της ομάδας δεικτών της Επιτροπής Απασχόλησης (EMCO) και της υποομάδας δεικτών της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ). Η γνώμη της EMCO και της ΕΚΠ σχετικά με τη συμφωνία που επιτεύχθηκε όσον αφορά τους πρωταρχικούς δείκτες του αναθεωρημένου κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων εγκρίθηκε από το Συμβούλιο Απασχόλησης, Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας και Καταναλωτών στις 14 Ιουνίου.

²⁸ Ο δείκτης επιδόσεων απασχόλησης και ο δείκτης επιδόσεων κοινωνικής προστασίας είναι ετήσιες εκθέσεις που καταρτίζονται, αντίστοιχα, από την Επιτροπή Απασχόλησης και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας. Στις εκθέσεις αυτές προσδιορίζονται οι τάσεις στις οποίες πρέπει να δοθεί προσοχή, οι βασικές προκλήσεις στον τομέα της απασχόλησης και στον κοινωνικό τομέα στα κράτη μέλη, και παρακολουθείται η πρόοδος προς την επίτευξη των σχετικών στόχων για τον τομέα της απασχόλησης και τον κοινωνικό τομέα σε επίπεδο ΕΕ.

²⁹ Οι δύο αρχές που δεν έχουν καλυφθεί ακόμη είναι οι αρχές 7 και 8, «Ενημέρωση για τους όρους απασχόλησης και την προστασία σε περίπτωση απόλυσης» και «Κοινωνικός διάλογος και συμμετοχή των εργαζομένων», αντίστοιχα. Υπάρχουν αυστηρές απαιτήσεις ποιότητας για τους πρωταρχικούς δείκτες, οι οποίοι πρέπει επίσης να έχουν σαφή κανονιστική ερμηνεία. Μέχρι στιγμής, δεν κατέστη εφικτή η εξεύρεση σχετικού δείκτη για τις εν λόγω αρχές, αλλά η Επιτροπή θα συνεχίσει τις εργασίες επί του θέματος αυτού.

τομέα στα κράτη μέλη. Η δέσμη των πρωταρχικών δεικτών αναθεωρήθηκε σύμφωνα με τις αρχές της φειδούς, της διαθεσιμότητας, της συγκρισιμότητας και της στατιστικής αξιοπιστίας. Οι δείκτες, οι οποίοι συνδέονται με καθένα από τα τρία κεφάλαια του πυλώνα, έχουν ως εξής (οι νέοι δείκτες επισημαίνονται με **, ενώ οι αναθεωρημένοι με *)³⁰:

- *Ίσες ευκαιρίες*
 - Συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση κατά τους τελευταίους 12 μήνες (ηλικίας 25-64 ετών)**
 - Ποσοστό ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (ηλικίας 18-24 ετών)
 - Ποσοστό πληθυσμού με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων (ηλικίας 16-74 ετών)
 - Νέοι εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ποσοστό ΕΑΕΚ) (ηλικίας 15-29 ετών)*
 - Χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης (άτομα ηλικίας 20-64 ετών)
 - Εισοδηματική ανισότητα υπολογιζόμενη ως λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20)
- *Δίκαιοι όροι εργασίας*
 - Ποσοστό απασχόλησης (άτομα ηλικίας 20-64 ετών)³¹
 - Ποσοστό ανεργίας (άτομα ηλικίας 15-74 ετών)
 - Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (άτομα ηλικίας 15-74 ετών)
 - Ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών σε πραγματικούς όρους, κατά κεφαλή³²
- *Κοινωνική προστασία και ένταξη*
 - Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (ηλικίας 0 ετών και άνω) (AROPE 0+)³³
 - Ποσοστό παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (ηλικίας 0-17 ετών) (AROPE 0-17)**³⁴
 - Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας³⁵

³⁰ Στο πλαίσιο της αναθεώρησης, ο πρωταρχικός δείκτης «Καθαρές αποδοχές εργαζόμενου ατόμου πλήρους απασχόλησης που ζει μόνο και αμείβεται με τον μέσο μισθό» διαγράφηκε.

³¹ Από το 2021, σύμφωνα με τους σχετικούς κανονισμούς, η Eurostat, μέσω των εθνικών στατιστικών υπηρεσιών των κρατών μελών, συλλέγει στοιχεία για την ΕΕΔ της ΕΕ σύμφωνα με αναθεωρημένη μεθοδολογία. Η αλλαγή αυτή αποσκοπεί στη βελτίωση των στοιχείων για την αγορά εργασίας, αλλά πρέπει να τηρείται κατά την ερμηνεία των μεταβολών στους δείκτες κοντά στον χρόνο της αλλαγής, την 1η Ιανουαρίου 2021. Επιπλέον του ποσοστού των νέων ΕΑΕΚ, επηρεάζονται το ποσοστό ανεργίας, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, το χάσμα μεταξύ των φύλων όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης και οι πρωταρχικοί δείκτες AROPE για τα παιδιά.

³² Κατόπιν αιτήματος της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας, ο δείκτης αυτός υπολογίζεται με τη χρήση του «εισοδήματος σε μη διορθωμένη μορφή» (δηλαδή χωρίς να συνεκτιμώνται οι κοινωνικές μεταβιβάσεις σε είδος) και χωρίς αναφορά στη χρήση μονάδων αγοραστικής δύναμης (ΜΑΔ).

³³ Μαζί με τους τρεις επιμέρους δείκτες του: Σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση, πλήρης πληθυσμός (SMSD 0+), κίνδυνος φτώχειας, πλήρης πληθυσμός (AROP 0+), και ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (νοικοκυριά οιονεί ανέργων), ηλικίας 0-64 ετών (QJ 0-64). Το SMSD 0+ αντικαθιστά τη συνιστώσα «Σοβαρή υλική στέρηση» στα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν από το 2021 και μετά, ώστε να αντιπροσωπεύουν ένα πιο ρεαλιστικό σύνολο αναγκών στις κοινωνίες της ΕΕ.

³⁴ Μαζί με τους τρεις επιμέρους δείκτες του: Σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση, παιδιά (SMSD 0-17), κίνδυνος φτώχειας, παιδιά (AROP 0-17), και ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας (νοικοκυριά οιονεί ανέργων), παιδιά (QJ 0-17). Το SMSD για παιδιά είναι τροποποιημένη έκδοση του SMSD για το σύνολο του πληθυσμού.

- Χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία (ηλικίας 20-64 ετών)**³⁶
- Ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης**³⁷
- Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας
- Ανάγκη ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτεται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων (ηλικίας 16 ετών και άνω)³⁸.

Ο πρωταρχικός δείκτης «Χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία» χρησιμοποιεί προσωρινά τις στατιστικές EU-SILC ως στατιστική πηγή, αλλά από το 2022 θα αρχίσει να χρησιμοποιεί στοιχεία από την ΕΕΔ της ΕΕ για τη βελτίωση της ακρίβειας, παρέχοντας στοιχεία το 2023. Οι υπηρεσίες της Επιτροπής, συμπεριλαμβανομένης της Eurostat, θα συνεχίσουν να παρακολουθούν την ποιότητά του και θα επανεξετάσουν τον δείκτη μεσοπρόθεσμα, μόλις καταστούν διαθέσιμα στοιχεία που βασίζονται στην ΕΕΔ (2023), και θα στηρίξουν περαιτέρω ενέργειες για τη βελτίωση της συγκρισιμότητας μεταξύ των χωρών και τη διερεύνηση της ανάπτυξης πρόσθετων δεικτών στον τομέα αυτόν. Ο πρωταρχικός δείκτης «Συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση κατά τους τελευταίους 12 μήνες» θα

³⁵ Υπολογίζεται ως διαφορά, επί του συνολικού πληθυσμού, του ποσοστού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο (εισοδηματικής) φτώχειας πριν και μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις.

³⁶ Ο δείκτης σχετικά με το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία υπολογίζεται επί του παρόντος από τις στατιστικές EU-SILC και βασίζεται στην κατάσταση αναπηρίας, όπως προκύπτει από τον παγκόσμιο δείκτη περιορισμού δραστηριοτήτων (Global Activity Limitation Index, GALI). Τα άτομα που απαντούν στην έρευνα απαντούν στις ακόλουθες ερωτήσεις: 1) «Περιορίζετε στις συνήθειες δραστηριότητες λόγω προβλήματος υγείας; Θα λέγατε ότι ... περιορίζετε σοβαρά· περιορίζετε, αλλά όχι σοβαρά· ή δεν περιορίζετε καθόλου;» Εάν η απάντηση στην ερώτηση 1) είναι «Περιορίζομαι σοβαρά» ή «Περιορίζομαι, αλλά όχι σοβαρά», τα άτομα που απαντούν στην έρευνα απαντούν στη συνέχεια στην ερώτηση 2) «Έχετε περιοριστεί για τους 6 τουλάχιστον τελευταίους μήνες; Ναι ή όχι;». Ένα άτομο θεωρείται άτομο με αναπηρία εάν η απάντηση στη δεύτερη ερώτηση είναι «Ναι». Σύμφωνα με τους υπολογισμούς βάσει των στατιστικών EU-SILC, το έτος 2020 παρατηρείται συσχέτιση μεταξύ της επικράτησης της αναπηρίας βάσει της έννοιας του δείκτη GALI και του χάσματος απασχόλησης ατόμων με αναπηρία που βασίζεται σε αυτήν σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ-27 (συντελεστής συσχέτισης Pearson = -0,6).

³⁷ Ο δείκτης υπολογίζει μόνο το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά στα οποία οι συνολικές δαπάνες στέγασης αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 40 % του διαθέσιμου εισοδήματος (μη συνυπολογιζομένων των επιδομάτων στέγασης για αμφότερα τα ποσά). Στο έγγραφο [Methodological Guidelines and Description of EU-SILC variables \(version April 2020\)](#) [Μεθοδολογικές κατευθυντήριες γραμμές και περιγραφή των μεταβλητών των στατιστικών EU-SILC (έκδοση Απριλίου 2020)], τα επιδόματα (στα οποία περιλαμβάνονται μόνο οι παροχές με βάση τους πόρους) περιγράφονται ως επιδόματα που περιλαμβάνουν τις παροχές ενοικίου και τις παροχές προς τους ιδιοκατοικούντες, μη συμπεριλαμβανομένων ωστόσο των φορολογικών ελαφρύνσεων και των μεταβιβάσεων κεφαλαίου. Στο έγγραφο αυτό, οι δαπάνες στέγασης ορίζονται ως μηνιαίες και πραγματικές δαπάνες που καταβάλλονται και συνδέονται με το δικαίωμα του νοικοκυριού να ζει στο κατάλυμα. Περιλαμβάνουν διαρθρωτική ασφάλιση (για τους ενοικιαστές: εάν καταβάλλεται), υπηρεσίες και τέλη (απομάκρυνση λυμάτων, αποκομιδή απορριμμάτων κ.λπ.· υποχρεωτικές δαπάνες ή για τους ιδιοκτήτες, για τους ενοικιαστές: εάν καταβάλλονται), τακτική συντήρηση και επισκευές, φόρους (για τον ενοικιαστή: στην κατοικία, κατά περίπτωση) και το κόστος των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (υδροδότηση, ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο και θέρμανση). Για τους ιδιοκτήτες που αποπληρώνουν ενυπόθηκο δάνειο, περιλαμβάνονται οι σχετικές πληρωμές τόκων (αφαιρούνται τυχόν φορολογικές ελαφρύνσεις, αλλά δεν αφαιρούνται τα επιδόματα στέγασης). Για τους ενοικιαστές σε αγοραία τιμή ή σε μειωμένη τιμή, περιλαμβάνεται επίσης το μίσθωμα. Για τους ενοικιαστές, τα επιδόματα στέγασης δεν θα πρέπει να αφαιρούνται από τις συνολικές δαπάνες στέγασης.

³⁸ Οι ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, συνίστανται στη σχετική αξιολόγηση, από τον ίδιο τον ενδιαφερόμενο, του κατά πόσο χρειαζόταν εξέταση ή θεραπεία για συγκεκριμένο είδος υγειονομικής περίθαλψης, αλλά δεν την έλαβε ή δεν τη ζήτησε για τους εξής τρεις λόγους: «Οικονομικοί λόγοι», «Λίστα αναμονής» και «Πολύ μακρινή απόσταση». Ως ιατρική περίθαλψη νοούνται οι ατομικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης (ιατρικές εξετάσεις ή θεραπευτική αγωγή εκτός της οδοντιατρικής περίθαλψης) που παρέχονται από ιατρούς ή αντίστοιχους επαγγελματίες ή υπό την άμεση επίβλεψη τους σύμφωνα με τα εθνικά συστήματα υγειονομικής περίθαλψης (ορισμός της Eurostat). Τα προβλήματα που αναφέρονται όσον αφορά την πρόσβαση στην περίθαλψη σε περίπτωση ασθένειας μπορεί να υποδηλώνουν εμπόδια στην περίθαλψη.

αρχίσει επίσης να χρησιμοποιεί την ΕΕΔ της ΕΕ από το 2022 και μετά. Η Επιτροπή θα παρακολουθεί τον δείκτη από κοινού με τη Eurostat και θα διενεργήσει διεξοδική ανάλυση των στοιχείων από τις δύο πηγές έρευνας όταν αυτά καταστούν διαθέσιμα (2023), ώστε να διασφαλιστεί η ποιότητα και η συγκρισιμότητα των στοιχείων. Για τη διασφάλιση της παρακολούθησης των κατευθυντήριων γραμμών 6 και 7 για την απασχόληση, μεταξύ άλλων όσον αφορά τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, στην παρούσα κοινή έκθεση για την απασχόληση 2022 θα χρησιμοποιηθεί κατ' εξαίρεση ο δείκτης σχετικά με τη συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση κατά τις τελευταίες 4 εβδομάδες (ηλικίας 25-64 ετών).

Οι πρωταρχικοί δείκτες αναλύονται με βάση την κοινή μεθοδολογία που συμφωνήθηκε από την EMCO και την ΕΚΠ (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. παράρτημα 4). Σύμφωνα με τη συγκεκριμένη μεθοδολογία αξιολογείται η κατάσταση και οι εξελίξεις στα κράτη μέλη, με την εξέταση των επιπέδων και των μεταβολών σε σχέση με το προηγούμενο έτος³⁹ για καθέναν από τους πρωταρχικούς δείκτες που περιλαμβάνονται στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων. Τα επίπεδα και οι μεταβολές ταξινομούνται με βάση την απόκλισή τους από τον αντίστοιχο (μη σταθμισμένο) μέσο όρο της ΕΕ. Στη συνέχεια, οι επιδόσεις των κρατών μελών σε σχέση με τα επίπεδα και τις μεταβολές συνδυάζονται με τη χρήση συμφωνηθέντος κανόνα, ώστε κάθε κράτος μέλος να μπορεί να υπαχθεί σε μία από τις επτά κατηγορίες («βέλτιστη επίδοση», «επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο», «καλή, αλλά να δοθεί προσοχή», «επίδοση στον μέσο όρο/ουδέτερη επίδοση», «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη», «να δοθεί προσοχή» και «κρίσιμες καταστάσεις»). Σε αυτή τη βάση, στον πίνακα 1 παρατίθεται σύνοψη των ενδείξεων του πίνακα αποτελεσμάτων με βάση τα πλέον πρόσφατα στοιχεία που είναι διαθέσιμα για κάθε δείκτη.

Οι πρωταρχικοί δείκτες του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων αναδεικνύουν βασικές προκλήσεις στα κράτη μέλη της ΕΕ στους τρεις τομείς της ισότητας ευκαιριών και της πρόσβασης στην αγορά εργασίας, των δίκαιων όρων εργασίας και της κοινωνικής προστασίας και ένταξης. Όσον αφορά τις «κρίσιμες καταστάσεις» (κόκκινη επισήμανση στο διάγραμμα 4), ένας σχετικά μεγάλος αριθμός κρατών μελών εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις σε σχέση με την κατάσταση των γυναικών στην αγορά εργασίας και τη συμμετοχή των παιδιών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας (με πέντε κόκκινες σημαίες και για τους δύο δείκτες). Τα αποτελέσματα άλλων ομάδων στην αγορά εργασίας εγείρουν επίσης ανησυχίες σε σχετικά μεγάλο αριθμό κρατών μελών, δεδομένου ότι το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία και το ποσοστό των νέων ΕΑΕΚ κρούουν των κώδωνα του κινδύνου για έξι και τέσσερις χώρες αντίστοιχα. Τα άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση εξακολουθούν επίσης να βρίσκονται σε κρίσιμη κατάσταση για τέσσερα κράτη μέλη. Τέλος, στον τομέα της κοινωνικής προστασίας και ένταξης, ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας είναι κρίσιμος σε υψηλό αριθμό κρατών μελών (6), ενώ τέσσερα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν κρίσιμες προκλήσεις σε σχέση τόσο με τους κινδύνους φτώχειας γενικότερα όσο και με την παιδική φτώχεια ειδικότερα. Οι λόγοι πεμπτημορίων εισοδήματος είναι επίσης «κρίσιμοι» σε τέσσερα κράτη μέλη. Κατά τη διεύρυνση της προοπτικής ώστε να καλύπτονται και οι καταστάσεις στις οποίες πρέπει «να δοθεί προσοχή», επιπλέον των «κρίσιμων καταστάσεων», οι τρεις δείκτες των νέων ΕΑΕΚ, του αντίκτυπου

³⁹ Με εξαίρεση το ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών, το οποίο υπολογίζεται ως αριθμοδείκτης (2008=100, ώστε να αποτυπώνεται η μεταβολή συγκριτικά με τα προ κρίσης επίπεδα) και τις μεταβολές που επήλθαν το τελευταίο έτος, σε συμφωνία με την Επιτροπή Απασχόλησης και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας.

των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας και των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας επισημαίνουν τις πλέον προβληματικές περιπτώσεις με δέκα χώρες για τους δύο πρώτους δείκτες και έντεκα χώρες για τον τελευταίο. Στο κεφάλαιο 2 παρουσιάζεται λεπτομερής ανάλυση των δεκαέξι δεικτών, συμπεριλαμβανομένων πιο μακροπρόθεσμων τάσεων και πρόσθετων δεικτών, όπου κρίνεται σκόπιμο.

Χρηματοδοτική και τεχνική υποστήριξη της ΕΕ για τη λήψη μέτρων στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής

Σημαντική ενωσιακή χρηματοδότηση παρέχεται μέσω διαφόρων χρηματοδοτικών εργαλείων για τη στήριξη της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Με χρηματοδότηση ύψους περίπου 500 δισ. EUR (συμπεριλαμβανομένης της εθνικής συγχρηματοδότησης) για την περίοδο 2021-2027, τα ταμεία της πολιτικής συνοχής της ΕΕ [κυρίως το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο+ (ΕΚΤ+) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)] αποσκοπούν στη μείωση των κοινωνικοοικονομικών ανισοτήτων, στη στήριξη της ανοδικής οικονομικής και κοινωνικής σύγκλισης και στην προώθηση διαρθρωτικών αλλαγών. Τον Μάιο του 2020 η Επιτροπή πρότεινε το NextGenerationEU (807 δισ. EUR σε τρέχουσες τιμές, ενσωματωμένο στο πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027) για τον μετριασμό των οικονομικών και κοινωνικών επιπτώσεων της κρίσης, την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής ανθεκτικότητας και την καλύτερη προετοιμασία των οικονομιών και των κοινωνιών της ΕΕ για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, μεταξύ άλλων σε σχέση με τη δίκαιη διάστασή τους. Ο νέος μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ) βρίσκεται στο επίκεντρο του NextGenerationEU (για περισσότερες λεπτομέρειες βλ. κατωτέρω). Ο αντίκτυπος της χρηματοδότησης της ΕΕ ενισχύεται περαιτέρω μέσω της τεχνικής βοήθειας που χρηματοδοτείται στο πλαίσιο του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης. Στόχος του μέσου αυτού είναι η παροχή στήριξης —κατόπιν αιτήματος— στις εθνικές αρχές με συμβουλές πολιτικής αιχμής και ειδικά σχεδιασμένη ανάπτυξη ικανοτήτων σε τομείς προτεραιότητας για μεταρρυθμίσεις, μεταξύ άλλων στους τομείς της αγοράς εργασίας, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής. Η τεχνική υποστήριξη μπορεί να παρέχεται σε διμερή ή πολυκρατική βάση.

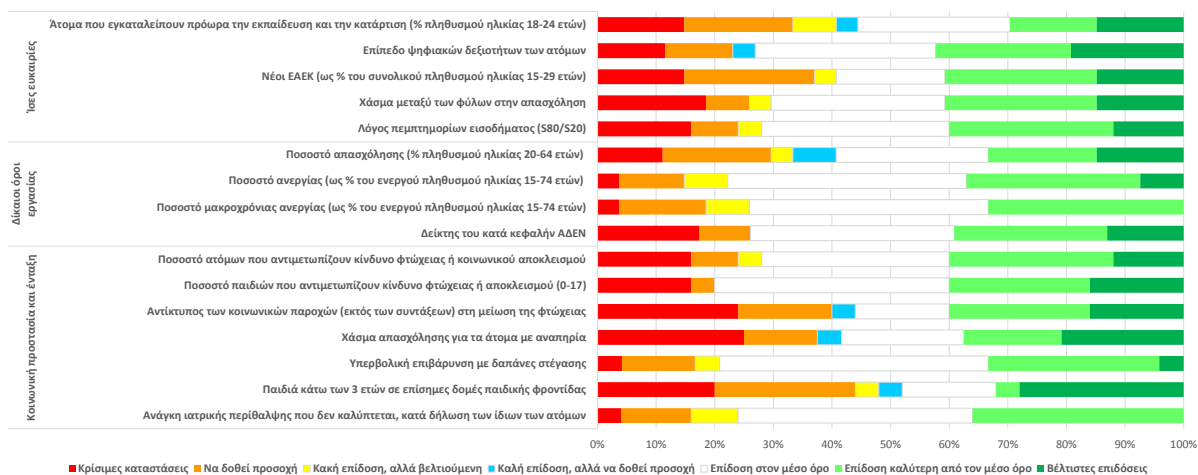
Ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (αξίας 723,8 δισ. EUR σε τρέχουσες τιμές) παρέχει μεγάλης κλίμακας χρηματοδοτική στήριξη σε μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στα κράτη μέλη που στηρίζουν τη βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, με ιδιαίτερη προσοχή στα κράτη μέλη τα οποία αντιμετωπίζουν τις προκλήσεις που προσδιορίζονται στις ειδικές ανά χώρα συστάσεις στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου. Τέσσερις από τους έξι πυλώνες που καθορίζουν τις αρμοδιότητες του μηχανισμού έχουν σημασία για την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων: έξυπνη, βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη· κοινωνική και εδαφική συνοχή· υγεία και οικονομική, κοινωνική και θεσμική ανθεκτικότητα· και πολιτικές για την επόμενη γενιά, τα παιδιά και τους νέους. Επομένως, δίνεται η δέουσα προσοχή στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, τα οποία υποβάλλονται από τα κράτη μέλη και εγκρίνονται από την Επιτροπή και στην συνέχεια από το Συμβούλιο.

Με προϋπολογισμό ύψους σχεδόν 99,3 δισ. EUR για την περίοδο 2021-2027, το ΕΚΤ+ θα στηρίξει, θα συμπληρώσει και θα προσδώσει προστιθέμενη αξία στις πολιτικές των κρατών μελών στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και της κοινωνικής πολιτικής. Το ΕΚΤ+ θα χρηματοδοτεί μέτρα για την εξασφάλιση ίσων ευκαιριών, ισότιμης

πρόσβασης στην αγορά εργασίας, δίκαιων και ποιοτικών όρων εργασίας, κοινωνικής προστασίας και ένταξης, με ιδιαίτερη έμφαση στην ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και κατάρτιση, τη διά βίου μάθηση, τις επενδύσεις σε παιδιά και νέους και την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες. Κατά την έναρξη της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, το Ταμείο Συνοχής εξασφάλισε τη λήψη άμεσων μέτρων για την αντιμετώπιση της κρίσης στο πλαίσιο της Πρωτοβουλίας Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορωνοϊού και της Πρωτοβουλίας Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορωνοϊού+ (CRII και CRII+), με αποτέλεσμα καθαρή αύξηση της τάξης άνω των 11 δισ. EUR για τη λήψη μέτρων στους τομείς της απασχόλησης και της υγειονομικής περίθαλψης έως τον Νοέμβριο του 2021. Ένα πρόσθετο ποσό ύψους 50,6 δισ. EUR από τη συνδρομή στην ανάκαμψη για τη συνοχή και τις περιοχές της Ευρώπης (REACT-EU) συνέβαλε στην ενίσχυση των ικανοτήτων αποκατάστασης της κρίσης στα κράτη μέλη. Τέλος, έχουν διατεθεί δάνεια ύψους 100 δισ. EUR μέσω της προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) υπέρ συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας και παρόμοιων μέτρων διατήρησης των θέσεων εργασίας, ιδίως για τους αυτοαπασχολούμενους.

Στο πλαίσιο του επενδυτικού σχεδίου για μια βιώσιμη Ευρώπη δημιουργήθηκε ο Μηχανισμός Δίκαιης Μετάβασης (ΜΔΜ) προκειμένου να συμβάλει στη στήριξη της δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα. Ο πρώτος πυλώνας είναι το Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης (ΤΔΜ)⁴⁰, το οποίο θεσπίστηκε στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής και παρέχει 19,3 δισ. EUR για τον μετριασμό των δυσμενών επιπτώσεων της διαδικασίας μετάβασης σε μια κλιματικά ουδέτερη οικονομία με τη στήριξη των εδαφών που επηρεάζονται σε μεγαλύτερο βαθμό.

Διάγραμμα 4: Προκλήσεις στους τομείς της απασχόλησης, των δεξιοτήτων και στον κοινωνικό τομέα σε όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ βάσει των πρωταρχικών δεικτών του αναθεωρημένου κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων

Σημειώσεις: 1) δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα στοιχεία για τον δείκτη σχετικά με τη συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση· 2) ο δείκτης για τις ψηφιακές δεξιότητες αφορά στοιχεία του 2019· 3) τα στοιχεία σχετικά με ορισμένους δείκτες είναι ελλιπή για κάποιες χώρες· τα υπομνήματα για όλους τους δείκτες παρουσιάζονται στο παράρτημα.

⁴⁰ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/1056 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Ιουνίου 2021, για τη θέσπιση του Ταμείου Δίκαιης Μετάβασης· [EUR-Lex — 32021R1056 — EL — EUR-Lex \(europa.eu\)](https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2021/1056/oj).

Πίνακας 1. Πρωταρχικοί δείκτες του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων: επισκόπηση των προκλήσεων στα κράτη μέλη

		Έτος	Βέλτιστη επίδοση	Επίδοση καλύτερη από τον μέσο όρο	Καλή, αλλά να δοθεί προσοχή	Επίδοση στον μέσο όρο / ουδέτερη επίδοση	Κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη	Να δοθεί προσοχή	Κρίσιμες καταστάσεις
Τίτλος ευκαιρίας	Άτομα που εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση (% του πληθυσμού ηλικίας 18-24 ετών)	2020	EL, HR, IE, SI	EST, LV, PL, PT	LT	AT, BE, DE, DK, FR, NL, SK	ES, MT	CY, CZ, FI, LU, SE	BG, HU, IT, RO
	Επίπεδο ψηφιακών δεξιοτήτων των ατόμων	2019	DE, DK, FI, NL, SE	AT, CZ, EST, EL, HR, IE	LU	BE, ES, FR, LT, MT, PT, SI, SK		CY, HU, PL	BG, LV, RO
	Ποσοστό νέων ΕΑΕΚ (ως % του συνολικού πληθυσμού ηλικίας 15-29 ετών)	2020	DE, LU, NL, SE	AT, BE, DK, FI, HR, MT, SI		CZ, EST, FR, LV, PL	RO	CY, HU, IE, LT, PT, SK	BG, EL, ES, IT
	Χάσμα μεταξύ των φύλων στην απασχόληση	2020	FI, LT, LV, SE	DE, DK, EST, FR, LU, PT, SI		AT, BE, BG, CY, ES, IE, NL, SK	MT	CZ, HR	EL, HU, IT, PL, RO
	Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20)	2020		AT, BE, DK, FI, NL, PL, SE		CY, EST, EL, FR, HR, HU, LU, PT	RO	ES, MT	BG, DE, LT, LV
Δίκαιοι όροι εργασίας	Ποσοστό απασχόλησης (% πληθυσμού ηλικίας 20-64 ετών)	2020	CZ, DE, NL, SE	DK, FI, LV, MT, PL	EST, LT	AT, CY, FR, HU, LU, SI, SK	HR	BE, BG, IE, PT, RO	EL, ES, IT
	Ποσοστό ανεργίας (% οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών)	2020	CZ, PL	BG, DE, FR, HU, MT, NL, RO, SI		AT, BE, CY, DK, FI, HR, IE, LU, PT, SE, SK	EL, IT	EST, LT, LV	ES
	Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας (% οικονομικά ενεργού πληθυσμού ηλικίας 15-74 ετών)	2020		CZ, DE, DK, HU, MT, NL, PL, PT, SE		AT, BE, BG, CY, FI, FR, HR, IE, LV, RO, SI	EL, IT	EST, LT, LU, SK	ES
	Αύξηση του κατά κεφαλήν ΑΔΕΝ (2008=100)	2020	HU, LT, PL	CZ, IE, LV, MT, SI, SK		DE, DK, FI, HR, LU, NL, PT, SE		AT, BE	CY, EL, ES, IT
Κοινωνική προστασία και ένταξη	Ποσοστό ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού	2020	CZ, SI, SK	AT, CY, DK, FI, NL, PL, SE		BE, EST, FR, HR, HU, LU, MT, PT	LV	DE, LT	BG, EL, ES, RO
	Ποσοστό παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού (0-17)	2020	CZ, DK, FI, SI	EST, LT, NL, PL, SE, SK		AT, BE, CY, FR, HR, HU, LU, LV, MT, PT		DE	BG, EL, ES, RO
	Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (εκτός των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας	2020	BE, DK, FI, FR	CZ, HU, LU, SE, SI, SK	AT	CY, EST, NL, PL		DE, EL, LT, PT	BG, ES, HR, LV, MT, RO
	Χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία	2020	AT, DK, EST, FI, PT	ES, LT, LU, SI	FR	CY, CZ, EL, NL, SK		MT, RO, SE	BE, BG, DE, HR, HU, PL
	Υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης	2020		CY, FI, HR, LT, MT, PT, SI		AT, BE, CZ, ES, HU, LU, LV, NL, PL, RO, SE	EL	BG, DK, EST	DE
	Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας	2020	BE, DK, FR, LU, NL, PT, SE	SI	ES	EST, FI, LV, MT	HR	AT, BG, CY, DE, EL, LT	CZ, HU, PL, RO, SK
	Ανάγκη ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτεται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων	2020		AT, CY, CZ, DE, ES, HU, LU, MT, NL		BE, BG, DK, FR, HR, LT, PT, SE, SI, SK	EST, EL	FI, LV, RO	PL

Σημείωση: Επικαιροποίηση της 28ης Οκτωβρίου 2021. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία όσον αφορά τον λόγο πεμπτημορίων εισοδήματος, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τα παιδιά, τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας, την υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης, τα παιδιά ηλικίας κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας και την ανάγκη ιατρικής περίθαλψης που

δεν καλύπτεται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΔΕΝ δεν είναι διαθέσιμος για τη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Γαλλία και τη Ρουμανία. Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία δεν είναι διαθέσιμο για την Ιρλανδία, την Ιταλία και τη Λετονία. Διακοπές στις σειρές και ενδείξεις αναφέρονται στα παραρτήματα 1 και 2.

1.4 Πρωταρχικοί στόχοι της ΕΕ για το 2030

Η ΕΕ έθεσε τρεις πρωταρχικούς στόχους για το 2030 όσον αφορά την απασχόληση, τις δεξιότητες και τη μείωση της φτώχειας, όπως παρουσιάζονται στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Οι πρωταρχικοί στόχοι επικροτήθηκαν από τους ηγέτες της ΕΕ στο πλαίσιο της δήλωσης του Πόρτο, της 8ης Μαΐου, καθώς και από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Ιουνίου, και εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο EPSCO του Ιουνίου⁴¹. Μαζί με τους συμπληρωματικούς στόχους που παρουσιάζονται κατωτέρω, αντικατοπτρίζουν τα τρία κεφάλαια του πυλώνα, δηλαδή τις ίσες ευκαιρίες και την πρόσβαση στην αγορά εργασίας, τους δίκαιους όρους εργασίας και την κοινωνική προστασία και ένταξη⁴². Οι τρεις στόχοι θα συμβάλουν στον προσανατολισμό της δράσης προς ένα μοντέλο ανάκαμψης και ανάπτυξης με άφθονες θέσεις εργασίας, με τη στήριξη των εργαζομένων μέσω της διά βίου μάθησης για την πλήρη αξιοποίηση του οικονομικού και του κοινωνικού μετασχηματισμού, καταπολεμώντας παράλληλα τη φτώχεια και τον κοινωνικό αποκλεισμό στην ΕΕ και συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων βιώσιμης ανάπτυξης. Καθορίζονται σε φιλόδοξα αλλά ρεαλιστικά επίπεδα, λαμβάνοντας υπόψη το κοινωνικοοικονομικό πλαίσιο, τις ευρύτερες τάσεις και τις προγραμματισμένες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Με βάση τους συμφωνηθέντες στόχους, έως το 2030 στην ΕΕ:

- Τουλάχιστον το 78 % του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών θα πρέπει να απασχολείται⁴³.
- Τουλάχιστον το 60 % των ενηλίκων (ηλικίας 25-64 ετών) θα πρέπει να συμμετέχει ετησίως σε κατάρτιση.
- Ο αριθμός των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού θα πρέπει να μειωθεί τουλάχιστον κατά 15 εκατομμύρια.

Τα κράτη μέλη βρίσκονται επί του παρόντος στη διαδικασία καθορισμού των δικών τους εθνικών στόχων σύμφωνα με τις φιλοδοξίες που έχουν ενσωματωθεί στους πρωταρχικούς στόχους της ΕΕ. Στο πλαίσιο της κοινωνικής δέσμευσης του Πόρτο, της 7ης Μαΐου 2021 (η οποία υπεγράφη από τους προέδρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, τον πρωθυπουργό της Πορτογαλίας, τους κοινωνικούς εταίρους της ΕΕ και την κοινωνική πλατφόρμα), τα κράτη μέλη κλήθηκαν να θέσουν φιλόδοξους εθνικούς στόχους οι οποίοι, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τη θέση εκκίνησης κάθε χώρας, αποτελούν επαρκή συμβολή στην επίτευξη των ευρωπαϊκών στόχων. Τον Ιούλιο του 2021 η Επιτροπή κάλεσε τα κράτη μέλη να υποβάλουν τις αρχικές προτάσεις τους για τους εθνικούς στόχους του 2030. Τόσο οι πρωταρχικοί στόχοι της ΕΕ όσο και οι εθνικοί στόχοι θα παρακολουθούνται στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου.

Όπως αποτυπώνεται στον πρωταρχικό στόχο για το ποσοστό απασχόλησης, η επίτευξη υψηλού επιπέδου απασχόλησης αποτελεί βασική προτεραιότητα για το 2030

⁴¹ [Δήλωση του Πόρτο](#) και [συμπεράσματα](#) της συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου (24 και 25 Ιουνίου 2021).

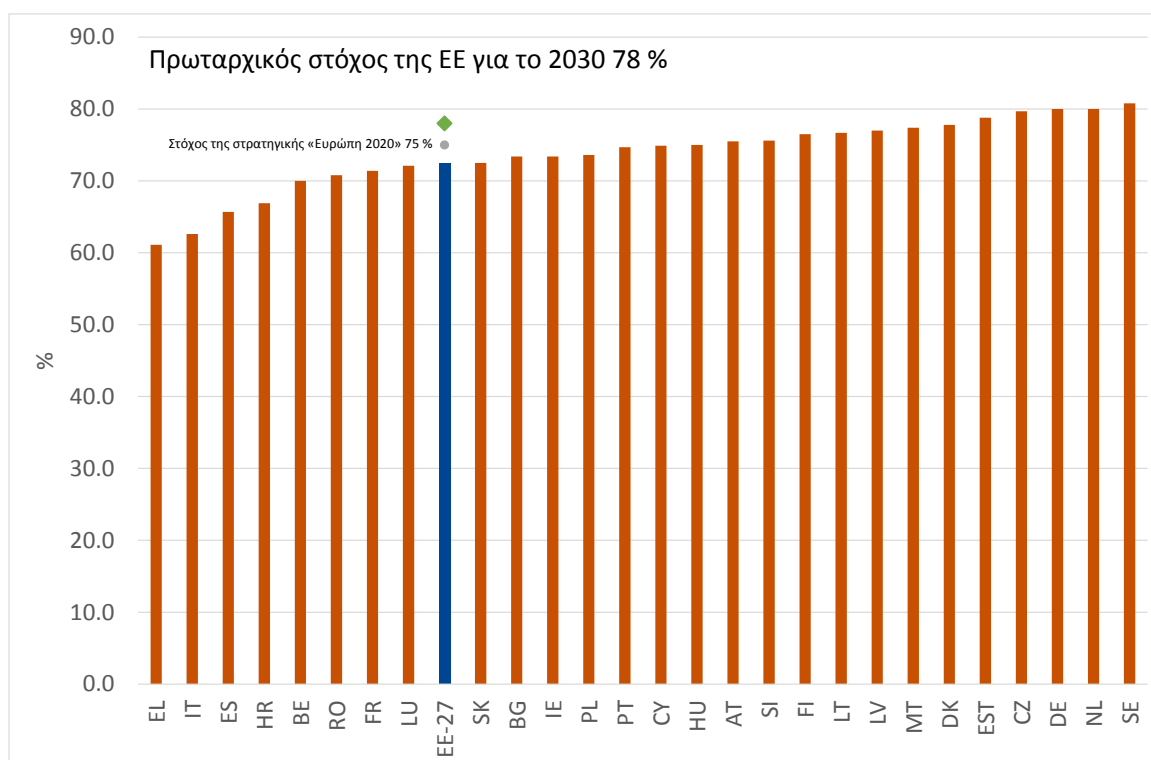
⁴² Αυτά συμπληρώνουν άλλα πλαίσια, όπως η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, το ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων, ο Ευρωπαϊκός Χώρος Εκπαίδευσης, το στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά και η ψηφιακή δεκαετία.

⁴³ Ο στόχος για το ποσοστό απασχόλησης καθορίστηκε σύμφωνα με σενάρια που προσομοιώθηκαν με βάση τους δυνητικούς ρυθμούς αύξησης του ΑΕΠ και τις προβολές της Eurostat για τον πληθυσμό έως το 2030, καθώς και τη σχέση απασχόλησης-ΑΕΠ κατά την περίοδο ανάκαμψης 2013-2019.

προκειμένου να διασφαλιστεί ότι όλοι μπορούν να συμμετέχουν πλήρως στην οικονομία και την κοινωνία. Η συμμετοχή στην αγορά εργασίας είναι σημαντική για τη στήριξη του δυναμικού βιώσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης, την προώθηση της ενεργού συμμετοχής στην κοινωνία και τη συμβολή στην επάρκεια και τη δημοσιονομική βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, μεταξύ άλλων υπό το πρίσμα της γήρανσης του πληθυσμού. Η πρόοδος όσον αφορά την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση στην αγορά εργασίας θα είναι σημαντική για την επίτευξη αυτού του στόχου. Το 2020 το ποσοστό απασχόλησης σε επίπεδο ΕΕ ανήλθε σε 72,5 %, δηλαδή κατά 5,5 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από το φιλόδοξο επίπεδο 78 % για το 2030 που έχει ενσωματωθεί στον πρωταρχικό στόχο (βλ. διάγραμμα 5).

Στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων τέθηκαν συμπληρωματικοί στόχοι για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών και των νέων στην αγορά εργασίας, οι οποίοι υποστηρίζουν με τον τρόπο αυτόν τον συνολικό στόχο για το ποσοστό απασχόλησης. Οι συμπληρωματικοί φιλόδοξοι στόχοι αποσκοπούν στη μείωση κατά το ήμισυ του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων, στην αύξηση της παροχής τυπικής προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (ΠΕΦ) και στη μείωση στο 9 % του ποσοστού των νέων (15-29) που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ). Η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι σημαντική για την ενίσχυση του αναπτυξιακού δυναμικού και την αντιμετώπιση της πρόκλησης που συνδέεται με τη γήρανση του πληθυσμού και τη συρρίκνωση του εργατικού δυναμικού. Με την υποστήριξη της τυπικής ΠΕΦ, η μεγαλύτερη συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μπορεί επίσης να συμβάλει στη μείωση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, μεταξύ άλλων και των παιδιών, μέσω του θετικού αντικτύπου στα εισοδήματα των νοικοκυριών. Ομοίως, η μείωση του ποσοστού ΕΑΕΚ σημαίνει ενεργοποίηση του ανεκμετάλλετου δυναμικού των νέων ως καθοριστικού παράγοντα για τη διασφάλιση της πλήρους συμμετοχής τους στην κοινωνία.

Διάγραμμα 5. Ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών το 2020

Πηγή: Eurostat, δείκτης [tesem010].

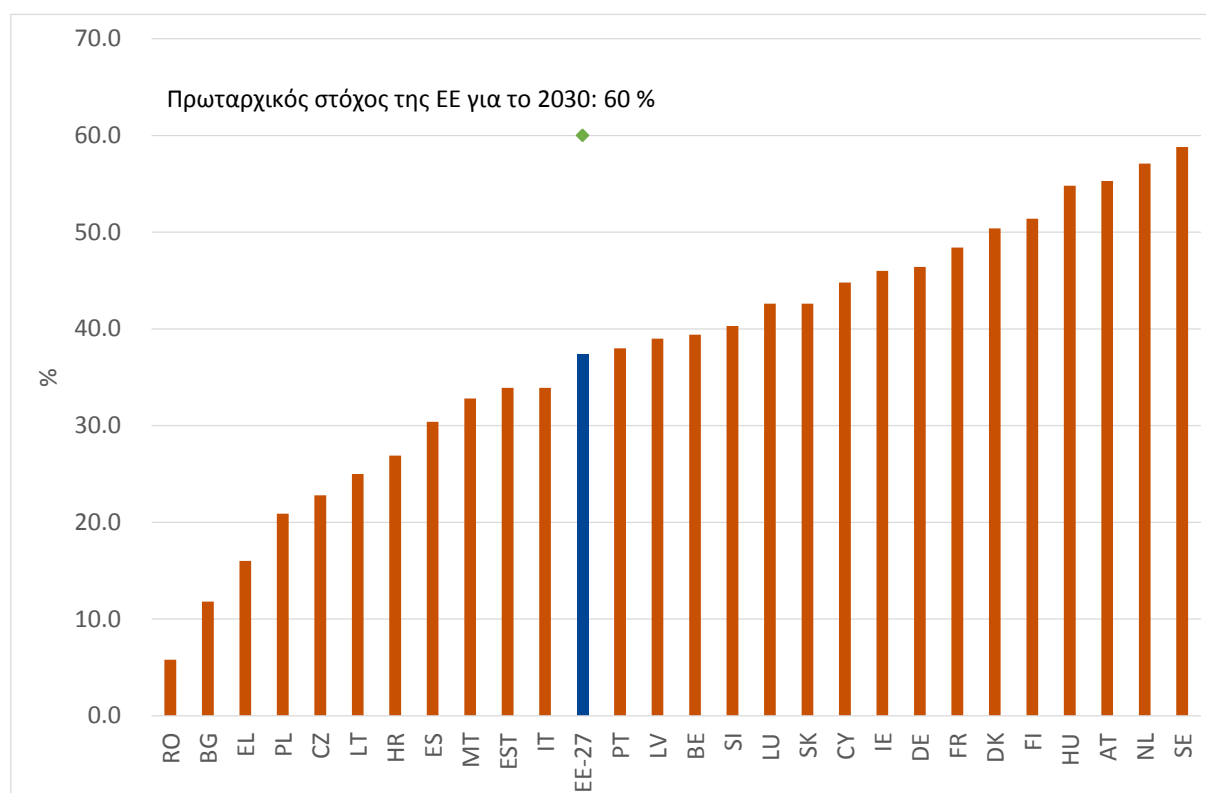
Ο πρωταρχικός στόχος για το 2030 όσον αφορά τη συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση αντικατοπτρίζει την ανάγκη διασφάλισης της προσαρμογής και της ικανότητα αξιοποίησης των οφελών στο πλαίσιο των ταχέως μεταβαλλόμενων αναγκών της αγοράς εργασίας, μετά τους κλυδωνισμούς λόγω της νόσου COVID-19 και υπό το πρίσμα του πράσινου και του ψηφιακού μετασχηματισμού. Τόσο ο αντίκτυπος της πανδημίας στην οικονομία και την κοινωνία όσο και οι μελλοντικές διαρθρωτικές αλλαγές αναδεικνύουν την ανάγκη απόκτησης νέων προσόντων καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας και διά βίου ανάπτυξης δεξιοτήτων. Η ανάγκη αυτή είναι πιο σημαντική από ποτέ άλλοτε στο παρελθόν, δεδομένου ότι η ψηφιακή και η πράσινη μετάβαση αναμένεται να αλλάξουν ριζικά τις απαιτήσεις δεξιοτήτων πολλών θέσεων εργασίας και να δημιουργήσουν νέες. Στο πλαίσιο αυτό, ο πρωταρχικός στόχος της ΕΕ για την εκπαίδευση των ενηλίκων είχε καθοριστεί στο 60 %, σε σύγκριση με το ποσοστό του 37,4 % το 2016⁴⁴ (βλ. διάγραμμα 6). Επομένως, ο στόχος για το 2030 τέθηκε σε φιλόδοξο επίπεδο, με ενισχυμένες προσπάθειες της ΕΕ και των κρατών μελών που ενεργοποιήθηκαν από το ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων, καθώς και από τη σημαντική πρόσθετη χρηματοδότηση της ΕΕ για την κατάρτιση, μεταξύ άλλων στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (βλ. κεφάλαιο 2.2).

Η επίτευξη του στόχου της εκπαίδευσης των ενηλίκων είναι δυνατή μόνο με στέρεες βάσεις στα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης, ενώ η απόκτηση δεξιοτήτων πρέπει να ανταποκρίνεται στις μελλοντικές ανάγκες της αγοράς εργασίας. Το μορφωτικό

⁴⁴ Όπως παρουσιάζεται στο σημείο 1.2, τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία προέρχονται από το 2016. Η Επιτροπή θα παρακολουθεί τον δείκτη από κοινού με τη Eurostat και θα διενεργήσει διεξοδική ανάλυση των στοιχείων από τις δύο πηγές έρευνας όταν αυτά καταστούν διαθέσιμα (2023), ώστε να διασφαλιστεί η ποιότητα και η συγκρισιμότητα των στοιχείων.

επίπεδο αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τον καθορισμό των προοπτικών απασχόλησης των νέων, θέτοντας επίσης τα θεμέλια για μάθηση σε μεταγενέστερο στάδιο της ζωής. Παρά το γεγονός αυτό, το 9,9 % των νέων στην ΕΕ δεν είχαν ολοκληρώσει το 2020 τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Για τον λόγο αυτόν, στο σχέδιο δράσης για τον πυλώνα τέθηκαν οι συμπληρωματικοί στόχοι σχετικά με την περαιτέρω μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και την αύξηση της συμμετοχής στην ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, ο συμπληρωματικός στόχος, σύμφωνα με τον οποίο τουλάχιστον το 80 % των ατόμων ηλικίας 16-74 ετών θα πρέπει να διαθέτουν τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες, αναγνωρίζει τον καίριο ρόλο των εν λόγω δεξιοτήτων στην εξασφάλιση της πλήρους συμμετοχής στις αγορές εργασίας και τις κοινωνίες του μέλλοντος. Η ανάγκη ανάληψης δράσης στον τομέα αυτόν είναι κατεπείγουσα, δεδομένης της αργής προόδου που έχει σημειωθεί σε επίπεδο ΕΕ από το 2015 (από 54 % το 2015 σε 56 % το 2019).

Διάγραμμα 6. Συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση κατά τους τελευταίους 12 μήνες (ως %, 2016)

Πηγή: Ειδική εξαγωγή στοιχείων, διαθέσιμα [στο διαδίκτυο από τη Eurostat](#).

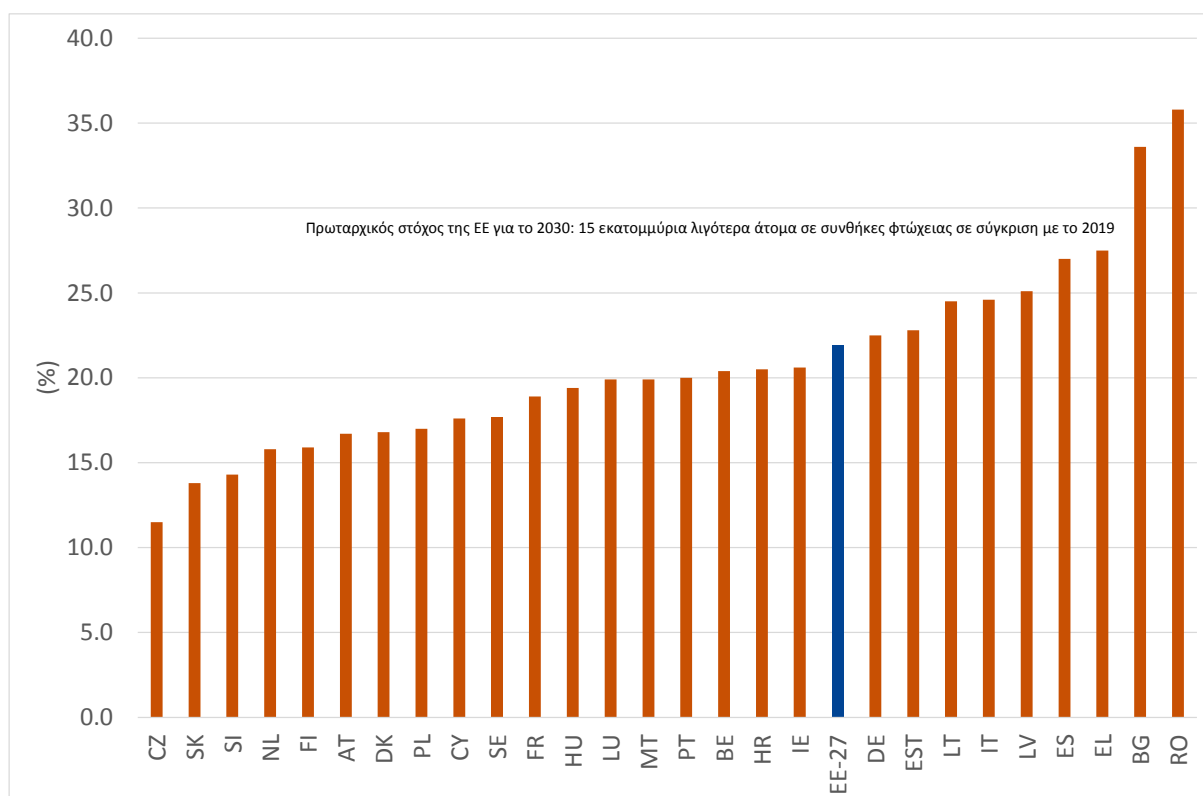
Η επίτευξη φιλόδοξης μείωσης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού είναι απολύτως απαραίτητη για τη διασφάλιση της ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς και της ανοδικής κοινωνικής και οικονομικής σύγκλισης στην ΕΕ. Ο στόχος για το 2030 υποδηλώνει μείωση κατά 15 εκατομμύρια του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROE) έως το 2030⁴⁵. Το 2020 το ποσοστό AROPE σε επίπεδο ΕΕ ανήλθε σε 21,9 % (βλ. διάγραμμα 7). Για την υλοποίηση της φιλοδοξίας που ενσωματώνεται στον στόχο της ΕΕ για τη μείωση της φτώχειας, τα κράτη μέλη θα πρέπει να αναλάβουν δράση στο πλαίσιο και των τριών διαστάσεων της

⁴⁵ Λαμβανομένου υπόψη του κεντρικού δημογραφικού σεναρίου της Eurostat για τη δεκαετία του 2020.

εισοδηματικής στήριξης, της πρόσβασης σε αγαθά και υπηρεσίες και της ένταξης στην αγορά εργασίας.

Το σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων έχει θέσει ως συμπληρωματικό στόχο τη μείωση του αριθμού των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού. Η εστίαση στα παιδιά έχει καίρια σημασία για τη ρήξη του διαγενεακού κύκλου της φτώχειας και τη συμβολή στη ισότητα των ευκαιριών στην ΕΕ. Για την τήρηση της εν λόγω φιλόδοξης δέσμευσης, αυτός ο συμπληρωματικός στόχος προτείνει τη μείωση του αριθμού των παιδιών AROPE τουλάχιστον κατά 5 εκατομμύρια έως το 2030.

Διάγραμμα 7: Ποσοστό AROPE για το σύνολο του πληθυσμού το 2020 (ως %)

Πηγή: Eurostat, δείκτης [[tepsr_lm410](#)]. Ο στόχος του 2030 για τη μείωση κατά 15 εκατομμύρια άτομα έως το 2030 θα αντιστοιχεί σε ποσοστό AROPE της τάξης του 17,6 %, σύμφωνα με τη βασική τιμή το 2019 και το κεντρικό δημογραφικό σενάριο της Eurostat για τη δεκαετία του 2020.

Πλαίσια συγκριτικής αξιολόγησης για την υποστήριξη της ανάλυσης και της χάραξης πολιτικής

Στην ανακοίνωση του 2017 για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων προτάθηκε η συγκριτική αξιολόγηση ως εργαλείο για τη στήριξη των διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων και την προώθηση της ανοδικής σύγκλισης στον τομέα της απασχόλησης και στον κοινωνικό τομέα. Ως πολυμερής διαδικασία, τα πλαίσια συγκριτικής αξιολόγησης συνδυάζουν ποσοτικούς δείκτες (σχετικά με τις επιδόσεις και τα αποτελέσματα) με την ποιοτική ανάλυση των χαρακτηριστικών σχεδιασμού πολιτικής και των μοχλών πολιτικής που επηρεάζουν την ορθή χάραξη πολιτικής. Επιπλέον της στήριξης της χάραξης πολιτικής, τα πλαίσια συγκριτικής αξιολόγησης, σε συνδυασμό με

τους δείκτες του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, συμβάλλουν στην τεκμηρίωση της ανάλυσης στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου και της κοινής έκθεσης για την απασχόληση.

Από το 2017 η Επιτροπή έχει αναπτύξει πλαίσια συγκριτικής αξιολόγησης και έχει πραγματοποιήσει συζητήσεις με τα κράτη μέλη σε διάφορους τομείς, σύμφωνα με κοινή προσέγγιση που συμφωνήθηκε από την Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) και την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ). Τα πλαίσια αφορούσαν τους τομείς 1) των παροχών ανεργίας και των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας, 2) των δεξιοτήτων και της εκπαίδευσης των ενηλίκων και 3) του ελάχιστου εισοδήματος. Τα κύρια αποτελέσματα των εν λόγω διαδικασιών αναφέρονται στις προηγούμενες κοινές εκθέσεις για την απασχόληση. Η Επιτροπή έχει επίσης ξεκινήσει τις εργασίες για τη θέσπιση πρόσθετων πλαισίων για πιθανή χρήση τους στους μελλοντικούς κύκλους του Εξαμήνου, κυρίως σε συνεργασία με την Επιτροπή Απασχόλησης για τη συγκριτική αξιολόγηση των κατώτατων μισθών και τη χαρτογράφηση των συλλογικών διαπραγματεύσεων, καθώς και με την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας για την επάρκεια των συντάξεων και για τη φροντίδα και στήριξη των παιδιών.

Το πλαίσιο για τη φροντίδα και στήριξη των παιδιών συμφωνήθηκε από την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας τον Οκτώβριο του 2021. Προσδιορίζει δείκτες αποτελεσμάτων (σχετικά με τη συμμετοχή σε προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, την παιδική φτώχεια και την ειδική για τα παιδιά στέρηση) και δείκτες επιδόσεων (το χάσμα συμμετοχής σε παιδική φροντίδα για τα παιδιά σε όλα τα πεμπτημόρια εισοδήματος, τον αντίκτυπο των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην παιδική φτώχεια, τα χάσματα υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης και το ποσοστό στέρησης στέγασης για τα παιδιά, τον αντίκτυπο της ιδιότητας του γονέα στην απασχόληση στην ηλικιακή ομάδα 25-49 ετών και ποσοστό των ατόμων του πληθυσμού, ηλικίας 25-49 ετών, που είναι οικονομικά μη ενεργά ή εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης λόγω ευθυνών φροντίδας, ανά φύλο). Για την αξιολόγηση της επάρκειας της εισοδηματικής στήριξης, συμφωνήθηκαν δύο δείκτες που σχετίζονται με το εισόδημα μη εργαζόμενου ζευγαριού με δύο παιδιά και με το εισόδημα χαμηλόμισθου ζευγαριού με δύο παιδιά, αντίστοιχα, εκφραζόμενοι αμφότεροι ως ποσοστό του ορίου της φτώχειας. Παρέχεται ευρύ φάσμα πληροφοριών για την καλύτερη λογιστική καταγραφή της κατάστασης των κρατών μελών όσον αφορά την παρακολούθηση των τάσεων. Επισημαίνονται επίσης ορισμένοι τομείς για περαιτέρω εργασίες, ιδίως ως προς τους μοχλούς πολιτικής.

Με την ενίσχυση της κοινής κατανόησης των σχετικών δεικτών και μοχλών πολιτικής σε έναν τομέα πολιτικής, τα πλαίσια συγκριτικής αξιολόγησης συμβάλλουν σημαντικά στην υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Μετά την έγκριση του σχεδίου δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, τα μελλοντικά πλαίσια συγκριτικής αξιολόγησης θα προσαρμοστούν στον αναθεωρημένο κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων. Τα κύρια αποτελέσματα των εν λόγω διαδικασιών αναφέρονται στις προηγούμενες κοινές εκθέσεις για την απασχόληση.

ΜΕΤΑΡΡΥΘΜΙΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΟΜΕΑ — ΕΠΙΔΟΣΕΙΣ ΚΑΙ ΔΡΑΣΗ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ

2.1. Κατευθυντήρια γραμμή 5: Τόνωση της ζήτησης εργασίας

Στο παρόν σημείο εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής 5 για την απασχόληση, στο πλαίσιο της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την προώθηση της ζήτησης εργασίας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας, σύμφωνα με τις αρχές 4 (ενεργός στήριξη της απασχόλησης) και 6 (αποδοχές) του πυλώνα. Το σημείο 2.1.1 εστιάζει στις κυριότερες εξελίξεις στην αγορά εργασίας, οι οποίες αντικατοπτρίζουν επίσης τον αντίκτυπο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Στο σημείο 2.1.2 αναφέρονται τα μέτρα που έχουν θέσει σε εφαρμογή τα κράτη μέλη στους εν λόγω τομείς, με ιδιαίτερη έμφαση στα μέτρα που διατήρησαν την απασχόληση κατά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19 και στηρίζουν τη δημιουργία θέσεων εργασίας.

2.1.1 Βασικοί δείκτες

Μετά τους αρχικούς κλυδωνισμούς λόγω της κρίσης της νόσου COVID-19, τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας σταθεροποιήθηκαν το 2021. Παρά την ετήσια μείωση του ΑΕΠ της ΕΕ κατά 6 % το 2020, το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε μόλις κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες, από 6,7 % κατά μέσο όρο σε 7,1 % κατά την ίδια περίοδο (με αύξηση των μηνιαίων στοιχείων κατά 1,4 εκατοστιαίες μονάδες από το χαμηλό προ της κρίσης επίπεδο του 6,3 % τον Μάρτιο του 2020 στην ανώτατη τιμή του 7,7 % τον Σεπτέμβριο του 2020). Τα μέτρα στήριξης με τη μορφή συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλων προγραμμάτων διατήρησης των θέσεων εργασίας συνέβαλαν στη σχετικά περιορισμένη αύξηση της ανεργίας. Στον μετριασμό της αύξησης του ποσοστού ανεργίας συνέβαλε επίσης η χαμηλότερη συμμετοχή στην αγορά εργασίας, κυρίως λόγω του φόβου μετάδοσης και των μειωμένων ευκαιριών εξεύρεσης εργασίας, δεδομένης της υποτονικής οικονομικής δραστηριότητας. Μολονότι η οικονομική ανάκαμψη θα στηρίξει τη δημιουργία θέσεων εργασίας, η επαναφορά στα προ κρίσης επίπεδα απασχόλησης δεν αναμένεται πριν από το 2022. Και τούτο παρά το γεγονός ότι τον Σεπτέμβριο του 2021 το ποσοστό ανεργίας προσεγγίζει τα προ κρίσης επίπεδα (6,7 %).

Ο αριθμός των εργαζομένων που επωφελούνται από συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και παρόμοια προγράμματα διατήρησης των θέσεων εργασίας παρέμεινε υψηλός έως τα μέσα του 2021. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ είτε θέσπισαν είτε ενίσχυσαν συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και/ή παρόμοια προγράμματα διατήρησης των θέσεων εργασίας στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος της πανδημίας (Απρίλιος-Μάιος 2020), η χρήση τέτοιων συστημάτων ανήλθε σε πρωτοφανή επίπεδα (έως και 40 % του συνόλου των εργαζομένων σε ποσοστό έως και 60 % του συνόλου των επιχειρήσεων σε κράτη μέλη όπως η Γαλλία και η Ιταλία· βλ. διάγραμμα 2.1.1). Αν και σε χαμηλότερα επίπεδα, η χρήση των εν λόγω συστημάτων παρέμεινε σημαντική κατά το δεύτερο εξάμηνο του 2020 και το πρώτο εξάμηνο του 2021. Τα εν λόγω μέτρα στήριξης συνέβαλαν σημαντικά στον περιορισμό των επιπτώσεων της πανδημίας στην αγορά εργασίας, κυρίως όσον αφορά τα ποσοστά απασχόλησης και

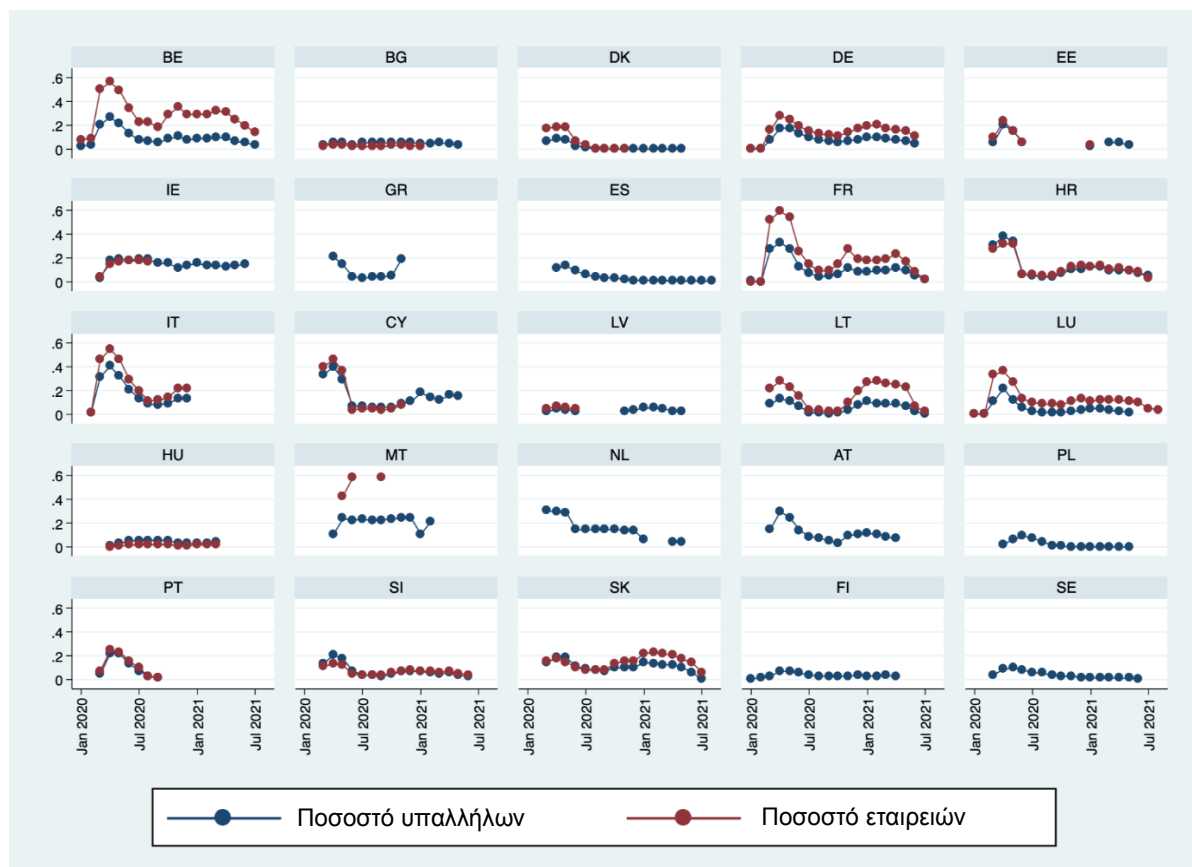
ειδικότερα για τους εργαζομένους με χαμηλότερα εισοδήματα (Eurostat, 2021⁴⁶). Σε ορισμένα κράτη μέλη (π.χ. Εσθονία και Λετονία), τα συστήματα έκλεισαν και στη συνέχεια επαναλειτούργησαν για την αντιμετώπιση της επανεμφάνισης της πανδημίας. Στο πλαίσιο της αντιμετώπισης της πανδημίας από την ΕΕ, το 2020 έλαβαν συνολικά στήριξη από το μέσο SURE 19 κράτη μέλη, τα οποία εκπροσωπούν συνολικά περίπου 31 εκατομμύρια άτομα και 2,5 εκατομμύρια επιχειρήσεις⁴⁷. Θα είναι σημαντικό να διασφαλιστεί ότι τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας διευκολύνουν και στηρίζουν τις διαδικασίες αναδιάρθρωσης και δεν καθυστερούν τις διαρθρωτικές προσαρμογές. Για τον σκοπό αυτόν, τα έκτακτα μέτρα έκτακτης ανάγκης θα πρέπει να καταργηθούν σταδιακά σε εύθετο χρόνο.

⁴⁶ [Impact of COVID-19 on employment income - advanced estimates - Statistics Explained \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&code=sdg_8_8_1&plugin=1).

⁴⁷ Δεύτερη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του SURE [COM/(2021)596].

Διάγραμμα 2.1.1: Το ποσοστό των εργαζομένων και των επιχειρήσεων που λαμβάνουν στήριξη με τη μορφή μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλων μέτρων διατήρησης των θέσεων εργασίας σημείωσε σταδιακή μείωση

Η κάλυψη των μέτρων διατήρησης των θέσεων εργασίας παρουσίασε διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών (σε %, πρώτο τρίμηνο του 2020 έως δεύτερο τρίμηνο του 2021)

Σημείωση: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Τσεχία και τη Ρουμανία.

Πηγή: Eurostat, στατιστικές COVID-19⁴⁸.

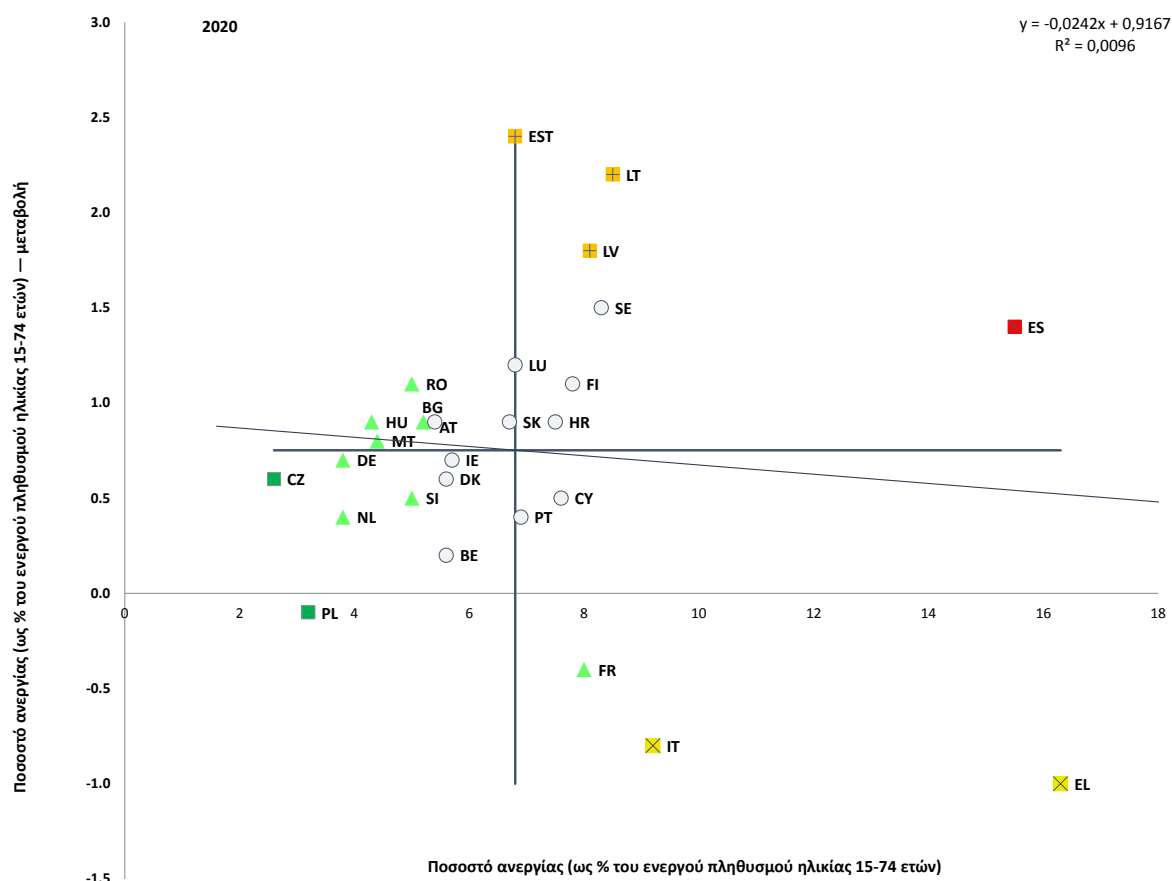
Η ανεργία στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ επιδεινώθηκε το 2020 σε σύγκριση με το 2019. Το 2020 το ποσοστό ανεργίας αυξήθηκε σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από τέσσερα σε σύγκριση με το 2019 (βλ. διάγραμμα 2.1.2), ενώ η ανώτατη τιμή του για την ΕΕ (7,7 %) καταγράφηκε τον Σεπτέμβριο του 2020. Η κατάσταση του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων παραμένει «κρίσιμη» στην Ισπανία, η οποία κατέγραψε αύξηση το 2020 σε σχέση με το ήδη υψηλό ποσοστό ανεργίας, ενώ η επίδοση της Ελλάδας και της Ιταλίας είναι «κακή, αλλά βελτιούμενη». Η κατάσταση της ανεργίας στα κράτη της Βαλτικής επιδεινώθηκε σημαντικά κατά τη διάρκεια του 2020, αν και από πρόσφατα στοιχεία προκύπτει ότι το 2021 σημειώθηκε ανάκαμψη. Κατά τους πρώτους εννέα μήνες του 2021, οι μεγαλύτερες μειώσεις της ανεργίας καταγράφηκαν στην Κύπρο (-3,5 εκατοστιαίες μονάδες), την Ελλάδα (-3,1 εκατοστιαίες μονάδες) και την Αυστρία (-2,1 εκατοστιαίες μονάδες). Κατά την ίδια περίοδο καταγράφηκαν μικρότερες βελτιώσεις, οι οποίες εξακολουθούσαν όμως να είναι άνω

⁴⁸ [Society and work — COVID-19 — Eurostat \(europa.eu\)](https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&code=sdg_8_4_1&plugin=1) (Κοινωνία και εργασία — COVID-19).

της 1 εκατοστιαίας μονάδας, στην Ιρλανδία, τη Δανία, τη Σλοβενία, την Εσθονία και την Ισπανία.

Διάγραμμα 2.1.2: Η ανεργία αυξήθηκε στην πλειονότητα των κρατών μελών το 2020

Ποσοστό ανεργίας (άτομα ηλικίας 15-74 ετών) και ετήσια μεταβολή από το 2019 έως το 2020 (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

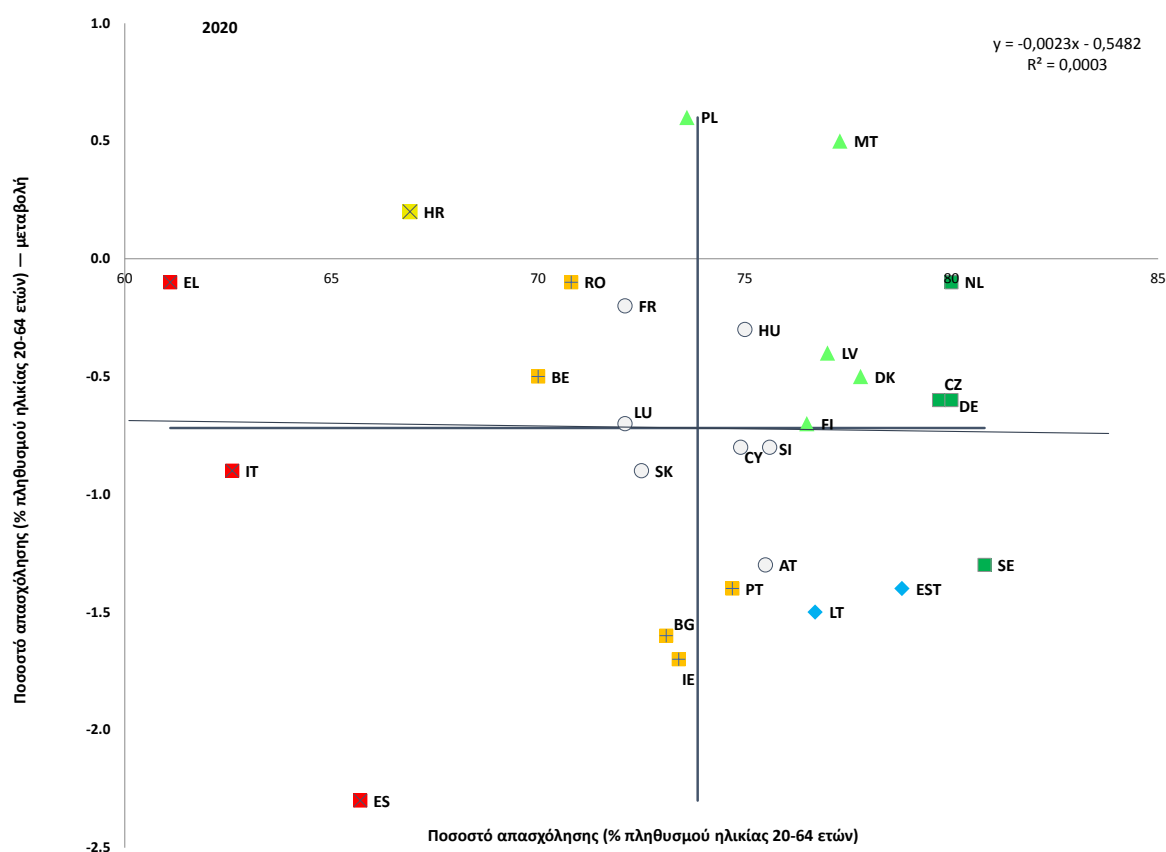
Πηγή: Eurostat, [une_rt_a], ΕΕΔ.

Σύμφωνα με τον δείκτη του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, η απασχόληση σε όλες σχεδόν τις χώρες της ΕΕ μειώθηκε το 2020 σε σύγκριση με το 2019. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.1.3, η Ελλάδα, η Ιταλία και η Ισπανία εξακολουθούν να βρίσκονται σε «κρίσιμες καταστάσεις», σύμφωνα με τη μεθοδολογία του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, λόγω της περαιτέρω μείωσης της απασχόλησης, η οποία άφησε τα ποσοστά περίπου ή χαμηλότερα από 65 %. Από την άλλη πλευρά, η Σουηδία, η Γερμανία, η Τσεχία και οι Κάτω Χώρες παρουσιάζουν «βέλτιστη επίδοση» (με ποσοστά που προσεγγίζουν ή υπερβαίνουν το 80 % το 2020). Συνολικά, το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ (ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών) μειώθηκε σε 72,5 το 2020 (κατά -0,7 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση

με το 2019). Τα ποσοστά απασχόλησης άρχισαν να ανακάμπτουν το τρίτο τρίμηνο του 2020. Ωστόσο, το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ (μισθωτοί και αυτοαπασχολούμενοι) ήταν κατά 1 % χαμηλότερο το δεύτερο τρίμηνο του 2021 (σύμφωνα με στοιχεία των εθνικών λογαριασμών) σε σύγκριση με την ανώτατη τιμή του τελευταίου τριμήνου του 2019, με συνεχιζόμενες περιφερειακές διαφορές (βλ. παράρτημα 3). Το χάσμα μεταξύ των πόλεων και των αγροτικών περιοχών όσον αφορά το ποσοστό απασχόλησης στην ΕΕ δεν επηρεάστηκε από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19 και ανήλθε σε 0,9 εκατοστιαίες μονάδες το 2020 για τον πληθυσμό ηλικίας 20-64 ετών (πτώση κατά 0,1 εκατοστιαίες μονάδες από το 2019). Από στοιχεία των εθνικών λογαριασμών προκύπτει ότι από το πρώτο έως το δεύτερο τρίμηνο του 2021 το ποσοστό αύξησης της απασχόλησης ήταν θετικό σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από την Εσθονία και την Ισπανία. Σε εννέα κράτη μέλη (Βέλγιο, Δανία, Γαλλία, Λουξεμβούργο, Ουγγαρία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία και Πορτογαλία) το ποσοστό απασχόλησης κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021 είχε ξεπεράσει τα προ κρίσης επίπεδα (τέταρτο τρίμηνο του 2019).

Διάγραμμα 2.1.3: Το ποσοστό απασχόλησης μειώθηκε σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη το 2020

Ποσοστό απασχόλησης (άτομα ηλικίας 20-64 ετών) και η ετήσια μεταβολή του από το 2019 έως το 2020 (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

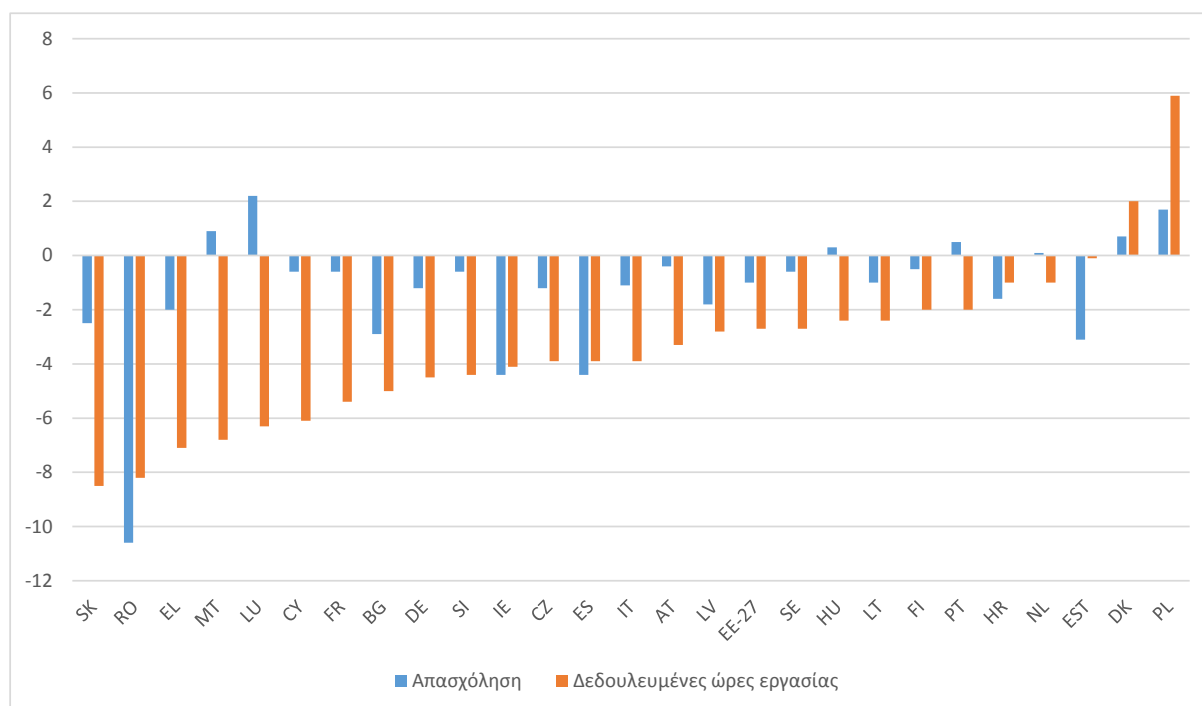
Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Πηγή: Eurostat [[lfsi_emp_a](#)], ΕΕΔ.

Όλα τα κράτη μέλη εκτός από δύο παρουσίασαν μείωση των δεδουλευμένων ωρών εργασίας ανά εργαζόμενο από την έναρξη της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Ως αποτέλεσμα των μέτρων για την ανάσχεση των άμεσων επιπτώσεων της κρίσης στην απασχόληση, η μείωση των συνολικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας καταδεικνύει σοβαρότερη πτώση από εκείνη που θα μπορούσαν να υποδηλώνουν οι μεταβολές στα συνολικά ποσοστά απασχόλησης (διάγραμμα 2.1.4). Ο βαθμός στον οποίο θα μπορούσαν να αποφευχθούν οι απώλειες θέσεων εργασίας εξαρτάτο επίσης από τα επαγγελματικά χαρακτηριστικά, συμπεριλαμβανομένου του κρίσιμου χαρακτήρα και του βαθμού στον οποίο τα επαγγέλματα παρείχαν τη δυνατότητα τηλεργασίας, καθώς και του βαθμού της απαιτούμενης κοινωνικής αλληλεπίδρασης. Μετά την κορύφωσή του κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2020, ο αριθμός των εργαζομένων που απουσίαζαν από την εργασία μειώθηκε στα προ της πανδημίας επίπεδα στην πλειονότητα των κρατών μελών. Από την έναρξη της ανάκαμψης, οι δεδουλευμένες ώρες εργασίας παρέμειναν κάτω από τα προ της πανδημίας επίπεδα σε όλες τις χώρες εκτός από τη Δανία και την Πολωνία. Τα χαμηλά επίπεδα των δεδουλευμένων ωρών εργασίας μπορεί να αντανακλούν τη χρήση μειωμένου ωραρίου εργασίας λόγω της συνεχιζόμενης μειωμένης δραστηριότητας· από την άλλη πλευρά, όμως, δεν είναι σαφές πότε οι δεδουλευμένες ώρες εργασίας ανά εργαζόμενο θα επανέλθουν στα προ κρίσης επίπεδα⁴⁹. Κατανομή της εξέλιξης των δεδουλευμένων ωρών εργασίας ανά φύλο παρουσιάζεται στο σημείο 2.2.

Διάγραμμα 2.1.4: Τα περισσότερα κράτη μέλη κατέγραψαν σημαντική μείωση της απασχόλησης και των συνολικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας

Μεταβολή της συνολικής απασχόλησης και των συνολικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας κατά την περίοδο μεταξύ του τέταρτου τριμήνου του 2019 και του δεύτερου τριμήνου του 2021 (ως %)

Σημείωση: Στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις και ημερολογιακώς προσαρμοσμένα, εξαιρουμένων της Τσεχίας, της Ελλάδας, της Γαλλίας, της Μάλτας, της Πολωνίας, της Πορτογαλίας και της

⁴⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), Labour Market and Wage Developments in Europe, Annual Review 2021, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (υπό έκδοση).

Σλοβακίας (απασχόληση), καθώς και της Μάλτας και της Σλοβακίας (δεδουλευμένες ώρες εργασίας), για τις οποίες τα στοιχεία είναι προσαρμοσμένα μόνο σε εποχικές διακυμάνσεις. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τις δεδουλευμένες ώρες εργασίας για το Βέλγιο. Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο και την Ιρλανδία αφορούν το πρώτο τρίμηνο του 2021.

Πηγή: Eurostat, [namq_10_a10_e], εθνικοί λογαριασμοί.

Η απασχόληση μειώθηκε εντονότερα σε τομείς που επλήγησαν περισσότερο από τις απαγορεύσεις της κυκλοφορίας και τα αναγκαία μέτρα ανάσχεσης που θεσπίστηκαν για την καταπολέμηση της πανδημίας. Η μεγαλύτερες μειώσεις του ποσοστού απασχόλησης σημειώθηκαν στους τομείς που επλήγησαν περισσότερο από τις απαγορεύσεις της κυκλοφορίας, όπως η στέγαση, η εστίαση, οι δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων, ο πολιτισμός και οι οικιακές υπηρεσίες⁵⁰. Αντιθέτως, η παρασκευή βασικών φαρμακευτικών προϊόντων, η ασφάλιση, ο προγραμματισμός ηλεκτρονικών υπολογιστών και οι τηλεπικοινωνίες συγκαταλέγονται στις δραστηριότητες που σημείωσαν τη μεγαλύτερη αύξηση στην απασχόληση το 2020 (σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος)⁵¹. Οι τομείς που επλήγησαν περισσότερο συγκαταλέγονταν επίσης στους κύριους δικαιούχους των ρυθμίσεων μειωμένου ωραρίου εργασίας.

Η αυτοαπασχόληση κατέγραψε μεγαλύτερη πτώση από τη συνολική απασχόληση, με ορισμένες διαφορές μεταξύ των χωρών. Το 2020 ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων στην ΕΕ μειώθηκε κατά 1,5 %, αντιπροσωπεύοντας ποσοστό της τάξης του 14 %· η μείωση αυτή ήταν εμφανέστερη μεταξύ των αυτοαπασχολούμενων με υπαλλήλους (-4,7 %). Οι αυτοαπασχολούμενοι στη Γερμανία και την Ιταλία επλήγησαν ιδιαίτερα. Ωστόσο, έντεκα κράτη μέλη κατέγραψαν αύξηση του αριθμού των αυτοαπασχολούμενων, ιδίως η Πολωνία, η Γαλλία, οι Κάτω Χώρες και η Ουγγαρία. Το δεύτερο τρίμηνο του 2021 ο αριθμός των αυτοαπασχολούμενων στην ΕΕ μειώθηκε κατά 2,6 % σε σύγκριση με το ίδιο τρίμηνο του προηγούμενου έτους, με μείωση κατά 5 % μεταξύ των αυτοαπασχολούμενων χωρίς υπαλλήλους. Οι μεγαλύτερες μειώσεις το 2021 καταγράφηκαν στη Ρουμανία, την Ιταλία, την Πορτογαλία και τις Κάτω Χώρες. Μεταξύ του πρώτου τριμήνου του 2021 και του δεύτερου τριμήνου του 2021, σε αντίθεση με τη συνολική απασχόληση που παρουσιάζει ανάκαμψη στην ΕΕ, η αυτοαπασχόληση⁵² δεν ακολουθεί την ίδια πορεία.

Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 μείωσε προσωρινά τα ιστορικά υψηλά επίπεδα ελλείψεων εργατικού δυναμικού που είχαν καταγραφεί στο παρελθόν, αλλά στα περισσότερα κράτη μέλη οι ελλείψεις αυτές καταγράφουν εκ νέου ανοδική πορεία. Ελλείψεις εργατικού δυναμικού προκύπτουν όταν οι εργοδότες δεν μπορούν να βρουν τους εργαζομένους που χρειάζονται για την κάλυψη κενών θέσεων εργασίας. Πριν από την κρίση, το δεύτερο τρίμηνο του 2019, το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας στην ΕΕ-27 ανερχόταν σε 2,4 %. Το ποσοστό κενών θέσεων εργασίας μειώθηκε στο 1,6 % το δεύτερο τρίμηνο του 2020 και έκτοτε σημειώνει ανοδική πορεία, με αποτέλεσμα να ανέρχεται το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε 2,3 %, απορροφώντας σχεδόν πλήρως τον αντίκτυπο των κλυδωνισμών λόγω της νόσου COVID-19. Σύμφωνα με τις ευρωπαϊκές έρευνες συγκυρίας στις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές, πριν από την πανδημία οι ελλείψεις εργατικού

⁵⁰ Eurofound (2021), COVID-19: Επιπτώσεις για την απασχόληση και τον εργασιακό βίο, σειρά COVID-19, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

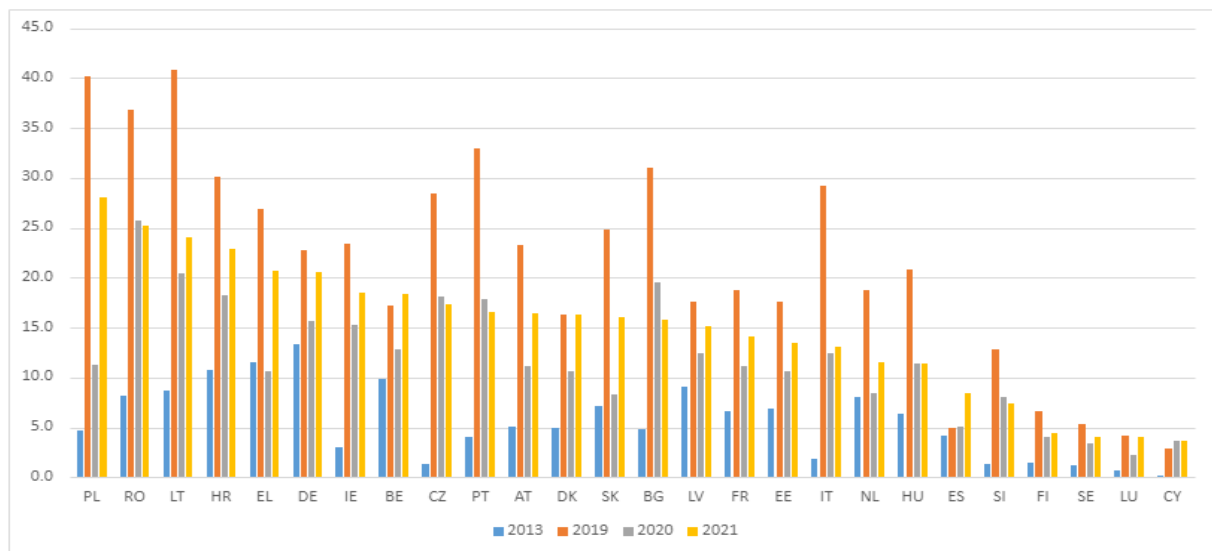
⁵¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), Employment and social developments in Europe 2021.

⁵² Στοιχεία από τους εθνικούς λογαριασμούς, προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις.

δυναμικού ανέρχονταν στην ιστορικά ανώτατη τιμή τους σε 15 κράτη μέλη (Βέλγιο, Βουλγαρία, Τσεχία, Εσθονία, Ιρλανδία, Ελλάδα, Γαλλία, Ιταλία, Λετονία, Λιθουανία, Ουγγαρία, Αυστρία, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία και Σλοβακία) (βλ. διάγραμμα 2.1.5)⁵³. Η μείωση της οικονομικής δραστηριότητας λόγω της νόσου COVID-19 είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη⁵⁴. Το 2021, μετά τη χαλάρωση των μέτρων απαγόρευσης της κυκλοφορίας και τη σταδιακή οικονομική ανάκαμψη, οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού άρχισαν να αυξάνονται εκ νέου στην πλειονότητα των κρατών μελών. Σε τομείς όπως οι κατασκευές, η υγεία και η παροχή μακροχρόνιας περίθαλψης, καθώς και οι πληροφορίες και οι επικοινωνίες, η διαδικασία αυτή καθοδηγείται από μακροχρόνιες ελλείψεις δεξιοτήτων. Οι ελλείψεις συνέκλιναν προς τα προ της πανδημίας επίπεδά τους το δεύτερο τρίμηνο του 2021, ενώ η μείωση της ανεργίας ήταν μόνο οριακή. Σε ορισμένα κράτη μέλη παρατηρείται πιο απότομη αύξηση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού απ' ό,τι σε κάποια άλλα. Τα ποσοστά των εργοδοτών που ανέφεραν ότι οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού αποτελούσαν σημαντικό παράγοντα περιορισμού της παραγωγής κατά τα τρία πρώτα τρίμηνα του 2021 ήταν υψηλότερα (άνω του 20 %) στην Πολωνία, τη Ρουμανία, τη Λιθουανία, την Κροατία, την Ελλάδα και τη Γερμανία.

Διάγραμμα 2.1.5: Οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού που αναφέρθηκαν μειώθηκαν λόγω της πανδημίας στα περισσότερα κράτη μέλη, αλλά καταγράφουν εκ νέου ανοδική πορεία με την εδραίωση της ανάκαμψης

Δείκτης έλλειψης εργατικού δυναμικού — Ποσοστό εργοδοτών στους τομείς της μεταποίησης, των υπηρεσιών και των κατασκευών που ανέφεραν ότι οι ελλείψεις εργατικού δυναμικού αποτελούν σημαντικό παράγοντα που περιορίζει την παραγωγή τους (ως %, 2013-2021).

Σημειώσεις: Οι χώρες κατατάσσονται κατά φθίνουσα σειρά με βάση τις ελλείψεις εργατικού δυναμικού του 2021. Τα στοιχεία για το 2021 υπολογίζονται ως μέσος όρος των τριών πρώτων τριμήνων.

Πηγή: Έρευνες συγκυρίας της ΕΕ για τις επιχειρήσεις και τους καταναλωτές.

Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 προκάλεσε σημαντική πτώση του ρυθμού αύξησης των ονομαστικών μισθών, ακολουθούμενη από ανάκαμψη κατά το πρώτο εξάμηνο του

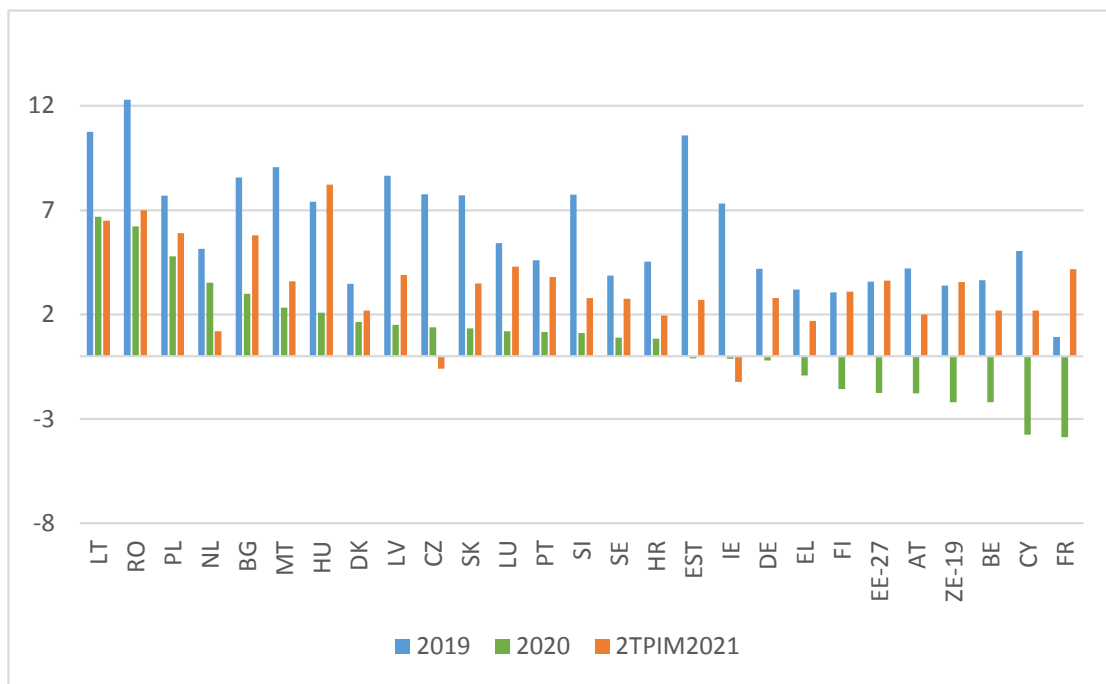
⁵³ Τα αποτελέσματα συσχετίζονται σε μεγάλο βαθμό με τα πορίσματα της έρευνας του Ομίλου της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων του 2019 για τις επενδύσεις.

⁵⁴ Αν και οι ελλείψεις αυτές περιορίστηκαν πιθανότατα με τη θέσπιση του μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλων μέτρων για τη στήριξη της απασχόλησης.

2021. Σε σύγκριση με το 2019, έτος κατά το οποίο οι αποδοχές⁵⁵ αυξήθηκαν σε ποσοστό 3,6 % για την ΕΕ-27, το 2020 η αύξηση των αποδοχών ήταν αρνητική και ανήλθε σε -1,8 %. Η μείωση μπορεί να αιτιολογηθεί τουλάχιστον εν μέρει από τον αντίκτυπο του μειωμένου ωραρίου εργασίας, δεδομένου ότι οι διαφοροποιήσεις εξαρτώνται από τον σχεδιασμό των εθνικών μέτρων⁵⁶. Ωστόσο, το αρνητικό άθροισμα συγκαλύπτει σημαντική ανομοιογένεια μεταξύ των χωρών. Το 2020 η Λιθουανία, η Ρουμανία, η Πολωνία, οι Κάτω Χώρες και η Βουλγαρία κατέγραψαν υψηλή αύξηση των ονομαστικών μισθών σε ποσοστό ίσο ή μεγαλύτερο του 3 %. Η αύξηση των αποδοχών επιβραδύνθηκε στις χώρες της Νότιας Ευρώπης, καθώς και στο Βέλγιο, την Αυστρία και τη Φινλανδία. Τα μεγαλύτερα ποσοστά επιβράδυνσης καταγράφηκαν στην Ιταλία (-6,9 %), την Ισπανία (-5,4 %), τη Γαλλία (-3,9 %) και την Κύπρο (-3,6 %) (διάγραμμα 2.1.6). Αυτό οφείλεται κυρίως στη μείωση των δεδουλευμένων ωρών εργασίας που συνδέονται με την ευρύτατη χρήση συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας. Κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021, με την έξοδο αρκετών κρατών μελών από την ύφεση και τη σταδιακή κατάργηση των συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας, όλα τα κράτη μέλη, εκτός από την Ιρλανδία και την Τσεχία, κατέγραψαν εκ νέου ανοδική πορεία στην αύξηση των μισθών. Συνολικά, κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021 η αύξηση των μισθών ανήλθε σε 3,6 % τόσο στην ΕΕ όσο και στην ευρωζώνη.

Διάγραμμα 2.1.6: Ο ρυθμός αύξησης των ονομαστικών μισθών έγινε αρνητικός κατά τη διάρκεια της κρίσης σε αρκετά κράτη μέλη, αλλά το 2021 ανέκαμψε

Ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο (ετήσια % μεταβολή, 2019-2020 και δεύτερο τρίμηνο του 2021)

Σημειώσεις: 1) Οι αποδοχές υπολογίζονται με τον δείκτη «Ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο», ο οποίος υπολογίζεται ως το συνολικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία διαιρούμενο διά τον συνολικό αριθμό των εργαζομένων. Το συνολικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ορίζεται ως το σύνολο των

⁵⁵ Υπολογισμός με βάση το ονομαστικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο.

⁵⁶ Στις χώρες στις οποίες οι παροχές καταβάλλονται απευθείας στους εργαζομένους και καταγράφονται ως κοινωνικές μεταβιβάσεις, τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας οδήγησαν σε σταθερή μείωση του μισθολογικού κόστους.

αμοιβών, σε μετρητά ή σε είδος, που καταβάλλονται από τον εργοδότη στον εργαζόμενο σε αντάλλαγμα για την εργασία που προσέφερε ο εργαζόμενος κατά τη διάρκεια της λογιστικής περιόδου και αποτελείται από δύο σκέλη: i) ημερομίσθια και αποδοχές που καταβάλλονται σε μετρητά ή σε είδος· και ii) ασφαλιστικές εισφορές που καταβάλλονται από τους εργοδότες. 2) Όλα τα στοιχεία που χρησιμοποιούνται είναι στοιχεία από τους εθνικούς λογαριασμούς. Οι δείκτες βασίζονται στις τιμές των εθνικών νομισμάτων. 3) Οι χώρες κατατάσσονται κατά αύξουσα σειρά με βάση την αύξηση των πραγματικών μισθών το 2020.

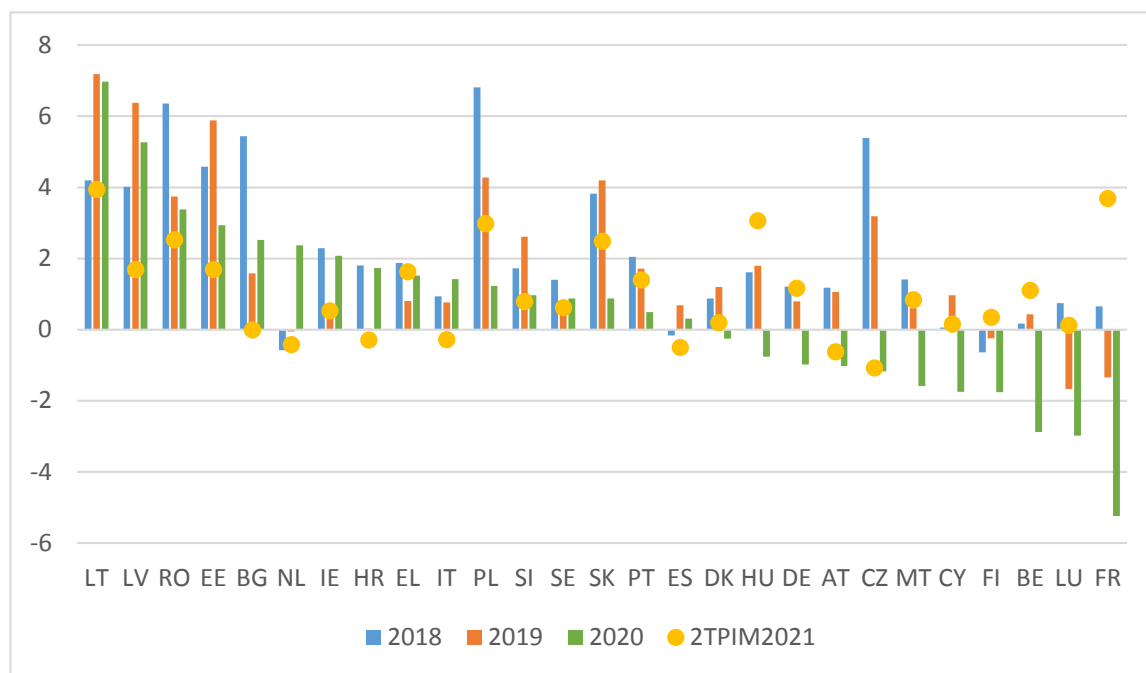
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, βάση δεδομένων AMECO.

Το 2020 οι πραγματικές αποδοχές μειώθηκαν σε ορισμένα κράτη μέλη και συνολικά για την ΕΕ, αλλά παρουσίασαν εκ νέου ανοδική πορεία το 2021. Η Δανία, η Ουγγαρία, η Γερμανία, η Αυστρία, η Τσεχία, η Μάλτα, η Κύπρος, η Φινλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο και η Γαλλία παρουσίασαν ετήσια μείωση του ρυθμού αύξησης των πραγματικών μισθών το 2020 (βλ. διάγραμμα 2.1.7). Οι μεγαλύτερες μειώσεις παρατηρήθηκαν στη Γαλλία (-5,2 %) και το Λουξεμβούργο (-3,0 %). Αντιθέτως, ο μεγαλύτερος ρυθμός αύξησης των πραγματικών αποδοχών καταγράφηκε το 2020 στη Λιθουανία (7,0 %), τη Λετονία (5,3 %) και τη Ρουμανία (3,4 %). Μετά τον αρνητικό ρυθμό αύξησης των μέσων πραγματικών αποδοχών που καταγράφηκε το 2020 (-0,9 %), οι πραγματικές αποδοχές αυξήθηκαν κατά 1,1 % στην ΕΕ κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021. Η υψηλότερη αύξηση των πραγματικών μισθών κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021 καταγράφηκε στη Λιθουανία (3,9 %), τη Γαλλία (3,7 %) και την Ουγγαρία (3,1 %). Στο μέλλον, η αβεβαιότητα σχετικά με τις προοπτικές για τον πληθωρισμό μπορεί να επηρεάσει την εξέλιξη των πραγματικών μισθών⁵⁷.

⁵⁷ Στις θερινές προβλέψεις 2021 της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προβλέπεται μέτρια αύξηση του πληθωρισμού το 2021 και το 2022, αλλά επισημαίνεται ότι ο πληθωρισμός μπορεί να αποδειχθεί υψηλότερος από τις προβλέψεις εάν οι περιορισμοί της προσφοράς διατηρηθούν για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα και οι πιέσεις στις τιμές μετακυλιστούν με δυναμικότερο τρόπο στις τιμές καταναλωτή. Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Institutional Paper 156, Ιούλιος 2021 (Θερινές προβλέψεις).

Διάγραμμα 2.1.7: Το 2020 οι πραγματικές αποδοχές μειώθηκαν κατά μέσο όρο στην ΕΕ, αλλά αυξήθηκαν και πάλι κατά το πρώτο εξάμηνο του 2021

Πραγματικό εισόδημα από εξαρτημένη εργασία ανά εργαζόμενο, αποπληθωριστής ΑΕΠ (ετήσια μεταβολή ως %· 2018, 2019, 2020 και δεύτερο τρίμηνο του 2021)

Πηγή: AMECO.

Οι ωριαίες αποδοχές αυξήθηκαν σημαντικά το 2020 λόγω της δραστηκής προς τα κάτω προσαρμογής των δεδουλευμένων ωρών εργασίας λόγω μειωμένου ωραρίου εργασίας και παρόμοιων μέτρων διατήρησης της απασχόλησης. Τα ωρομίσθια αυξήθηκαν κατά περίπου 4,6 % και 5,2 % για την ΕΕ και την ευρωζώνη αντίστοιχα (τα υψηλότερα ποσοστά από το 2001), έναντι 2,7 % και 2,2 % το 2019. Σε τριμηνιαία βάση, οι παρατηρούμενες συμμετρικές μεταβολές της ωριαίας αμοιβής και της μισθολογικής δαπάνης ανά μισθωτό υποδηλώνουν ότι η μείωση της μισθολογικής δαπάνης ανά μισθωτό οφειλόταν κυρίως στη μείωση των δεδουλευμένων ωρών, η οποία σχετίζεται σε μεγάλο βαθμό με το μειωμένο ωράριο εργασίας. Σε ορισμένα κράτη μέλη (Αυστρία, Ελλάδα, Γαλλία, Μάλτα και Σλοβενία) οι αυξήσεις της ωριαίας αποζημίωσης ήταν υπερτετραπλάσιες από εκείνες που παρατηρήθηκαν στην ονομαστική μισθολογική δαπάνη ανά μισθωτό. Κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021, η ωριαία αποζημίωση στην ΕΕ αυξήθηκε με ελαφρώς υψηλότερο ποσοστό από ό,τι το τελευταίο τρίμηνο του 2020 (0,3 %).

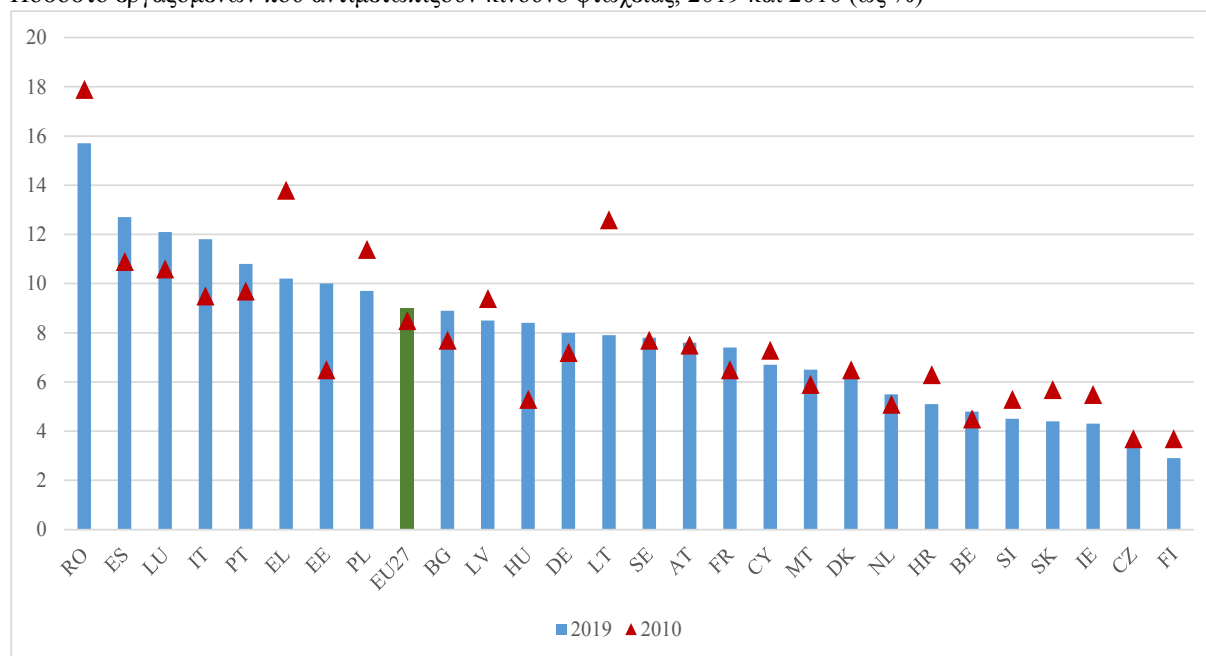
Μια θέση εργασίας δεν εξασφαλίζει πάντοτε εισόδημα αξιοπρεπούς διαβίωσης. Η φτώχεια των εργαζομένων στην ΕΕ-27 έχει αυξηθεί από 8,5 % το 2010 σε 9,0 % το 2019⁵⁸

⁵⁸ Τα στοιχεία για την ΕΕ-27 δεν ήταν διαθέσιμα κατά την καταληκτική ημερομηνία της 28ης Οκτωβρίου 2021. Η φτώχεια των εργαζομένων αφορά το ποσοστό των ατόμων που εργάζονται και διαθέτουν ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα κάτω από το όριο κινδύνου φτώχειας, το οποίο ορίζεται στο 60 % του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος (μετά τις κοινωνικές μεταβιβάσεις). Για το 2007 τα στοιχεία αφορούν το μόνο συγκρίσιμο συγκεντρωτικό μέγεθος της ΕΕ που είναι διαθέσιμο για το εν λόγω έτος, δηλαδή την ΕΕ-27, συμπεριλαμβανομένου του Ηνωμένου Βασιλείου, αλλά εξαιρουμένης της Κροατίας. Στον μέσο όρο των υφιστάμενων 27 κρατών μελών (δηλαδή συμπεριλαμβανομένης της Κροατίας και εξαιρουμένου του Ηνωμένου

(όπως αποτυπώνεται στο διάγραμμα 2.1.8). Κατά γενικό κανόνα, οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου αντιμετωπίζουν υψηλότερο κίνδυνο φτώχειας των εργαζομένων απ' ό,τι οι εργαζόμενοι με συμβάσεις αόριστου χρόνου (16,2 % έναντι 5,9 %), όπως και οι εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης σε σύγκριση με τους εργαζομένους υψηλής ειδίκευσης (19 % έναντι 4,9 %). Επιπλέον, οι εργαζόμενοι που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ έχουν πολύ περισσότερες πιθανότητες να αντιμετωπίσουν κίνδυνο φτώχειας των εργαζομένων σε σχέση με τους γηγενείς (20,1 % έναντι 8,1 %). Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.1.8, το 2019 το ποσοστό των εργαζομένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας στη Ρουμανία, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ελλάδα ήταν άνω του 10 %. Στην ομάδα αυτή, το 2019 το ποσοστό φτώχειας των εργαζομένων αυξήθηκε σε σύγκριση με το 2010 στην Ισπανία, την Ιταλία, το Λουξεμβούργο και την Πορτογαλία.

Διάγραμμα 2.1.8: Η φτώχεια των εργαζομένων έχει αυξηθεί στην ΕΕ κατά την τελευταία δεκαετία.

Ποσοστό εργαζομένων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, 2019 και 2010 (ως %)

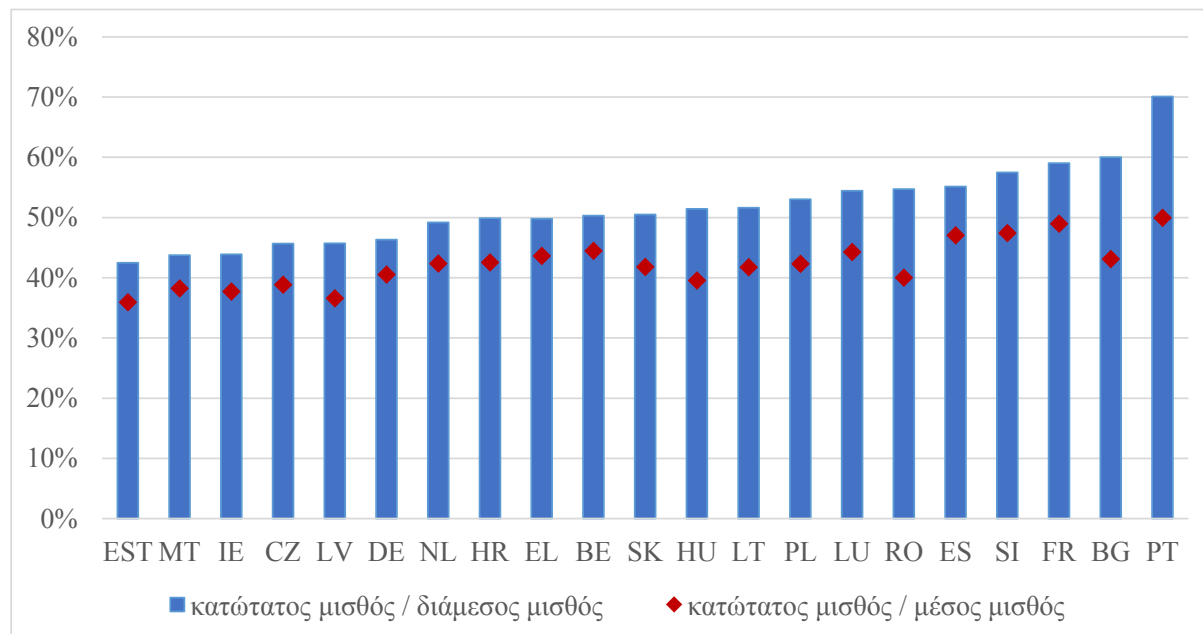
Πηγή: Eurostat, [ilc_iw01].

Παρά τις πρόσφατες αυξήσεις του κατώτατου μισθού σε πολλά κράτη μέλη, οι νόμιμοι κατώτατοι μισθοί παραμένουν συχνά χαμηλοί σε σύγκριση με τους υπόλοιπους μισθούς στην οικονομία. Σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη, ο νόμιμος κατώτατος μισθός είναι κάτω του 60 % του διάμεσου μισθού και κάτω του 50 % του μέσου μισθού (βλ. διάγραμμα 2.1.9). Επιπλέον, το ίδιο έτος, σε χώρες όπως η Λιθουανία, η Ιρλανδία, οι Κάτω Χώρες, η Ουγγαρία, η Εσθονία, η Λετονία και η Τσεχία, ο κατώτατος μισθός ήταν κάτω του 50 % του διάμεσου μισθού και κάτω του 40 % του μέσου μισθού⁵⁹.

Βασιλείου), η φτώχεια των εργαζομένων αυξήθηκε από 8,5 % το 2010 (πρώτα διαθέσιμα στοιχεία) σε 9 % το 2019.

Διάγραμμα 2.1.9: Σχεδόν σε όλα τα κράτη μέλη, ο νόμιμος κατώτατος μισθός είναι κάτω του 60 % του διάμεσου μισθού και του 50 % του μέσου μισθού.

Νόμιμοι κατώτατοι μισθοί ως ποσοστό του ακαθάριστου διάμεσου και του μέσου μισθού των εργαζομένων πλήρους απασχόλησης (ως %, 2019)

Σημείωση: Στο διάγραμμα δεν περιλαμβάνονται η Αυστρία, η Κύπρος, η Δανία, η Φινλανδία, η Ιταλία και η Σουηδία, στις οποίες δεν προβλέπεται νόμιμος κατώτατος μισθός. Στις χώρες αυτές, η προστασία με τη μορφή κατώτατου μισθού παρέχεται μέσω συλλογικών συμβάσεων.

Πηγή: Eurostat, [earn_mw_cur], ΟΟΣΑ.

Οι συλλογικές διαπραγματεύσεις διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην επίτευξη επαρκούς προστασίας με τη μορφή κατώτατου μισθού στην Ένωση. Η κάλυψη των συλλογικών διαπραγματεύσεων παρουσιάζει πτωτική τάση σε πολλά κράτη μέλη τις δύο τελευταίες δεκαετίες. Η πτωτική τάση ήταν εντονότερη στην Ελλάδα, τη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, τη Σλοβακία, την Κύπρο και τη Σλοβενία (βλ. διάγραμμα 2.1.10). Σε αρκετά κράτη μέλη, η μείωση της κάλυψης των συλλογικών διαπραγματεύσεων θα μπορούσε να αιτιολογηθεί από τη μείωση των διαπραγματεύσεων μεταξύ πολλών εργοδοτών σε τομεακό ή εθνικό επίπεδο, λόγω κανονιστικών μεταβολών, προσαρμογών στους τρόπους επέκτασης των συλλογικών διαπραγματεύσεων ή μεταβολών άλλων παραγόντων, όπως η πυκνότητα των εργοδοτικών σωματείων⁶⁰ και η συμμετοχή σε συνδικαλιστικές οργανώσεις⁶¹. Η τάση αυτή οφείλεται επίσης στη διαρθρωτική μεταστροφή της οικονομίας σε λιγότερο συνδικαλισμένους τομείς, κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών, καθώς και στη μείωση της συμμετοχής σε συνδικαλιστικές οργανώσεις εργαζομένων, η οποία συνδέεται με την αύξηση των άτυπων μορφών απασχόλησης, όπως η εργασία σε πλατφόρμες. Στις χώρες στις οποίες οι κατώτατοι μισθοί καθορίζονται αποκλειστικά μέσω συλλογικών διαπραγματεύσεων, το επίπεδο

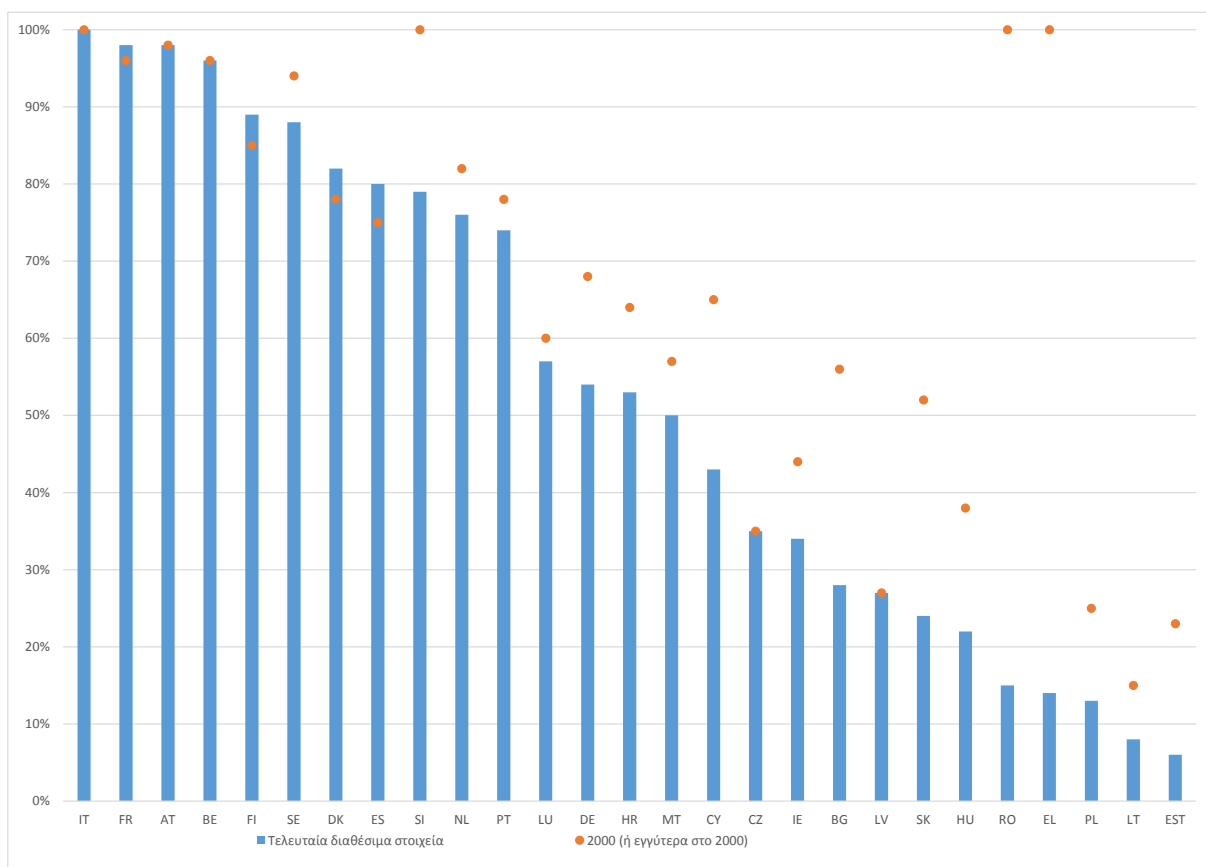
⁶⁰ Η πυκνότητα των εργοδοτικών σωματείων ορίζεται ως η συμμετοχή όλων των εργαζομένων που απασχολούνται από τις επιχειρήσεις μέλη, εκφραζόμενη ως ποσοστό του συνόλου των εργαζομένων στον οργανωτικό τομέα των σωματείων.

⁶¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Employment and Social Developments in Europe*, ετήσια ανασκόπηση.

κάλυψης υπερβαίνει το 80 %. Μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Κύπρος, με σημαντική μείωση τις δύο τελευταίες δεκαετίες (από 65 % σε 43 %) και εξαγγελθείσα μεταστροφή προς νομοθετημένο κατώτατο μισθό έως το 2022. Στην Ιταλία, την Ισπανία, τη Φινλανδία και τη Δανία, η κάλυψη έχει αυξηθεί από το 2000, ενώ στην Αυστρία η κάλυψη των συλλογικών διαπραγματεύσεων παρέμεινε στο ίδιο υψηλό επίπεδο (με κάλυψη του 98 % των εργαζομένων). Η πρόταση οδηγίας της Επιτροπής για επαρκείς κατώτατους μισθούς⁶² αποσκοπεί στη βελτίωση της επάρκειάς τους, μεταξύ άλλων μέσω της προώθησης των συλλογικών διαπραγματεύσεων σχετικά με τους μισθούς. Η Επιτροπή παρέχει στήριξη για την ενίσχυση της ικανότητας των κοινωνικών εταίρων στο πλαίσιο των προνομιακών προσκλήσεων για κοινωνικό διάλογο, του προγράμματος της ΕΕ για την απασχόληση και την κοινωνική καινοτομία (EaSI) και του EKT+.

Διάγραμμα 2.1.10: Το ποσοστό κάλυψης των συλλογικών διαπραγματεύσεων μεταξύ των εργαζομένων μειώθηκε σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη κατά την περίοδο 2000-2019

Αριθμός εργαζομένων που καλύπτονται από τη συλλογική σύμβαση, διαιρούμενος διά τον συνολικό αριθμό των απασχολούμενων μισθωτών (ως %, 2000 και 2019).

Σημείωση: 1) Τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία προέρχονται από τα εξής: 2019 (AT, BE, CZ, HU, IT, LT, NL, PL, PT), 2018 (BG, DE, DK, ES, FR, LU, LV, SE), 2017 (EL, FI, IE, SI, RO), 2016 (CY, MT), 2015 (SK) και 2014 (HR). 2) Για τον τομέα ΤΠ, η κάλυψη αναθεωρήθηκε στο 100 %, ώστε να αποτυπώνεται το γεγονός ότι οι βασικές αποδοχές που καθορίζονται στις συλλογικές συμβάσεις (minimi tabellari) χρησιμοποιούνται από τα εργατοδικεία ως σημείο αναφοράς για την εφαρμογή της συνταγματικής αρχής της αναλογικής και επαρκούς αμοιβής.

⁶² Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για επαρκείς κατώτατους μισθούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση [COM(2020) 682].

Η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση αναμένεται να επηρεάσουν σημαντικά τις μελλοντικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Η πανδημία έχει επιταχύνει τις τρέχουσες τάσεις όσον αφορά την ψηφιοποίηση των οικονομιών και των κοινωνιών της ΕΕ. Οι ψηφιακές τεχνολογίες προσφέρουν νέους τρόπους μάθησης, εργασίας και εκπλήρωσης φιλοδοξιών, ενώ βελτιώνουν επίσης την πρόσβαση στην εκπαίδευση και τις ευκαιρίες απασχόλησης. Στην αγορά εργασίας, δημιουργούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης και μπορούν να συμβάλουν στην καλύτερη αντιστοίχιση μεταξύ των εργοδοτών και των εργαζομένων. Ωστόσο, ενέχουν επίσης κινδύνους για τις υφιστάμενες θέσεις εργασίας και για την ποιότητα της απασχόλησης, ιδίως για τα άτομα που ασκούν δραστηριότητες έντασης ρουτίνας και για τα άτομα χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου. Αυτό μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη πόλωση, με μείωση της απασχόλησης σε μεσαία αμειβόμενα επαγγέλματα και ταυτόχρονη αύξηση των χαμηλόμισθων και των υψηλά αμειβόμενων επαγγελμάτων⁶³. Εφόσον τεθούν σε εφαρμογή οι κατάλληλες συνοδευτικές πολιτικές, η μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα θα μπορούσε να δημιουργήσει έως και ένα εκατομμύριο πρόσθετες θέσεις εργασίας μέχρι το 2030, αν και οι επιπτώσεις αναμένεται να διαφέρουν μεταξύ των διαφόρων επαγγελμάτων, τομέων και περιφερειών⁶⁴. Ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι η ανάλυση δείχνει ότι θα δημιουργηθούν θέσεις εργασίας σε τομείς που σχετίζονται με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, τις κατασκευές, τη γεωργία και τη δασοκομία και κυρίως στην ομάδα μεσαίων δεξιοτήτων και, ως εκ τούτου, μπορούν να συμβάλουν στον μετριασμό της προαναφερθείσας τάσης πόλωσης της αγοράς εργασίας. Ωστόσο, και στην περίπτωση αυτή υπάρχουν εργαζόμενοι που θα χάσουν θέσεις εργασίας (ιδίως τομείς εξορυκτικών πόρων και τομείς υψηλής έντασης ενέργειας) και, ακόμη περισσότερο, θα υπόκεινται σε μεταβαλλόμενα καθήκοντα και απαιτήσεις δεξιοτήτων. Η ταχεία ανακατανομή του εργατικού δυναμικού μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση της αποδοτικότητας, ενισχύοντας την παραγωγικότητα και τις αποδοχές, ιδίως σε μελλοντοστραφείς τομείς, με καίριο ρόλο για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του εργατικού δυναμικού (βλ. πλαίσιο 1 και κεφάλαιο 2.2.1 του πυλώνα).

Η υψηλή φορολογική επιβάρυνση της εργασίας μπορεί να επηρεάσει αρνητικά τόσο τη ζήτηση όσο και την προσφορά εργασίας. Η φορολογική επιβάρυνση της εργασίας μετρά τη διαφορά μεταξύ του κόστους εργασίας των εργοδοτών και των καθαρών αποδοχών των εργαζομένων, εκφραζόμενη ως δείκτης του συνολικού μισθολογικού κόστους. Η μέση φορολογική επιβάρυνση στην ΕΕ-27 για εργαζόμενο άτομο που ζει μόνο και αμείβεται με τον μέσο μισθό σημείωσε σταδιακή μείωση από το 2010, με αποτέλεσμα να ανέλθει το 2020 σε 39,7 %. Από το 2010, επτά κράτη μέλη της ΕΕ κατέγραψαν αξιοσημείωτες μειώσεις (περισσότερες από 2 εκατοστιαίες μονάδες) στη φορολογική τους επιβάρυνση με τον μέσο μισθό, με τις μεγαλύτερες μειώσεις να σημειώνονται στη Ρουμανία (-6,3 εκατοστιαίες μονάδες), την Ουγγαρία (-5,8 εκατοστιαίες μονάδες) και το Βέλγιο (-4,4 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Λιθουανία (-3,7 εκατοστιαίες μονάδες). Αντιθέτως, από το 2010

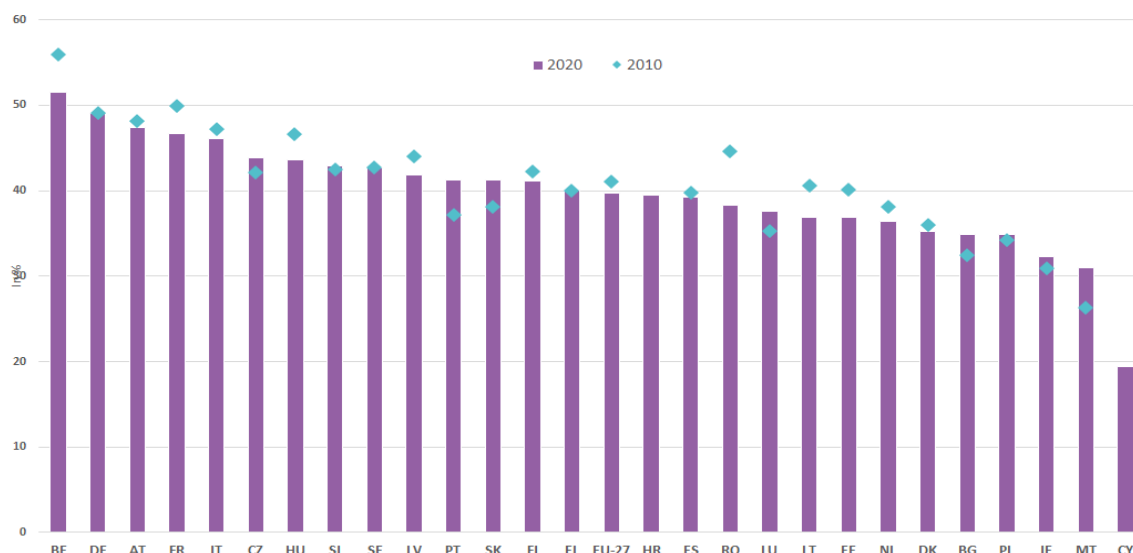
⁶³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019): Labour Market and Wage Developments in Europe: Annual Review 2019 Report (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη: Έκθεση ετήσιας ανασκόπησης 2019), Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης.

⁶⁴ Εκτίμηση επιπτώσεων που συνοδεύει την ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, της 14ης Ιουλίου 2021, «Προσαρμογή στον στόχο του 55 %»: υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για το κλίμα με ορίζοντα το 2030 στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα [[COM\(2021\) 550 final](#)].

σημειώθηκαν σημαντικές αυξήσεις στη Μάλτα (4,6 εκατοστιαίες μονάδες), την Πορτογαλία (4,2 εκατοστιαίες μονάδες) και την Τσεχία (1,7 εκατοστιαίες μονάδες) (βλ. διάγραμμα 2.1.11).

Διάγραμμα 2.1.11. Η φορολογική επιβάρυνση επί του μέσου μισθού μειώθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ κατά την τελευταία δεκαετία

Φορολογική επιβάρυνση για εργαζόμενο άτομο που ζει μόνο και αμείβεται με τον μέσο μισθό, μεταβολές 2010 και 2020 (ως %)

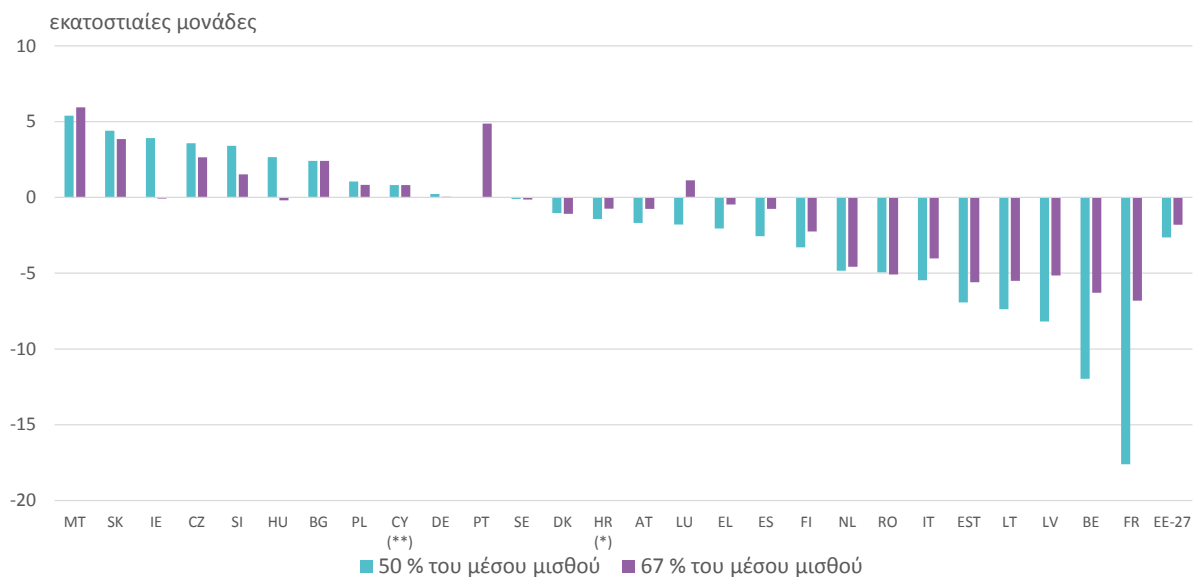
Σημειώσεις: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για το 2010 για την Κροατία και την Κύπρο.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας και παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Μαρτίου 2021).

Η φορολογική επιβάρυνση για τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα είναι συνήθως χαμηλότερη απ' ό,τι για τα άτομα με υψηλότερα εισοδήματα. Η φορολόγηση των χαμηλόμισθων έχει σημαντικές επιπτώσεις στην αγορά εργασίας (μεταβάσεις στην εργασία, παραοικονομία· βλ. σημείο 2.3), και για την κοινωνική ένταξη (βλ. σημείο 2.4). Από την άποψη αυτή, υπάρχει μεγάλη ποικιλομορφία μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Το 2020 η φορολογική επιβάρυνση για τα άτομα που κερδίζουν το 50 % του μέσου μισθού υπερέβαινε το 40 % στην Ουγγαρία και τη Γερμανία, ενώ ήταν κάτω του 20 % στην Κύπρο και τη Γαλλία. Σε πολλές χώρες της ΕΕ, η φορολογική επιβάρυνση μειώθηκε για τους εργαζομένους στο χαμηλότερο επίπεδο κατανομής του εισοδήματος κατά την τελευταία δεκαετία. Για τον μέσο όρο της ΕΕ, παρατηρήθηκε μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης κατά 2,6 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ του 2010 και του 2020 για τα εργαζόμενα μέλη στο 50 % του μέσου μισθού. Σε έξι χώρες (Γαλλία, Βέλγιο, Λετονία, Λιθουανία, Εσθονία, Ιταλία), η μείωση ήταν πάνω από 5 εκατοστιαίες μονάδες (βλ. διάγραμμα 2.1.12).

Διάγραμμα 2.1.12. Στην πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ, οι φόροι μειώνονται για τους εργαζομένους που βρίσκονται στο χαμηλότερο επίπεδο κατανομής του εισοδήματος

Εξέλιξη της φορολογικής επιβάρυνσης για χαμηλόμισθα άτομα (50 % και 67 % του μέσου μισθού), άτομα που ζουν μόνα (σε εκατοστιαίες μονάδες, 2010-2020)

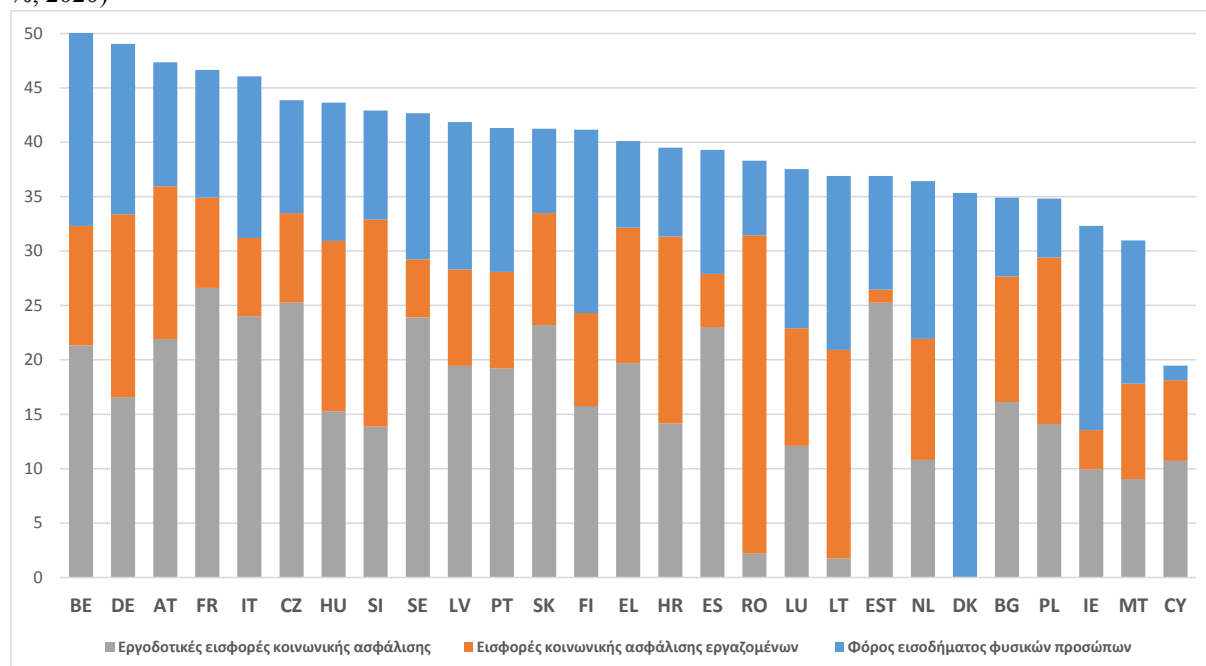
Σημειώσεις: (*) στοιχεία για την Κροατία από το 2013 και (**) για την Κύπρο από το 2014.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας και παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Μαρτίου 2021).

Η σύνθεση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Οι συνιστώσες του (δηλαδή ο φόρος εισοδήματος φυσικών προσώπων, οι εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων και των εργοδοτών), και ιδίως το μέγεθός τους, ενδέχεται να επηρεάσουν διαφορετικά την προσφορά ή τη ζήτηση εργασίας, τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα. Στο διάγραμμα 2.1.13 παρουσιάζονται οι κατανομές της φορολογικής επιβάρυνσης για εργαζόμενο άτομο που ζει μόνο και αμείβεται με τον μέσο μισθό το 2020. Η Γαλλία, η Τσεχία και η Εσθονία έχουν τις υψηλότερες εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης, αντιπροσωπεύοντας πάνω από 25 % του κόστους απασχόλησης. Συνολικά, οι συνδυασμένες δαπάνες εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (εργοδοτών και εργαζομένων) είναι υψηλότερες, ως ποσοστό του κόστους απασχόλησης, στην Αυστρία (36 %), ακολουθούμενη από τη Γαλλία, τη Σλοβακία και την Τσεχία. Εκτός από τη Δανία, η οποία δεν περιλαμβάνει στοιχεία εισφορών κοινωνικής ασφάλισης στη φορολογική επιβάρυνση, η Ιρλανδία (13,6 %) και η Μάλτα (17,8 %) παρουσιάζουν τις χαμηλότερες συνολικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης ως ποσοστό του κόστους εργασίας. Η Ρουμανία (29 %) και η Λιθουανία (19,1 %) καταγράφουν το υψηλότερο ποσοστό της φορολογικής επιβάρυνσης που καταβάλλεται από τους εργαζομένους. Οι εργοδοτικές εισφορές κοινωνικής ασφάλισης είναι χαμηλότερες από 5 % στη Λιθουανία και τη Ρουμανία.

Διάγραμμα 2.1.13. Οι διαφορές στη σύνθεση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας είναι μεγάλες μεταξύ των χωρών

Σύνθεση της φορολογικής επιβάρυνσης για εργαζόμενο άτομο που ζει μόνο και αμείβεται με τον μέσο μισθό (ως %, 2020)

Σημείωση: Τα κράτη μέλη κατατάσσονται κατά φθίνουσα σειρά με βάση το επίπεδο της συνολικής φορολογικής επιβάρυνσης. Τα οικογενειακά επιδόματα δεν επηρεάζουν τα στοιχεία, δεδομένου ότι τα στοιχεία αφορούν εργαζόμενο άτομο που ζει μόνο χωρίς σύζυγο ή παιδιά.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας και παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Μαρτίου 2021).

Σε ορισμένες περιπτώσεις υπάρχει περιθώριο μετατόπισης της φορολογίας από την εργασία, ιδίως με τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης για τις ομάδες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος, σε πιο φιλικές προς την ανάπτυξη φορολογικές βάσεις, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τις πιθανές διανεμητικές επιπτώσεις και διασφαλίζοντας επαρκή κοινωνική προστασία. Οι νομοθετικές προτάσεις που παρουσιάστηκαν στη δέσημη μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 %⁶⁵, της 14ης Ιουλίου 2021, συμπεριλαμβανομένης της προτεινόμενης αναθεώρησης του συστήματος εμπορίας εκπομπών της ΕΕ και της οδηγίας για τη φορολόγηση της ενέργειας, έχουν σχεδιαστεί για να καταστήσουν δυνατή μια οικονομικά αποδοτική και δίκαιη μετάβαση στην καθαρή ενέργεια, ευθυγραμμίζοντας τα οικονομικά κίνητρα με τους αυξημένους και νομικά δεσμευτικούς στόχους της ΕΕ για το κλίμα. Από τα στοιχεία προκύπτει ότι οι φόροι κατανάλωσης σε καύσιμα και άλλα ενεργειακά προϊόντα δημιουργούν τη μεγαλύτερη επιβάρυνση, ως ποσοστό του διαθέσιμου εισοδήματος, για τα νοικοκυριά με το χαμηλότερο εισόδημα⁶⁶. Ως εκ τούτου, απαιτείται προσεκτικός σχεδιασμός πολιτικής για την αντιμετώπιση των διανεμητικών επιπτώσεων,

⁶⁵ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, της 14ης Ιουλίου 2021, «Προσαρμογή στον στόχο του 55 %»: υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για το κλίμα με ορίζοντα το 2030 στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα [COM(2021) 550 final].

⁶⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), Employment and Social Developments in Europe. Annual Review 2020 (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2020). Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Διαθέσιμο στο [διαδίκτυο](#).

ιδίως για τις ομάδες χαμηλότερου εισοδήματος⁶⁷. Το 2019 περίπου το 7 % του πληθυσμού της ΕΕ-των 27, δηλαδή 31 εκατομμύρια άτομα, δεν ήταν σε θέση να διατηρήσουν τα σπίτια τους επαρκώς ζεστά, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και των εισοδηματικών ομάδων, επηρεάζοντας ιδίως τις ομάδες χαμηλότερου μεσαίου εισοδήματος⁶⁸⁶⁹.

2.1.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Το ευρωπαϊκό μέσο προσωρινής στήριξης για τον μετριασμό των κινδύνων ανεργίας σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης (SURE) συνέβαλε σημαντικά στην πρόληψη της αύξησης της ανεργίας το 2020 και το 2021. Το SURE χορήγησε δάνεια αντιστήριξης με κονδύλιο ύψους 100 δισ. EUR για την παροχή στήριξης στα κράτη μέλη με σκοπό την προστασία των θέσεων εργασίας και των εισοδημάτων των εργαζομένων στο πλαίσιο της πανδημίας COVID-19. Μέχρι σήμερα, η Επιτροπή έχει ήδη εκταμιεύσει σχεδόν το 95 % της συνολικής χρηματοδοτικής συνδρομής του SURE που χορηγήθηκε από το Συμβούλιο. Κατά τη διάρκεια του πρώτου κύματος της πανδημίας το 2020, το SURE εκτιμάται ότι στήριξε περίπου 31 εκατομμύρια άτομα και περίπου 2,5 εκατομμύρια επιχειρήσεις σε 19 κράτη μέλη. Η ανάδραση από τους δικαιούχους δείχνει ότι η στήριξη του SURE διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στη δημιουργία των συστημάτων τους μειωμένου ωραρίου εργασίας και στην αύξηση της κάλυψης και του όγκου των εν λόγω συστημάτων⁷⁰.

Μόνο μεταξύ Μαρτίου και Σεπτεμβρίου 2020 εκτιμάται ότι δαπανήθηκαν περίπου 100 δισ. EUR για συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και παρόμοια προγράμματα διατήρησης των θέσεων εργασίας στην ΕΕ. Η ειδική φύση, τα κριτήρια επιλεξιμότητας, το επίπεδο και η διάρκεια της στήριξης, καθώς και η πηγή χρηματοδότησης και η συμπερίληψη απαιτήσεων κατάρτισης και προστασίας από τις απολύσεις διέφεραν από χώρα σε χώρα. Οι διατάξεις διέφεραν επίσης ως προς τις απαιτήσεις σχετικά με την ελάχιστη μείωση του κύκλου εργασιών. 14 κράτη μέλη όρισαν ελάχιστη μείωση που κυμαίνεται από 10 % έως 50 % του κύκλου εργασιών, γεγονός που θα μπορούσε δυνητικά να περιορίσει σημαντικά το μερίδιο των επιλέξιμων επιχειρήσεων και εργαζομένων. Το επίπεδο του εισοδήματος που εισπράχθηκε κατά τις μη δεδουλευμένες ώρες διέφερε σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Τα ποσοστά αναπλήρωσης εισοδήματος κυμαίνονταν από 60 % έως 100 %, με ανώτατα όρια

⁶⁷ Σύμφωνα με πρόσφατη μελέτη, ένα προσομοιωμένο χαρτοφυλάκιο οικολογικής φορολογίας ύψους 30 δισ. EUR που αντικαθιστά τον φόρο εισοδήματος θα μπορούσε να αυξήσει το ΑΕΠ της ΕΕ κατά 35 δισ. EUR (0,2 %) έως το 2030, αυξάνοντας την απασχόληση κατά 140 000 ΙΠΑ (0,1 %). Η προσομοίωση στη μελέτη έδειξε θετικές ή μηδενικές επιπτώσεις στο εισόδημα σε όλα τα μέρη της κατανομής σε όλα τα κράτη μέλη.

⁶⁸ ο 2019 το ποσοστό των νοικοκυριών χαμηλότερου-μεσαίου εισοδήματος (μεταξύ 60 % του διάμεσου εισοδήματος και του διάμεσου εισοδήματος) που ανέφεραν αδυναμία διατήρησης της θερμοκρασίας των κατοικιών τους ανήλθε σε ποσοστό άνω του 20 % της εν λόγω ομάδας εισοδήματος σε 5 κράτη μέλη (BG, CY, LT, PT, EL).

⁶⁹ Ωστόσο, οι ομάδες χαμηλότερης κοινωνικοοικονομικής κατάστασης τείνουν να επηρεάζονται αρνητικά από τους κινδύνους για την υγεία του περιβάλλοντος, λόγω τόσο της μεγαλύτερης έκθεσής τους όσο και της μεγαλύτερης ευπάθειάς τους: <https://www.eea.europa.eu/publications/unequal-exposure-and-unequal-impacts/>.

⁷⁰ Δεύτερη έκθεση σχετικά με την εφαρμογή του SURE [COM/(2021)596].

που εφαρμόζονται στην πλειονότητα των χωρών⁷¹. Όλα τα κράτη μέλη εκτός από έξι προσέφεραν κάποια μορφή προστασίας από την απόλυση για τους εργαζομένους με μειωμένο ωράριο. Η **Αυστρία**, η **Ελλάδα**, η **Ιταλία**, οι **Κάτω Χώρες** και η **Πορτογαλία** απέκλεισαν τις απολύσεις στο σύνολο του εργατικού δυναμικού μιας επιχείρησης που ζήτησε κρατική στήριξη για ορισμένο χρονικό διάστημα. Τέσσερις χώρες περιλάμβαναν την απαίτηση να παρέχουν κατάρτιση κατά τη διάρκεια των διακοπών τους στις διατάξεις περί μειωμένου ωραρίου εργασίας (**Αυστρία**, **Ουγγαρία**, **Γερμανία** και **Γαλλία**), ενώ η **Γερμανία** και η **Γαλλία** παρείχαν επίσης οικονομικά κίνητρα για να το πράξουν.⁷²

Πάνω από τα τρία τέταρτα των κρατών μελών θέσπισαν ειδικά μέτρα εισοδηματικής στήριξης για τους αυτοαπασχολούμενους κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Σε όλες τις χώρες εκτός από τρεις, τα μέτρα αυτά ήταν εντελώς νέα και χρονικά περιορισμένα. Όσον αφορά τις επιλέξιμες ομάδες, ορισμένες χώρες επικέντρωσαν σε μεγάλο βαθμό τη στήριξη των αυτοαπασχολούμενων στους πλέον πληττόμενους τομείς (π.χ. **Βέλγιο**⁷³ και **Γαλλία**), ενώ κάποιες άλλες εστίασαν κυρίως ή μόνο σε στοχευμένους αυτοαπασχολούμενους χωρίς υπαλλήλους (**Κάτω Χώρες** και **Πολωνία**) ή σε ειδικές νομικές δομές⁷⁴. Η **Τσεχία**, η **Ελλάδα**, η **Πολωνία** και η **Πορτογαλία** δεν επέτρεψαν τον συνδυασμό της εισοδηματικής στήριξης των αυτοαπασχολούμενων με άλλη μορφή κρατικής στήριξης. Σε ορισμένες χώρες εφαρμόστηκαν επίσης χαμηλότερα ή ανώτατα εισοδηματικά όρια από το εισόδημα από αυτοαπασχόληση για την οριοθέτηση των επιλέξιμων ομάδων. Όσον αφορά τις ελάχιστες απώλειες κύκλου εργασιών, η **Λετονία** και η **Ρουμανία** περιόρισαν την πρόσβαση στα συστήματά τους στους αυτοαπασχολούμενους που επλήγησαν από την πλήρη αναστολή λειτουργίας ορισμένων τομέων, ενώ τα κατώτατα όρια σε κάποιες άλλες χώρες κυμαίνονταν μεταξύ 10 % και 5 % της απώλειας κύκλου εργασιών. Συνολικά, το επίπεδο της παρεχόμενης εισοδηματικής στήριξης στους αυτοαπασχολούμενους μειώθηκε κάτω από το επίπεδο που παρέχεται στους μισθωτούς που εντάσσονται σε συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και προσωρινής ανεργίας⁷⁵.

Κατά τη διάρκεια του 2021, τα περισσότερα κράτη μέλη ξεκίνησαν την άρση ή τον περιορισμό των οικείων συστημάτων στήριξης έκτακτης ανάγκης. Στην **Τσεχία**, την **Εσθονία**, την **Ουγγαρία**, τη **Λετονία**, τη **Λιθουανία** και την **Πολωνία**, τα ειδικά προσωρινά συστήματα που θεσπίστηκαν για την αντιμετώπιση της κρίσης καταργήθηκαν σταδιακά μεταξύ Μαΐου και Αυγούστου 2021· στις **Κάτω Χώρες** και στη **Σουηδία** τον Σεπτέμβριο του 2021· στην **Κύπρο** τον Οκτώβριο του 2021. Στη **Βουλγαρία**, τη **Δανία**, την **Ελλάδα**, την **Κροατία**, τη **Μάλτα**, την **Ιρλανδία**, τη **Σλοβακία** και τη **Ρουμανία**, τα αντίστοιχα συστήματα έκτακτης ανάγκης αναμένεται να παραμείνουν σε ισχύ (τουλάχιστον) έως το

⁷¹ Τα ανώτατα αυτά όρια σημαίνουν ότι η εργασία μειωμένου ωραρίου και παρόμοια συστήματα τείνουν να είναι πιο επωφελή για τη διατήρηση του εισοδήματος των χαμηλότερων μισθωτών.

⁷² Eurofound (2021), COVID-19: Επιπτώσεις για την απασχόληση και τον εργασιακό βίο, σειρά COVID-19, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

⁷³ Στο Βέλγιο, μια ήδη υφιστάμενη μορφή στήριξης παρατάθηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19.

⁷⁴ Οι δομές αυτές αφορούν διάφορους τρόπους έναρξης αυτοαπασχολούμενης δραστηριότητας (για νομικούς και φορολογικούς σκοπούς), π.χ. ατομική επιχείρηση, εταιρεία περιορισμένης ευθύνης, προσωπική εταιρεία κ.λπ. Ειδικά σε χώρες όπως η Ιταλία, οι οποίες διαθέτουν ευρύ φάσμα διαφορετικών δομών για τη σύσταση ανεξάρτητης επιχείρησης, δεν είχαν όλες οι δομές το δικαίωμα να ζητήσουν παροχές στο πλαίσιο του προγράμματος.

⁷⁵ Eurofound (2021), COVID-19: Επιπτώσεις για την απασχόληση και τον εργασιακό βίο, σειρά COVID-19, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

τέλος του 2021. Τα κράτη μέλη με μόνιμα συστήματα που εφαρμόζονταν ήδη πριν από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19 ξεκίνησαν την άρση των διαδικασιών διαδικασίες έκτακτης ανάγκης που είχαν διευκολύνει την πρόσβαση σε στήριξη για την εφαρμογή μειωμένου ωραρίου εργασίας.

Ορισμένα κράτη μέλη προσάρμοσαν και συμπλήρωσαν τα οικεία συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας προκειμένου να ανταποκριθούν καλύτερα στις προκλήσεις της αγοράς εργασίας κατά την ανάκαμψη, σύμφωνα με την αρχή 4 του πυλώνα (ενεργός στήριξη της απασχόλησης). Η Αυστρία, η Γερμανία, η Γαλλία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία και η Σουηδία παρέχουν κίνητρα για την κατάρτιση των εργαζομένων με μειωμένο ωράριο εργασίας. Στην Πορτογαλία, η στήριξη της μειωμένου ωραρίου εργασίας συμπληρώθηκε από ένα σύστημα παροχής κινήτρων στους εργοδότες για την επανέναρξη των δραστηριοτήτων τους. Σε ορισμένες χώρες, για παράδειγμα στην Ιταλία και τη Γαλλία, τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας χρησιμοποιούνται όχι μόνο για την αντιμετώπιση προσωρινών διαταραχών της δραστηριότητας, αλλά και για την αντιμετώπιση μόνιμων μειώσεων των δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των διαδικασιών αναδιάρθρωσης επιχειρήσεων. Στην Ιταλία, το μέτρο αυτό περιλαμβάνει στήριξη για τη μετάβαση σε νέα θέση εργασίας, ενώ στη Γαλλία υπάρχει χωριστό σύστημα για τον σκοπό αυτό (Transco). Ορισμένα κράτη μέλη (όπως η Σλοβακία, η Τσεχία και η Ισπανία) μεταρρυθμίζουν τα συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας τους σε μόνιμη βάση.

Τα κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή μια σειρά μέτρων για την προώθηση της απασχόλησης μετά τους κλυδωνισμούς λόγω της νόσου COVID-19 (βλ. διάγραμμα 2.1.14). Τα κίνητρα πρόσληψης, όπως προσωρινές ή εφάπαξ επιδοτήσεις που παρέχονται από το κράτος σε επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν εργαζομένους υπό ορισμένες προϋποθέσεις (π.χ. για ορισμένο χρονικό διάστημα, σε συγκεκριμένη σύμβαση, με έμφαση σε ορισμένες κατηγορίες) έχουν χρησιμοποιηθεί εκτενώς στα περισσότερα κράτη μέλη για την προώθηση μιας ανάκαμψης με άφθονες θέσεις εργασίας. Τα μισά από αυτά τα συστήματα παροχής κινήτρων για προσλήψεις τέθηκαν σε εφαρμογή ήδη το 2020, ενώ άλλα θεσπίστηκαν το 2021. Οι ημερομηνίες λήξης των μέτρων αυτών διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών, κυρίως το 2021 και το 2022.

Μολονότι οι ομάδες-στόχοι των μέτρων στήριξης της απασχόλησης που θεσπίστηκαν διαφέρουν, οι περισσότερες εστιάζουν στους άνεργους, τους νέους, τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.1.14, οι άνεργοι ήταν η κατηγορία των ατόμων στα οποία δόθηκε η μεγαλύτερη προσοχή και, σε ορισμένες περιπτώσεις (Βέλγιο, Δανία, Εσθονία, Ελλάδα, Ισπανία, Κροατία, Ουγγαρία, Αυστρία και Σλοβακία) περιλαμβάνονταν στοχευμένες διατάξεις για τους μακροχρόνια άνεργους. Πολύ συχνά, τα μέτρα στήριζαν τους νέους ή τους ΕΕΑΚ (σε 16 κράτη μέλη). Πολλά συστήματα παροχής κινήτρων που σχετίζονται με προγράμματα μαθητείας ή πρακτικής άσκησης, όπως για παράδειγμα στην Αυστρία, όπου καταβάλλεται επίδομα έως 3 000 EUR για κάθε μαθητευόμενο που προσλαμβάνεται (και άλλο 1 000 EUR εάν μια εταιρεία εξαγοράσει μαθητευόμενους από αφερέγγυα εταιρεία). Άλλες κατηγορίες που εξετάστηκαν ήταν οι γυναίκες (Βουλγαρία, Ελλάδα, Ιταλία, Λουξεμβούργο και Αυστρία) και τα άτομα με αναπηρία (Τσεχία, Δανία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Μάλτα, Αυστρία, Πορτογαλία και Σλοβακία). Το Βέλγιο εφάρμοσε προσωρινές εκπτώσεις κοινωνικής ασφάλισης για εταιρείες στους τομείς των εκδηλώσεων, των ξενοδοχείων και των ταξιδιών, καθώς και για εταιρείες που προσλαμβάνουν ή επιστρέφουν εργαζομένους από

προσωρινή ανεργία. Η **Εσθονία** παρείχε ειδικά κίνητρα για τον γεωργικό τομέα και η **Ιταλία** ενίσχυσε τα μέτρα που θεσπίστηκαν για τον Νότο (Decontribuzione Sud), μεταξύ άλλων. Τέλος, η **Ελλάδα**, η **Σλοβενία** και η **Σουηδία** θέσπισαν επιδοτήσεις για επιχειρήσεις που δημιουργήσαν «πράσινες θέσεις εργασίας» ή δραστηριοποιούνται σε τομείς χαμηλών εκπομπών. Συνολικά, 23 κράτη μέλη θέσπισαν μέτρα επιδοτήσεων πρόσληψης υπέρ συγκεκριμένων ομάδων.

Διάγραμμα 2.1.14: Όλα τα κράτη μέλη εκτός από δύο θέσπισαν ορισμένες μορφές κινήτρων πρόσληψης για την αντιμετώπιση της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19

Μέτρα παροχής κινήτρων πρόσληψης που θεσπίστηκαν από τα κράτη μέλη για την αντιμετώπιση των κλυδωνισμών λόγω της νόσου COVID-19, ανά πληθυσμό-στόχο (2020-2021)

	Ανεργα άτομα	Μακροχρόνια άνεργα άτομα	Νέοι / ΕΑ ΕΚ	Γυναίκες	Άτομα μεγαλύτερης ηλικίας	Άτομα με αναπηρία	Προγράμματα μαθητείας / πρακτικής άσκησης	Ειδικοί τομείς	Ειδικές περιφέρειες
BE	X	X	X				X	X	
BG	X			X	X	X		X	
CZ						X			
DK		X			X	X	X		
DE							X		
EST	X	X	X					X	X
IE	X		X				X		
EL	X	X	X	X	X	X		X	X
ES	X	X			X	X			
FR			X			X	X		
HR		X	X						
IT	X		X	X		X	X	X	X
CY	X		X				X		
LV	X								
LT	X								
LU	X			X	X	X	X		
HU	X	X	X						
MT	X		X		X	X			
NL									
AT	X	X	X	X	X	X	X		
PL									
PT	X		X			X	X		X
RO	X		X		X			X	
SI	X							X	
SK	X	X	X		X	X			
FI								X	
SE			X					X	

Σημείωση: Δεν εντοπίστηκαν μέτρα για τις Κάτω Χώρες και την Πολωνία. Στην Ισπανία, ο πίνακας αφορά μέτρα ορισμένων περιφερειών, επιπλέον των προϋπαρχόντων εθνικών κινήτρων πρόσληψης. Πηγή: Εσωτερική ανάλυση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής· Eurofound COVID-19 PolicyWatch· ενημερωτικές εκθέσεις της

Αρκετά κράτη μέλη έχουν εξαγγείλει μέτρα για την τόνωση της επιχειρηματικότητας και της αυτοαπασχόλησης. Η **Ισπανία** σκοπεύει να δημιουργήσει ένα δίκτυο κέντρων προσανατολισμού, επιχειρηματικότητας και καινοτομίας στο πλαίσιο μέτρων για τη βελτίωση του συντονισμού των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (ΔΥΑ) σε όλες τις περιφέρειες, και σχεδιάζει την κατάρτιση του προσωπικού των ΔΥΑ. Στο ευρύτερο πλαίσιο της δημιουργίας θέσεων εργασίας για τη στήριξη της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, η **Κροατία** θα διοχετεύσει κονδύλια και πόρους των ΔΥΑ κατά τρόπο τέτοιο ώστε να δοθεί προτεραιότητα στην επανενεργοποίηση και την (αυτο)απασχόληση των οικονομικά μη ενεργών, των μακροχρόνια ανέργων και των ΕΑΕΚ. Ομοίως, η **Λιθουανία** θα καταρτίσει πιλοτικό σχέδιο για τη στήριξη της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας θέσεων εργασίας για τη διττή μετάβαση και την κυκλική οικονομία, σε συνδυασμό με την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των εργαζομένων των ΔΥΑ για τον σκοπό αυτό. Τα μέτρα των χωρών αυτών λαμβάνουν στήριξη στο πλαίσιο του Μηχανισμού Ανάκαμψης και Ανθεκτικότητας και/ή του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+.

Ορισμένα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για τη στήριξη της κοινωνικής οικονομίας. Ειδικότερα, η **Ισπανία** θα αναπτύξει τουλάχιστον 30 έργα κοινωνικής οικονομίας με επίκεντρο την επιχειρηματικότητα των νέων και ψηφιακές πλατφόρμες για τον πληθυσμό στις αγροτικές περιοχές. Η **Πολωνία** σκοπεύει να θεσπίσει το 2022 τον νόμο για την κοινωνική οικονομία, με τον οποίο θα εισαχθούν ορισμοί, μεταξύ άλλων, για την κοινωνική επιχείρηση στην πολωνική έννομη τάξη, θα καθοριστούν κανόνες για τη λειτουργία του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και θα παρασχεθεί ένα πλαίσιο για τη συνεργασία της με άλλους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς. Ο νόμος θα στηρίζει την απασχόληση και την κοινωνική ένταξη των ατόμων που διατρέχουν κίνδυνο κοινωνικού αποκλεισμού, θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας σε κοινωνικές επιχειρήσεις και θα διευκολύνει την παροχή κοινωνικών υπηρεσιών στην τοπική κοινότητα από φορείς της κοινωνικής οικονομίας.

Πλαίσιο 1 του πυλώνα: Ενεργός στήριξη της απασχόλησης (EASE)

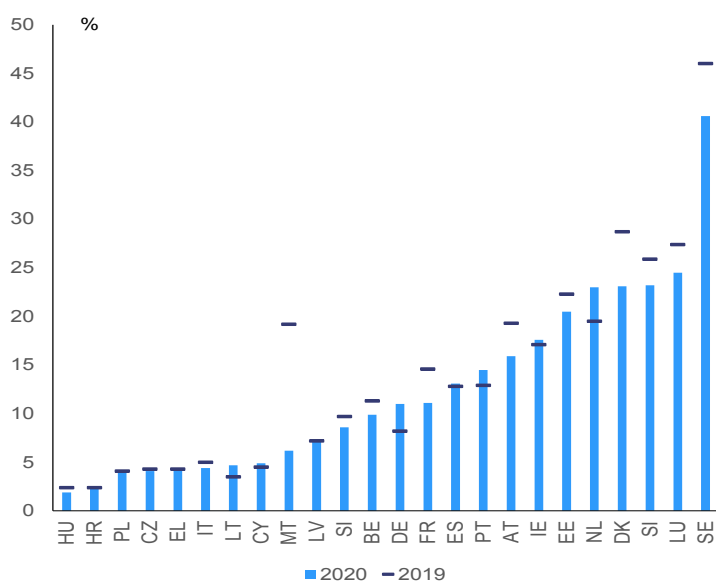
Όπως περιγράφεται στη σύσταση της Επιτροπής σχετικά με την αποτελεσματική ενεργό στήριξη της απασχόλησης (EASE)⁷⁶, απαιτούνται συνεκτικές δέσμες μέτρων πολιτικής για τη στήριξη των μεταβάσεων στην αγορά εργασίας προκειμένου να προωθηθεί μια ανάκαμψη με άφθονες θέσεις εργασίας μετά τους κλυδωνισμούς λόγω της νόσου COVID-19, σύμφωνα με την αρχή 4 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (ενεργός στήριξη της απασχόλησης). Το επίκεντρο των πολιτικών απασχόλησης θα πρέπει σταδιακά να μετατοπιστεί προς τη στήριξη της δημιουργίας θέσεων εργασίας και τη διευκόλυνση της μετάβασης σε θέσεις εργασίας. Υπό την έννοια αυτή, η σύσταση EASE καλεί τα κράτη μέλη να αναπτύξουν συνεκτικές δέσμες μέτρων πολιτικής για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της αγοράς εργασίας που προκάλεσε η πανδημία, να γεφυρώσουν τις ελλείψεις δεξιοτήτων που συσσωρεύονται κατά τη διάρκεια της ανάκαμψης και να βοηθήσουν κάθε άτομο να αντιμετωπίσει επιτυχώς την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Οι δέσμες αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν i) κίνητρα πρόσληψης και μετάβασης για την προώθηση της δημιουργίας ποιοτικών θέσεων εργασίας και τη στήριξη της απασχολησιμότητας των εργαζομένων, ii) αναβάθμιση

⁷⁶ Σύσταση της Επιτροπής, της 4ης Μαρτίου 2021, σχετικά με την αποτελεσματική ενεργό στήριξη της απασχόλησης μετά την κρίση της νόσου COVID-19 (EASE) [C(2021) 1372 final].

των δεξιοτήτων και επανειδίκευση και iii) ενισχυμένη στήριξη από τις υπηρεσίες απασχόλησης. Τα μέτρα αυτά είναι ιδιαίτερα σημαντικά για τη στήριξη του πρωταρχικού στόχου τουλάχιστον του 78 % του πληθυσμού ηλικίας 20 έως 64 ετών να εργάζεται στην ΕΕ έως το 2030.

Τα κίνητρα πρόσληψης μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της ζήτησης εργασίας κατά την αρχική φάση της ανάκαμψης. Κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, οι επιχειρήσεις διατηρούν προσωρινώς υπεράριθμο προσωπικό για την αντιμετώπιση αυξημένων μελλοντικών αναγκών, μεταξύ άλλων με τη συνδρομή δημόσιας στήριξης. Οι εταιρείες είναι επίσης λιγότερο πιθανό να επενδύσουν και να επεκτείνουν το εργατικό δυναμικό τους σε μια κατάσταση που εξακολουθεί να είναι αβέβαιη. Στο πλαίσιο αυτό, τα κίνητρα πρόσληψης μπορούν να δημιουργήσουν ευκαιρίες απασχόλησης για «μειονεκτούντα» άτομα που αναζητούν εργασία (όπως οι νέοι άνεργοι με ελάχιστη ή καθόλου επαγγελματική πείρα). Επιπλέον, μπορούν επίσης να στηρίξουν την ανακατανομή των εργαζομένων που απολύονται, διευκολύνοντας τη μετάβασή τους σε νέους τομείς ή επαγγέλματα. Όπως αναλύεται στο σημείο 2.1.2, τα περισσότερα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει επιδοτήσεις πρόσληψης που ευνοούν συγκεκριμένες ομάδες, όπως οι νέοι και οι ΕΑΕΚ (19 ώρες, συμπεριλαμβανομένων προγραμμάτων μαθητείας και πρακτικής άσκησης) και οι άνεργοι (20 χώρες, συμπεριλαμβανομένων των μακροχρόνια ανέργων).

Συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση (κατά τις προηγούμενες τέσσερις εβδομάδες), άνεργος πληθυσμός ηλικίας 25-64 ετών

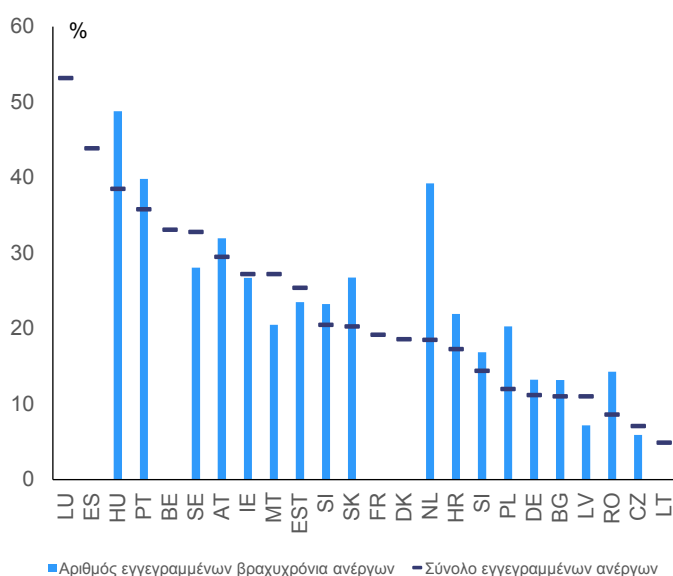
Σημειώσεις: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία, για τις οποίες τα ποσοστά συμμετοχής είναι κάτω του 3 %. Διακοπή στη χρονολογική σειρά και προσωρινά στοιχεία για τη Γερμανία το 2020. Τα στοιχεία δεν είναι αξιόπιστα για την Ουγγαρία, την Κροατία, την Κύπρο, τη Μάλτα, την Πολωνία και τη Σλοβενία το 2020 και για την Κύπρο, την Κροατία, την Ουγγαρία, τη Λιθουανία και τη Σλοβενία το 2019.

Πηγή: Eurostat, [trng_lfse_02].

Η διασφάλιση ενός βιώσιμου και χωρίς αποκλεισμούς μοντέλου ανάπτυξης απαιτεί επενδύσεις στην αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση του ενήλικου πληθυσμού. Η κατάρτιση και η απόκτηση δεξιοτήτων έχουν καίρια σημασία για τη διευκόλυνση των μεταβάσεων από μια θέση εργασίας σε άλλη, οι οποίες αναμένεται να απαιτηθούν μετά τους κλυδωνισμούς που προκάλεσε η πανδημία της νόσου COVID-19. Η αναβάθμιση των δεξιοτήτων και η επανειδίκευση έχουν καταστεί ακόμη πιο απαραίτητες ενόψει των αλλαγών που συνεπάγεται η πράσινη και η ψηφιακή μετάβαση. Η παροχή ευκαιριών κατάρτισης που στηρίζουν αποτελεσματικά τις μεταβάσεις σε θέσεις εργασίας και

την (επαν)ένταξη στην αγορά εργασίας απαιτεί ένα κατάλληλο σύστημα επαγγελματικής κατάρτισης ενηλίκων και συνεχούς επαγγελματικής κατάρτισης, το οποίο θα παρέχει δεξιότητες σχετικές με την αγορά εργασίας. Ωστόσο, παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη συμμετοχή στην εκπαίδευση των ενηλίκων (βλ. σημείο 2.2), ιδίως για τους άνεργους (βλ. γράφημα). Το 2020 διαπιστώθηκε χάσμα 38,5 εκατοστιαίων μονάδων μεταξύ των χωρών με την υψηλότερη και τη χαμηλότερη επίδοση όσον αφορά τη συμμετοχή στην εκπαίδευση μεταξύ των άνεργων ενηλίκων (Σουηδία και Ουγγαρία, αντίστοιχα), ενώ το συνολικό ποσοστό συμμετοχής για την κατηγορία αυτή ήταν μόλις κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι για τον συνολικό πληθυσμό ηλικίας 25-64 ετών (10,5 % έναντι 9,2 %).

Συμμετοχή σε μέτρα έγκαιρης ενεργοποίησης⁷⁷ των ανέργων που είναι εγγεγραμμένοι σε ΔΥΑ (2019)

Σημείωση: Ως βραχυχρόνια άνεργοι νοούνται τα άτομα που είναι άνεργα για λιγότερο από 12 μήνες. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ελλάδα, την Ιταλία και την Κύπρο. Στοιχεία του 2018 για το Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και τη Ρουμανία. Δεν υπάρχουν διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με τους μακροχρόνια άνεργους για το Βέλγιο, τη Δανία, την Ισπανία, τη Γαλλία, τη Λιθουανία και το Λουξεμβούργο.

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Βάση δεδομένων για την πολιτική για την αγορά εργασίας.

Η εύρυθμη λειτουργία των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης είναι ζωτικής σημασίας για την αποτελεσματική (επαν)ένταξη στην αγορά εργασίας και τη στήριξη της μετάβασης από μια θέση εργασίας σε άλλη. Σε συνδυασμό με τις ενεργητικές πολιτικές για την αγορά εργασίας, η παροχή έγκαιρης και στοχευμένης στήριξης από τις υπηρεσίες απασχόλησης και η ατομική συμβουλευτική μπορούν να αυξήσουν τις πιθανότητες επαναπασχόλησης των ατόμων που αναζητούν εργασία και να αποτρέψουν τη μακροχρόνια ανεργία, καθώς και να συμβάλουν στη διαμόρφωση δυναμικότερων αγορών εργασίας και στην επίτευξη υψηλότερων ποσοστών απασχόλησης. Ωστόσο, παρατηρούνται σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των χωρών όσον αφορά τη συμμετοχή σε μέτρα έγκαιρης ενεργοποίησης (βλ. γράφημα). Στην Ουγγαρία, σχεδόν το 50 % των βραχυχρόνια ανέργων που είναι

⁷⁷ Η πρόωγη ενεργοποίηση αναφέρεται σε μέτρα που απευθύνονται σε άνεργους για λιγότερο από ένα έτος και περιλαμβάνουν, για παράδειγμα, κατάρτιση, υποστηριζόμενη απασχόληση και αποκατάσταση ή άμεση δημιουργία θέσεων εργασίας, καθώς και παροχή συμβουλών από τις εθνικές δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης (ΔΥΑ).

εγγεγραμμένοι σε ΔΥΑ έχουν λάβει μέρος σε μέτρα αυτού του είδους⁷⁸, ενώ στην Τσεχία το αντίστοιχο ποσοστό είναι κάτω του 6 %.

Η ταχεία ψηφιοποίηση και η πράσινη μετάβαση καθιστούν κρίσιμης σημασίας την καλύτερη αντιστοίχιση της προσφοράς δεξιοτήτων μιας χώρας με τις ανάγκες των αγορών εργασίας του μέλλοντος. Ο περιορισμός των αναντιστοιχιών και των ελλείψεων δεξιοτήτων απαιτεί μια ολοκληρωμένη προσέγγιση όσον αφορά τη διακυβέρνηση των δεξιοτήτων, συμπεριλαμβανομένης της συλλογής πληροφοριών για τις δεξιότητες και της κατάρτισης προβλέψεων μέσω συμπράξεων των σχετικών ενδιαφερόμενων μερών⁷⁹. Όλα τα κράτη μέλη της ΕΕ χρησιμοποιούν τουλάχιστον μία μέθοδο πρόβλεψης δεξιοτήτων για την ανάπτυξη πληροφοριών για τις δεξιότητες, ενώ τέσσερα στα πέντε κράτη μέλη χρησιμοποιούν προβλέψεις για τις δεξιότητες, αν και σε διαφορετικά επίπεδα ανάπτυξης⁸⁰. Καταβάλλονται επίσης ευρύτερες προσπάθειες για την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και την ενίσχυση της ικανότητάς τους να παρέχουν βοήθεια εξ αποστάσεως και μέσω του διαδικτύου⁸¹. Για την καλύτερη κατανόηση των αναγκών όσον αφορά τις δεξιότητες, καθώς και για την ανάπτυξη καλύτερων πληροφοριών για τις δεξιότητες στην αγορά εργασίας, το Cedefop εγκαινίασε τη διαδικτυακή πύλη Skills-OVATE για τις θέσεις εργασίας και τις δεξιότητες που ζητούν οι εργοδότες με βάση διαδικτυακές προκηρύξεις θέσεων εργασίας σε 28 ευρωπαϊκές χώρες⁸².

Τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνουν μέτρα τύπου EASE σχετικά με τα κίνητρα πρόσληψης και μετάβασης και τη στήριξη της επιχειρηματικότητας, την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση, καθώς και την παροχή στήριξης από τις υπηρεσίες απασχόλησης. Όσον αφορά τα κίνητρα πρόσληψης, για παράδειγμα, η **Πορτογαλία** συμπεριέλαβε μια στρατηγική για τη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας στη συνιστώσα «Προσόντα και δεξιότητες» του εθνικού της σχεδίου. Μέσω διαφόρων κινήτρων για προσλήψεις, αποσκοπεί στην προώθηση της δημιουργίας μόνιμων και εξειδικευμένων θέσεων εργασίας, στην αύξηση της απασχόλησης των νέων και στη μείωση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων στους διάφορους τομείς. Ομοίως, το **ιρλανδικό** σχέδιο περιλαμβάνει το πρόγραμμα εμπειρίας για την τοποθέτηση σε θέσεις εργασίας, το οποίο ξεκίνησε επίσημα τον Ιούλιο του 2021. Σύμφωνα με την τελευταία, κάθε άνεργος για τουλάχιστον έξι μήνες είναι επιλέξιμος για ειδική τομεακή κατάρτιση (άνω των έξι μηνών κατ' ανώτατο όριο) ενώ εργάζεται σε εταιρεία υποδοχής, η οποία απαλλάσσεται από ειδικές μισθολογικές δαπάνες κατά τη διάρκεια της εν λόγω περιόδου. Η **Ελλάδα** περιλάμβανε επιδοτήσεις πρόσληψης για περισσότερες από 70 000 νέες θέσεις εργασίας που απευθύνονταν ειδικά στους νέους, τους μακροχρόνια ανέργους και τις ομάδες που βρίσκονται αντιμέτωπες με ειδικούς φραγμούς στην ένταξή τους στην αγορά εργασίας. Η **Γαλλία** έχει προβλέψει ένα σύνολο επιδοτήσεων για προσλήψεις, με ιδιαίτερη έμφαση στις επιχειρήσεις που προσλαμβάνουν μαθητευόμενους και νέους. Η **Κύπρος** προτίθεται να μεταρρυθμίσει και να ψηφιοποιήσει τα συστήματα προσλήψεων του Τμήματος Εργασίας της, επιπλέον της παροχής επιδοτήσεων απασχόλησης σε επιχειρήσεις που απασχολούν ΕΑΕΚ.

⁷⁸ Παρότι το ποσοστό ενεργοποίησης των ατόμων που αναζητούν εργασία είναι σχετικά υψηλό στην Ουγγαρία, αυτό οφείλεται κυρίως σε δημόσια έργα και άλλα κίνητρα για την απασχόληση, ενώ η επανειδίκευση και η αναβάθμιση των δεξιοτήτων των ατόμων που αναζητούν εργασία παραμένουν σε οριακή τιμή.

⁷⁹ Τα βασικά πορίσματα από τις υφιστάμενες προβλέψεις και τις μελέτες ανάλυσης προοπτικών σχετικά με τις πράσινες θέσεις εργασίας και τις πράσινες δεξιότητες είναι διαθέσιμα στο δίκτυο των ΔΥΑ (2021). [Greening of the labour market — impacts for the Public Employment Services](#) (Οικολογικός προσανατολισμός της αγοράς εργασίας — Επιπτώσεις για τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης).

⁸⁰ [Cedefop skills intelligence portal](#) (Διαδικτυακή πύλη του Cedefop για τη συλλογή πληροφοριών για τις δεξιότητες).

⁸¹ Δίκτυο ΔΥΑ (2020), [The role of PES in modernising the labour market and managing structural change](#) (Ο ρόλος των ΔΥΑ στον εκσυγχρονισμό της αγοράς εργασίας και τη διαχείριση διαρθρωτικών αλλαγών).

⁸² [Skills-OVATE: Skills Online Vacancy Analysis Tool for Europe | Cedefop \(europa.eu\)](#) (Διαδικτυακό εργαλείο ανάλυσης κενών θέσεων εργασίας με βάση τις δεξιότητες για την Ευρώπη).

Οι νόμιμοι κατώτατοι μισθοί αυξήθηκαν στα περισσότερα κράτη μέλη το 2021 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος⁸³, σύμφωνα με την αρχή 6 του πυλώνα (σχετικά με τις αποδοχές). Η μεγαλύτερη εκατοστιαία αύξηση του κατώτατου μισθού σημειώθηκε στη Λετονία (16,3 %), αν και εξακολουθεί να είναι ο χαμηλότερος μεταξύ των κρατών της Βαλτικής. Σε άλλες χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης, οι οποίες έχουν συνήθως σχετικά χαμηλούς κατώτατους μισθούς, παρατηρήθηκε επίσης αρκετά σημαντική αύξησή τους (π.χ. στη Σλοβενία κατά 8,9 %, στην Πολωνία κατά 7,7 %, στη Σλοβακία κατά 7,4 %, στη Λιθουανία κατά 5,8 % και στην Κροατία κατά 4,6 %). Στη Σλοβακία, ο κατώτατος μισθός ορίστηκε στο 57 % του μέσου μισθού για το 2021⁸⁴. Στα κράτη μέλη στα οποία ο καθορισμός του κατώτατου μισθού βασίζεται σε μαθηματικούς τύπους (συμπεριλαμβανομένης της Γαλλίας, του Λουξεμβούργου, της Μάλτας και των Κάτω Χωρών), καταγράφηκε μάλλον μέτρια αύξηση (στο Λουξεμβούργο κατά 2,8 %, ενώ στις υπόλοιπες αναφερόμενες χώρες κατά λιγότερο από 2 %) και δεν σημειώθηκε σημαντική απόκλιση από τον τύπο λόγω της κρίσης. Μόνο η Εσθονία και η Ελλάδα αποφάσισαν να παγώσουν τους κατώτατους μισθούς τους για το 2021. Το Βέλγιο θα αυξήσει τον νόμιμο κατώτατο μισθό του το 2022, το 2024 και το 2026. Τον Σεπτέμβριο του 2021 η Ισπανία αύξησε τον κατώτατο μισθό της κατά 1,6 %, με στόχο την αύξησή του στο 60 % του μέσου μισθού πριν από τη λήξη της τρέχουσας κυβερνητικής θητείας.

Τέθηκαν σε εφαρμογή ορισμένα μέτρα για τη μείωση της φορολογικής επιβάρυνσης της εργασίας για την τόνωση των καθαρών εισοδημάτων των εργαζομένων και των οικογενειών με χαμηλότερο εισόδημα και, σε ορισμένες περιπτώσεις, για την ενθάρρυνση της προσφοράς εργασίας. Για παράδειγμα, η Ελλάδα αναθεώρησε τη βάση υπολογισμού των υποχρεώσεων από τον φόρο εισοδήματος φυσικών προσώπων και μείωσε τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης για τους εργαζομένους πλήρους απασχόλησης κατά 0,9 εκατοστιαίες μονάδες με ισχύ από τον Ιούνιο του 2020 και κατά περαιτέρω 3 εκατοστιαίες μονάδες με ισχύ από τον Ιανουάριο του 2021. Η Ιταλία μείωσε τη φορολογική επιβάρυνση για τους εργαζομένους με σχέση εξαρτημένης εργασίας: για εισοδήματα έως 28 000 ετησίως, χορηγείται επίδομα ύψους 600 EUR για τους τελευταίους έξι μήνες του 2020, το οποίο θα αυξηθεί σε 1 200 EUR από το 2021. Για υψηλότερα εισοδήματα έως 40 000 EUR προβλέπονται χαμηλότερα επιδόματα. Στο Βέλγιο (περιφέρεια της Φλάνδρας), από το 2021 ένα «επίδομα απασχόλησης» θα αυξήσει τους καθαρούς μισθούς των χαμηλόμισθων κατά 50 EUR μηνιαίως κατ' ανώτατο όριο για τα άτομα με μηνιαίο (ακαθάριστο) μισθό πλήρους απασχόλησης ύψους 1 700 EUR μηνιαίως. Το επίδομα αποσκοπεί στην αντιμετώπιση των παγίδων της ανεργίας και της οικονομικής αδράνειας και μειώνεται σταδιακά στο μηδέν για τα άτομα με ακαθάριστο μηνιαίο μισθό τουλάχιστον 2 500 EUR. Η Γαλλία μείωσε τον συντελεστή φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων στην πρώτη κλίμακα από 14 % σε 11 % και προσάρμοσε τον μηχανισμό φορολογικής ελάφρυνσης («décote») για να διευκολύνει την εφαρμογή του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων. Η Αυστρία αύξησε τη μέγιστη επιστροφή των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης για τα άτομα με χαμηλά εισοδήματα από 400 EUR σε 700 EUR και, από τον Ιανουάριο του 2020, μείωσε τους συντελεστές φόρου

⁸³ Βλ. Eurofound (2021), Οι κατώτατοι μισθοί το 2021: Ετήσια αναθεώρηση.

⁸⁴ Κάθε έτος, εάν δεν έχει επιτευχθεί συμφωνία μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, το ποσό του μηνιαίου κατώτατου μισθού για το επόμενο ημερολογιακό έτος ορίζεται στο 57 % του μέσου ονομαστικού μισθού ενός εργαζομένου στη σλοβακική οικονομία για το ημερολογιακό έτος που προηγείται κατά δύο έτη του ημερολογιακού έτους.

εισοδήματος στην πρώτη κλίμακα από 25 % σε 20 %· επιπλέον, το οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει δέσμευση για τη λήψη περαιτέρω μέτρων με στόχο τη μείωση των συντελεστών φορολογίας εισοδήματος. Η **Κροατία** εφάρμοσε μείωση του φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων κατά 100 % για τα άτομα κάτω των 25 ετών και κατά 50 % για τα άτομα ηλικίας 26 έως 30 ετών για ετήσιους μισθούς κάτω των 360 000 HRK (περίπου 50 000 EUR). Από το 2022 η **Ουγγαρία** απαλλάσσει τους νέους κάτω των 25 ετών από την καταβολή φόρου εισοδήματος φυσικών προσώπων έως το ποσό του μέσου ακαθάριστου εισοδήματος του προηγούμενου έτους, με στόχο την αύξηση της ενεργοποίησης και της απασχόλησης των νέων. Η **Βουλγαρία** θέσπισε φορολογικές ελαφρύνσεις για τους γονείς που μεγαλώνουν παιδιά. Η Επιτροπή δημοσίευσε για τα ενδιαφερόμενα μέρη εργαλειοθήκη για τη στήριξη της μετάβασης από τη φορολόγηση της εργασίας στους περιβαλλοντικούς φόρους⁸⁵.

⁸⁵ https://ec.europa.eu/environment/news/environmental-pollution-new-study-finds-polluters-do-not-pay-damage-they-cause-2021-11-12_en

2.2 Κατευθυντήρια γραμμή 6: Ενίσχυση της προσφοράς εργασίας και βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση, σε δεξιότητες και σε ικανότητες

Στο παρόν σημείο εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής 6 για την απασχόληση, στο πλαίσιο της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να δημιουργήσουν τις προϋποθέσεις για την ενίσχυση της προσφοράς εργασίας, των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων, σύμφωνα με τις αρχές 1 (εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση), 2 (ισότητα των φύλων), 3 (ίσες ευκαιρίες), 4 (ενεργός στήριξη της απασχόλησης), 9 (ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής), 11 (φροντίδα και στήριξη των παιδιών) και 17 (ένταξη ατόμων με αναπηρία) του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Στο σημείο 2.2.1 αναφέρονται οι κυριότερες εξελίξεις στον τομέα της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων, καθώς και στην κατάσταση της αγοράς εργασίας, κυρίως όσον αφορά τις ευάλωτες και υποεκπροσωπούμενες ομάδες. Στο σημείο 2.2.2 αναφέρονται τα μέτρα πολιτικής που λαμβάνουν τα κράτη μέλη στους εν λόγω τομείς πολιτικής.

2.2.1 Βασικοί δείκτες

Η συμμετοχή στην προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ΠΕΦ) συνέχισε να αυξάνεται τα τελευταία έτη, παρότι εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά την προσβασιμότητα και την ποιότητα. Η εγγραφή σε προγράμματα ΠΕΦ έχει σημαντικές συνέπειες για τη μελλοντική εκπαιδευτική διαδρομή των παιδιών, τις προοπτικές απασχόλησής τους και την ενεργό συμμετοχή τους στην κοινωνία, καθώς και για την αύξηση της συμμετοχής των γονέων τους στην αγορά εργασίας. Το 2021 τα κράτη μέλη κατέληξαν σε συμφωνία για την επίτευξη ενός στόχους σε επίπεδο ΕΕ, σύμφωνα με τον οποίο το ποσοστό συμμετοχής στην ΠΕΦ των παιδιών ηλικίας από τριών ετών έως την έναρξη της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης θα πρέπει να ανέρχεται έως το 2030 στο 96 %⁸⁶. Το 2019 το ποσοστό συμμετοχής της συγκεκριμένης ηλικιακής ομάδας στην ΠΕΦ ήταν 92,8 % σε ολόκληρη την ΕΕ, ποσοστό που αντιστοιχεί σε αύξηση κατά 1,6 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2014. Ο στόχος αυτός συμπληρώνει τον στόχο της Βαρκελώνης για την παιδική φροντίδα, ο οποίος έχει τεθεί για τη στήριξη της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας και χρησιμοποιείται στον αναθεωρημένο κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων⁸⁷. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.2.1, τα χαμηλότερα ποσοστά συμμετοχής καταγράφηκαν στην Ελλάδα (68,8 %), τη Σλοβακία (77,8 %), τη Ρουμανία (78,6 %), την Κροατία (79,4 %) και τη Βουλγαρία (79,9 %), ενώ η συμμετοχή στην Ιρλανδία και τη Γαλλία ήταν καθολική. Κατά μέσο όρο, τα παιδιά που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παρουσιάζουν ποσοστά συμμετοχής πολύ χαμηλότερα από εκείνα των συνομήλικών τους που προέρχονται από πιο εύπορες

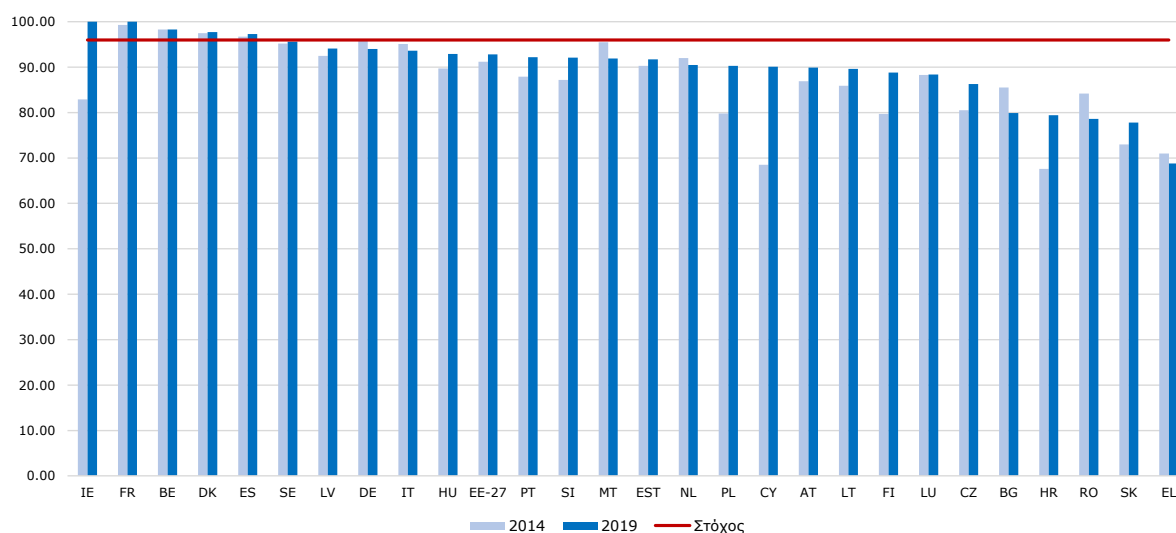
⁸⁶ Ψήφισμα του Συμβουλίου περί στρατηγικού πλαισίου για την ευρωπαϊκή συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης με στόχο τον Ευρωπαϊκό Χώρο Εκπαίδευσης και πέραν αυτού (2021-2030), 2021/C 66/01. Ο δείκτης για τον στόχο του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης μετρά τη συμμετοχή σε προγράμματα ΠΕΦ που εμπίπτουν στην κατηγορία ISCED 0 (Eurostat, κωδικός δεδομένων [educ_uoe_enra21](#)).

⁸⁷ Βλ. σημείο 1.3. Οι στόχοι της Βαρκελώνης συμφωνήθηκαν το 2002 στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Βαρκελώνης. Ορίζουν ότι το 33 % των παιδιών ηλικίας κάτω των τριών ετών και το 90 % των παιδιών ηλικίας μεταξύ τριών ετών και της ηλικίας υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης θα πρέπει να είναι εγγεγραμμένα σε δομές παιδικής φροντίδας.

οικογένειες⁸⁸. Για τη διασφάλιση της ποιότητας της ΠΕΦ, έως το σχολικό έτος 2019-2020, οι περισσότερες χώρες είχαν καθορίσει κριτήρια για τα επαγγελματικά προσόντα του προσωπικού ή για τη συνεχή επαγγελματική του εξέλιξη⁸⁹.

Διάγραμμα 2.2.1: Μόνο ελαφρώς περισσότερα από τα μισά κράτη μέλη έχουν βελτιώσει την πρόσβαση στην ΠΕΦ από την ηλικία των 3 ετών έως την ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής εκπαίδευσης

Συμμετοχή στην ΠΕΦ παιδιών ηλικίας από 3 ετών έως την ηλικία έναρξης της υποχρεωτικής πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης (2014 και 2019) και στόχος του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης (EXE) για το 2030 (ως %)

Σημείωση: Τα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Πολωνία είναι εκτιμώμενα· τα στοιχεία για τη Γαλλία είναι προσωρινά, ο ορισμός διαφέρει για την ΕΕ-27, το Βέλγιο και τη Μάλτα. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Πολωνία.

Πηγή: Eurostat (UOE), [\[educ_uoe_enra21\]](#).

Το ποσοστό των ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση έχει μειωθεί σημαντικά, παρότι η θετική τάση έχει επιβραδυνθεί και εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των χωρών. Τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην ΕΕ μειώθηκαν από 13,8 % το 2010 σε 9,9 % το 2020, αλλά κατέγραψαν μικρή μόνο βελτίωση κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ του 2015 και του 2020. Η πανδημία είναι πιθανό να έχει περαιτέρω αρνητικό αντίκτυπο, ιδίως όσον αφορά τα ευάλωτα νοικοκυριά⁹⁰. Ο πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων καταδεικνύει ότι έξι κράτη μέλη (Κύπρος, Λιθουανία, Σουηδία, Λουξεμβούργο, Τσεχία και Φινλανδία) έχουν καταγράψει αύξηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου περίπου 1 ποσοστιαία μονάδα μεταξύ του 2019 και του 2020. Συνολικά, οι διαφορές μεταξύ των χωρών εξακολουθούν να είναι σημαντικές (βλ. διάγραμμα 2.2.2). Ο στόχος του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης για

⁸⁸ Με βάση τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία (2016), διαπιστώνεται 11,3 εκατοστιαίων μονάδων όσον αφορά τη συμμετοχή παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΠΕΦ. Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. ΚΕΑ 2021.

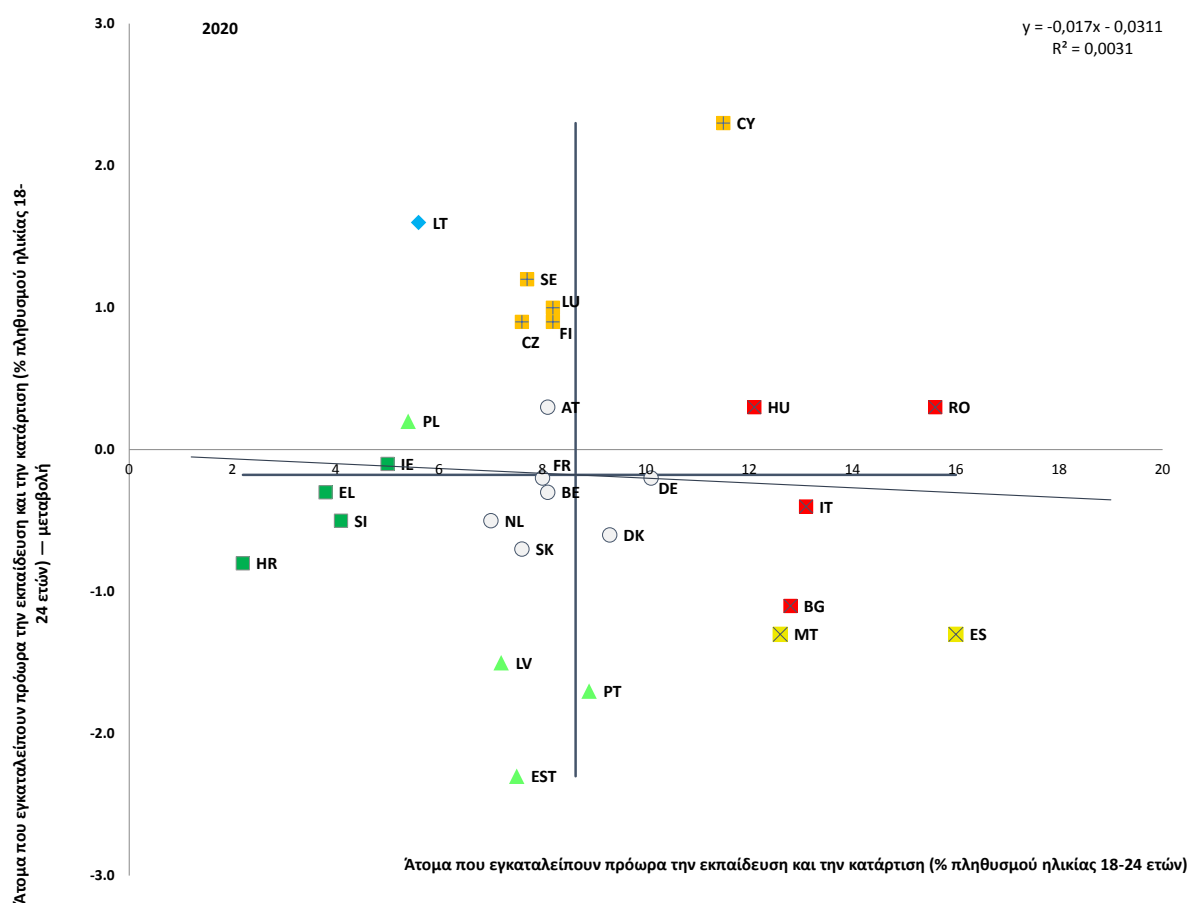
⁸⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή/EACEA/Eurydice (2021), Structural Indicators for Monitoring Education and Training Systems in Europe (Διαρθρωτικοί δείκτες για την παρακολούθηση των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης στην Ευρώπη) (υπό έκδοση).

⁹⁰ Περιλαμβάνονται κυρίως μαθητές και σπουδαστές που δεν διαθέτουν την υποδομή για πρόσβαση στην εξ αποστάσεως μάθηση, όπως σε αγροτικές και απομακρυσμένες περιοχές. Για πληρέστερη κάλυψη, βλ. ΚΕΑ 2021 και την έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2020.

την πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου αναμένεται να μειώσει το ποσοστό αυτό κάτω από το 9 % έως το 2030. Δεκαοκτώ κράτη μέλη έχουν ήδη επιτύχει αυτόν τον στόχο, ενώ άλλα έξι κράτη μέλη εξακολουθούν να αναφέρουν ποσοστά άνω του 12 % (Ισπανία, Ρουμανία, Ιταλία, Βουλγαρία, Μάλτα και Ουγγαρία). Ορισμένες περιφέρειες της νότιας Ισπανίας και της Ιταλίας, καθώς και η ανατολική Βουλγαρία και η Ρουμανία, καταγράφουν ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου άνω του 15 % (βλ. παράρτημα 3). Ενώ το ποσοστό νέων γυναικών που εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο το 2020 ανήλθε κατά μέσο όρο σε 8 % στην ΕΕ, το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών ανήλθε σε 11,8 %. Το χάσμα αυτό είναι ιδιαίτερα έντονο (πάνω από 5 εκατοστιαίες μονάδες) στην Ισπανία, την Πορτογαλία, την Κύπρο και την Ιταλία. Η Ρουμανία και η Τσεχία είναι τα μόνα κράτη μέλη στα οποία το ποσοστό είναι χαμηλότερο για τους άνδρες απ' ό,τι για τις γυναίκες.

Διάγραμμα 2.2.2: Παρά τις βελτιώσεις, η πρόωρη εγκατάλειψη του σχολείου εξακολουθεί να συνιστά πρόκληση

Άτομα που εγκαταλείπουν πρόωρα την εκπαίδευση και την κατάρτιση, πληθυσμός ηλικίας 18-24 ετών (ως %, 2020 και ετήσια μεταβολή από το 2019, πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά για τη Γερμανία το 2020 και για τις Κάτω Χώρες το 2019. Αναξιόπιστα στοιχεία για την Κροατία το 2019 και το 2020. Προσωρινά στοιχεία για τη Γερμανία το 2020. Πηγή: Eurostat, ([edat_lfse_14](#)).

Τα ποσοστά πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου είναι σημαντικά υψηλότερα μεταξύ των μαθητών που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ. Το 2020 το ποσοστό πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στην ΕΕ μεταξύ των γηγενών ηλικίας 18-24 ετών ήταν 8,7 %, ενώ για τους νέους που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ ήταν σχεδόν τριπλάσιο (23,2 %). Η πρόωρη εγκατάλειψη

του σχολείου ήταν ακόμη πιο εμφανής μεταξύ των νέων ανδρών που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ σε σύγκριση με την αντίστοιχη ομάδα γηγενών ανδρών (25,2 % έναντι 10,5 %). Το 2020 πάνω από το ένα τέταρτο των νέων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ στην Ιταλία, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Μάλτα, την Κύπρο και την Ελλάδα εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο⁹¹. Η Σλοβενία (7,4 %) και η Τσεχία (8 %) κατέγραψαν θετικά αποτελέσματα για τους μαθητές που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ, τα οποία είναι κάτω από την τιμή-στόχο του 9 %, αλλά παραμένουν υψηλότερα από τα αντίστοιχα ποσοστά για τους γηγενείς.

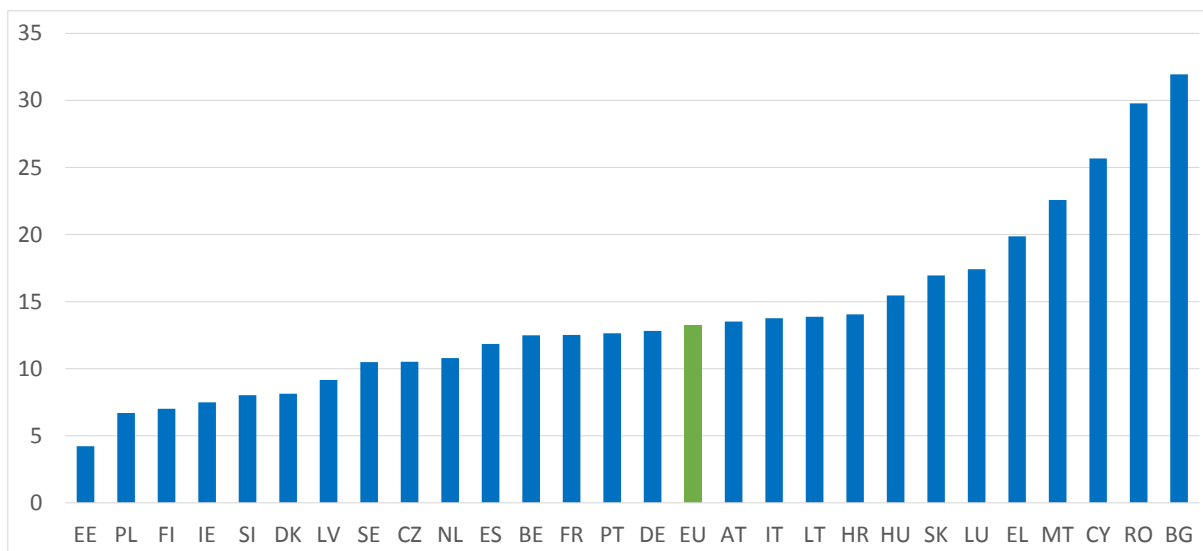
Μετά από πολυετή σταθερή πρόοδο, το ποσοστό των μαθητών ηλικίας 15 ετών που παρουσιάζουν χαμηλές επιδόσεις σε βασικές δεξιότητες καταγράφει εκ νέου ανοδική πορεία, ενώ οι σπουδαστές με χαμηλότερο κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο βρίσκονται αντιμέτωποι με ιδιαίτερα δύσκολες συνθήκες. Από το Πρόγραμμα Διεθνούς Αξιολόγησης Μαθητών (PISA) του ΟΟΣΑ για το 2018 προκύπτει ότι ο στόχος του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης σε επίπεδο ΕΕ (δηλαδή η εξασφάλιση ποσοστού χαμηλών επιδόσεων κάτω του 15 %) απέχει πολύ από την επίτευξή του σε οποιονδήποτε από τους τρεις τομείς που εξετάστηκαν στο πλαίσιο του PISA (βλ. διάγραμμα 2.2.3). Σε σύγκριση με το 2015, η κατάσταση έχει επιδεινωθεί και στους τρεις τομείς: κατά 2,5 εκατοστιαίες μονάδες στην ανάγνωση, κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες στα μαθηματικά και κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες στις θετικές επιστήμες. Οι σπουδαστές που βρίσκονται σε χαμηλότερη κοινωνικοοικονομική κατάσταση και/ή προέρχονται από οικογένειες μεταναστών υπερεκπροσωπούνται μεταξύ των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις και δυσκολεύονται να αποκτήσουν βασική επάρκεια και στους τρεις τομείς. Από τη σύγκριση μεταξύ των ποσοστών των ατόμων με χαμηλές επιδόσεις που βρίσκονται στο κατώτερο και το ανώτερο τεταρτημόριο του δείκτη οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης (ESCS)⁹² προκύπτει απόκλιση 23 εκατοστιαίων μονάδων στην ανάγνωση, τα μαθηματικά και τις θετικές επιστήμες. Κατά τον τελευταίο γύρο του PISA του 2018 καταγράφηκαν σημαντικές διαφορές ως προς τις δεξιότητες ανάγνωσης στη Βουλγαρία, τη Ρουμανία, την Ουγγαρία, τη Σλοβακία και το Λουξεμβούργο (τουλάχιστον κατά 37,5 εκατοστιαίες μονάδες). Το χάσμα επιδόσεων ήταν χαμηλότερο από 15 εκατοστιαίες μονάδες στην Εσθονία και τη Φινλανδία. Οι ανισότητες στα εκπαιδευτικά αποτελέσματα που συνδέονται με το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο ή με την προέλευση από οικογένειες μεταναστών αποτελούν σημαντικά εμπόδια στην παροχή ίσων ευκαιριών σε όλους, με πιθανές περαιτέρω επιπτώσεις στα ατομικά επίπεδα δεξιοτήτων και στο αναπτυξιακό δυναμικό της οικονομίας.

Διάγραμμα 2.2.3: Το ποσοστό χαμηλών επιδόσεων σε βασικές δεξιότητες παραμένει υψηλό στα περισσότερα κράτη μέλη

Χαμηλό ποσοστό ατόμων στα πεδία της ανάγνωσης, των μαθηματικών και των θετικών επιστημών του PISA (ως %, 2018)

⁹¹ Για να αποφευχθούν οι υπολογισμοί με βάση πολύ μικρά μεγέθη δειγμάτων, στην παρούσα έκθεση παρουσιάζονται τα αποτελέσματα μόνο για τα κράτη μέλη της ΕΕ στα οποία το ποσοστό των μαθητών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών είναι τουλάχιστον 5 %.

⁹² Ο ΟΟΣΑ μετρά τον δείκτη ESCS λαμβάνοντας υπόψη το μορφωτικό επίπεδο των γονέων, το επάγγελμα των γονέων, τα κατ' οίκον υπάρχοντα, τον αριθμό των βιβλίων και των εκπαιδευτικών πόρων που διατίθενται στο σπίτι.

Σημείωση: Στο γράφημα παρουσιάζεται το ποσοστό των μαθητών με χαμηλές επιδόσεις και στους τρεις τομείς ταυτόχρονα.

Πηγή: PISA 2018, ΟΟΣΑ, εξαγωγή στοιχείων της ΕΕ, [διαθέσιμα εδώ](#).

Απαιτούνται σημαντικές προσπάθειες για την ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών σε ολόκληρη την ΕΕ. Για τον σκοπό αυτόν, τα κράτη μέλη έθεσαν ως στόχο του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης σε επίπεδο ΕΕ τη μείωση του ποσοστού των ατόμων κατά το όγδοο έτος σχολικής φοίτησης (ηλικίας 13 ή 14 ετών) με χαμηλές επιδόσεις στις γνώσεις χρήσης υπολογιστών και πληροφοριών κάτω του 15 % έως το 2030. Οι κύκλοι 2013 και 2018 της διεθνούς μελέτης για τις γνώσεις χρήσης υπολογιστών και πληροφοριών (ICILS)⁹³ δείχνουν ότι μόνο δύο από τα συμμετέχοντα κράτη μέλη προσέγγισαν τον στόχο σε επίπεδο ΕΕ: η Τσεχία το 2013 (15 %) και η Δανία το 2018 (16,2 %). Η μελέτη αποκάλυψε επίσης ότι το κοινωνικοοικονομικό υπόβαθρο των μαθητών ή η προέλευσή τους από οικογένειες μεταναστών εξακολουθεί να αποτελεί επίσης ισχυρό δείκτη πρόβλεψης του επιπέδου των ψηφιακών τους δεξιοτήτων. Η ενίσχυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών απαιτεί την ανάπτυξη οικοσυστημάτων ψηφιακής εκπαίδευσης υψηλών επιδόσεων, τα οποία θα υποστηρίζονται από βασικούς παράγοντες διευκόλυνσης, όπως η συνδεσιμότητα, ο εξοπλισμός, η παροχή τεχνικής υποστήριξης σε ιδρύματα και οι υποστηρικτικές τεχνολογίες για εκπαιδευόμενους με αναπηρία. Απαιτεί επίσης άρτια καταρτισμένους εκπαιδευτικούς, οι οποίοι είναι ψηφιακά προετοιμασμένοι κατά την είσοδό τους στο επάγγελμα και έχουν την ευκαιρία να αναπτύξουν περαιτέρω και να ενισχύσουν τις ειδικές ψηφιακές τους ικανότητες καθ' όλη τη διάρκεια της σταδιοδρομίας τους⁹⁴. Στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση συνεχίζονται οι εργασίες, σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, για την επίτευξη αυτών των στόχων.

⁹³ Στο πλαίσιο της μελέτης ICILS μετρώνται οι επιδόσεις των μαθητών μέσω αξιολόγησης βάσει υπολογιστή σε δύο τομείς ψηφιακών ικανοτήτων: γνώσεις χρήσης υπολογιστών και πληροφοριών και υπολογιστική σκέψη. Μέχρι στιγμής έχουν ολοκληρωθεί δύο κύκλοι, ο πρώτος το 2013 και ο δεύτερος το 2018. Ένας τρίτος κύκλος έχει προγραμματιστεί για το 2023. Στον πρώτο κύκλο συμμετείχαν εννέα κράτη μέλη και στον δεύτερο επτά. Η Δανία και η Γερμανία ήταν τα μόνα δύο κράτη μέλη που συμμετείχαν και στους δύο κύκλους. Ωστόσο, το 2013 η Δανία δεν πληρούσε το ποσοστό συμμετοχής στο δείγμα και, ως εκ τούτου, τα αποτελέσματα του 2013 δεν είναι συγκρίσιμα με τα αποτελέσματα του 2018.

⁹⁴ Για λεπτομερή ανάλυση των ψηφιακών δεξιοτήτων των μαθητών και του ρόλου των εκπαιδευτικών στην ενίσχυση των εκπαιδευτικών αποτελεσμάτων, βλ. ΚΕΑ 2021.

Η αντιμετώπιση των ανισοτήτων στα σχολεία έχει θεμελιώδη σημασία για την παροχή της ευκαιρίας σε κάθε μαθητή να αναπτύξει τις δεξιότητες και τις γνώσεις που απαιτούνται για την ενεργό συμμετοχή του στην οικονομία και την κοινωνία. Σε πολλές χώρες της ΕΕ, τα σχολεία αντιμετωπίζουν προκλήσεις όσον αφορά τη εξασφάλιση πιο ισότιμης κατανομής των ευκαιριών και των αποτελεσμάτων μάθησης⁹⁵, η οποία μπορεί να οδηγήσει στην αναπαραγωγή υφιστάμενων προτύπων κοινωνικοοικονομικών πλεονεκτημάτων (ή μειονεκτημάτων). Για παράδειγμα, τα άτομα με χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο (κάτω από την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση) έχουν λιγότερες πιθανότητες να βρουν εργασία ή να μεταβούν από σύμβαση ορισμένου χρόνου σε σύμβαση αορίστου χρόνου⁹⁶. Επιπλέον, οι διακρίσεις επηρεάζουν αρνητικά τα ποσοστά συγκράτησης μαθητικού πληθυσμού, ιδίως όσον αφορά τα παιδιά που προέρχονται από εθνοτικές μειονότητες ή τα παιδιά με περιορισμούς των συνήθων δραστηριοτήτων λόγω αναπηρίας ή χρόνιων προβλημάτων υγείας⁹⁷. Ορισμένες χώρες έχουν λάβει μέτρα για να διασφαλίσουν τη μεταστροφή των παιδαγωγικών προσεγγίσεων προς την ενίσχυση της ένταξης στις αίθουσες διδασκαλίας, σε συνδυασμό με ενεργητικά μέτρα εξάλειψης του διαχωρισμού και διδασκαλίας της πολυμορφίας⁹⁸ (βλ. σημείο 2.2.2). Ωστόσο, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες για να διασφαλιστεί ότι όλα τα σχολεία της ΕΕ να παρέχουν ίσες ευκαιρίες για όλους.

Οι μαθητές και οι σπουδαστές Ρομά εξακολουθούν να βρίσκονται αντιμέτωποι με σημαντικά εμπόδια, και η ανάληψη νέων δεσμεύσεων σε επίπεδο ΕΕ αποσκοπούν στη βελτίωση της κατάστασής τους. Παρά την περιορισμένη πρόοδο που έχει σημειωθεί κατά την τελευταία δεκαετία, το εκπαιδευτικό χάσμα μεταξύ των Ρομά και του γενικού πληθυσμού εξακολουθεί να είναι σημαντικό. Με βάση τις έρευνες του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων⁹⁹, μόνο το 42-55 % των παιδιών Ρομά συμμετέχουν σε προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα και το 26-28 % των νέων Ρομά ηλικίας 20-24 ετών ολοκληρώνουν τουλάχιστον την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Επιπλέον, ένα στα τρία παιδιά Ρομά φοιτά σε τάξεις στις οποίες περισσότεροι συμμαθητές είναι Ρομά. Στις εκθέσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης που δημοσιεύθηκαν το 2020 σχετικά με τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία επισημαίνονται οι συνεχιζόμενες προκλήσεις με τη χωριστή σχολική

⁹⁵ Επιπλέον του ευρέος χάσματος επιδόσεων μεταξύ του κατώτερου και του ανώτατου τεταρτημορίου του δείκτη οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης (ESCS), η σχέση μεταξύ της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης και των μαθησιακών αποτελεσμάτων εξετάζεται αναλυτικότερα στην ΚΕΑ 2021. Τα στοιχεία είναι διαθέσιμα από το PISA 2018 του ΟΟΣΑ.

⁹⁶ Βλ. *Employment and Social Development in Europe, Annual Review 2020* (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2020), κεφάλαιο 2.5 σχετικά με την κοινωνική κινητικότητα.

Για λεπτομερή ανάλυση της μεταφοράς μορφωτικού πλεονεκτήματος (ή μειονεκτήματος) μεταξύ των γενεών, βλ. ετήσια ανασκόπηση του 2018 για τις εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη με τίτλο «*Employment and Social Developments in Europe Annual Review 2018*», κεφάλαιο 3.

⁹⁷ Περισσότερες πληροφορίες παρέχονται στο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2019) με τίτλο «*Assessment of the implementation of the 2011 Council recommendation on policies to reduce early school leaving*» (Αξιολόγηση της εφαρμογής της σύστασης του Συμβουλίου του 2011 σχετικά με πολιτικές για τη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου).

⁹⁸ FRA, [Fundamental rights report 2021](#) (Εκθεση του 2021 για τα θεμελιώδη δικαιώματα).

⁹⁹ Τα στοιχεία δεν παρέχονται ως ενιαία τιμή, διότι προέρχονται από δύο κύματα των ερευνών, που κάλυπταν το Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Τσεχία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Γαλλία, την Κροατία, την Ουγγαρία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σουηδία και τη Σλοβακία. Βλ. έγγραφο [SWD\(2020\) 530 final](#) που συνοδεύει την ανακοίνωση με τίτλο «Μια Ένωση ισότητας: στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά» [[COM\(2020\) 620 final](#)], με βάση την έρευνα του FRA, EU-MIDIS II 2016· FRA, RTS 2019· Eurostat, [\[edat_lfse_03\]](#), 2019 (γενικός πληθυσμός).

φοίτηση των παιδιών Ρομά¹⁰⁰. Η πανδημία COVID-19 έχει επιδεινώσει περαιτέρω το πρόβλημα, κυρίως όσον αφορά την πρόσβαση στο διαδίκτυο, τον εξοπλισμό ΤΠ και την υποστήριξη της μάθησης των νοικοκυριών¹⁰¹. Για την αντιμετώπιση των ανησυχιών αυτών, η ΕΕ πρότεινε νέους στόχους στο στρατηγικό πλαίσιο της ΕΕ για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά έως το 2030¹⁰² και στη σύσταση του Συμβουλίου για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά¹⁰³.

Οι νέοι με αναπηρία εξακολουθούν να βρίσκονται αντιμέτωποι με δύσκολες προοπτικές στην αγορά εργασίας λόγω του υψηλότερου ποσοστού πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και των χαμηλότερων επιπέδων ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σε επίπεδο ΕΕ, το 2019 περίπου το 21,8 % των νέων με αναπηρία (ηλικίας 18-24 ετών) εγκατέλειψαν πρόωρα το σχολείο σε σύγκριση με 9,7 % για τα άτομα χωρίς αναπηρία¹⁰⁴.¹⁰⁵ Τα ποσοστά ήταν χαμηλότερα για τις νέες γυναίκες με αναπηρία (16,7 %) απ' ό,τι για τους νέους άνδρες (27 %). Παρόμοια τάση παρατηρείται και για τον μεταναστευτικό πληθυσμό, δεδομένου ότι το 34,6 % των νέων μεταναστών με αναπηρία (τόσο των ατόμων που έχουν γεννηθεί στην ΕΕ όσο και των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ) εγκαταλείπουν πρόωρα το σχολείο σε σύγκριση με το 19,8 % για τους νέους μετανάστες χωρίς αναπηρία¹⁰⁶. Επιπλέον, το 2019 το 32,5 % των ατόμων με αναπηρία στην ΕΕ ολοκλήρωσαν την τριτοβάθμια ή ισοδύναμη εκπαίδευση έναντι 43,6 % για τα άτομα χωρίς αναπηρία. Οι επενδύσεις στην εκπαίδευση για τα άτομα με αναπηρία μειώνουν τα σχετικά μειονεκτήματά τους, δεδομένου ότι το χάσμα στην απασχόληση ατόμων με αναπηρία είναι χαμηλότερο για τα άτομα τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (14 εκατοστιαίες μονάδες) απ' ό,τι για τα άτομα που έχουν ολοκληρώσει μόνο την πρωτοβάθμια εκπαίδευση (28 εκατοστιαίες μονάδες)¹⁰⁷ (βλ. σημείο 2.3.1).

Παρότι τα συστήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης (ΕΕΚ) μετατοπίστηκαν προς πιο ευέλικτες προσφορές μάθησης κατά τη διάρκεια της

¹⁰⁰ Συμβουλευτική επιτροπή της σύμβασης πλαισίου για την προστασία των εθνικών μειονοτήτων (ΣΠΠΕΜ) για τη Βουλγαρία και την Ουγγαρία και έκθεση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κατά του Ρατσισμού και της Μισαλλοδοξίας (ECRI) για την Τσεχία και τη Σλοβακία, όπως αναφέρεται στο FRA, Fundamental rights report 2021.

¹⁰¹ FRA, Coronavirus pandemic in the EU — impact on Roma and Travellers (Η πανδημία του κορονοϊού στην ΕΕ — Αντίκτυπος στους Ρομά και τους ταξιδιώτες) 2020.

¹⁰² Εκδόθηκε τον Οκτώβριο του 2020.

¹⁰³ Εκδόθηκε τον Μάρτιο του 2021 ([ΕΕ C 93 της 19.3.2021, σ. 1](#)).

¹⁰⁴ Για διευκρινίσεις σχετικά με τη στατιστική μεθοδολογία που χρησιμοποιείται όσον αφορά την αναπηρία, βλ.: Eurostat, [Disability statistics introduced — Statistics Explained \(europa.eu\)](#) (Εισαγωγή στατιστικών για την αναπηρία). Εκτός εάν διευκρινίζεται διαφορετικά, οι στατιστικές για την αναπηρία προέρχονται από μικροστοιχεία των στατιστικών EU-SILC (στατιστικές EU-SILC 2019) ή από στατιστικά στοιχεία που δημοσιεύονται στη βάση δεδομένων της Eurostat για την υγεία. Το δείγμα των στατιστικών EU-SILC περιλαμβάνει άτομα που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά και δεν περιλαμβάνει άτομα που ζουν σε ιδρύματα. Η έννοια που χρησιμοποιείται για τον προσδιορισμό των ατόμων με αναπηρία (μειωμένες δυνατότητες) είναι αν το άτομο που απαντά στην έρευνα αναφέρει ότι «για τους 6 τουλάχιστον τελευταίους μήνες» έχει «περιοριστεί στις συνήθεις δραστηριότητες λόγω προβλήματος υγείας». Τα στοιχεία δεν καλύπτουν την περίοδο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19.

¹⁰⁵ Ευρωπαίους εμπειρογνώμονες σε θέματα αναπηρίας (EDE), 2021 (υπό έκδοση [σε αυτή τη σελίδα](#)). Τα στοιχεία βασίζονται στις στατιστικές EU-SILC 2019, με πιθανές μικρές διαφορές από τα στοιχεία της έρευνας εργατικού δυναμικού για το ίδιο θέμα.

¹⁰⁶ α ποσοστά αυτά βασίζονται σε μικρό αριθμό παρατηρήσεων.

¹⁰⁷ Τα στοιχεία προέρχονται από τις στατιστικές EU-SILC 2019, οι οποίες αναλύθηκαν από τους Ευρωπαίους εμπειρογνώμονες σε θέματα αναπηρίας (EDE).

πανδημίας, μεταξύ άλλων με τη χρήση ψηφιακών εργαλείων, αντιμετωπίζουν ορισμένες τομεακές προκλήσεις. Στον τομέα της ΕΕΚ, η πανδημία δημιούργησε παρόμοιες προκλήσεις που σχετίζονται με το ψηφιακό χάσμα που δημιουργήθηκε και στη γενική εκπαίδευση¹⁰⁸, αλλά τα σχολεία και οι πάροχοι ΕΕΚ αντιμετώπισαν επιπλέον συγκεκριμένες προκλήσεις¹⁰⁹. Ενώ το 37 % όσων απάντησαν σε έρευνα σχετικά με τη στήριξη των θέσεων μαθητείας¹¹⁰ αναφέρουν ότι μεταφέρουν ορισμένες από τις δραστηριότητές τους στο διαδίκτυο κατά τη διάρκεια της πανδημίας, το 86 % όσων απάντησαν στην παγκόσμια έρευνα της ΔΟΕ για τον αντίκτυπο της COVID-19 στην ανάπτυξη και την κατάρτιση του προσωπικού¹¹¹ δήλωσαν πλήρη ή μερική διακοπή της κατάρτισης των μαθητευομένων. Οι προκλήσεις που αναφέρθηκαν συχνότερα ήταν οι εξής: i) δυσκολίες στην παροχή πρακτικής κατάρτισης, ii) ζητήματα υποδομών ή εξοπλισμού και iii) έλλειψη προσαρμοσμένων προγραμμάτων κατάρτισης και πόρων. Προκειμένου να υποστηριχθεί η ψηφιακή μετάβαση των σχολείων ΕΕΚ και των επιχειρήσεων κατάρτισης, το εργαλείο SELFIE, το οποίο αναπτύχθηκε από την ΕΕ για τα σχολεία, επεκτάθηκε το φθινόπωρο του 2021 ώστε να συμπεριληφθεί μια νέα λειτουργική μονάδα για τη μάθηση στον χώρο εργασίας. Με τον τρόπο αυτόν, οι πάροχοι ΕΕΚ και οι επιχειρήσεις κατάρτισης θα έχουν τη δυνατότητα να αξιολογήσουν την ψηφιακή τους ετοιμότητα και να εντοπίσουν πρακτικούς τομείς που επιδέχονται βελτίωση.

Το ποσοστό των ατόμων που ολοκληρώνουν την τριτοβάθμια εκπαίδευση συνεχίζει να αυξάνεται στην ΕΕ· ωστόσο, εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται οι νέοι άνδρες και οι σπουδαστές που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ. Η ποιοτική τριτοβάθμια εκπαίδευση διαδραματίζει καίριο ρόλο στις προοπτικές των ατόμων στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική κινητικότητα¹¹². Τα κράτη μέλη κατέληξαν σε συμφωνία για την επίτευξη ενός στόχου του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης σε επίπεδο ΕΕ, ο οποίος συνίσταται στην επίτευξη ποσοστού ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης της τάξης τουλάχιστον του 45 % έως το 2030 για τα άτομα ηλικίας 25-34 ετών. Το 2020 το ποσοστό αυτό ανήλθε σε 40,5 % στην ΕΕ, δηλαδή κατά 8,3 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο απ' ό,τι το 2010 και με βελτιώσεις σε όλα τα κράτη μέλη (διάγραμμα 2.2.4). Ωστόσο, παρατηρούνται έντονες διαφορές μεταξύ των χωρών. Έντεκα κράτη μέλη έχουν ήδη επιτύχει τον στόχο σε επίπεδο ΕΕ, ενώ από τις χώρες που παρουσιάζουν ποσοστά ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης κάτω του 45 %, μόνο η Ρουμανία και η Ιταλία δεν έχουν επιτύχει το 30 % το 2020. Ωστόσο, διαπιστώνεται σημαντικό χάσμα μεταξύ των φύλων: το μέσο ποσοστό των γυναικών ηλικίας 25-34 ετών που έχουν ολοκληρώσει σπουδές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανέρχεται σε 46 % και είναι, συνεπώς, κατά 10,8 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό των ανδρών (35,2 %). Επιπλέον, τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ καταγράφουν χειρότερα αποτελέσματα. Το 2020 το μέσο ποσοστό ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης στην ΕΕ για τα άτομα ηλικίας 25-34 ετών ανήλθε σε 41,3 % για

¹⁰⁸ Παρουσιάζεται λεπτομερέστερα στην κοινή έκθεση για την απασχόληση 2021 και στην έκθεση παρακολούθησης της εκπαίδευσης και της κατάρτισης 2020.

¹⁰⁹ Βλ. για παράδειγμα: [ΟΟΣΑ \(2021\), Implications of the COVID-19 pandemic for Vocational Education and Training](#).

¹¹⁰ [Υπηρεσία στήριξης της μαθητείας \(2021\), European Alliance for Apprenticeship Monitoring Survey 2019-2020](#) (Έρευνα παρακολούθησης 2019-2020 της Ευρωπαϊκής Συμμαχίας για Θέσεις Μαθητείας).

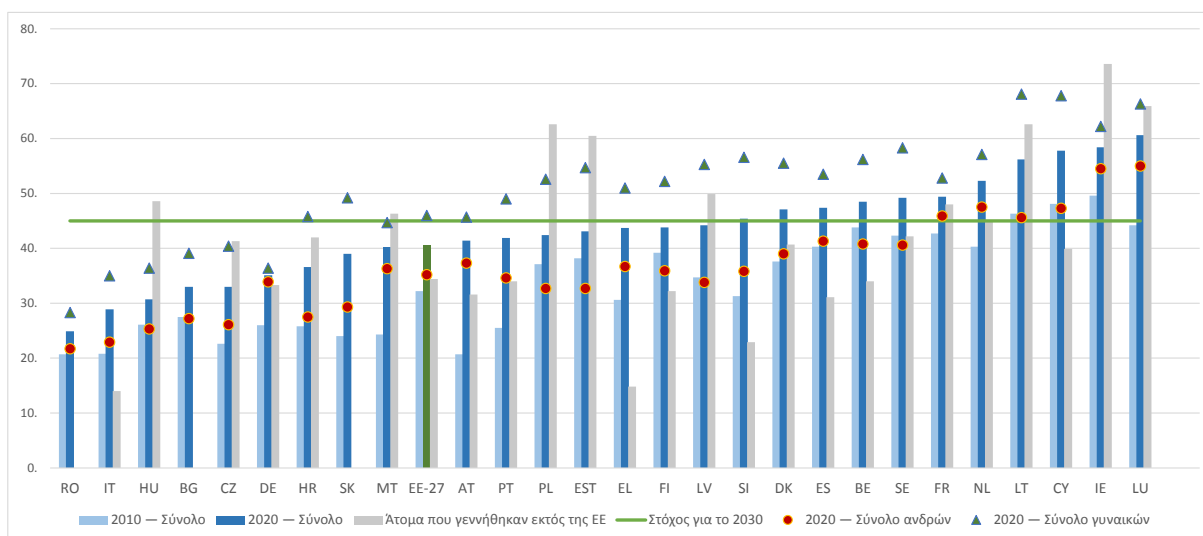
¹¹¹ [ΔΟΕ \(2021\), Skilling, upskilling and reskilling of employees, apprentices and interns during the COVID-19 pandemic: Findings from a global survey of enterprises](#).

¹¹² Vandeplas, A. (2021), Education, Income, and Inequality in the European Union, στο Fischer, G. και Strauss, R. (επιμ.), Europe's Income, Wealth, Consumption, and Inequality, Oxford University Press.

τους γηγενείς και στο 34,4 % για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ¹¹³. Τέλος, οι σπουδαστές με χαμηλότερο εκπαιδευτικό υπόβαθρο υποεκπροσωπούνται σε 19 από τα 20 κράτη μέλη που συμμετέχουν στην έρευνα Eurostudent σχετικά με τις κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες της φοιτητικής ζωής στην Ευρώπη (μοναδική εξαίρεση αποτελεί η Ιρλανδία)¹¹⁴. Συνδυαστικά, οι παράγοντες αυτοί καταδεικνύουν επίμονες προκλήσεις όσον αφορά την ισότητα και την πρόσβαση.

Διάγραμμα 2.2.4: Παρότι η ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχει αυξηθεί σε ολόκληρη την ΕΕ, παρατηρούνται ευρείες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και των φύλων

Ολοκλήρωση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης ανά χώρα, φύλο και ιθαγένεια, 2010 και 2020, και στόχος του Ευρωπαϊκού Χώρου Εκπαίδευσης για το 2030 (ως %, άτομα ηλικίας 25-34 ετών)

Σημείωση: DE: διακοπή στη χρονολογική σειρά και προσωρινά στοιχεία το 2020. BE, RO, SK: δεν υπάρχουν στοιχεία του 2020 για άτομα που γεννήθηκαν εκτός ΕΕ. LT: αναξιόπιστα στοιχεία του 2020 για άτομα που γεννήθηκαν εκτός ΕΕ.

Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ. Επιγραμμικός κωδικός δεδομένων [edat_lfs_9912].

Από την εξέταση των ποσοστών απασχόλησης των πληθυσμιακών ομάδων με διαφορετικό μορφωτικό επίπεδο διαπιστώνονται παρόμοιες μειώσεις σε όλες τις ομάδες το 2020. Το 2020 το ποσοστό απασχόλησης των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών στην ΕΕ μειώθηκε κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες για τα άτομα χαμηλής ειδίκευσης, κατά 1,2 εκατοστιαίες μονάδες για τα άτομα μεσαίας ειδίκευσης και κατά 0,9 εκατοστιαίες μονάδες για τα άτομα υψηλής ειδίκευσης (σε 54,9 %, 72,2 % και 83,9 % αντίστοιχα, βλ. διάγραμμα 2.2.5). Μεγαλύτερη πτώση καταγράφηκε στα ποσοστά απασχόλησης των νέων αποφοίτων ηλικίας 20-34 ετών, τα οποία μειώθηκαν κατά 4,7 εκατοστιαίες μονάδες για τα άτομα με χαμηλότερο επίπεδο προσόντων και κατά 4,5 εκατοστιαίες μονάδες για τα άτομα με γενική δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Το ποσοστό απασχόλησης των νέων αποφοίτων ΕΕΚ ηλικίας 20-34 ετών μειώθηκε κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες, από 79,1 % το 2019 σε 76,1 % το

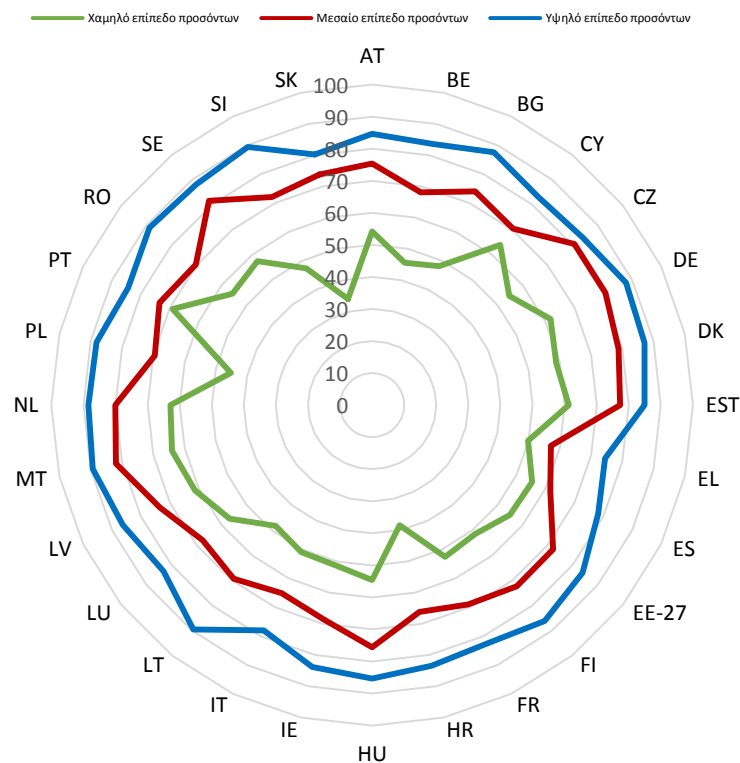
¹¹³ Αξιοσημείωτες εξαιρέσεις αποτελούν η Πολωνία, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Ιρλανδία και το Λουξεμβούργο, όπου διαπιστώνεται χάσμα προς την αντίθετη κατεύθυνση.

¹¹⁴ Hauschildt, Gwosć, Schirmer, Wartenbergh-Cras (2021), [EUROSTUDENT VII Synopsis of Indicators 2018-2021](#), wbv Media.

2020, ενώ τρεις χώρες καταγράφουν πτώση μεγαλύτερη από 10 εκατοστιαίες μονάδες (Ισπανία, Κύπρος και Λιθουανία). Τα άτομα που αποφοίτησαν πρόσφατα από την τριτοβάθμια εκπαίδευση κατέγραψαν μείωση μόνο κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες, γεγονός που ενισχύει τη μακροπρόθεσμη τάση βελτίωσης των αποτελεσμάτων των αποφοίτων της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε επίπεδο απασχόλησης.

Διάγραμμα 2.2.5: Η πανδημία είχε αντίκτυπο στα ποσοστά απασχόλησης σε όλα τα μορφωτικά επίπεδα

Ποσοστά απασχόλησης ανά μορφωτικό επίπεδο (% ατόμων ηλικίας 20-64 ετών το 2020)

Σημείωση: Διακοπή στη χρονολογική σειρά και προσωρινά στοιχεία για τη Γερμανία.

Πηγή: Eurostat, [lfsa_ergaed].

Οι υφιστάμενες ελλείψεις δεξιοτήτων στις αγορές εργασίας της ΕΕ¹¹⁵ αναμένεται να συνεχιστούν και να αυξηθούν σε ορισμένους τομείς και επαγγέλματα. Στην έρευνα της ΕΤΕπ για τις επενδύσεις, το ποσοστό των εργοδοτών της ΕΕ που θεωρούν ότι οι δυσκολίες στην εξεύρεση εργαζομένων με τις κατάλληλες δεξιότητες αποτελούν εμπόδιο για τις επενδύσεις αυξήθηκε από 66 % το 2016 σε 76 % το 2019, με μικρή μόνο μείωση στο 73 % το 2020, δηλαδή το έτος της πανδημίας COVID-19¹¹⁶. Το Eurofound ανέφερε αύξηση των ποσοστών κενών θέσεων εργασίας στους τομείς των κατασκευών, της υγειονομικής περίθαλψης και της πληροφόρησης και επικοινωνίας, όπου οι ελλείψεις δεξιοτήτων

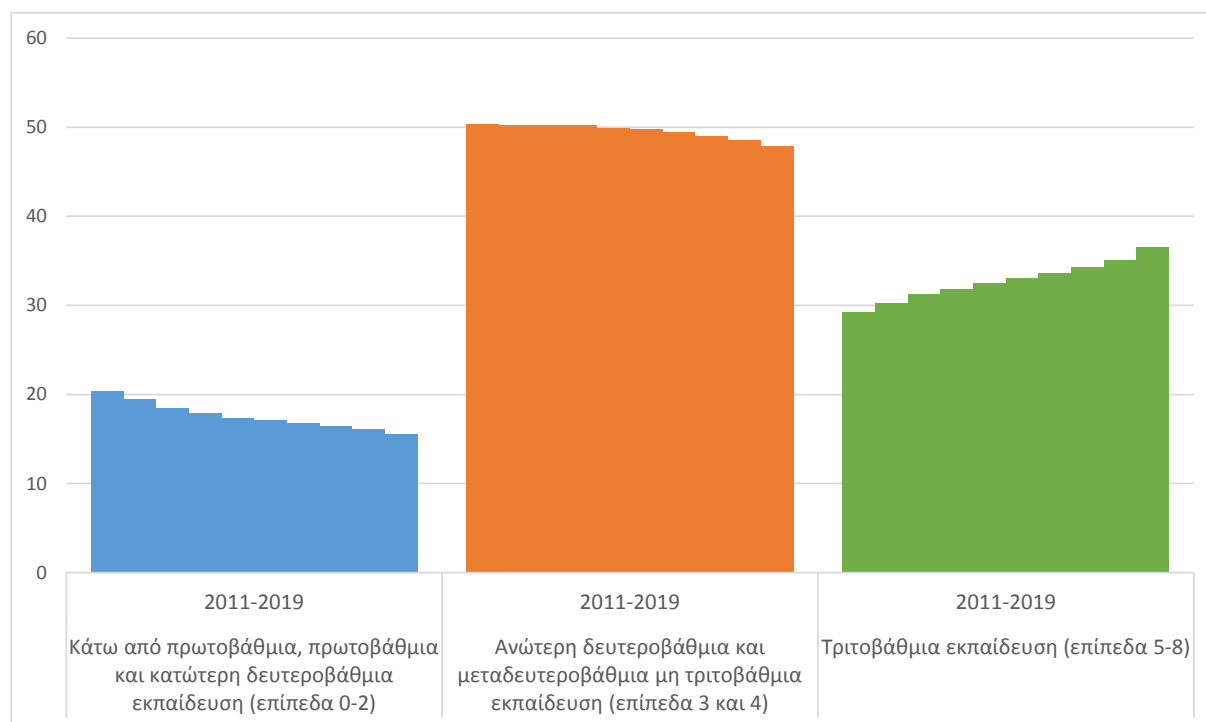
¹¹⁵ Βλ. σημείο 2.1. Οι ελλείψεις δεξιοτήτων εξετάστηκαν αναλυτικότερα στην ΚΕΑ 2021.

¹¹⁶ [EIB Investment Report 2020/2021: Building a smart and green Europe in the COVID-19 era and EIB data portal.](#)

αποτελούσαν διαρθρωτικό πρόβλημα ήδη πριν από την πανδημία¹¹⁷. Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 ενδέχεται να επιτάχυνε την υπό εξέλιξη μετατόπιση των προφίλ δεξιοτήτων των εργαζομένων (βλ. διάγραμμα 2.2.6) και τη μετάβαση της απασχόλησης από θέσεις εργασίας με χαμηλότερο επίπεδο προσόντων σε θέσεις εργασίας με υψηλότερο επίπεδο προσόντων¹¹⁸. Η ευρύτερη τάση σχετίζεται με την ψηφιοποίηση, τα μεταβαλλόμενα πρότυπα της καταναλωτικής ζήτησης και τις συναφείς διαρθρωτικές αλλαγές στην οικονομία¹¹⁹.

Διάγραμμα 2.2.6 — Το ποσοστό των εργαζομένων με προσόντα χαμηλού και μεσαίου επιπέδου μειώνεται κατά την τελευταία δεκαετία

Ποσοστό του συνολικού ποσοστού απασχόλησης ανά επίπεδο επαγγελματικών προσόντων στην ΕΕ-27 (ως %, 2011-2020)

Πηγή: Eurostat, [lfsi_educ_a].

Η ανάπτυξη δεξιοτήτων ενηλίκων εξακολουθεί να απέχει πολύ από τη συνήθη πρακτική σε ολόκληρη την ΕΕ· ο πρωταρχικός στόχος της ΕΕ έως το 2030 θα στηρίξει τις περαιτέρω προσπάθειες σχετικά με τη διάσταση αυτή. Η διασφάλιση ότι το εργατικό δυναμικό διαθέτει τις δεξιότητες για τις αγορές εργασίας του μέλλοντος εξακολουθεί να συνιστά μείζονα πρόκληση με ευρείες διαφορές μεταξύ των χωρών και σοβαρές επιπτώσεις λόγω της πανδημίας. Το 2019 το ποσοστό συμμετοχής των ενηλίκων (ηλικίας 25-64 ετών) σε μαθησιακές δραστηριότητες (κατά τις προηγούμενες τέσσερις εβδομάδες) ανήλθε σε 10,8 %. Στο πλαίσιο της πανδημίας, το 2020 το ποσοστό αυτό μειώθηκε σε 9,2 %, ποσοστό που

¹¹⁷ Eurofound (2021), [Αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού στα κράτη μέλη της ΕΕ](#).

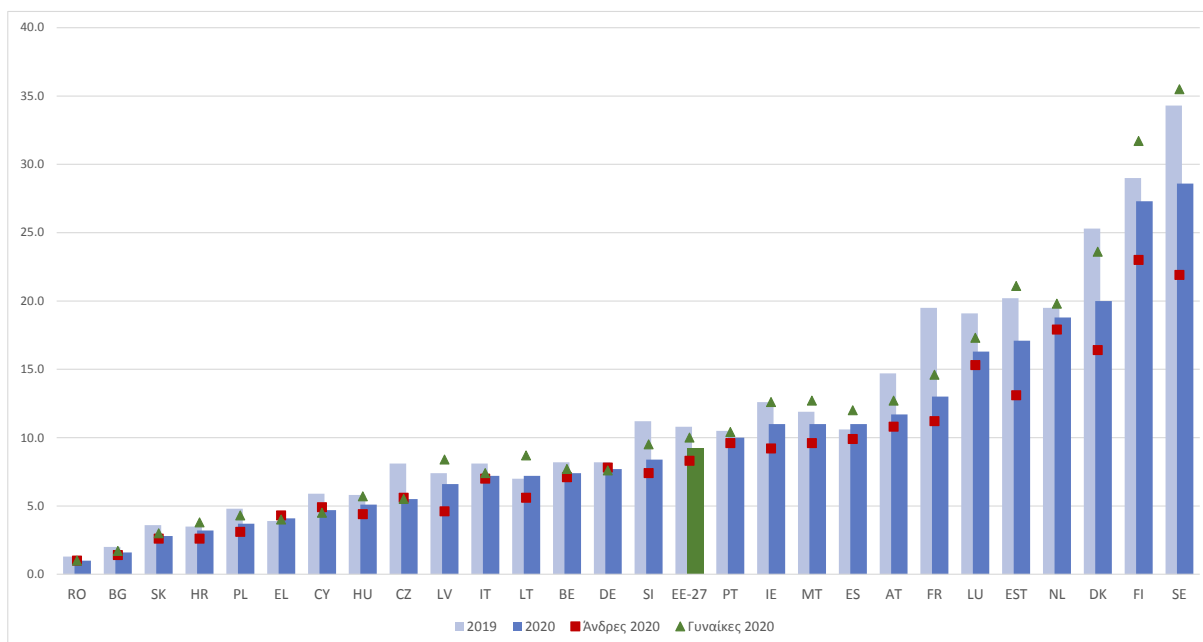
¹¹⁸ Cedefop (2021), [Digital, greener and more resilient. Insights from Cedefop's European skills forecast](#). (Ενίσχυση της ψηφιοποίησης, του οικολογικού προσανατολισμού και της ανθεκτικότητας. Πληροφοριακά στοιχεία από τις ευρωπαϊκές προβλέψεις του Cedefop για τις δεξιότητες).

¹¹⁹ Βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), [Employment and social developments in Europe 2021](#), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, και [Ενημερωτικό σημείωμα — Τάσεις, μεταβάσεις και μετασχηματισμός | Cedefop \(europa.eu\)](#).

υπολείπεται του στόχου του 15 % που έχει τεθεί από το στρατηγικό πλαίσιο για την εκπαίδευση και την κατάρτιση 2020¹²⁰. Η Γαλλία, η Δανία και η Σουηδία κατέγραψαν μειώσεις άνω των 5 εκατοστιαίων μονάδων μεταξύ 2019 και 2020. Γενικά, υπάρχουν μεγάλες διαφορές και μικρή σύγκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Μόνο έξι χώρες υπερέβησαν τον στόχο το 2020 (Σουηδία, Φινλανδία, Δανία, Κάτω Χώρες, Εσθονία και Λουξεμβούργο). Από την άλλη πλευρά, επτά χώρες παρέμειναν κάτω του 5 % (Κύπρος, Ελλάδα, Πολωνία, Κροατία, Σλοβακία, Βουλγαρία και Ρουμανία). Περισσότερες γυναίκες συμμετείχαν στη μάθηση από ό,τι οι άνδρες στην ΕΕ το 2020: 10 % των γυναικών έναντι 8,2 % των ανδρών (διάγραμμα 2.2.7), με πολύ σημαντική διαφορά στη Σουηδία (35,5 % των γυναικών και 21,9 % των ανδρών) και τη Φινλανδία (31,7 % έναντι 23 %)¹²¹. Προκειμένου να ενισχυθούν οι προσπάθειες για την εκπαίδευση ενηλίκων, το Συμβούλιο χαιρέτισε την πρόταση της Επιτροπής για έναν πρωταρχικό στόχο τουλάχιστον 60 % των ενηλίκων να συμμετέχουν στη μάθηση κατά τους προηγούμενους 12 μήνες) έως το 2030¹²². Ο στόχος υποστηρίζεται από το ψήφισμα του Συμβουλίου σχετικά με νέο ευρωπαϊκό θεματολόγιο για την εκπαίδευση των ενηλίκων 2021-2030 (υπό έκδοση) και το ευρωπαϊκό θεματολόγιο δεξιοτήτων, και λαμβάνει χρηματοδοτική στήριξη από το ΕΚΤ+ και τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ).

Διάγραμμα 2.2.7: Η πανδημία προκάλεσε οπισθοδρόμηση στη συμμετοχή ενηλίκων σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη

Συμμετοχή των ενηλίκων στην εκπαίδευση (κατά τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες, ηλικίας 25-64 ετών) το 2019 και το 2020 ανά χώρα και φύλο

Πηγή: Έρευνα εργατικού δυναμικού της ΕΕ, Eurostat, [trng_lfs_01].

¹²⁰ Στο πλαίσιο του στόχου «Εκπαίδευση και κατάρτιση 2020» υπολογίστηκε η συμμετοχή στην εκπαίδευση των ενηλίκων τις τελευταίες τέσσερις εβδομάδες (κωδικός Eurostat [trng_lfs_01]). Για την καλύτερη παρακολούθηση όλων των μορφών εκπαίδευσης ενηλίκων, το Συμβούλιο αποφάσισε, τον Ιούνιο του 2021, να αλλάξει τον δείκτη για τη μέτρηση της συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων κατά τους τελευταίους 12 μήνες (βλ. σημείο 1.3).

¹²¹ Η πανδημία δεν είχε σημαντικό αντίκτυπο στο πρότυπο συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων ανά φύλο.

¹²² [Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 25ης Ιουνίου 2021](#).

Η συμμετοχή στην εκπαίδευση ενηλίκων μεταξύ των ατόμων με χαμηλά προσόντα παραμένει σημαντικά χαμηλότερη από τον μέσο όρο. Το 2020, η μέση συμμετοχή των ενηλίκων με χαμηλά προσόντα στη μάθηση (3,4 %) στην ΕΕ ανήλθε περίπου στο ένα τρίτο του συνολικού αριθμού και κατέγραψε επίσης μείωση κατά 0,9 εκατοστιαίες μονάδες σε σχέση με το 2019¹²³. Δέκα χώρες ανέφεραν αποτελέσματα κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ (ενώ για άλλες έξι δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία)¹²⁴. Όπως και το 2019, η Σουηδία, η Φινλανδία και η Δανία κατέγραψαν το υψηλότερο ποσοστό ενηλίκων με χαμηλά προσόντα που συμμετέχουν στη μάθηση (14 % και υψηλότερο). Η διαφορά μεταξύ των φύλων ήταν ελάχιστη, αν και τα εθνικά αριθμητικά στοιχεία διαφέρουν σημαντικά. Η μεγαλύτερη διαφορά υπέρ των ανδρών καταγράφηκε στο Λουξεμβούργο (6,3 % έναντι 5,1 %), στη Μάλτα (4,0 % έναντι 2,9 %) και στην Αυστρία (4,4 % έναντι 3,5 %), και υπέρ των γυναικών στη Σουηδία (27,7 % των γυναικών και 17,2 % των ανδρών), στη Φινλανδία (20,8 % έναντι 11,3 %) και στη Δανία (16,2 % έναντι 12,6 %)¹²⁵. Στην ΕΕ, το 2020 τα άτομα ηλικίας 25-64 ετών που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ (εκ των οποίων το 38 % είναι χαμηλής ειδίκευσης σε σύγκριση με το 18,8 % των γηγενών¹²⁶), είχαν ελαφρώς περισσότερες πιθανότητες να συμμετάσχουν στην εκπαίδευση των ενηλίκων σε σύγκριση με τους (9,9 % έναντι 9,1 % αντίστοιχα). Ωστόσο, τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ συμμετέχουν στη μάθηση λιγότερο συχνά στη Σλοβενία (διαφορά 4,6 εκατοστιαίων μονάδων), την Ιταλία (4,3 εκατοστιαίες μονάδες), την Εσθονία (4 εκατοστιαίες μονάδες), τη Γαλλία (3,8 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Λετονία (3,8 εκατοστιαίες μονάδες)¹²⁷.

Η πανδημία αύξησε σημαντικά το μερίδιο της εκπαίδευσης ενηλίκων στο διαδίκτυο, το οποίο αυξήθηκε από 8 % το 2019 σε 13 % το 2020, αφού αυξήθηκε μόλις κατά 1 εκατοστιαία μονάδα από το 2017¹²⁸. Τα στοιχεία δείχνουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά τα μερίδια επιγραμμικής εκπαίδευσης ενηλίκων, με μεγάλες διαφορές μεταξύ γυναικών και ανδρών, ιδίως στην Κύπρο και την Εσθονία (όπου η αύξηση του ποσοστού συμμετοχής των γυναικών ήταν τετραπλάσια από εκείνη των ανδρών), την Αυστρία, τη Λιθουανία και τη Μάλτα (τρεις φορές), το Λουξεμβούργο και την Ελλάδα (περισσότερο από δύο φορές). Οι εξελίξεις αυτές υπογραμμίζουν περαιτέρω τη σημασία της διασφάλισης της πρόσβασης σε ψηφιακές δεξιότητες για όλους.

Τα κράτη μέλη της ΕΕ έχουν καταγράψει περιορισμένη πρόοδο όσον αφορά την παροχή βασικών ψηφιακών δεξιοτήτων για ενηλίκους και απαιτούνται σημαντικές περαιτέρω προσπάθειες για προηγμένες ψηφιακές δεξιότητες. Η πανδημία έχει αυξήσει σημαντικά τη

¹²³ Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού, [trng_lfse_03]. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη Βουλγαρία, την Κροατία, την Κύπρο, τη Λετονία, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία. Η κατανομή ανά φύλο δεν είναι διαθέσιμη για τη Λιθουανία και την Πολωνία.

¹²⁴ Η Eurostat δεν δημοσιεύει ποσοστά συμμετοχής για μια συγκεκριμένη ομάδα εάν στο δείγμα υπάρχουν πολύ λίγοι «εκπαιδευόμενοι».

¹²⁵ Η Εσθονία κατέγραψε επίσης σημαντικό κενό, αλλά τα στοιχεία είναι αναξιόπιστα για τους άνδρες.

¹²⁶ Όλα τα αριθμητικά στοιχεία προέρχονται από τη Eurostat, [edat_lfs_9912].

¹²⁷ Eurostat, [trng_lfs_13].

¹²⁸ Όλα τα στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή των ενηλίκων στη διαδικτυακή εκπαίδευση προέρχονται από υπολογισμούς της Επιτροπής (JRC), με βάση στοιχεία της έρευνας της Eurostat για τη χρήση των ΤΠΕ σε νοικοκυριά και από ιδιώτες [TIN00103], 2017, 2019, 2020. Δεδομένου ότι ο πίνακας TIN00103 της Eurostat δεν περιλαμβάνει κατανομή της συμμετοχής ανά ηλικία, τα στοιχεία παρουσιάζουν εκτιμήσεις του JRC για τη συνιστώσα των ενηλίκων. Λείπουν στοιχεία για το 2020 για τη Γαλλία. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με τις αλλαγές στη συμμετοχή στη διαδικτυακή εκπαίδευση ενηλίκων το 2020, βλ.: υπό έκδοση. Di Pietro, G και Karpiński, Z. (2021), Covid-19 and online adult Learning, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, JRC.

ζήτηση ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλα τα επίπεδα ως οριζόντια απαίτηση μεταξύ πολλών επαγγελματιών και τομέων¹²⁹. Ωστόσο, από τον πρωταρχικό δείκτη του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων προκύπτει ότι μόνο το 56 % των ενηλίκων (ηλικίας 16-74 ετών) διέθετε τουλάχιστον βασικές ψηφιακές δεξιότητες στην ΕΕ το 2019 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία). Ο δείκτης υποδηλώνει επίσης έλλειψη σύγκλισης μεταξύ των κρατών μελών (διάγραμμα 2.2.8) και βραδύτατη πρόοδο από το 2014. Προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος, η πρόταση της Επιτροπής για το πρόγραμμα πολιτικής 2030 «Πορεία προς την ψηφιακή δεκαετία» περιλαμβάνει στόχο τουλάχιστον 80 % των ατόμων ηλικίας 16-74 ετών να διαθέτουν βασικές ψηφιακές δεξιότητες έως το 2030¹³⁰. Στην ΕΕ καταγράφηκε μια πιο ενθαρρυντική αύξηση του ποσοστού των ατόμων με πάνω από τις βασικές ψηφιακές δεξιότητες, από 29 % το 2017 σε 31 % το 2019, αλλά με σημαντικά κενά σε πολλές χώρες. Απαιτούνται ψηφιακές δεξιότητες (στο κατάλληλο επίπεδο) σε πάνω από το 90 % των θέσεων εργασίας μέχρι σήμερα και σε όλους σχεδόν τους τομείς της οικονομίας. Η πρόοδος σε αυτόν τον τομέα είναι, για παράδειγμα, ουσιαστικής σημασίας προκειμένου η ΕΕ να ανταποκριθεί στην έντονη ανάγκη για ειδικούς στις ΤΠΕ¹³¹. Για να διασφαλιστεί η επιτυχής ψηφιακή μετάβαση της ΕΕ, η «πορεία προς την ψηφιακή δεκαετία» πρότεινε επίσης τον στόχο των 20 εκατομμυρίων απασχολούμενων ειδικών ΤΠΕ έως το 2030 (με έμφαση στην αύξηση του αριθμού των γυναικών ειδικών στις ΤΠΕ, οι οποίες σήμερα αντιπροσωπεύουν μόνο το 18 % του συνόλου στην Ευρώπη).

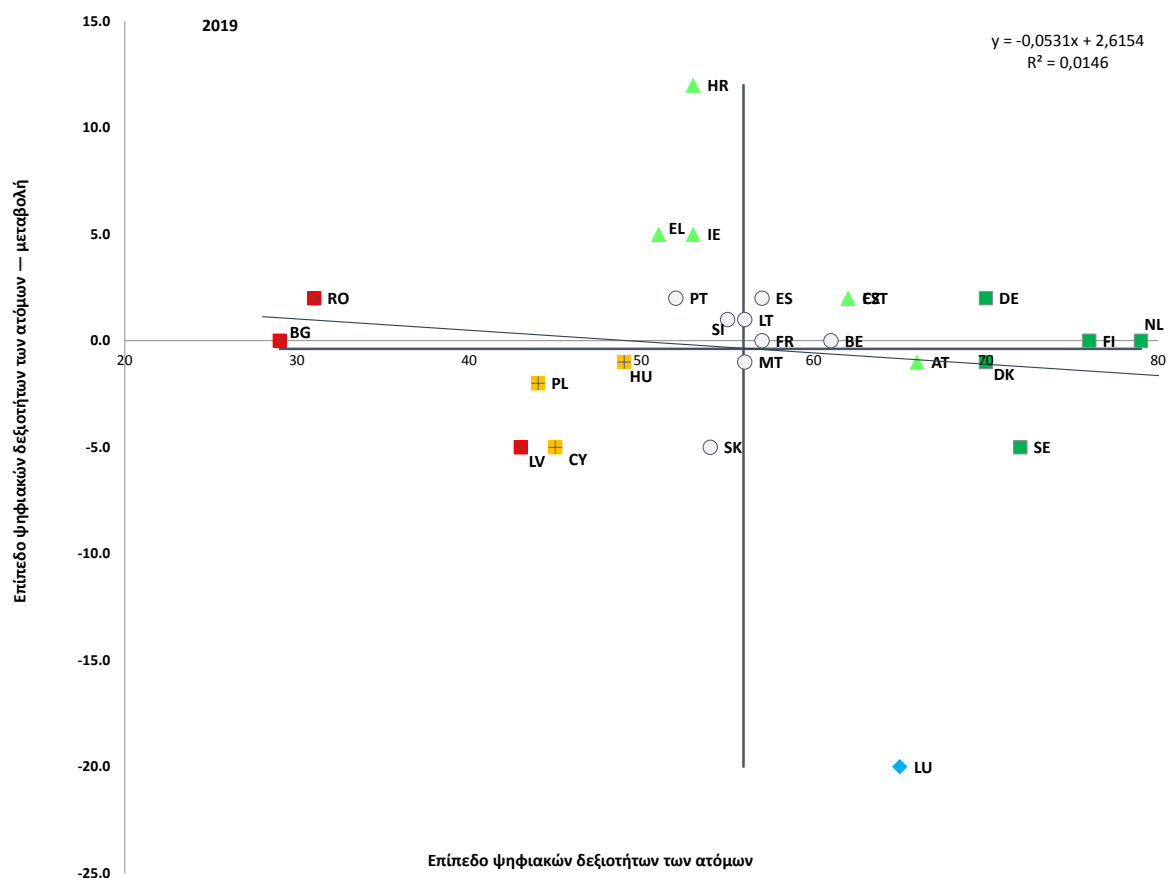
¹²⁹ Morandini, M. C., Thum-Thysen, A., & Vandeplas A. (2020). Facing the digital transformation: Are digital skills enough? European Economy. Economic Briefs, 054.

¹³⁰ Ο στόχος προτάθηκε στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, στην ανακοίνωση της Επιτροπής, της 9ης Μαρτίου 2021, με τίτλο «Ψηφιακή Πυξίδα 2030: η ευρωπαϊκή οδός για την ψηφιακή δεκαετία» [COM(2021) 118 final] και στην πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 15ης Σεπτεμβρίου 2021, για τη θέσπιση του προγράμματος πολιτικής 2030 «Πορεία προς την ψηφιακή δεκαετία» [COM(2021) 574 final].

¹³¹ Συζητήθηκε στην ΚΕΑ 2021 και αναλυτικότερα στην έκθεση του Cedefop με τίτλο [Digital skills: challenges and opportunities during the pandemic | Cedefop \(europa.eu\)](#) (Διαδικτυακό εργαλείο ανάλυσης κενών θέσεων εργασίας με βάση τις δεξιότητες για την Ευρώπη).

Διάγραμμα 2.2.8: Υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών και αργή πρόοδος στις ψηφιακές δεξιότητες των ενηλίκων

Ποσοστό πληθυσμού με βασικό ή άνω του βασικού επίπεδο γενικών ψηφιακών δεξιοτήτων και ετήσια μεταβολή (σε %, 2019 και μεταβολές σε σχέση με το 2017, πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στις σειρές για την Τσεχία, την Ιταλία, τη Λετονία και το Λουξεμβούργο το 2019. Δεν διατίθενται στοιχεία για την Ιταλία για το 2017 (2019: 42 %).

Πηγή: Eurostat, επιγραφμικός κωδικός δεδομένων [tepsr_sp410].

Η πράσινη μετάβαση αναμένεται να δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και να αλλάξει καθήκοντα σε πολλά επαγγέλματα, ενισχύοντας ακόμη περισσότερο την ανάγκη αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανειδίκευσης του εργατικού δυναμικού. Εάν συνοδεύεται από επαρκή και έγκαιρη στήριξη για την επανειδίκευση και την αναβάθμιση των δεξιοτήτων, η δημιουργία θέσεων εργασίας που προκύπτουν από τις πολιτικές για την κλιματική αλλαγή μπορεί να προσθέσει θέσεις εργασίας μέσης ειδίκευσης και να συμβάλει στον μετριασμό των τάσεων πώλωσης των θέσεων εργασίας. Οι προβλέψεις για τις δεξιότητες του Cedefop του 2021¹³² δείχνουν ότι ο αναμενόμενος αντίκτυπος των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας διαφέρει σε μεγάλο βαθμό μεταξύ των τομέων. Ωστόσο, οι περισσότεροι τομείς αναμένεται να υποστούν μετατόπιση καθηκόντων εντός του τομέα και όχι συνολική αύξηση ή μείωση της απασχόλησης (π.χ. μηχανοκίνητα οχήματα). Μολονότι

¹³² Cedefop (2021), [Digital, greener and more resilient. Insights from Cedefop's European skills forecast](#). (Ενίσχυση της ψηφιοποίησης, του οικολογικού προσανατολισμού και της ανθεκτικότητας. Πληροφοριακά στοιχεία από τις ευρωπαϊκές προβλέψεις του Cedefop για τις δεξιότητες).

δεν υπάρχει από κοινού συμφωνημένος ορισμός των απαιτούμενων δεξιοτήτων για την πράσινη μετάβαση, σε γενικές γραμμές μπορούν να προσδιοριστούν τρεις κατηγορίες σχετικών δεξιοτήτων ως σημαντικές για το μέλλον: τεχνικές δεξιότητες ανά επάγγελμα, εγκάρσιες επαγγελματικές δεξιότητες (όπως οι ψηφιακές δεξιότητες) και ικανότητες για όλους τους πολίτες (π.χ. περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση)¹³³. Στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού θεματολογίου δεξιοτήτων και του σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση συνεχίζονται οι εργασίες, σε επίπεδο ΕΕ και κρατών μελών, όσον αφορά την εκπαίδευση και τις δεξιότητες για την πράσινη μετάβαση (καθώς και τις ψηφιακές δεξιότητες).

Πλαίσιο 2 του πυλώνα: Ενίσχυση της εκπαίδευσης ενηλίκων για βιώσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη

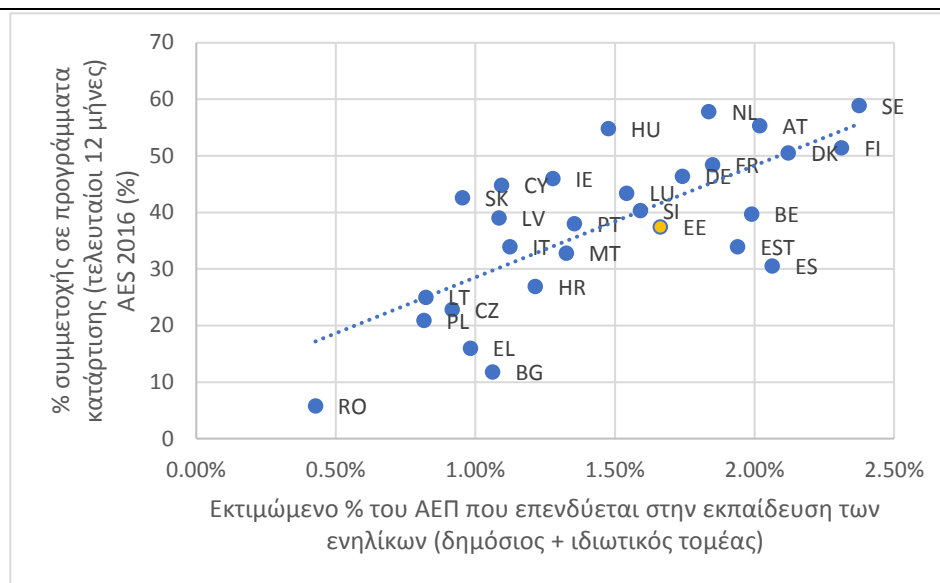
Η διά βίου απόκτηση δεξιοτήτων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ανταγωνιστικής βιωσιμότητας της οικονομίας της ΕΕ, σύμφωνα με τις αρχές 1 και 4 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση και την ενεργό στήριξη της απασχόλησης, αντίστοιχα). Αυτό απαιτεί υψηλό επίπεδο δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού και του γενικού πληθυσμού, το οποίο θα επιτρέψει στην οικονομία να καινοτομήσει και να παραμείνει άκρως ανταγωνιστική, επιτρέποντας παράλληλα σε όλους να αξιοποιήσουν τις ευκαιρίες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης, ώστε να είναι εξίσου δίκαιες. Ενόψει των ραγδαίων μετασχηματισμών, το υψηλό επίπεδο δεξιοτήτων εξαρτάται όλο και περισσότερο από τη συνεχή μάθηση μετά την αρχική εκπαίδευση. Αυτό αναγνωρίζεται επίσης από τον νέο πρωταρχικό στόχο της ΕΕ για συμμετοχή τουλάχιστον 60 % των ενηλίκων στη μάθηση (κατά τους προηγούμενους 12 μήνες) έως το 2030. Για τη στήριξη αυτής της φιλοδοξίας, στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων η Επιτροπή δεσμεύτηκε να υποβάλει προτάσεις για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης και για μια ευρωπαϊκή προσέγγιση για τα μικροδιαπιστευτήρια.

Η συμμετοχή στην εκπαίδευση ενηλίκων στην ΕΕ παραμένει χαμηλή (βλ. σημείο 2.2.1) Σε πρόσφατη έρευνα του Cedefop, το 84 % όσων απάντησαν συμφώνησε ότι η εκπαίδευση ενηλίκων είναι επωφελής για την επαγγελματική εξέλιξη και το 96 % πιστεύει ότι η μάθηση καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής είναι σημαντική για την προσωπική ανάπτυξη¹³⁴. Ωστόσο, το 2020 μόνο το 9,2 % των ενηλίκων συμμετείχαν στη μάθηση στην ΕΕ, με μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών.

Συσχέτιση της συμμετοχής των ενηλίκων στην εκπαίδευση και ποσοστό του ΑΕΠ

¹³³ Για μια συζήτηση σχετικά με την ανάγκη για μια ευρεία βάση δεξιοτήτων, βλ. Morandini, M. C., Thum-Thysen, A., & Vandeplas A. (2020). Facing the digital transformation: Are digital skills enough? European Economy. Economic Briefs, 054.

¹³⁴ Cedefop (2020). *Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe. Second Opinion survey — Volume 1* (Αντιλήψεις σχετικά με την εκπαίδευση των ενηλίκων και τη συνεχή επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση στην Ευρώπη. Δεύτερη δημοσκόπηση — Τόμος 1).

Πηγή: Έρευνα για την εκπαίδευση των ενηλίκων 2016 για τα αριθμητικά στοιχεία σχετικά με τη συμμετοχή, οικονομικές εκτιμήσεις βάσει στοιχείων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2020), σύμφωνα με τις οποίες εκτιμούνται οι δαπάνες των ιδιωτών και των νοικοκυριών για την τυπική και τη μη τυπική μάθηση ([Adult Education Survey 2016](#)), οι δαπάνες για την κατάρτιση των εργαζομένων από εργοδότες του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα [[Continuing Vocational Training Survey 2016](#) (Έρευνα του 2016 για τη συνεχή επαγγελματική κατάρτιση)], οι δημόσιες επενδύσεις με βάση τις δαπάνες κατάρτισης στο πλαίσιο των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας ([Βάση δεδομένων για τις πολιτικές για την αγορά εργασίας](#))¹³⁵.

Απαιτείται ολοκληρωμένη οικονομική και μη οικονομική στήριξη για να δοθούν κίνητρα σε περισσότερους ενήλικες να συμμετάσχουν στη μάθηση. Υπάρχει ισχυρή συσχέτιση μεταξύ του ποσοστού του ΑΕΠ που επενδύεται στην εκπαίδευση των ενηλίκων και του ποσοστού συμμετοχής στην εκπαίδευση των ενηλίκων (βλ. γράφημα). Σύμφωνα με αντιπροσωπευτική έρευνα του Cedefop του 2020 το 89 % των ενηλίκων της ΕΕ συμφώνησε ότι η παροχή καλύτερων οικονομικών κινήτρων ή στήριξης θα ενθάρρυνε τη συμμετοχή στην κατάρτιση¹³⁶, ενώ παρόμοιο πόρισμα προέκυψε και από τη διαβούλευση του 2021 σχετικά με την πρωτοβουλία για τους ατομικούς λογαριασμούς μάθησης¹³⁷. Ωστόσο, υπήρξε και ένα ποσοστό 41 % το οποίο ανέφερε συγκρούσεις προγραμματισμού, όπως δυσκολίες στη λήψη άδειας εργασίας. Επιπλέον των φραγμών κόστους και χρόνου, άλλοι περιορισμοί περιλαμβάνουν την περιορισμένη επίγνωση των ιδίων αναγκών σε δεξιότητες και των προσφορών κατάρτισης, τις αβεβαιότητες ως προς την ποιότητα και την αναγνώριση ενός προγράμματος κατάρτισης, καθώς και την ανεπαρκή προσαρμογή των προσφορών κατάρτισης στις εξατομικευμένες ανάγκες¹³⁸. Ως εκ τούτου, για να αυξηθεί το ποσοστό συμμετοχής στην εκπαίδευση ενηλίκων απαιτείται μια ολοκληρωμένη προσέγγιση η οποία θα μπορεί να αντιμετωπίσει τα διάφορα εμπόδια με συνεκτικό τρόπο. Αυτό συνεπάγεται τον συνδυασμό χρηματοδοτικής στήριξης για άμεσες δαπάνες και άδεια κατάρτισης μετ' αποδοχών με υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, επισκόπηση των ευκαιριών κατάρτισης με διασφάλιση ποιότητας και πληροφορίες σχετικά με την επικύρωση και την πιστοποίηση των δεξιοτήτων.

¹³⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), [Workforce skills and innovation diffusion: trends and policy implications](#). Παράρτημα 8. Βλ. επίσης Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), [Adult Learning Statistical Synthesis Report](#): σ. 22-34.

¹³⁶ Cedefop (2020), [Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe. Second opinion survey — Volume 1 \(europa.eu\)](#), διάγραμμα 30.

¹³⁷ Βλ. την [έκθεση αρχικής](#) εκτίμησης των επιπτώσεων των ατομικών λογαριασμών μάθησης.

¹³⁸ Για περαιτέρω ανάλυση, βλ. την έρευνα του Cedefop (2020)· και ΟΟΣΑ (2021), [Skills Outlook — Learning for Life. Chapter 4: Promoting interest and participation in adult learning](#).

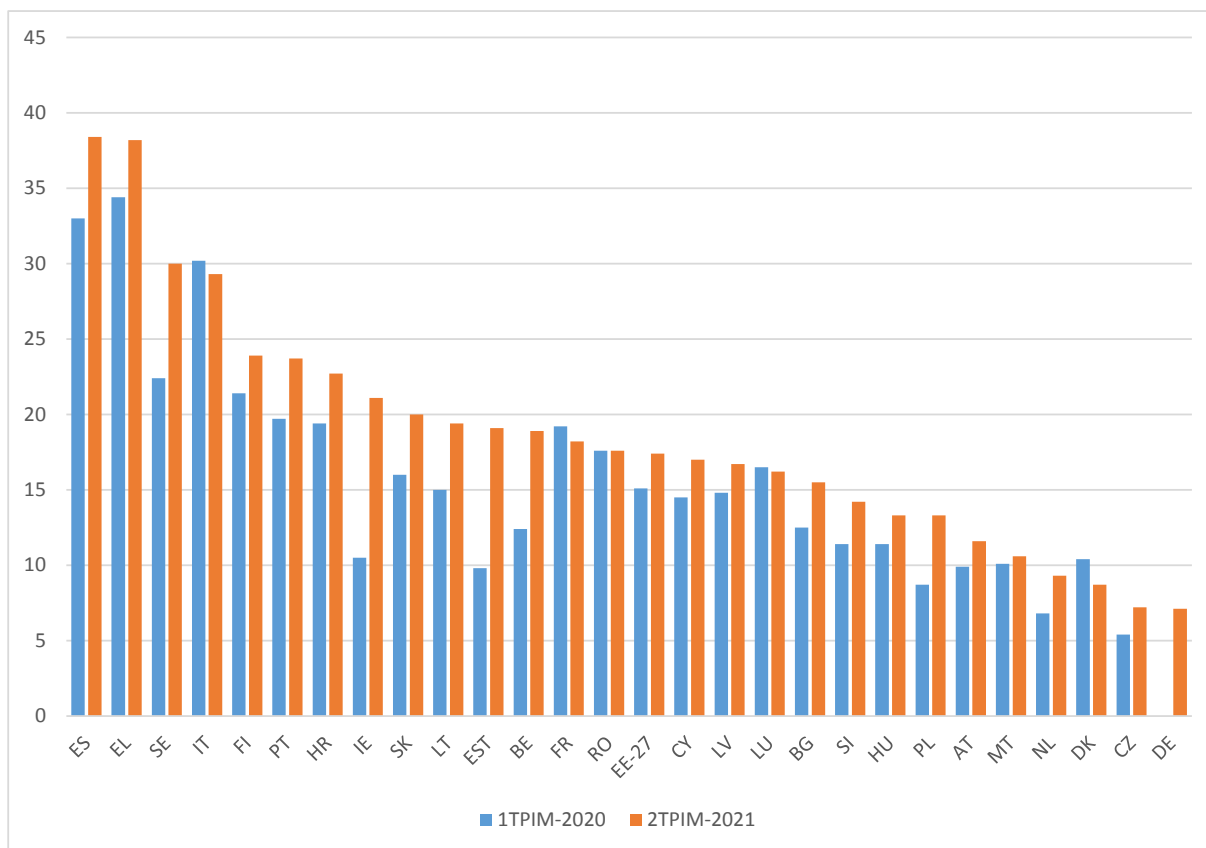
Τα κράτη μέλη έχουν θέσει σε εφαρμογή συστήματα που αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των διαφόρων εμποδίων. Στη **Φινλανδία**, το πρόσφατα μεταρρυθμισμένο επίδομα εκπαίδευσης ενηλίκων εξασφαλίζει την παροχή αναπλήρωσης εισοδήματος κατά τη διάρκεια περιόδων κατάρτισης και είναι ανοικτό στους αυτοαπασχολούμενους. Στην **Ιρλανδία**, τα μικρά διαπιστευτήρια για την πιστοποίηση περαιτέρω μάθησης είναι αποδεκτά στην αγορά εργασίας. Στη **Γαλλία** διατίθενται ατομικοί λογαριασμοί κατάρτισης («compte personnel de formation») για όλους τους εργαζόμενους ενήλικες ηλικίας 16 ετών και άνω. Τα άτομα μπορούν να δαπανήσουν τα συσσωρευμένα δικαιώματα κατάρτισής τους για κατάρτιση ή αξιολόγηση δεξιοτήτων από κατάλογο πιστοποιημένων ευκαιριών. Οι λογαριασμοί κατάρτισης συνδέονται με προσφορές επαγγελματικού προσανατολισμού και εκπαιδευτικής άδειας μετ' αποδοχών. **Οι Κάτω Χώρες** βρίσκονται επί του παρόντος στη διαδικασία αντικατάστασης της παρακράτησης φόρου εισοδήματος για δαπάνες κατάρτισης με ατομικό προϋπολογισμό μάθησης ύψους έως και 1 000 EUR («Stimulans ArbeidsmarktPositie» ή προϋπολογισμός STAP), ο οποίος θα ισχύει από το 2022. Σκοπός της μεταρρύθμισης αυτής είναι η διεύρυνση της πρόσβασης σε χρηματοδοτική στήριξη και η αύξηση της προβολής της, με την ενίσχυση ταυτόχρονα της διαφάνειας όσον αφορά τις προσφορές κατάρτισης μέσω καταλόγου πιστοποιημένων ευκαιριών κατάρτισης που είναι επιλέξιμες για χρηματοδότηση από τον προϋπολογισμό STAP.

Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 είχε ισχυρότερο αντίκτυπο στους νέους, ιδίως στους νέους που έπρεπε να εισέλθουν για πρώτη φορά στην αγορά εργασίας. Στην ΕΕ, το ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών) αυξήθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε 17,4 %, ποσοστό κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σχέση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020 και κατά 2,5 εκατοστιαίες μονάδες υψηλότερο σε σύγκριση με τα προ της πανδημίας επίπεδα (δεύτερο τρίμηνο του 2019). Το ποσοστό αυτό είναι σχεδόν τριπλάσιο από το ποσοστό ανεργίας του πληθυσμού ηλικίας 25-74 ετών, το οποίο ανήλθε το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε 6,2 %. Σε πολλά κράτη μέλη σημειώθηκε απότομη αύξηση της ανεργίας των νέων μεταξύ του δεύτερου τριμήνου του 2019 και του δεύτερου τριμήνου του 2021 (κατά 13 εκατοστιαίες μονάδες στην Κροατία, κατά 9,2 εκατοστιαίες μονάδες στη Λιθουανία, κατά 7,7 εκατοστιαίες μονάδες στη Σλοβενία και κατά 6,5 εκατοστιαίες μονάδες στη Σουηδία, διάγραμμα 2.2.9). Η ανεργία των νέων ήταν 30 % ή υψηλότερη σε ορισμένα κράτη μέλη (38,4 % στην Ισπανία, 38,2 % στην Ελλάδα, 30 % στη Σουηδία). Η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα δύσκολη για τους νέους που βρίσκονται σε μετάβαση από το εκπαιδευτικό σύστημα στην αγορά εργασίας. Το 2020 ο συνολικός αριθμός των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών που ξεκίνησαν πρόσφατα τη σταδιοδρομία τους μειώθηκε κατά μέσο όρο σε 6,5 εκατομμύρια ανά τρίμηνο, σε σύγκριση με περίπου 7,5 εκατομμύρια άτομα κατά μέσο όρο τα προηγούμενα έτη. Το 2020 τα ποσοστά αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης των νέων ηλικίας 15 έως 24 ετών ήταν επίσης υψηλά, με το 13,2 % εξ αυτών να εργάζονται με καθεστώς προσωρινής απασχόλησης επειδή δεν μπόρεσαν να βρουν μόνιμη θέση εργασίας (έναντι 6,3 % των εργαζομένων ηλικίας 25-64 ετών). Η αναλογία ήταν μεγαλύτερη από ένα προς τρία στην Ισπανία, την Πορτογαλία, την Ιταλία και την Κροατία¹³⁹. Τα στοιχεία σχετικά με την ανεργία των νέων και την απασχόληση αναδεικνύουν μια διαρθρωτική πρόκληση, η οποία απαιτεί την ανάληψη αποφασιστικής πολιτικής δράσης για την πρόληψη των κινδύνων αρνητικών μακροχρόνιων επιπτώσεων («scarring effect», φαινόμενο που αφήνει σημάδια) στις δεξιότητες και τις προοπτικές των νέων στην αγορά εργασίας.

¹³⁹ Πηγή: Eurostat (επιγραμματικός κωδικός δεδομένων: [lfsa_etgar1.1](#)).

Διάγραμμα 2.2.9: Τα ποσοστά ανεργίας των νέων αυξήθηκαν κατά τη διάρκεια της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19

Ποσοστό ανεργίας των νέων (ηλικίας 15-24 ετών), σύγκριση μεταξύ του πρώτου τριμήνου του 2020 και του δεύτερου τριμήνου του 2021

Σημείωση: Χαμηλή αξιοπιστία για το Βέλγιο, την Εσθονία, την Κροατία, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα και τη Σλοβενία το πρώτο τρίμηνο του 2020. Δεν υπάρχουν στοιχεία για τη Γερμανία το πρώτο τρίμηνο του 2020. Διακοπή στη χρονολογική σειρά για όλα τα κράτη μέλη κατά το πρώτο τρίμηνο του 2021. Χαμηλή αξιοπιστία για την Κροατία, τη Μάλτα και τη Σλοβενία το πρώτο τρίμηνο του 2021. Ο ορισμός διαφέρει για την Ισπανία και τη Γαλλία το δεύτερο τρίμηνο του 2021.

Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ [LFSQ URGAEED].

Οι κλυδωνισμοί λόγω της νόσου COVID-19 ανέτρεψαν την εξαετή πτωτική τάση του αριθμού των νέων που βρίσκονται εκτός απασχόλησης, εκπαίδευσης ή κατάρτισης (ΕΑΕΚ) Η μείωση του ποσοστού των ΕΑΕΚ ηλικίας 15-29 ετών από 12,6 % το 2019 σε 9 % το 2030 είναι ένας από τους συμπληρωματικούς στόχους της ΕΕ που πρότεινε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο σχέδιο δράσης της για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Λόγω της κρίσης, το ποσοστό των ΕΑΕΚ στην εν λόγω ηλικιακή ομάδα αυξήθηκε απότομα κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ 2019 και 2020 και ανήλθε στο 13,7 %. Πριν από την κρίση, τα κράτη μέλη είχαν σημειώσει σταθερή πρόοδο όσον αφορά τη μείωση των ποσοστών ΕΑΕΚ (από το υψηλό επίπεδο ρεκόρ του 16,1 % σε πρωτοφανές χαμηλό επίπεδο της τάξης του 12,6 % στην ΕΕ κατά την περίοδο μεταξύ 2013 και 2019)¹⁴⁰. Ο πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων (διάγραμμα 2.2.10) καταδεικνύει ότι τα ποσοστά ΕΑΕΚ

¹⁴⁰ Μετά την αναθεώρηση του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων, ο πρωταρχικός δείκτης ΕΑΕΚ μετρά πλέον τον πληθυσμό των ατόμων ηλικίας 15-29 ετών και όχι των ατόμων ηλικίας 15-24 ετών. Η ευρύτερη ηλικιακή ομάδα καταγράφει υψηλότερα ποσοστά ΕΑΕΚ, αλλά οι τάσεις παραμένουν σε μεγάλο βαθμό συγκρίσιμες.

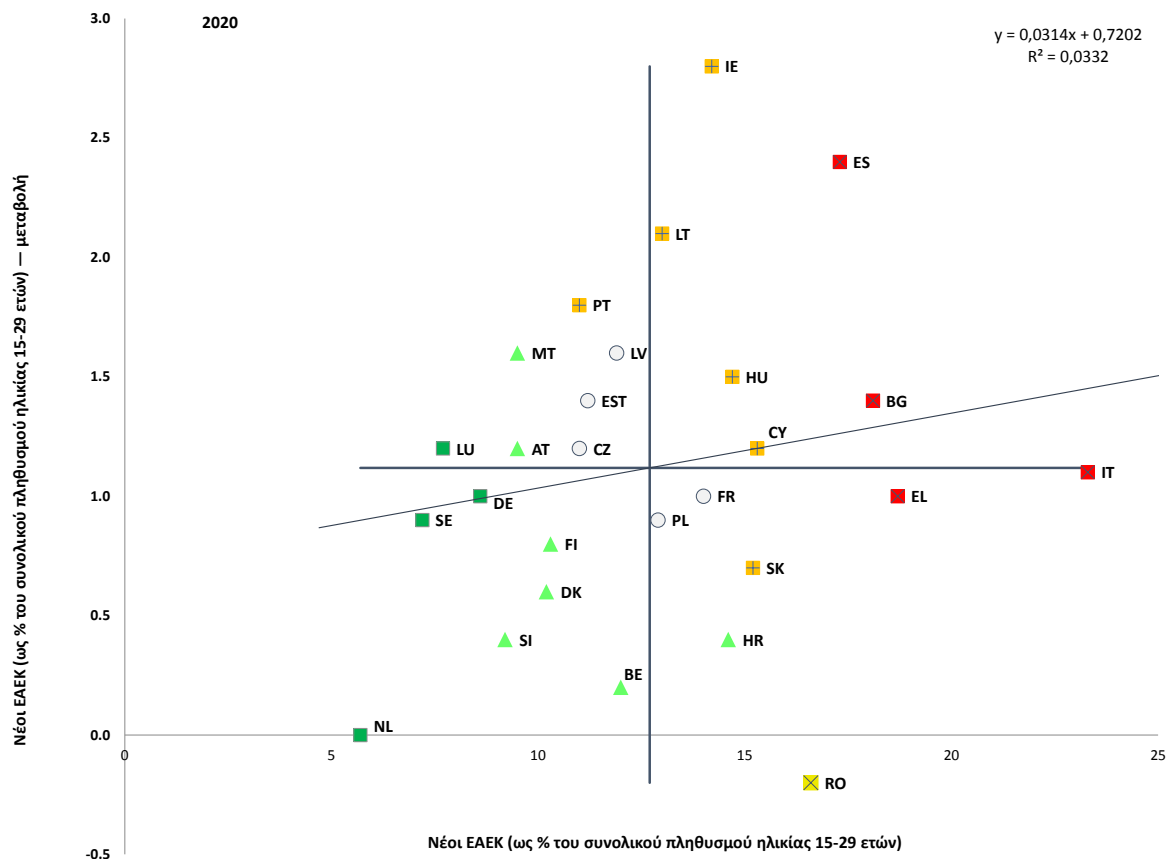
αυξήθηκαν μεταξύ του 2019 και του 2020 σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από δύο (Ρουμανία, με μείωση κατά 0,2 εκατοστιαίες μονάδες· Κάτω Χώρες, χωρίς μεταβολή). Τέσσερις χώρες βρίσκονται σε «κρίσιμες καταστάσεις» στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων, με ήδη υψηλά ποσοστά ΕΑΕΚ και αύξηση κατά 1 εκατοστιαία μονάδα ή ακόμη μεγαλύτερη από το 2019 (Ισπανία, Βουλγαρία, Ιταλία, Ελλάδα). Τέσσερα κράτη μέλη κατέγραψαν πολύ υψηλότερη από τον μέσο όρο αύξηση, τουλάχιστον κατά 1,8 εκατοστιαίες μονάδες (Ιρλανδία, Ισπανία, Λιθουανία και Πορτογαλία), αν και για την Πορτογαλία (11 %) και τη Λιθουανία (13 %) το ποσοστό ΕΑΕΚ παρέμεινε κάτω από τον σταθμισμένο μέσο όρο της ΕΕ¹⁴¹. Η πλειονότητα των κρατών μελών καταγράφουν περιφερειακές διαφορές στα ποσοστά ΕΑΕΚ, οι οποίες είναι σε ορισμένες περιπτώσεις σημαντικές (βλ. παράρτημα 3). Οι ενισχυμένες εγγυήσεις για τη νεολαία ενδυναμώνουν τις δράσεις για την καταπολέμηση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, με την παροχή ευκαιριών μαθητείας και πρακτικής άσκησης και την εξασφάλιση στήριξης από τις υπηρεσίες απασχόλησης, ιδίως όσον αφορά την παροχή συμβουλών, κατευθύνσεων και καθοδήγησης¹⁴².

¹⁴¹ Το ποσοστό ΕΑΕΚ της Λιθουανίας ήταν πάνω από τον μη σταθμισμένο μέσο όρο της ΕΕ, ο οποίος μετράται για τον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων.

¹⁴² [Σύσταση του Συμβουλίου](#), της 30ής Οκτωβρίου 2020, για «μια γέφυρα προς την απασχόληση — ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία» και για την κατάργηση της σύστασης του Συμβουλίου, της 22ας Απριλίου 2013, για τη θέσπιση εγγυήσεων για τη νεολαία, 2020/C 372/01.

Διάγραμμα 2.2.10: Τα ποσοστά ΕΑΕΚ έχουν αυξηθεί σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από δύο και προκαλούν ανησυχία σε αρκετές χώρες

Ποσοστό ΕΑΕΚ (άτομα ηλικίας 15-29 ετών) (ως % και μεταβολή μεταξύ του 2019 και του 2020, πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

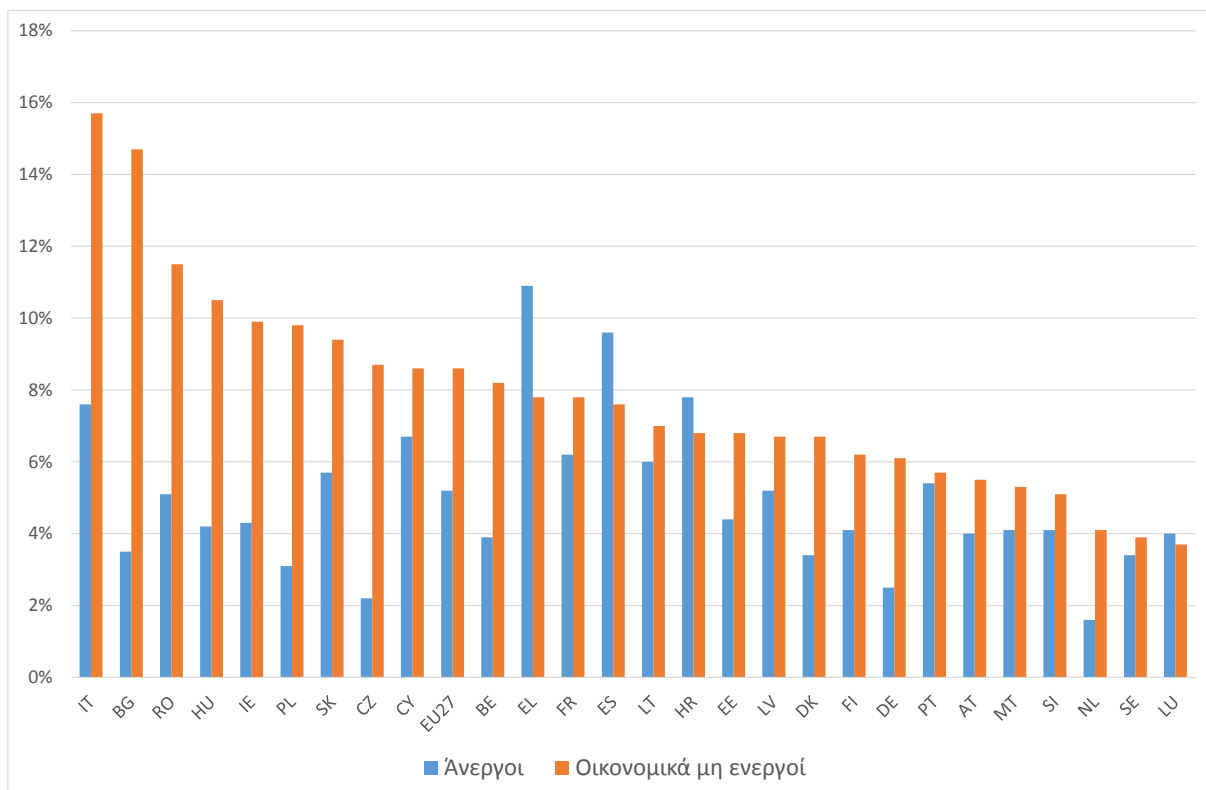
Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Πηγή: Eurostat [edat_lfse 35].

Οι μεταβολές στο ποσοστό ΕΑΕΚ κατά τη διάρκεια της οικονομικής ύφεσης οφείλονταν σε αυξήσεις τόσο της ανεργίας όσο και της οικονομικής αδράνειας. Κατά την περίοδο μεταξύ του 2019 και του 2020, το ποσοστό των οικονομικά μη ενεργών ΕΑΕΚ αυξήθηκε κατά 0,8 εκατοστιαίες μονάδες (από 7,8 % σε 8,6 %) και το ποσοστό των άνεργων ΕΑΕΚ κατά 0,4 εκατοστιαίες μονάδες (από 4,8 % σε 5,2 %). Το 2020 το ποσοστό των οικονομικά μη ενεργών ΕΑΕΚ ήταν ιδιαίτερα υψηλό στην Ιταλία (15,7 %), τη Βουλγαρία (14,7 %), τη Ρουμανία (11,5 %) και την Ουγγαρία (10,5 %) (διάγραμμα 2.2.11). Το ποσοστό των οικονομικά μη ενεργών ΕΑΕΚ ήταν σχετικά χαμηλό στο Λουξεμβούργο (3,7 %), τη Σουηδία (3,9 %) και τις Κάτω Χώρες (4,1 %). Μεταξύ των γυναικών, το ποσοστό των οικονομικά μη ενεργών ΕΑΕΚ είναι πολύ μεγαλύτερο από το ποσοστό των ανέργων (10,8 % έναντι 4,6 %), ενώ τα δύο ποσοστά βρίσκονται σχεδόν στο ίδιο επίπεδο για τους άνδρες. Όσον αφορά τις γυναίκες ΕΑΕΚ, οι ευθύνες φροντίδας είναι πέντε φορές συχνότερα λόγος οικονομικής

αδράνειας σε σύγκριση με τους άνδρες¹⁴³. Η πρόκληση της στήριξης των οικονομικά μη ενεργών ατόμων ΕΑΕΚ περιπλέκεται λόγω της ποικιλομορφίας της προσωπικής τους κατάστασης¹⁴⁴. Μπορεί, για παράδειγμα, να τελούν υπό καθεστώς προσωρινής διαθεσιμότητας, να περιμένουν να τα ανακαλέσουν στην εργασία τους, να έχουν αποθαρρυνθεί από την αναζήτηση εργασίας, να φροντίζουν κάποιο μέλος της οικογένειας, να πάσχουν από προβλήματα υγείας ή να έχουν κάποια αναπηρία. Όλες αυτές οι καταστάσεις απαιτούν διαφορετικές εξατομικευμένες παρεμβάσεις πολιτικής.

Διάγραμμα 2.2.11: Η πλειονότητα των ΕΑΕΚ στις χώρες της ΕΕ είναι οικονομικά μη ενεργά άτομα, αλλά το ποσοστό διαφοροποιείται σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών
Ποσοστό οικονομικά μη ενεργών και άνεργων ΕΑΕΚ (ηλικίας 15-29 ετών) στα κράτη μέλη της ΕΕ (ως %, 2020)

Σημείωση: Οι χώρες κατατάσσονται με βάση το φθίνον ποσοστό των οικονομικά μη ενεργών ΕΑΕΚ. DE: Διακοπή στη χρονολογική σειρά, προσωρινά.
Πηγή: Eurostat, ΕΕΔ [edat_lfse_20].

Συνολικά, το 2020 το ποσοστό ΕΑΕΚ ήταν υψηλότερο μεταξύ των νέων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ, με τις γυναίκες να βρίσκονται σε ιδιαίτερα κρίσιμη κατάσταση. Στην ΕΕ, το ποσοστό των νέων ΕΑΕΚ που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ (ηλικίας 15-29 ετών) ανήλθε το 2020 κατά μέσο όρο σε 24,6 %, σε σύγκριση με το αντίστοιχο ποσοστό μεταξύ των γηγενών που ήταν 12,7 %¹⁴⁵. Έξι χώρες σημείωσαν ετήσια αύξηση των ποσοστών ΕΑΕΚ που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ κατά περισσότερες από 3 εκατοστιαίες μονάδες (Ισπανία, Ιταλία,

¹⁴³ Έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής που συνοδεύει την ανακοίνωση σχετικά με τις εγγυήσεις για τη νεολαία [SWD(2020) 124 final].

¹⁴⁴ Μια επιλογή αναλύσεων είναι διαθέσιμη στην ακόλουθη διεύθυνση: <https://www.eurofound.europa.eu/el/topic/neets>.

¹⁴⁵ Όλα τα στοιχεία της παρούσας παραγράφου προέρχονται από τη Eurostat [edat_lfse_28].

Αυστρία, Λουξεμβούργο, Ιρλανδία και Φινλανδία), ενώ η Σλοβενία και η Μάλτα κατέγραψαν σημαντικές βελτιώσεις (-6,6 εκατοστιαίες μονάδες και -3,9 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα). Σε επίπεδο ΕΕ, το 2020 το ποσοστό ΕΑΕΚ ήταν υψηλότερο μεταξύ των γυναικών απ' ό,τι μεταξύ των ανδρών (κατά 2,9 εκατοστιαίες μονάδες). Σε σύγκριση με την αντίστοιχη ομάδα γηγενών γυναικών, οι γυναίκες που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ κατέγραψαν μέσο ποσοστό ΕΑΕΚ 31,3 %, το οποίο αντιστοιχεί σε χάσμα 17,5 εκατοστιαίων μονάδων. Σε επίπεδο χωρών, οι γυναίκες που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ κατέγραψαν σημαντικό χάσμα ΕΑΕΚ, άνω των 20 εκατοστιαίων μονάδων, σε σύγκριση με την αντίστοιχη ομάδα γηγενών γυναικών στην Ελλάδα, την Ιταλία, το Βέλγιο, την Αυστρία, τη Γερμανία και τη Γαλλία. Στο Βέλγιο, τη Γερμανία, το Λουξεμβούργο, τη Σλοβενία και την Αυστρία, το ποσοστό ΕΑΕΚ για τις γυναίκες που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ ήταν τουλάχιστον τριπλάσιο.

Οι δημογραφικές αλλαγές συνεπάγονται προσαρμογές στη σύνθεση του εργατικού δυναμικού, με αυξανόμενα ποσοστά απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας. Το 2010 24,3 εκατομμύρια εργαζόμενοι στην ΕΕ ήταν ηλικίας 55-64 ετών, έναντι 143,4 εκατομμυρίων ηλικίας 25-54 ετών. Μετά την παρέλευση μιας δεκαετίας, το 2020, ο αριθμός των εργαζομένων ηλικίας 25-54 ετών είχε μειωθεί κατά 1,7 εκατομμύρια, ενώ ο αριθμός των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας είχε αυξηθεί κατά 11,5 εκατομμύρια. Το ποσοστό απασχόλησης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας αυξήθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας, από 59,1 % το 2019 σε 59,6 % το 2020. Η αύξηση αυτή παρουσιάζεται στο τέλος μιας δεκαετίας βελτιώσεων (από 44,7 % το 2010). Η αύξηση αυτή είναι μεγαλύτερη μεταξύ των γυναικών, από 37 % το 2010 σε 53,4 % το 2020, ποσοστό που μειώνει το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων για τη συγκεκριμένη ηλικιακή ομάδα περίπου κατά 3 εκατοστιαίες μονάδες. Εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, αν και ορισμένες χώρες με χαμηλά ποσοστά απασχόλησης το 2010, όπως η Μάλτα, η Ιταλία, η Πολωνία και ιδίως η Ουγγαρία, παρουσίασαν σημαντικές βελτιώσεις. Από την άλλη πλευρά, οι δεδουλευμένες ώρες εργασίας των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας μειώθηκαν περισσότερο κατά τη διάρκεια της πανδημίας¹⁴⁶.

Η μείωση των ποσοστών απασχόλησης ήταν εμφανέστερη για τους άνδρες απ' ό,τι για τις γυναίκες, γεγονός που αιτιολογεί την ελαφρά μείωση του ευρέος, παρ' όλα αυτά, χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων. Μεταξύ του 2019 και του 2020 το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών (ηλικίας 20-64 ετών) συρρικνώθηκε κατά μέσο όρο στην ΕΕ κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες¹⁴⁷ και ανήλθε το 2020 σε 66,7 %. Λόγω της ελαφρώς μεγαλύτερης μείωσης των ποσοστών απασχόλησης των ανδρών (0,9 εκατοστιαίες μονάδες), ο πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων σχετικά με το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων παρουσίασε ελαφρά βελτίωση (από 11,5 % σε 11,1 %). Ωστόσο, το χάσμα εξακολουθεί να είναι σημαντικό, με ευρεία διαφοροποίηση μεταξύ των χωρών. Το χαμηλότερο χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων το 2020 καταγράφηκε στη Λιθουανία (1,7 εκατοστιαίες μονάδες), τη Φινλανδία (2,9 εκατοστιαίες μονάδες), τη Λετονία (3,8 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Σουηδία (4,9 εκατοστιαίες μονάδες), οι οποίες κατατάσσονται όλες στην κατηγορία «βέλτιστη επίδοση» (διάγραμμα 2.2.12). Στο άλλο άκρο του φάσματος βρίσκονται η Ιταλία (19,9 εκατοστιαίες μονάδες), η Ρουμανία

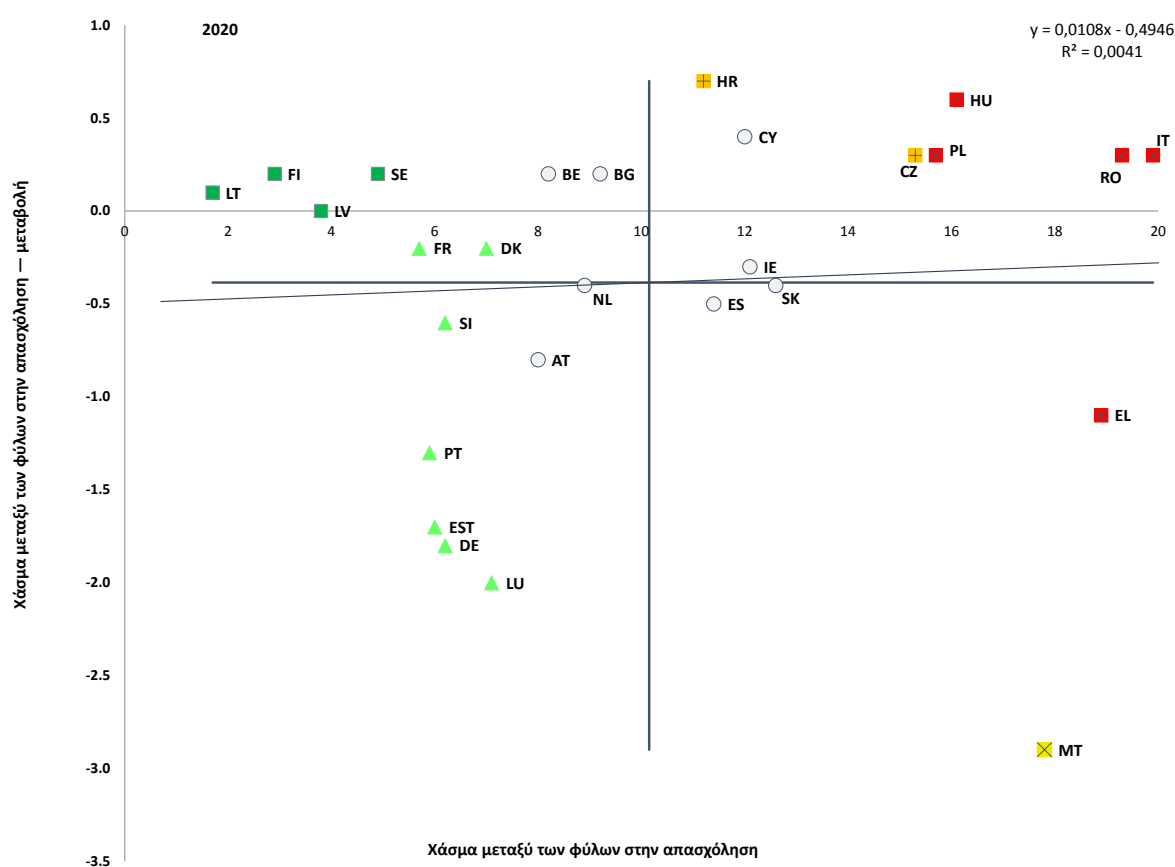
¹⁴⁶ Συγκεντρωτικά στοιχεία των δύο πρώτων γύρων LWC κατά την υποβολή της ερώτησης: άνοιξη και καλοκαίρι του 2020.

¹⁴⁷ Η Μάλτα, η Ελλάδα, η Πολωνία, το Λουξεμβούργο και η Γερμανία κατέγραψαν αύξηση, ενώ στις Κάτω Χώρες η απασχόληση παρέμεινε σταθερή.

(19,3 εκατοστιαίες μονάδες), η Ελλάδα (18,9 εκατοστιαίες μονάδες), η Ουγγαρία (16,1 εκατοστιαίες μονάδες) και η Πολωνία (15,7 εκατοστιαίες μονάδες), οι οποίες αξιολογούνται ως «κρίσιμες καταστάσεις» στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων. Αρκετές χώρες καταγράφουν ευρείες περιφερειακές διακυμάνσεις όσον αφορά το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (βλ. παράρτημα 3). Παρά την ελαφρά βελτίωση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων, η ΕΕ-27 δεν έχει σημειώσει σύγκλιση για δεύτερο συνεχόμενο έτος, δεδομένου ότι πολλά κράτη μέλη με υψηλά χάσματα απασχόλησης μεταξύ των φύλων κατέγραψαν επιδείνωση το 2020.

Διάγραμμα 2.2.12: Το χάσμα απασχόληση μεταξύ των φύλων εξακολουθεί να είναι μεγάλο, με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (άτομα ηλικίας 20-64 ετών) (ως % και ετήσια μεταβολή 2019-2020, πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Πηγή: Eurostat, [tesem060].

Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων είναι ευρύτερο όταν λαμβάνεται υπόψη η απασχόληση σε ισοδύναμα πλήρους απασχόλησης (ΠΠΑ). Το 2020 το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων σε ΠΠΑ για τα άτομα ηλικίας 20-64 ετών¹⁴⁸ σημείωσε ελαφρά μείωση σε

¹⁴⁸ Το ποσοστό απασχόλησης σε ΠΠΑ συγκρίνει τις διαφορές μεταξύ των ομάδων ως προς τον μέσο όρο των δεδουλευμένων ωρών εργασίας. Το ποσοστό απασχόλησης σε ΠΠΑ υπολογίζεται με τη διαίρεση του συνολικού αριθμού των δεδουλευμένων ωρών εργασίας στην οικονομία (πρώτη εργασία, δεύτερη εργασία κ.λπ.) διά τον

σύγκριση με το 2019 (κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες) και ανήλθε σε 17,1 %. Η μεταβολή αυτή αντικατοπτρίζει σε μεγάλο βαθμό το γεγονός ότι οι γυναίκες εργάζονταν συχνότερα με καθεστώς μερικής απασχόλησης (29,1 % των εργαζόμενων γυναικών σε σύγκριση με το 7,8 % των ανδρών το 2020). Αυτή η μείωση του χάσματος απασχόλησης σε ΠΠΑ ήταν ελαφρώς μικρότερη απ' ό,τι για την απασχόληση γενικότερα, εν μέρει και λόγω της μεγαλύτερης μείωσης των δεδουλευμένων ωρών εργασίας μεταξύ των εργαζόμενων γυναικών κατά τη διάρκεια της κρίσης. Το 2020 τα μικρότερα χάσματα ΠΠΑ μεταξύ των φύλων παρατηρήθηκαν στη Λιθουανία, τη Φινλανδία και τη Λετονία, ενώ τα μεγαλύτερα διαπιστώθηκαν στη Μάλτα (21,8 εκατοστιαίες μονάδες), τις Κάτω Χώρες (23 εκατοστιαίες μονάδες) και την Ιταλία (24,5 εκατοστιαίες μονάδες). Οι εξελίξεις αυτές οφείλονται στις διαφορές που υπάρχουν στην εκπροσώπηση γυναικών και ανδρών σε τομείς και επαγγέλματα που επλήγησαν από την κρίση¹⁴⁹, σε διαφορές μεταξύ των φύλων όσον αφορά τη χρήση της τηλεργασίας, καθώς και στις συνέπειες των αιφνίδιων αυξήσεων της μη αμειβόμενης εργασίας φροντίδας (οι οποίες δυσχέραναν συχνά ιδιαίτερες τις προσπάθειες των γυναικών να εξισορροπήσουν την εργασία με τις ευθύνες φροντίδας).

Ενώ η μείωση της απασχόλησης κατά τη διάρκεια της κρίσης ήταν ελαφρώς πιο έντονη για τους άνδρες, η μείωση των συνολικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας ήταν εντονότερη για τις γυναίκες¹⁵⁰. Το ποσοστό των γυναικών και των ανδρών που εργάζονται σε επαγγέλματα στα οποία ήταν δυνατόν να αποφευχθεί η απώλεια απασχόλησης παρουσιάζει συχνά διαφοροποιήσεις, γεγονός που αιτιολογεί τις διαφορές μεταξύ των φύλων που παρατηρούνται ως προς τις απώλειες θέσεων απασχόλησης και τη μείωση του ωραρίου εργασίας¹⁵¹. Μεταξύ του τέταρτου τριμήνου του 2019 και του τέταρτου τριμήνου του 2020, οι συνολικές δεδουλευμένες ώρες στην κύρια εργασία μειώθηκαν κατά μέσο όρο στην ΕΕ κατά 6,1 μονάδες για τις γυναίκες, έναντι μείωσης κατά 4,3 μονάδες για τους άνδρες. Οι γυναίκες κατέγραψαν μειώσεις στις δεδουλευμένες ώρες εργασίας σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από δύο (Μάλτα και Λουξεμβούργο), αν και η έκταση των μειώσεων αυτών διέφερε σημαντικά μεταξύ των χωρών (διάγραμμα 2.2.13). Στην Αυστρία, την Ελλάδα, την Ιρλανδία και την Ιταλία, οι γυναίκες σημείωσαν πτώση άνω των 8 μονάδων στον δείκτη των συνολικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας. Από το τέλος του 2020 το σύνολο των δεδουλευμένων ωρών εργασίας έχει παρουσιάσει ελαφρά ανάκαμψη τόσο για τις γυναίκες όσο και για τους άνδρες στην ΕΕ, αν και τα προ κρίσης επίπεδα δεν έχουν επιτευχθεί ακόμη κατά το δεύτερο τρίμηνο του 2021.

μέσο αριθμό ωρών πλήρους απασχόλησης (περίπου 40) και διά τον αριθμό των ατόμων ηλικίας 20-64 ετών. Πηγή: Κοινό πλαίσιο αξιολόγησης (ΚΠΑ), υπολογισμός βάσει στοιχείων της Eurostat.

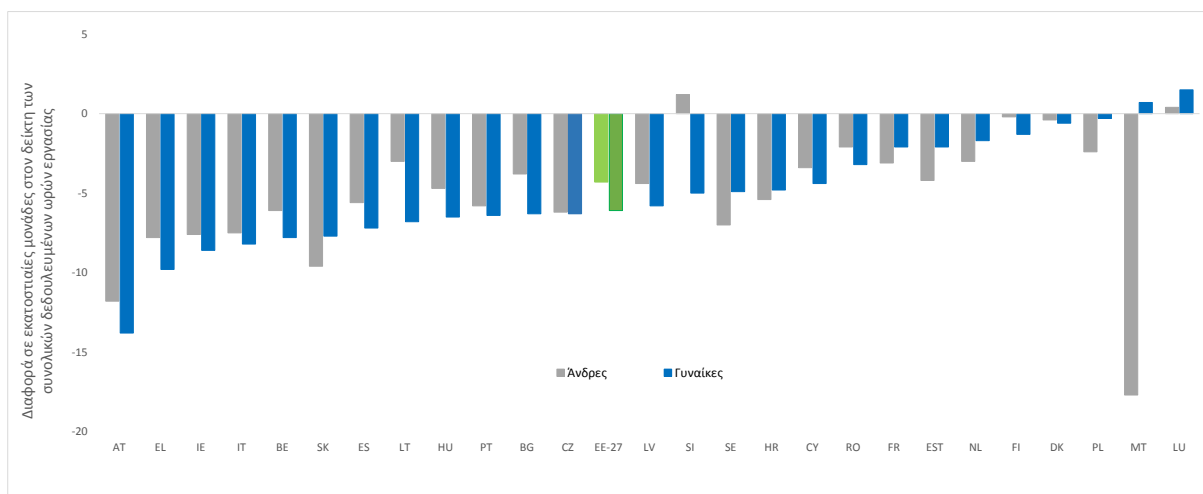
¹⁴⁹ A study by the European Institute on Gender Equality (EIGE) explores all this ("[Gender equality and the socio-economic impact of the COVID-19 pandemic](#)"). Η μελέτη εκπονήθηκε κατόπιν αιτήματος της πορτογαλικής Προεδρίας και επικεντρώνεται στις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας από τη σκοπιά του φύλου.

¹⁵⁰ Πρόκειται για το σύνολο των πραγματικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας όλων των μισθωτών και των αυτοαπασχολούμενων στην κύρια επαγγελματική τους δραστηριότητα κατά τη διάρκεια των σχετικών τριμήνων.

¹⁵¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), Employment and social developments in Europe 2021.

Διάγραμμα 2.2.13: Παρατηρείται ευρεία διαφοροποίηση μεταξύ των χωρών όσον αφορά τη μείωση των δεδουλευμένων ωρών εργασίας ανά φύλο

Μεταβολή του δείκτη των συνολικών πραγματικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας ανά φύλο (ως %, μεταβολή μεταξύ του τέταρτου τριμήνου του 2019 και του 2020).

Σημείωση: Δείκτης των συνολικών πραγματικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας στην κύρια θέση απασχόλησης όπου η τιμή αναφοράς (100) είναι το έτος 2006 (ετήσιος μέσος όρος). Ο δείκτης δηλώνει τη μεταβολή των συνολικών πραγματικών δεδουλευμένων ωρών εργασίας κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο του έτους σε σύγκριση με τις πραγματικές ώρες εργασίας το 2006. Η τιμή του δείκτη επηρεάζεται από τον αριθμό των εργαζομένων κατά το εξεταζόμενο τρίμηνο του έτους, καθώς και από τον αριθμό των δεδουλευμένων ωρών εργασίας καθενός από τους εν λόγω εργαζομένους· βασίζεται σε στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη Γερμανία.

Πηγή: Eurostat, ([lfsi_ahw_q](#)).

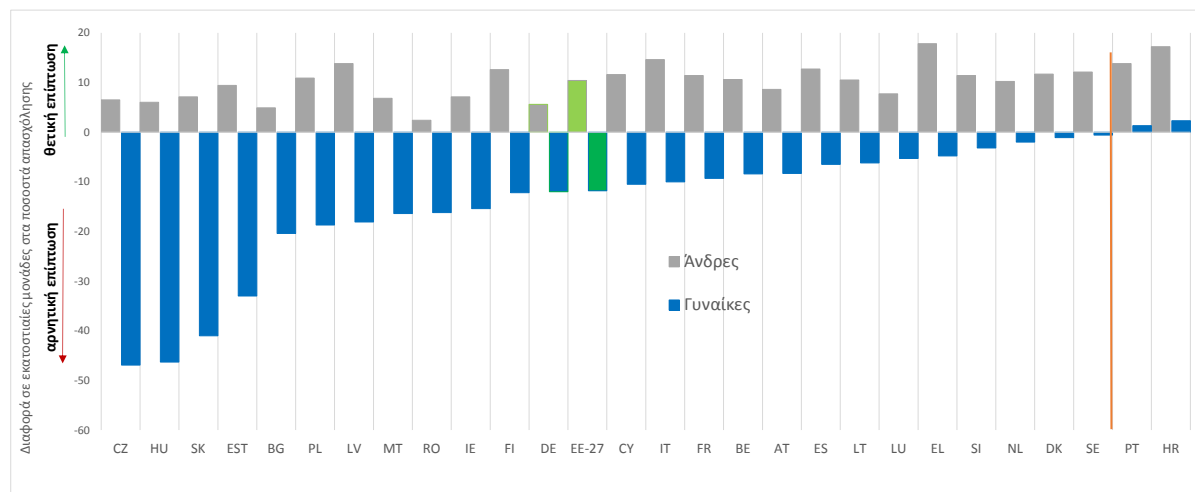
Ο αντίκτυπος της ιδιότητας του γονέα στην απασχόληση είναι μεγαλύτερος για τις γυναίκες απ' ό,τι για τους άνδρες. Σε όλα τα κράτη μέλη, το ποσοστό απασχόλησης το 2020 για τους άνδρες ηλικίας 25-49 ετών με ένα τουλάχιστον παιδί κάτω των έξι ετών ήταν υψηλότερο από το ποσοστό της αντίστοιχης ομάδας ανδρών χωρίς μικρά παιδιά (κατά 10,4 εκατοστιαίες μονάδες). Ο ίδιος αντίκτυπος ήταν αρνητικός για τις γυναίκες (κατά 11,8 εκατοστιαίες μονάδες σε επίπεδο ΕΕ) σε όλα τα κράτη μέλη εκτός από δύο (Πορτογαλία και Κροατία), με αποτέλεσμα το μέσο χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων στην ΕΕ για τα άτομα με τουλάχιστον ένα μικρό παιδί να ανέρχεται σε 32,2 εκατοστιαίες μονάδες (διάγραμμα 2.2.14). Στην Τσεχία, την Ουγγαρία και τη Σλοβακία ο αρνητικός αντίκτυπος της ιδιότητας του γονέα για τις γυναίκες αυτής της ομάδας είναι ιδιαίτερα υψηλός (πάνω από 40 εκατοστιαίες μονάδες)¹⁵². Το αποτέλεσμα αυτό μπορεί να συνδέεται εν μέρει με την κατανομή των ευθυνών παιδικής φροντίδας: πάνω από το 85 % των μητέρων φρόντιζαν παιδιά σε καθημερινή βάση σε σύγκριση με αντίστοιχο ποσοστό κάτω του 65 % για τους άνδρες το 2016 (τελευταία διαθέσιμα στοιχεία)¹⁵³. Το μορφωτικό επίπεδο συνδέεται στενά με τον αντίκτυπο της μητρότητας στην εργασία: το 2020 το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών χαμηλής ειδίκευσης με ένα τουλάχιστον παιδί κάτω των έξι ετών ανήλθε σε 35,3 %, σε αντίθεση με το 61,9 % των γυναικών με πτυχίο ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης και το 79,5 % των γυναικών με πτυχίο τριτοβάθμιας εκπαίδευσης.

¹⁵² Το ζήτημα αυτό εξετάστηκε αναλυτικά στο έγγραφο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Employment and Social Developments in Europe, Annual Review 2019» (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη, ετήσια ανασκόπηση 2019), σ. 130.

¹⁵³ Σύμφωνα με στοιχεία από τη βάση στατιστικών δεδομένων του EIGE για τα φύλα.

Διάγραμμα 2.2.14: Μόνο σε δύο χώρες της ΕΕ οι γυναίκες με μικρά παιδιά παρουσιάζουν υψηλότερα ποσοστά απασχόλησης από τις γυναίκες χωρίς παιδιά

Αντίκτυπος της ιδιότητας του γονέα στην απασχόληση ανδρών και γυναικών (ηλικίας 25-49 ετών) το 2020

Σημείωση: Ο αντίκτυπος της ιδιότητας του γονέα στην απασχόληση είναι η διαφορά, σε εκατοστιαίες μονάδες, του ποσοστού απασχόλησης των μητέρων (πατέρων) με ένα τουλάχιστον ένα παιδί ηλικίας κάτω των έξι ετών και των γυναικών (ανδρών) χωρίς παιδιά.

Πηγή: Eurostat, [[lfst_hheredch](#)].

Η εξισορρόπηση των εργασιακών και γονικών υποχρεώσεων κατέστη σχετικά δυσκολότερη για τις γυναίκες κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19. Τα πρώιμα δεδομένα που συλλέχθηκαν σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής των πατέρων και των μητέρων κατά τη διάρκεια της πανδημίας καταδεικνύουν ότι οι γυναίκες αντιμετώπιζαν πιθανώς περισσότερες δυσκολίες όσον αφορά τον συνδυασμό επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής. Για παράδειγμα, την άνοιξη του 2020 το 20 % των εργαζόμενων μητέρων, έναντι του 13 % των εργαζόμενων πατέρων, ανέφεραν ότι δυσκολεύονταν να συγκεντρωθούν στην εργασία τους λόγω οικογενειακών ευθυνών, είτε σε μόνιμη βάση είτε επί το πλείστον. Αντιθέτως, το ποσοστό αυτό ανερχόταν μόλις στο 4 % των εργαζόμενων μητέρων και στο 3 % των εργαζόμενων πατέρων το 2015¹⁵⁴. Σε ορισμένα κράτη μέλη (Βέλγιο, Γερμανία, Κάτω Χώρες, Λουξεμβούργο, Γαλλία, Εσθονία), πάνω από το ένα πέμπτο των εργαζόμενων γονέων ανέφεραν προβλήματα σχετικά με το θέμα αυτό. Η κατάσταση βελτιώθηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας, ωστόσο οι γυναίκες εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν μεγαλύτερες δυσκολίες.

Η απασχόληση των γυναικών επηρεάζεται ιδιαίτερα από την πρόσβαση σε ποιοτική και οικονομικά προσιτή προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα. Σύμφωνα με τον πρωταρχικό δείκτη του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων για την παιδική φροντίδα, το 2019 η συμμετοχή των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών στην τυπική προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (ΠΕΦ) εκτιμάται ότι ανήλθε σε 35,3 % σε επίπεδο ΕΕ-27¹⁵⁵ και, ως εκ τούτου, υπερβαίνει τον στόχο της Βαρκελώνης του 33 %. Ωστόσο, εξακολουθούν να υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, δεδομένου ότι 16 από αυτά δεν έχουν επιτύχει ακόμη

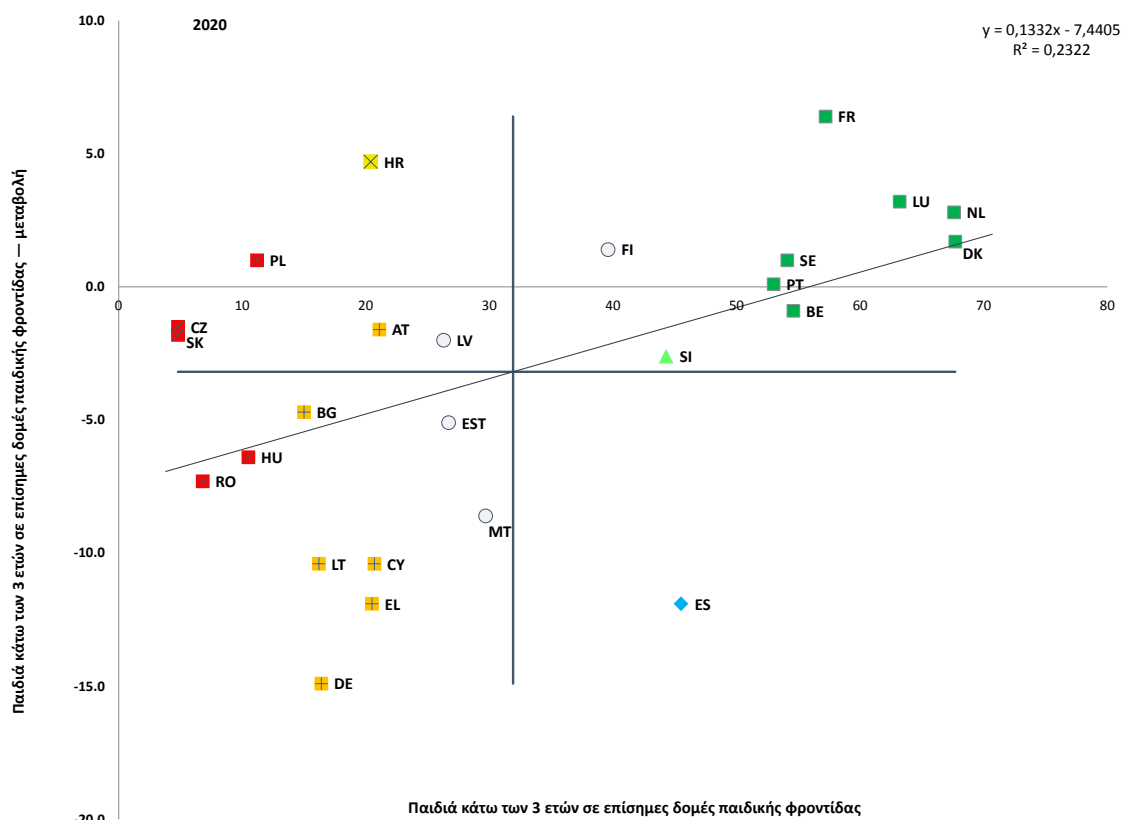
¹⁵⁴ Τα στοιχεία του 2020 προέρχονται από τους γύρους 1, 2 και 3 της ηλεκτρονικής έρευνας του Eurofound με τίτλο «Διαβίωση, εργασία και COVID-19» (ΕΕ-27), ενώ τα στοιχεία του 2015 προέρχονται από την ευρωπαϊκή έρευνα του Eurofound για τις συνθήκες εργασίας (ΕΕ-27).

¹⁵⁵ Πρόκειται για τα τελευταία διαθέσιμα στοιχεία για τον μέσο όρο της ΕΕ-27.

τον στόχο. Για πέντε κράτη μέλη —Τσεχία, Ουγγαρία, Σλοβακία, Πολωνία και Ρουμανία— η ανάλυση του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων καταγράφει «κρίσιμη» κατάσταση¹⁵⁶ (διάγραμμα 2.2.15). Στο άλλο άκρο του φάσματος, στη Δανία, τις Κάτω Χώρες και το Λουξεμβούργο, πάνω από το 60 % των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών είναι εγγεγραμμένα σε ΠΕΦ. Στις Κάτω Χώρες, ωστόσο, η εβδομαδιαία φοίτηση για την πλειονότητα των παιδιών αυτών είναι διάρκειας κάτω των 30 ωρών. Για τη μείωση του χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων, είναι απολύτως αναγκαίο να διασφαλιστεί ότι η επίσημη παροχή παιδικής φροντίδας είναι συμβατή με την πλήρη απασχόληση. Με τον τρόπο αυτόν, ο ένας γονέας, συνήθως η μητέρα, υποχρεούται να εργάζεται με καθεστώς μερικής απασχόλησης, με αρνητικές συνέπειες στα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας, καθώς και στην επάρκεια των αποδοχών και των συντάξεων. Οι κατάλληλες πολιτικές για την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, όπως οι ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας ή οι οικογενειακές άδειες, διαδραματίζουν επίσης σημαντικό ρόλο στον περιορισμό των εμποδίων για τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας των ατόμων με ευθύνες παροχής φροντίδας. Εάν αξιοποιηθούν με ισόρροπο τρόπο από τις γυναίκες και τους άνδρες, μπορούν επίσης να συμβάλουν στον περιορισμό των χάσματος απασχόλησης μεταξύ των φύλων.

Διάγραμμα 2.2.15: Εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη συμμετοχή σε υπηρεσίες παιδικής φροντίδας

Παιδιά κάτω των 3 ετών σε επίσημες δομές παιδικής φροντίδας και ετήσια μεταβολή (ως %, 2020 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2019, πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

¹⁵⁶ Σύμφωνα με στοιχεία του 2018 (κατά τον χρόνο σύνταξης της παρούσας πρότασης δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για το 2019), ιδιαίτερα χαμηλό ποσοστό συμμετοχής (1,4 %) παρατηρείται και στη Σλοβακία.

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Πηγή: Eurostat, [tepsr_sp210].

Καθώς ο πληθυσμός της ΕΕ γηράσκει, οι έντονες ανισότητες μεταξύ των φύλων όσον αφορά τις ευθύνες φροντίδας είναι πιθανό να επισύρουν εντονότερες συνέπειες στον τομέα της απασχόλησης και τον κοινωνικό τομέα. Το 2020 περίπου 5,7 εκατομμύρια γυναίκες στην ΕΕ, ηλικίας 15-64 ετών, ήταν οικονομικά μη ενεργές λόγω ευθυνών φροντίδας (περίπου το 16 % του συνόλου των οικονομικά μη ενεργών γυναικών), σε σύγκριση με μόλις 0,3 εκατομμύρια άνδρες (ή περίπου το 1 % των οικονομικά μη ενεργών ανδρών). Το ποσοστό των γυναικών είναι επίσης υψηλό, της τάξης του 59 %, μεταξύ των άτυπων φροντιστών ηλικίας 18 ετών και άνω, οι οποίοι παρέχουν φροντίδα σε ενήλικες στο οικογενειακό ή κοινωνικό περιβάλλον (π.χ. σε ενήλικες με αναπηρία ή με προβλήματα υγείας)¹⁵⁷. Η διαφορά μεταξύ ανδρών και γυναικών είναι μεγαλύτερη στην ηλικιακή ομάδα 45-64 ετών και ανέρχεται κατά μέσο όρο σε 8 εκατοστιαίες μονάδες. Επιπλέον, οι γυναίκες αφιερώνουν περισσότερο χρόνο στην παροχή άτυπης φροντίδας (17 ώρες την εβδομάδα, έναντι 14 ωρών για τους άνδρες)¹⁵⁸. Υπό αυτό το πρίσμα, η παροχή επαρκών και οικονομικά προσιτών υπηρεσιών φροντίδας, τόσο ΠΕΦ όσο και μακροχρόνιας φροντίδας, διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στην ενίσχυση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας (βλ. πλαίσιο 6 σχετικά με τη μακροχρόνια φροντίδα).

Η φορολογία είναι ένας παράγοντας που συμβάλλει σε μεγάλο βαθμό στην ώθηση των δεύτερων εργαζόμενων μελών της οικογένειας στην παγίδα της οικονομικής αδράνειας, στην πλειονότητα των κρατών μελών, με σημαντικές συνέπειες στην ισότητα των φύλων. Η παγίδα της οικονομικής αδράνειας¹⁵⁹ για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας¹⁶⁰ (σε οικογένεια με δύο παιδιά) είναι υψηλότερη στη Λιθουανία, τη Δανία, τη Σλοβενία, το Βέλγιο, τη Γερμανία και τη Ρουμανία (βλ. διάγραμμα 2.2.16). Για παράδειγμα, εάν μη οικονομικά ενεργός/-ή σύζυγος με δύο παιδιά αναλάβει θέση απασχόλησης που αμείβεται με το 67 % του μέσου μισθού στη Λιθουανία, χάνεται πάνω από το 70 % των αποδοχών της/του λόγω πρόσθετων φόρων και αφαιρούμενων παροχών. Αντιθέτως, η παγίδα αυτή είναι κάτω του 20 % στην Εσθονία και τις Κάτω Χώρες και κάτω του 10 % στην Κύπρο. Η συμβολή της φορολογίας είναι εντονότερη στο Βέλγιο, τη Γερμανία και τη Ρουμανία, με ποσοστό πιθανής απώλειας εισοδήματος άνω του 40 % για δεύτερο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας που αμείβεται με το 67 % του μέσου μισθού όταν εισέρχεται στην αμειβόμενη απασχόληση. Πάνω από τα τρία τέταρτα των δεύτερων εργαζόμενων μελών της οικογένειας (78 %) στην ΕΕ είναι γυναίκες. Επομένως, η συμμετοχή τους στην αγορά εργασίας επηρεάζεται από τον βαθμό της κοινής φορολόγησης του συνδυασμένου εισοδήματος ενός ζευγαριού (συμπεριλαμβανομένων των μεταβιβάσιμων πιστώσεων φόρου) και από τον σχεδιασμό του συστήματος παροχών (π.χ. αφαίρεση παροχών με βάση τους

¹⁵⁷ Van der Ende, M., van Seben, R., van Exel, J., Bom, J. και Geijssen T., Prevalence and Cost of Informal Care, ECORYS και Πανεπιστήμιο του Ρότερνταμ, 2021 (υπό έκδοση).

¹⁵⁸ Με βάση στοιχεία από το κύμα 7 της ευρωπαϊκής έρευνας υγείας με συνεντεύξεις (EHIS) (2013-2015) και από την έρευνα για την ποιότητα ζωής στην Ευρώπη (EQLS) (2016).

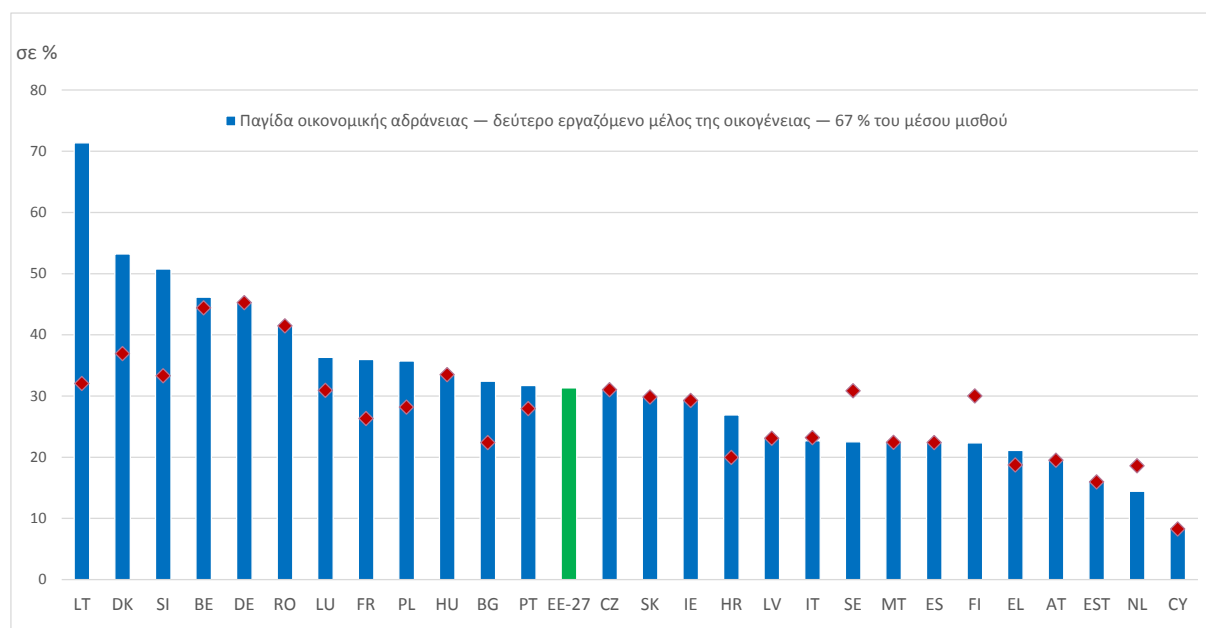
¹⁵⁹ Οι παγίδες της οικονομικής αδράνειας υποδηλώνουν τις επιπτώσεις της φορολόγησης κάθε επιπλέον ευρώ του ακαθάριστου εισοδήματος.

¹⁶⁰ Το δεύτερο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας είναι ένα άτομο το οποίο δεν είναι (ή δεν θα ήταν, εάν σκόπευε να εισέλθει στην εργασία) το εργαζόμενο μέλος της οικογένειας με το υψηλότερο εισόδημα στο νοικοκυριό του. Στην πλειονότητα των περιπτώσεων, αλλά όχι σε όλες, το δεύτερο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας είναι γυναίκα.

πόρους). Τα συστήματα κοινής προοδευτικής φορολόγησης μπορούν να διογκώσουν τους οριακούς φορολογικούς συντελεστές για τα άτομα με μηδενικά ή χαμηλότερα εισοδήματα, δεδομένου ότι το εισόδημά τους φορολογείται ουσιαστικά με υψηλότερο οριακό συντελεστή σύμφωνα με τον/τη σύντροφό τους με υψηλότερο εισόδημα. Ως εκ τούτου, τα συστήματα αυτά μπορούν να συμβάλουν στη διεύρυνση των χασμάτων απασχόλησης μεταξύ των φύλων και των μη διαρθρωμένων μισθολογικών χασμάτων μεταξύ των φύλων.

Διάγραμμα 2.2.16. Ο πραγματικός φορολογικός συντελεστής κατά την ανάληψη θέσης απασχόλησης για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας ανέρχεται σε ποσοστό άνω του 30 % των αποδοχών στην ΕΕ

Παγίδα οικονομικής αδράνειας για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας (ως %, 2020)

Σημείωση: 1) Τα στοιχεία αφορούν την παγίδα οικονομικής αδράνειας για δεύτερο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας που αμείβεται με το 67 % του μέσου μισθού σε οικογένεια με δύο εργαζόμενα μέλη και δύο παιδιά· το πρώτο εργαζόμενο μέλος αμείβεται με τον μέσο μισθό. 2) Η «Συνβολή της φορολογίας (συμπεριλαμβανομένων των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης)» αναφέρεται στο ποσοστό του πρόσθετου ακαθάριστου εισοδήματος που χάνεται λόγω της φορολογίας και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης (άλλα στοιχεία που συμβάλλουν στην παγίδα του χαμηλού μισθού είναι η αφαίρεση των παροχών ανεργίας, των παροχών κοινωνικής πρόνοιας και των επιδομάτων στέγασης).

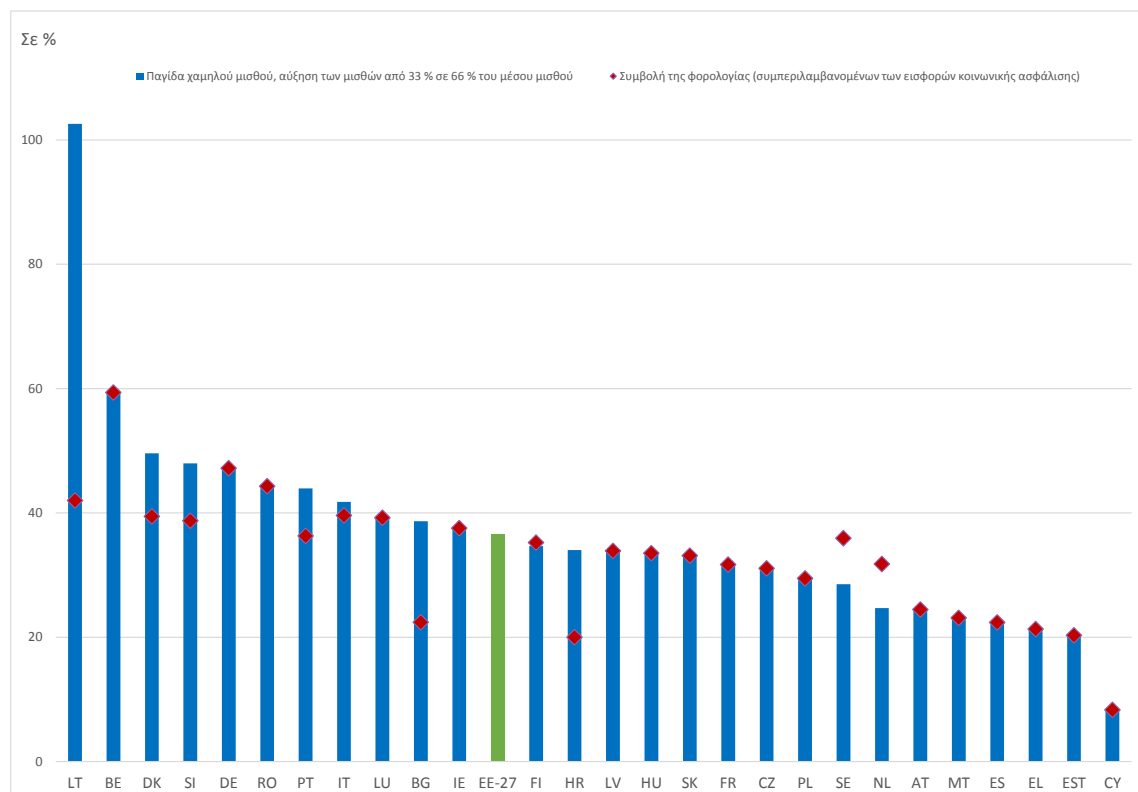
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας και παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Μαρτίου 2021).

Η πλήρης συμμετοχή των γυναικών στην αγορά εργασίας μπορεί επίσης να επηρεαστεί αρνητικά όταν οι φόροι αυξάνονται και οι παροχές αφαιρούνται υπερβολικά γρήγορα καθώς αυξάνονται οι ώρες εργασίας. Η κατάσταση αυτή (γνωστή και ως «παγίδα του χαμηλού μισθού») μπορεί να επηρεάσει τα άτομα που είναι οικονομικά ενεργά και εργάζονται με καθεστώς μερικής απασχόλησης. Για τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας, η φορολογία διαδραματίζει καίριο ρόλο στον προσδιορισμό της σοβαρότητας αυτής της παγίδας του χαμηλού μισθού στην πλειονότητα των κρατών μελών. Στο διάγραμμα 2.2.17 απεικονίζεται το ποσοστό των πρόσθετων αποδοχών που «χάνονται λόγω της φορολογίας» όταν τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας αυξάνουν τις ώρες εργασίας τους και, ως εκ τούτου, οι αποδοχές τους κυμαίνονται από το ένα τρίτο έως τα δύο τρίτα του μέσου μισθού. Τα δεύτερα εργαζόμενα μέλη της οικογένειας μπορεί να χάσουν κατά μέσο όρο περίπου το ένα τρίτο των πρόσθετων αποδοχών τους, απώλεια που μπορεί να

υπερβαίνει το 100 % στη Λιθουανία (λόγω της υψηλής αξίας των απολεσθέντων επιδομάτων στέγασης) και να ανέρχεται σε ποσοστό έως και 60 % στο Βέλγιο. Η υψηλότερη συμβολή της φορολογίας εν προκειμένω παρατηρείται στο Βέλγιο, ακολουθούμενο από τη Γερμανία.

Διάγραμμα 2.2.17. Σε πολλά κράτη μέλη, ένα σημαντικό μέρος των αποδοχών των δευτέρων εργαζόμενων μελών της οικογένειας χάνεται λόγω της φορολογίας όταν αυξάνεται ο μισθός τους

Ποσοστό των πρόσθετων αποδοχών που «χάνονται λόγω της φορολογίας» όταν ο μισθός του δεύτερου εργαζόμενου μέλους της οικογένειας αυξάνεται από 33 % σε 66 % και το πρώτο εργαζόμενο μέλος της οικογένειας αμείβεται με το 100 % του μέσου μισθού, με δύο παιδιά (ως %, 2020)

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ ECFIN, Βάση δεδομένων σχετικά με φόρους και παροχές, με βάση το μοντέλο φορολογίας και παροχών του ΟΟΣΑ (επικαιροποίηση Μαρτίου 2021).

Το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων παραμένει υψηλό, παρά τις μικρές βελτιώσεις που έχουν επέλθει. Μολονότι ο αριθμός των γυναικών που κατέχουν πτυχία τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι μεγαλύτερος σε σύγκριση με τους άνδρες¹⁶¹, το μη διορθωμένο μισθολογικό χάσμα σε επίπεδο ΕΕ¹⁶² κατέγραψε μόνο ελαφρά μεταβολή σε ετήσια βάση (14,1 % το 2019, με μείωση κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες από το 2018). Η εξέλιξη αυτή αποτελεί συνέχεια μιας τάσης μικρών βελτιώσεων, χάρη στην οποία παρατηρήθηκε μείωση κατά 1,9 εκατοστιαίες μονάδες κατά την περίοδο μεταξύ του 2013 και του 2019. Το μη διορθωμένο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων παραμένει πάνω από 20 % στην Εσθονία και τη Λετονία, ενώ οι χαμηλότερες τιμές (μεταξύ 1 % και 5 %) καταγράφονται στην Ιταλία,

¹⁶¹ Το 2020 το 46,1 % των γυναικών ηλικίας 30-34 ετών στην ΕΕ-27 είχαν ολοκληρώσει την τριτοβάθμια εκπαίδευση, έναντι αντίστοιχου ποσοστού 36 % για τους άνδρες.

¹⁶² Το μη διορθωμένο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων υπολογίζεται ως διαφορά μεταξύ των μέσων ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των μισθωτών ανδρών και γυναικών ως ποσοστό των μέσων ακαθάριστων ωριαίων αποδοχών των μισθωτών ανδρών. Eurostat, κωδικός [TESEM180].

το Λουξεμβούργο και τη Ρουμανία¹⁶³. Από το 2013 η κατάσταση έχει βελτιωθεί σημαντικά στην Εσθονία, την Ισπανία, το Λουξεμβούργο και την Κύπρο (κατά 8,1 εκατοστιαίες μονάδες, 5,9 εκατοστιαίες μονάδες, 4,9 εκατοστιαίες μονάδες, και 4,8 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα), ενώ το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων έχει αυξηθεί κατά περισσότερες από 2 εκατοστιαίες μονάδες στην Κροατία και τη Λετονία (διάγραμμα 2.2.18). Τα μισθολογικά χάσματα επηρεάζονται σημαντικά από τον τομεακό και επαγγελματικό διαχωρισμό με βάση το φύλο, καθώς και από τις διαφορές στο μορφωτικό επίπεδο¹⁶⁴. Διάφοροι άλλοι παράγοντες είναι επίσης πιθανό να διαδραματίζουν κάποιον ρόλο, συμπεριλαμβανομένων των στερεοτύπων που αφορούν το φύλο, των δυσκολιών συνδυασμού της εργασίας με τις ευθύνες φροντίδας (που έχουν επίσης ως αποτέλεσμα διακοπές στη σταδιοδρομία), των διακρίσεων και των αδιαφανών μισθολογικών δομών¹⁶⁵. Τα μισθολογικά χάσματα συσσωρεύονται καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής και συνεπάγονται συχνά συνταξιοδοτικό χάσμα μεταξύ των φύλων, το οποίο το 2019 ανήλθε στην ΕΕ-27 σε 29,5 % για τα άτομα ηλικίας 65-74 ετών στην ΕΕ-27 το 2019, με σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών (το 2019 ήταν στην Εσθονία κάτω του 1 %, ενώ στο Λουξεμβούργο ήταν 46 %). Στο πλαίσιο των προσπαθειών για την αντιμετώπιση της πρόκλησης αυτής, τον Μάρτιο του 2021 η Επιτροπή υπέβαλε πρόταση οδηγίας για την ενίσχυση της εφαρμογής της αρχής της ισότητας της αμοιβής για όμοια εργασία, μέσω της μισθολογικής διαφάνειας και μηχανισμών επιβολής¹⁶⁶.

¹⁶³ Τα χαμηλά μισθολογικά χάσματα μεταξύ των φύλων συνδέονται ορισμένες φορές με υψηλά χάσματα απασχόλησης μεταξύ των φύλων (π.χ. για την Ιταλία και τη Ρουμανία)· στις περιπτώσεις αυτές, τα χαμηλά μισθολογικά χάσματα ενδέχεται να οφείλονται σε μεγάλο βαθμό σε αποτελέσματα επιλογής, όταν στην αγορά εργασίας συμμετέχουν κατά κύριο λόγο γυναίκες με τις υψηλότερες δυνατότητες βιοπορισμού.

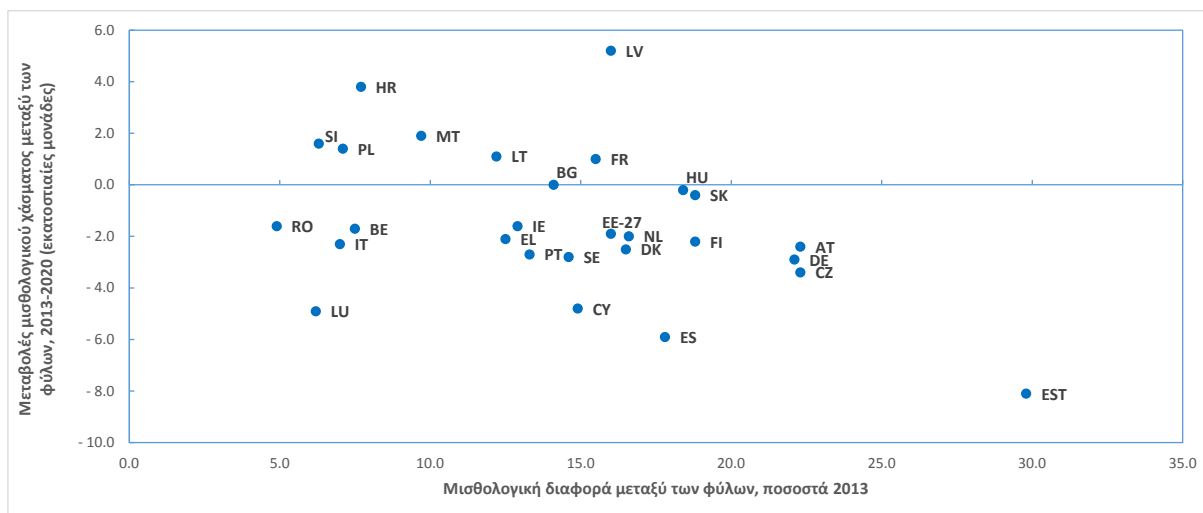
¹⁶⁴ Leythienne, D., Ronkowski, P., (2018), A decomposition of the unadjusted gender pay gap using Structure of Earnings Survey data (Ανάλυση του μη διαρθρωμένου μισθολογικού χάσματος μεταξύ των φύλων με τη χρήση στοιχείων από την έρευνα για τη διάρθρωση των αποδοχών), Statistical Working Papers, Eurostat.

¹⁶⁵ Τα στοιχεία για την ΕΕ-27 είναι περιορισμένα, αλλά το θέμα εξετάστηκε αναλυτικά στο EIGE (2020), Beijing +25: the fifth review of the implementation of the Beijing Platform for Action in the EU Member States (Πεκίνο +25: πέμπτη επανεξέταση της εφαρμογής του προγράμματος δράσης του Πεκίνου).

¹⁶⁶ Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την ενίσχυση της εφαρμογής της αρχής της ισότητας της αμοιβής μεταξύ ανδρών και γυναικών για όμοια εργασία ή για εργασία της αυτής αξίας, μέσω της μισθολογικής διαφάνειας και μηχανισμών επιβολής.

Διάγραμμα 2.2.18: Παρά τις περιορισμένες βελτιώσεις από το 2013 κι έπειτα, σε αρκετά κράτη μέλη το μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων παραμένει υψηλό

Μεταβολή στο μισθολογικό χάσμα μεταξύ των φύλων σε μη διορθωμένη μορφή· βιομηχανία, κατασκευές και υπηρεσίες (2013-2019).

Σημείωση: Οι τιμές για την Ιρλανδία αφορούν το 2018· για την Ελλάδα αφορούν το 2014 και το 2018.
Πηγή: Eurostat, [tesem180].

Υπάρχουν σημαντικές δυνατότητες για την ενίσχυση της συμμετοχής των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας. Σύμφωνα με την αρχή 17 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, απαιτείται η ένταξη των ατόμων με αναπηρία, ιδίως μέσω της ενίσχυσης της συμμετοχής τους στην αγορά εργασίας. Ο αναθεωρημένος κοινωνικός πίνακας αποτελεσμάτων περιλαμβάνει έναν πρωταρχικό δείκτη για την παρακολούθηση της ένταξής τους στην αγορά εργασίας ως μέσο για τη μείωση των ανισοτήτων και τη συμβολή στην υλοποίηση των φιλοδοξιών για την απασχόληση που καθορίζονται στη στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία¹⁶⁷. Το 2020 το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία¹⁶⁸ μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και άλλων ατόμων ανήλθε σε 24,5 εκατοστιαίες μονάδες στην ΕΕ. Από τον δείκτη του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων προκύπτει ευρεία διαφοροποίηση μεταξύ των επιδόσεων των κρατών μελών (βλ. διάγραμμα 2.2.19). Το μεγαλύτερο χάσμα παρατηρήθηκε στο Βέλγιο (πάνω από 35 εκατοστιαίες μονάδες), τη Βουλγαρία, την Κροατία, τη Γερμανία, την Πολωνία, την Ουγγαρία και τη Ρουμανία (πάνω από 30 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ το μικρότερο χάσμα διαπιστώθηκε στη Δανία, την Πορτογαλία και τη Φινλανδία (κάτω από 20 εκατοστιαίες μονάδες). Η πανδημία COVID-19 επιδείνωσε τους προϋπάρχοντες περιορισμούς στην πρόσβαση στην απασχόληση¹⁶⁹. Κατά την περίοδο μεταξύ του 2019 και του 2020 παρουσιάστηκαν διαφορές μεταξύ των χωρών όσον αφορά την εξέλιξη του χάσματος απασχόλησης ατόμων με αναπηρία. Η Γερμανία κατέγραψε «κρίσιμη» κατάσταση με αύξηση 5,9 εκατοστιαίων μονάδων, ενώ τρεις χώρες υπάγονται στην κατηγορία «να δοθεί προσοχή» (Σουηδία, Μάλτα και Ρουμανία). Στην ΕΕ, μάλιστα, το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία έχει διευρυνθεί (κατά 1,8 εκατοστιαίες

¹⁶⁷ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών, της 3ης Μαρτίου 2021, με τίτλο: «Ένωση ισότητας: στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030 [COM(2021) 101 final].

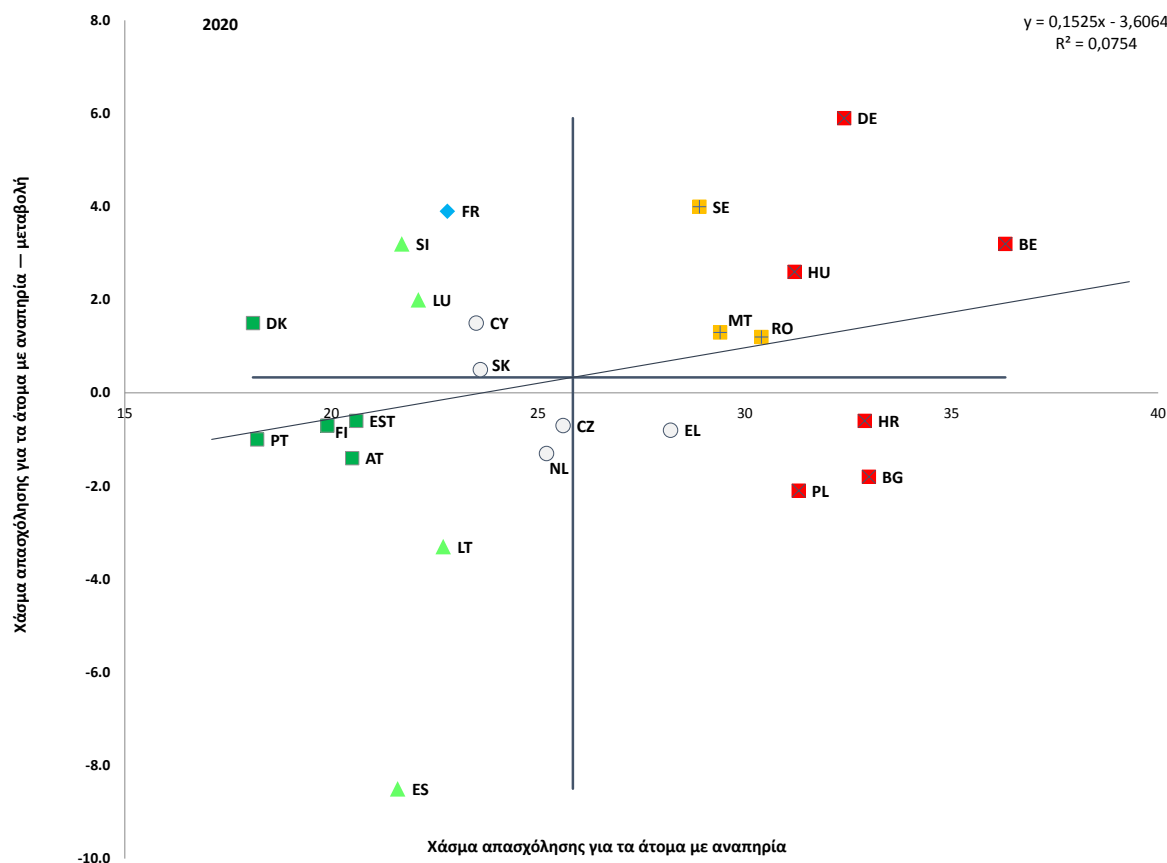
¹⁶⁸ Για τον ορισμό του δείκτη, βλ. κεφάλαιο 1.3.

¹⁶⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Employment and social developments in Europe 2021*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

μονάδες) από την έναρξη των μετρήσεων για πρώτη φορά το 2014. Το 2019 το ποσοστό ανεργίας στην ΕΕ-27 ήταν επίσης σημαντικά υψηλότερο για τα άτομα με αναπηρία (17,3 % σε σύγκριση με 8,3 %)¹⁷⁰, κατάσταση που αναδεικνύει την επείγουσα ανάγκη ανάληψης δράσης πολιτικής στον εν λόγω τομέα.

Διάγραμμα 2.2.19: Το χάσμα απασχόλησης ατόμων με αναπηρία παραμένει υψηλό και διαπιστώνεται σημαντική απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών

Χάσμα απασχόλησης μεταξύ των ατόμων με αναπηρία και των ατόμων χωρίς αναπηρία το 2020, σε σύγκριση με το 2019 (άτομα ηλικίας 20-64 ετών) (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Διακοπή στη σειρά στοιχείων για το Βέλγιο, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο το 2020. Προσωρινά στοιχεία για τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβακία το 2020. Η τιμή για την ΕΕ-27 είναι εκτιμώμενη.

Πηγή: Στατιστικές EU-SILC 2020, Eurostat, [\[htlh_dlm200\]](#).

Τα αποτελέσματα στην αγορά εργασίας των ατόμων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ είναι λιγότερο ικανοποιητικά σε σύγκριση με τα αντίστοιχα αποτελέσματα των γηγενών και των μετακινούμενων πολιτών της ΕΕ. Το 2020 τα ποσοστά απασχόλησης για τα άτομα ηλικίας 20-64 ετών που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ παρουσίασαν υστέρηση σε σχέση με τα ποσοστά των γηγενών (62 % έναντι 73,5 %) και επιδεινώθηκαν σε σύγκριση με τα προ κρίσης επίπεδα. Από το 2019 έως το 2020, το ποσοστό ανεργίας για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ (ηλικιακή ομάδα 15-74 ετών) αυξήθηκε κατά 2,1 εκατοστιαίες μονάδες σε

¹⁷⁰ Πηγή: Eurostat, στατιστικές EU-SILC 2020, επικαιροποίηση της 21ης Οκτωβρίου 2021· δεν υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία για την Ιρλανδία.

16,9 %, έναντι αύξησης του ποσοστού ανεργίας κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες σε 6,5 % για τους γηγενείς, γεγονός που καταδεικνύει τον δυσανάλογο αντίκτυπο της COVID-19¹⁷¹ στην πρώην ομάδα. Οι μετανάστες από τρίτες χώρες τείνουν να υπερεκπροσωπούνται σε θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης (κατέχουν περισσότερες από μία στις τέσσερις θέσεις εργασίας χαμηλής ειδίκευσης στην ΕΕ), ενώ ταυτόχρονα είναι πιο πιθανό να είναι υπερεπιδεικνυμένοι σε σχέση με τους γηγενείς¹⁷². Το ποσοστό αυτό είναι μεγαλύτερο από 40 % στην Αυστρία, τη Γερμανία και τη Σουηδία και άνω του 60 % στο Λουξεμβούργο. Η κατάσταση των γυναικών που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών είναι ιδιαίτερα κρίσιμη, διότι το χάσμα ενεργοποίησης των γυναικών αυτών αυξήθηκε σε 10,8 εκατοστιαίες μονάδες το 2020, με ιδιαίτερα χαμηλά ποσοστά ενεργοποίησης (κάτω του 60 %) στη Γαλλία, το Βέλγιο και την Ιταλία. Οι μετανάστες από τρίτες χώρες, μαζί με τους μετακινούμενους εργαζομένους της ΕΕ, αντιπροσωπεύουν σημαντικό ποσοστό των λεγόμενων «εργαζομένων σε νευραλγικές θέσεις» και, ως εκ τούτου, έχουν συμβάλει στη λειτουργία της οικονομίας από την έναρξη της πανδημίας¹⁷³. Ωστόσο, ακόμα και στην κατηγορία των «εργαζομένων σε νευραλγικές θέσεις», οι μετανάστες αντιμετώπιζαν υψηλότερους κινδύνους να χάσουν τη δουλειά τους σε σχέση με τους γηγενείς¹⁷⁴.

2.2.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Τα κράτη μέλη λαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση της συμμετοχής και της ποιότητας της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας (ΠΕΦ). Στη **Λιθουανία**, από τον Σεπτέμβριο του 2021, οι οικογένειες που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας έχουν εγγυημένη πρόσβαση στην προσχολική εκπαίδευση για παιδιά ηλικίας κάτω των 6 ετών. Το νόμιμο δικαίωμα στην προσχολική εκπαίδευση θα επεκταθεί σταδιακά: οι δήμοι θα πρέπει να παρέχουν ΠΕΦ σε όλα τα παιδιά ηλικίας 4 ετών των οποίων οι γονείς ζητήσουν θέση το 2023, σε όλα τα παιδιά ηλικίας 3 ετών το 2024 και σε όλα τα παιδιά ηλικίας 2 ετών το 2025. Η δυνατότητα εισόδου στην προσχολική εκπαίδευση θα μειωθεί από 6 σε 5 έτη τον Σεπτέμβριο του 2023. Στην **Εσθονία**, προβλέπονται τροποποιήσεις του νόμου για την προσχολική εκπαίδευση ώστε να καθοριστούν δομημένα μαθησιακά αποτελέσματα με εστίαση στην αξιολόγηση της ανάπτυξης των παιδιών και όχι στη συμμετοχή τους. Αυτό αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας. Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η **Κύπρος** σχεδιάζει να παράσχει δωρεάν υποχρεωτική προσχολική εκπαίδευση από την ηλικία των 4 ετών από το τέταρτο τρίμηνο του 2022, συμπεριλαμβανομένης της κατασκευής και της ανακαίνισης κέντρων παιδικής φροντίδας σε δήμους, καθώς και να χορηγήσει στήριξη για δωρεάν προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα σε κοινοτικά και ιδιωτικά νηπιαγωγεία, η οποία θα συμπληρώνεται από δράσεις που θα υποστηριχτούν από το EKT+. Το 2020 η **Βουλγαρία** δρομολόγησε τριετές

¹⁷¹ Οι υπήκοοι της ΕΕ που εργάζονται σε άλλο κράτος μέλος κατέγραψαν επίσης μεγαλύτερη πτώση του ποσοστού απασχόλησης απ' ό,τι οι υπήκοοι της χώρας υποδοχής, αλλά τα ποσοστά τους για το 2020 είναι σε μεγάλο βαθμό συγκρίσιμα με τα ποσοστά των γηγενών (73,4 % έναντι 73,5 % αντίστοιχα).

¹⁷² Eurostat, Ad hoc εξαγωγή στοιχείων από την ΕΕΔ, [Migrants more likely over-qualified than nationals — Products Eurostat News — Eurostat \(europa.eu\) 2020](#) (Περισσότερες πιθανότητες υπερεπιδείξεως των μεταναστών έναντι των ημεδαπών).

¹⁷³ Reid A. et al. (2021), «Migrant Workers, Essential Work, and COVID-19», American Journal of Industrial Medicine, τόμος 64, αριθ. 2, σ. 73-77.

¹⁷⁴ Fasani και Mazza (2020), [A Vulnerable Workforce: Migrant Workers in the COVID-19 Pandemic](#)

πρόγραμμα, με τη στήριξη του εθνικού προϋπολογισμού, για την κατασκευή 67 νέων νηπιαγωγείων. Στην **Ισπανία**, 60.000 νέες θέσεις στον τομέα της προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας θα χρηματοδοτηθούν από το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Απαιτείται η ανάπτυξη ολοκληρωμένων στρατηγικών, οι οποίες θα επικεντρώνονται στα βαθύτερα αίτια της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου, ώστε να μειωθούν τα ποσοστά και να διευκολυνθεί η μετάβαση στην αγορά εργασίας. Η μείωση του ποσοστού των νέων που εγκαταλείπουν την εκπαίδευση και την κατάρτιση πριν ολοκληρώσουν την ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση εξακολουθεί να αποτελεί προτεραιότητα της ΕΕ, σύμφωνα με την αρχή 1 του πυλώνα για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση. Οι επιτυχείς προσεγγίσεις πολιτικής συνδυάζουν δράσεις για την πρόληψη, την παρέμβαση και την αντιστάθμιση σε όλα τα επίπεδα. Στη **Βουλγαρία**, το REACT-EU στηρίζει ένα έργο για την πρόληψη της διακοπής της εκπαιδευτικής διαδικασίας και την υποστήριξη της ένταξης με τον μετριασμό του κινδύνου εγκατάλειψης του σχολείου που συνδέεται με την εξ αποστάσεως μάθηση. Η αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στη **Ρουμανία** υποστηρίζεται από ειδική μεταρρύθμιση και επενδύσεις στο εθνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, με στόχο τον ορθότερο εντοπισμό των παιδιών που κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το σχολείο και τη θέσπιση στοχευμένων μέτρων, συμπεριλαμβανομένων επιχορηγήσεων για τα σχολεία. Πρόσφατη μεταρρύθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος στη **Φινλανδία** επεκτείνει την ηλικία υποχρεωτικής εκπαίδευσης από τα 16 στα 18 έτη, ώστε οι νέοι να ολοκληρώσουν είτε το πρόγραμμα σπουδών και τις εθνικές απολυτήριες εξετάσεις της ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, είτε την επαγγελματική κατάρτιση ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στην **Κύπρο**, προετοιμάζεται σχέδιο δράσης με την υποστήριξη του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης για την εξεύρεση λύσεων για τη διατήρηση και τη συμμετοχή των μαθητών που κινδυνεύουν να εγκαταλείψουν το σχολείο. Το **βελγικό** σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αποσκοπεί στη μείωση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου στη γαλλόφωνη κοινότητα του Βελγίου, μεταξύ άλλων, με την ενίσχυση της εξατομικευμένης καθοδήγησης για τους ευάλωτους νέους, την αντιμετώπιση των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 και τη μεταρρύθμιση οργανωτικών δομών. Στόχος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Μάλτας** είναι η αντιμετώπιση της πρόωρης εγκατάλειψης του σχολείου και η έγκαιρη και αποτελεσματική παρέμβαση μέσω της παρακολούθησης των δεδομένων κάθε μαθητή σε δημόσια σχολεία από την παιδική φροντίδα έως το τελευταίο στάδιο της εκπαιδευτικής πορείας.

Μετά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19, οι φιλόδοξες και αποτελεσματικές διορθωτικές πολιτικές για την αντιστάθμιση των απωλειών μάθησης, την προώθηση της ψηφιακής εκπαίδευσης και την ενίσχυση της συμμετοχικότητας και της ισότητας στην εκπαίδευση και την κατάρτιση αποτελούν προτεραιότητα. Η **Ρουμανία** θα στηρίζει διορθωτικά εκπαιδευτικά μέτρα για την αντιστάθμιση των απωλειών μάθησης που προκλήθηκαν από την αναστολή λειτουργίας των σχολείων, στο πλαίσιο του REACT-EU. 30 εκατ. EUR θα διατεθούν για τη χρηματοδότηση εξωσχολικών δραστηριοτήτων και μαθημάτων ενισχυτικής διδασκαλίας για 168.000 μειονεκτούντες μαθητές, συμπεριλαμβανομένων Ρομά και μαθητών που ζουν σε αγροτικές περιοχές. Στη **Βουλγαρία**, 109,5 εκατ. BGN (57 εκατ. EUR) διατέθηκαν από το REACT-EU για τη στήριξη της σχολικής εκπαίδευσης μετά την πανδημία, με την παροχή τεχνικών μέσων και εξειδικευμένων προγραμμάτων κατάρτισης για την εξ αποστάσεως μάθηση σε ηλεκτρονικό περιβάλλον. Τα μέτρα απευθύνονται σε μαθητές, εκπαιδευτικούς, σχολικούς διαμεσολαβητές, καθώς και γονείς. Τον Φεβρουάριο του 2021 οι **Κάτω Χώρες** ανακοίνωσαν έκτακτη

επένδυση στην εκπαίδευση για την αντιστάθμιση των μαθησιακών απωλειών που συνδέονται με την πανδημία. Το εθνικό πρόγραμμα εκπαίδευσης περιλαμβάνει όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης και διαθέτει προϋπολογισμό ύψους 8,5 δισ. EUR. Τα σχολεία με υψηλότερο ποσοστό μειονεκτούντων μαθητών θα λάβουν αναλογικά μεγαλύτερη χρηματοδότηση. Με το πρόγραμμα ψηφιοποίησης των σχολείων, η **Πορτογαλία** προωθεί την ψηφιακή μετάβαση στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση. Με την υποστήριξη των Πρωτοβουλιών Επενδύσεων για την Αντιμετώπιση του Κορονοϊού (CRII και CRII+), η **Πορτογαλία** έχει παράσχει εξοπλισμό ΤΠ σε μειονεκτούντες μαθητές και κατάρτιση σε ψηφιακές ικανότητες για εκπαιδευτικούς. Η **Τσεχία**, η **Ελλάδα**, η **Ιρλανδία** και η **Σλοβακία** προτίθενται να χρησιμοποιήσουν τη χρηματοδότηση του MAA για την παροχή εξοπλισμού ΤΠΕ και ψηφιακών εργαλείων σε μαθητές και σπουδαστές από οικογένειες χαμηλού εισοδήματος, ενώ τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας του **Βελγίου** και της **Σλοβενίας** περιλαμβάνουν σημαντικές επενδύσεις σε ψηφιακές υποδομές στα σχολεία. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Μάλτας** περιλαμβάνει επενδύσεις σε μονάδες αυτισμού και πολυαισθητηριακές αίθουσες στα σχολεία. Η **Σλοβακία** αποσκοπεί στη χρήση του MAA για τη στήριξη της ένταξης στην εκπαίδευση παιδιών με ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες και παιδιών από μειονεκτούντα κοινωνικοοικονομικά περιβάλλοντα, συμπεριλαμβανομένων των Ρομά.

Η επιτάχυνση του ψηφιακού μετασχηματισμού λόγω της πανδημίας οδήγησε στην ενίσχυση των προσπαθειών των κρατών μελών όσον αφορά τις ψηφιακές δεξιότητες για την αγορά εργασίας, σύμφωνα με την αρχή 1 του πυλώνα (εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση). Η ΕΕ συντονίζει και στηρίζει τις προσπάθειες για τις ψηφιακές δεξιότητες μέσω του συνασπισμού για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας, της πλατφόρμας για τις ψηφιακές δεξιότητες και θέσεις εργασίας¹⁷⁵ και του σχεδίου δράσης για την ψηφιακή εκπαίδευση. Στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (MAA), πολλά κράτη μέλη σχεδίασαν μέτρα σχετικά με τις ψηφιακές δεξιότητες. Στην **Ιρλανδία**, το έγγραφο «Technology Skills 2022: Ireland's Third ICT Skills Action Plan» (Τεχνολογικές δεξιότητες 2022: το τρίτο σχέδιο δράσης της Ιρλανδίας για τις δεξιότητες ΤΠΕ) καθορίζει τις προτεραιότητες για τις ψηφιακές δεξιότητες στην εκπαίδευση και για τους ειδικούς ΤΠΕ. Το επικείμενο σχέδιο δράσης της **Κύπρου** για τις ηλεκτρονικές δεξιότητες στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει δράσεις για την ενσωμάτωση των ψηφιακών δεξιοτήτων στο εκπαιδευτικό σύστημα και για την ευθυγράμμιση των εκπαιδευτικών προγραμμάτων σπουδών με τις ανάγκες της αγοράς εργασίας. Η **Ρουμανία** σχεδιάζει επενδύσεις του MAA σε ψηφιακές δεξιότητες για μαθητές στην προπανεπιστημιακή εκπαίδευση, την τριτοβάθμια εκπαίδευση, τους ενήλικες και τη δημόσια διοίκηση. Τον Ιούλιο του 2020 η **Ιταλία** καθόρισε την εθνική στρατηγική για τις ψηφιακές δεξιότητες, με τέσσερις γραμμές παρέμβασης για τους σπουδαστές, το ενεργό εργατικό δυναμικό, τους ειδικούς ΤΠΕ και τους πολίτες. Σε πολλά κράτη μέλη, οι στόχοι ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων ενσωματώνονται σε γενικές εθνικές στρατηγικές εκπαίδευσης, σε στρατηγικές και πολιτικές για την ψηφιοποίηση της βιομηχανίας ή την απασχόληση, όπως το πρόγραμμα ψηφιακού εργατικού δυναμικού για την **Ουγγαρία**, ο χάρτης πορείας της **Λιθουανίας** για την ψηφιοποίηση 2019-2030 και η εθνική στρατηγική ψηφιοποίησης για το σχολικό σύστημα στη **Σουηδία**. Στη **Φινλανδία**, οι στρατηγικές και τα έργα για την ΤΝ

¹⁷⁵ Η πλατφόρμα φέρνει σε επαφή ενδιαφερόμενα μέρη του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για την αντιμετώπιση της έλλειψης ψηφιακών δεξιοτήτων και τη βελτίωση της απασχολησιμότητας στην Ευρώπη.

υλοποιούνται σε εθνικό επίπεδο και στη **Λετονία** η στρατηγική για την κυβερνοασφάλεια 2019-2022 έχει συγκεκριμένους στόχους για την εκπαίδευση του προσωπικού του δημόσιου τομέα και της τοπικής αυτοδιοίκησης σχετικά με την ασφάλεια των ΤΠΕ, καθώς και για την παροχή δεξιοτήτων κυβερνοασφάλειας στις ΜΜΕ και τους πολίτες. Η **Ισπανία** υπέβαλε το εθνικό σχέδιο ψηφιακών ικανοτήτων, το οποίο προβλέπει την κατάρτιση σε ψηφιακές δεξιότητες για τον γενικό πληθυσμό και τους εργαζομένους, το οποίο θα υποστηριχτεί μέσω του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Πάνω από το ένα τρίτο των κρατών μελών έχουν επίσης εγκρίνει μια γενική στρατηγική ψηφιοποίησης ανά χώρα. Εκτός από εκείνες που βρίσκονται ήδη σε εφαρμογή, η **Λετονία** και η **Ισπανία** ενέκριναν νέα ψηφιακή στρατηγική το 2021.

Τα κράτη μέλη αντέδρασαν γρήγορα για να μετριάσουν τις αρνητικές επιπτώσεις της νόσου COVID-19 στην επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση (EEK). Ορισμένες χώρες, όπως η **Γερμανία**, η **Αυστρία**, η **Δανία**, το **Λουξεμβούργο** και η **Γαλλία**, παρείχαν οικονομικά κίνητρα σε εταιρείες για την πρόσληψη μαθητευομένων. Στην **Αυστρία**, για παράδειγμα, οι εταιρείες έλαβαν πριμοδότηση μαθητείας ύψους 2 000 EUR για κάθε συναφείσα σύμβαση κατάρτισης μεταξύ Μαρτίου 2020 και Μαρτίου 2021 (οι ΜΜΕ λαμβάνουν επιπλέον 1 000 EUR). Πρόσθετη στήριξη παρέχεται εάν μια εταιρεία προσλάβει τους μαθητευομένους εταιρείας που καθίσταται αφερέγγυα. Η **Γαλλία** ενίσχυσε τη δημόσια στήριξη για την πρόσληψη μαθητευομένων ηλικίας κάτω των 18 ετών (η οποία αυξήθηκε από 4 125 EUR σε 5 000 EUR), και για μαθητευομένους 18 ετών και άνω (από 5 125 EUR σε 8 000 EUR), για συμβάσεις μαθητείας που συνήφθησαν μεταξύ της 1ης Ιουλίου 2020 και της 31ης Δεκεμβρίου 2021. Στη **Φινλανδία**, ο νόμος για την EEK τροποποιήθηκε προσωρινά όσον αφορά την αξιολόγηση των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των εκπαιδευομένων σε πραγματικές καταστάσεις εργασίας για την περίοδο από την 1η Ιουλίου 2020 έως τις 31 Ιουλίου 2021. Εάν οι εκπαιδευόμενοι δεν μπορούσαν να αποδείξουν τις δεξιότητές τους σε πραγματικές καταστάσεις εργασίας, προβλέφθηκαν ρυθμίσεις ώστε να εκτελούν άλλα πρακτικά καθήκοντα παρόμοια με τις πραγματικές εργασιακές καταστάσεις και διαδικασίες. Στη **Ρουμανία**, το Εθνικό Κέντρο Ανάπτυξης Τεχνικής EEK δημοσίευσε μεθοδολογικά κριτήρια αναφοράς για την ενίσχυση της διδασκαλίας και της μάθησης στην αρχική EEK ως οδηγό υποστήριξης για τους εκπαιδευτικούς EEK¹⁷⁶.

Ορισμένα κράτη μέλη συνέχισαν να εφαρμόζουν διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις του συστήματος EEK. Τον Σεπτέμβριο του 2020 οι αρμόδιοι υπουργοί για την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση από τα κράτη μέλη, τις υποψήφιες χώρες της ΕΕ και τις χώρες του ΕΟΧ, οι Ευρωπαίοι κοινωνικοί εταίροι και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκριναν από κοινού τη «Δήλωση του Osnabrück σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ως καταλύτη ανάκαμψης και δίκαιης μετάβασης στην ψηφιακή και πράσινη οικονομία»¹⁷⁷. Με τον νόμο του Δεκεμβρίου 2020 η **Ελλάδα** θέσπισε νέο νομικό πλαίσιο για την EEK και τη διάβιου μάθηση. Ο νέος νόμος περιλάμβανε επίσης ουσιαστική μεταρρύθμιση της διακυβέρνησης της EEK με τη σύσταση εθνικού συμβουλευτικού οργάνου (κεντρικό συμβούλιο EEK), στο οποίο συμμετέχουν εκπρόσωποι από το υπουργείο παιδείας και άλλα αρμόδια υπουργεία, τις ενώσεις εργοδοτών και εργαζομένων και τα επιμελητήρια. Έχουν ληφθεί σημαντικά μέτρα για την αποφυγή επικαλύψεων, την καλύτερη αντιμετώπιση των

¹⁷⁶ [Repere metodologice pentru consolidarea achizitiilor din anul scolar 2019-2020-EDP \(edu.ro\).](https://reperemethodologice.ro/)

¹⁷⁷ [Δήλωση του Osnabrück.](https://osnabruck.de/)

αναγκών της αγοράς εργασίας και την υποστήριξη της αυτονομίας σε επίπεδο παρόχων ΕΕΚ. Το 2020 η **Λιθουανία** ενέκρινε νέα διαδικασία για την αξιολόγηση των ικανοτήτων που αποκτώνται μέσω μαθητείας, επαγγελματικής πείρας, αυτοδιδασκαλίας ή άλλων μορφών μάθησης. Η νέα διαδικασία αξιολόγησης ισχύει από τον Σεπτέμβριο του 2021 και καλύπτει πρακτικές δεξιότητες, καθώς και τυποποιημένη δοκιμασία αξιολόγησης των βασικών (θεωρητικών) γνώσεων. Εποπτεύεται από επιτροπές αξιολόγησης ικανοτήτων, συμπεριλαμβανομένων των επαγγελματιών που έχουν εξουσιοδοτηθεί από εταιρείες. Στην **Ισπανία**, το σχέδιο για τον εκσυγχρονισμό της ΕΕΚ εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2020. Επιπλέον, ένας νόμος σχετικά με τη δημιουργία ενός διττού ολοκληρωμένου συστήματος επαγγελματικής κατάρτισης, για τα προσόντα τόσο της αρχικής όσο και της συνεχιζόμενης ΕΕΚ και για τα επαγγελματικά πιστοποιητικά, βρίσκεται επί του παρόντος στο στάδιο της νομοθετικής διαδικασίας στο Κοινοβούλιο. Η πρόταση καλύπτει 11 στρατηγικούς τομείς με σκοπό τον εκσυγχρονισμό της προσφοράς ΕΕΚ, τη στήριξη των προγραμμάτων μαθητείας και των ΜΜΕ. Το 2021 η **Πολωνία** εξέδωσε νομοθετική πράξη για ένα σύστημα παρακολούθησης αποφοίτων ΕΕΚ, η οποία ορίζει νέες υπουργικές αρμοδιότητες για την παρακολούθηση της εξέλιξης της σταδιοδρομίας των αποφοίτων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης. Στόχος της παρακολούθησης είναι η παροχή ανατροφοδότησης σχετικά με τις σταδιοδρομίες των αποφοίτων διαφόρων βιομηχανικών, τεχνικών και γενικών σχολείων δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, καθώς και των μεταδευτεροβάθμιων σχολών. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Ρουμανίας** περιλαμβάνει μεταρρύθμιση του διττού εκπαιδευτικού συστήματος για την κάλυψη των αναγκών των σπουδαστών και της αγοράς εργασίας, ιδίως μέσω της αύξησης του αριθμού των προσόντων και των αποφοίτων, και της διασφάλισης της πρόσβασης των σπουδαστών διττής εκπαίδευσης στην τριτοβάθμια τεχνική εκπαίδευση.

Τα κράτη μέλη δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στις δεξιότητες που απαιτούνται για τη στήριξη της πράσινης μετάβασης. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν και εφάρμοσαν εθνικά μέτρα για την υποστήριξη της απόκτησης δεξιοτήτων για την πράσινη μετάβαση. Για παράδειγμα, το 2020 οι **γερμανικές** αρχές, από κοινού με ερευνητές και κοινωνικούς εταίρους, επικαιροποίησαν την «τυπική θέση εργασίας» σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος και τη βιωσιμότητα στην ΕΕΚ, η οποία θα εφαρμοστεί σε όλα τα νέα προγράμματα μαθητείας και θα συνιστάται σε όλα τα υφιστάμενα προγράμματα σπουδών. Η νέα θέση περιλαμβάνει ένα σύνολο έξι βασικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων για την πράσινη μετάβαση, τις οποίες θα πρέπει να αποκτήσουν όλοι οι μαθητευόμενοι σε όλους τους τομείς κατά τη διάρκεια της μαθητείας τους. Το 2020 η Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της **Μάλτας** διεξήγαγε δεύτερη έρευνα για τις πράσινες θέσεις εργασίας. Κύριος στόχος της ήταν να επικαιροποιήσει τα δεδομένα που συγκεντρώθηκαν στην πρώτη έρευνα για τις πράσινες θέσεις εργασίας του 2016 και να τροφοδοτήσει μια πιο εμπεριστατωμένη ανάλυση των αναγκών σε δεξιότητες για την πράσινη μετάβαση από το Εθνικό Συμβούλιο Δεξιοτήτων. Η **Μάλτα** δημοσίευσε επίσης τον Οκτώβριο του 2021 την εθνική της πολιτική για την απασχόληση 2021-2030, η οποία έχει ως στόχο να εφοδιάσει τους εργαζομένους με δεξιότητες που έχουν ζήτηση (συμπεριλαμβανομένων των πράσινων δεξιοτήτων), να στηρίξει την ανάπτυξη των επιχειρήσεων και τη δημιουργία θέσεων εργασίας, και να ενισχύσει τους θεσμούς της αγοράς εργασίας. Στη **Σουηδία**, η πρωτοβουλία του 2020 για τις πράσινες θέσεις εργασίας απευθυνόταν σε ανέργους για κατάρτιση σε επαγγελματικούς τομείς με ελλείψεις στον πράσινο τομέα. Στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (ΜΑΑ), ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ σχεδίασαν μέτρα σχετικά με τις δεξιότητες για την πράσινη μετάβαση. Για παράδειγμα, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Κροατίας** στηρίζει

τη χρηματοδότηση κουπονιών για διαπιστευμένη εκπαίδευση ενηλίκων, εκ των οποίων το 70 % αναμένεται να συνδεθεί με τις δεξιότητες που απαιτούνται για την πράσινη μετάβαση. Η **Ρουμανία** σχεδιάζει επενδύσεις στο πλαίσιο του ΜΑΑ για την ενίσχυση της επαγγελματικής ικανότητας των επαγγελματιών και των εργαζομένων στον τομέα των ανακαινίσεων, με την ανάπτυξη προγραμμάτων κατάρτισης για την κατασκευή έργων ενεργειακής απόδοσης. Στην **Εσθονία**, ο ΜΑΑ υποστηρίζει την πράσινη μετάβαση των επιχειρήσεων, για παράδειγμα με επενδύσεις στην ανάπτυξη ενοτήτων αναβάθμισης δεξιοτήτων και επανειδίκευσης, συμπεριλαμβανομένου λεπτομερούς περιεχομένου κατάρτισης, δομής και εκπαιδευτικού υλικού, με σκοπό την παροχή κατάρτισης που σχετίζεται με τις δεξιότητες για την πράσινη μετάβαση.

Το 2020 τα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 στην εκπαίδευση των ενηλίκων. Εκτός από την ταχεία ανάπτυξη της διαδικτυακής εκπαίδευσης ενηλίκων, αρκετές χώρες έχουν λάβει ειδικά μέτρα για την αντιμετώπιση των επιπτώσεων της πανδημίας. Στη **Σλοβενία**, η στήριξη των παρόχων εκπαίδευσης ενηλίκων αποτελούσε μέρος ενός νόμου («η 5η δέσμη μέτρων για τον κορονοϊό») για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Το 2020 το **σουηδικό** κράτος χρηματοδότησε το σύνολο της εκπαίδευσης ενηλίκων (ευθύνη στο πλαίσιο των δήμων), με διεύρυνση της επιλεξιμότητας και αύξηση της χρηματοδότησης για τη δυνατότητα συμμετοχής περισσότερων από 25.000 επιπλέον εκπαιδευομένων. Στη **Δανία**, η πρόσβαση των ανέργων σε υφιστάμενο πρόγραμμα μαθητείας ενηλίκων κατέστη ευκολότερη και χορηγήθηκαν υψηλότερα επιδόματα σε ανέργους στο πλαίσιο επαγγελματικής κατάρτισης, με έμφαση στις δεξιότητες για πράσινες θέσεις εργασίας και στον τομέα της φροντίδας. Οι ομοσπονδιακές αρχές στη **Γερμανία** αύξησαν τη στήριξη προς τα κέντρα εκπαίδευσης ενηλίκων, με έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες, μεταξύ άλλων με τη χρήση χρηματοδότησης από τον ΜΑΑ. Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, το **Λουξεμβούργο** προσέφερε κουπόνια για την ανάπτυξη ψηφιακών δεξιοτήτων σε όλους τους εργαζομένους που επωφελήθηκαν από το σύστημα μειωμένου ωραρίου εργασίας. Στο πλαίσιο της ευρύτερης δέσμης κοινωνικών μέτρων ύψους 1,4 δισ. EUR, οι **Κάτω Χώρες** στηρίζουν την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση όσων έχουν πληγεί περισσότερο από την πανδημία (όπως οι νέοι, τα άτομα με χαμηλότερη ειδίκευση, τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών και/ή με αναπηρία, καθώς και οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς υπαλλήλους).

Σημαντικός αριθμός κρατών μελών δρομολόγησε νομοθετικές πρωτοβουλίες και στρατηγικά σχέδια για τη στήριξη της συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση, συχνά με τη στήριξη του ΜΑΑ, σύμφωνα με τις αρχές 1 και 4 του πυλώνα (εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση και ενεργός στήριξη της απασχόλησης, αντίστοιχα). Με πρόσφατο νόμο, η **Φινλανδία** ίδρυσε το κέντρο υπηρεσιών συνεχούς μάθησης, το οποίο θα συντονίζει και θα αναπτύσσει υπηρεσίες κατάρτισης για άτομα σε ηλικία εργασίας, θα αναλύει τις ανάγκες ανάπτυξης δεξιοτήτων, θα στηρίζει τα περιφερειακά δίκτυα και θα χρηματοδοτεί δραστηριότητες κατάρτισης. Στην **Ελλάδα**, η αναβάθμιση των κέντρων διά βίου μάθησης συμπεριλήφθηκε σε νέο νόμο για το εθνικό σύστημα επαγγελματικής εκπαίδευσης, κατάρτισης και διά βίου μάθησης. Η **Ιταλία** ίδρυσε «Νέο Ταμείο Δεξιοτήτων», ανακοινώνοντας το εθνικό στρατηγικό σχέδιο για τις δεξιότητες των ενηλίκων με στόχο την αντιμετώπιση του υψηλού ποσοστού ατόμων χαμηλής ειδίκευσης στη χώρα. Η **Ιρλανδία** δρομολόγησε στρατηγική για νέες διαδρομές προς την εργασία για την επόμενη πενταετία. Αρκετές χώρες προέβλεψαν χρηματοδοτική στήριξη σε μεμονωμένους εκπαιδευομένους στο

πλαίσιο των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Η **Κροατία** σχεδίασε ένα σύστημα κουπονιών για ενήλικες που συμμετέχουν σε προγράμματα εκπαίδευσης ενηλίκων με διασφάλιση ποιότητας, ευθυγραμμισμένο με το κροατικό πλαίσιο επαγγελματικών προσόντων. Η **Ελλάδα** προέβλεψε λογαριασμούς διά βίου μάθησης για τη στήριξη της συμμετοχής των ενηλίκων στη μάθηση. Η **Λιθουανία** ανακοίνωσε, στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, τη δημιουργία μιας πλατφόρμας διά βίου μάθησης υπό μορφή υπηρεσίας μίας στάσης και με βάση την αρχή των ατομικών λογαριασμών μάθησης, οι οποίοι αποτελούσαν επίσης μέρος του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Λετονίας**, σε συνδυασμό με την ενίσχυση της μάθησης στον χώρο εργασίας και την επικύρωση δεξιοτήτων. Η **Μάλτα** ανακοίνωσε, στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, την εφαρμογή βασικών μέτρων της επικαιροποιημένης στρατηγικής για τις βασικές δεξιότητες και θα στηρίξει επίσης τη δρομολόγηση μιας ψηφιακής πλατφόρμας μάθησης για ενήλικες εκπαιδευομένους. Η Μάλτα ενέκρινε επίσης το πρόγραμμα ανάπτυξης δεξιοτήτων, το οποίο στηρίζει τις ΜΜΕ που παρέχουν κατάρτιση στο εργατικό δυναμικό τους. Η **Γαλλία** θα συμπληρώσει το οικείο υφιστάμενο σύστημα ατομικών λογαριασμών μάθησης για την προώθηση της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων. Στο πλαίσιο του σχεδίου της **Τσεχίας** για την αναθεώρηση του συστήματος κατάρτισης και απόκτησης νέων προσόντων, θα δοθεί ιδιαίτερη έμφαση στις ψηφιακές δεξιότητες. Το σχέδιο, το οποίο υποστηρίζεται από τον ΜΑΑ και το ΕΚΤ+, αποσκοπεί στη δημιουργία 14 περιφερειακών κέντρων κατάρτισης τα οποία διαχειρίζονται οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης. Η **Σουηδία** σχεδιάζει να καθιερώσει, τον Δεκέμβριο του 2021, μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης για ενήλικες σπουδαστές με διανοητική αναπηρία. Στο **Βέλγιο**, έχουν ληφθεί διάφορα μέτρα —εκ των οποίων ορισμένα στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας— για τη στήριξη των δεξιοτήτων των ενηλίκων: αύξηση της πίστωσης χρόνου για τους εργαζομένους στη μάθηση και δημιουργία ενός συστήματος ατομικών λογαριασμών μάθησης στη Φλάνδρα, και στη Βαλονία τα έργα «Start digital» και «Upskills Wallonia». Οι **Κάτω Χώρες** δημιούργησαν ένα δημόσιο ταμείο ατομικής μάθησης και ανάπτυξης¹⁷⁸. Το **Λουξεμβούργο** συμπεριέλαβε στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας μια νέα στρατηγική δεξιοτήτων για την ανάλυση των τρεχουσών αναγκών σε δεξιότητες, καθώς και τον σχεδιασμό και την εφαρμογή σχεδίου δράσης για μελλοντικά προγράμματα κατάρτισης.

Η δυναμική βελτίωση της ποιότητας της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης είναι καίριας σημασίας, ιδίως στο πλαίσιο της αύξησης των ποσοστών ολοκλήρωσης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Διάφορα κράτη μέλη εξήγγειλαν ή θέσπισαν μεταρρυθμίσεις προς αυτήν την κατεύθυνση. Η **Λετονία** εφαρμόζει μια ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης που προβλέπει διαρθρωτικές αλλαγές σε τρεις πυλώνες: διακυβέρνηση, χρηματοδότηση και ανθρώπινους πόρους. Ο νέος νόμος χωρίζει τα ανώτατα εκπαιδευτικά ιδρύματα σε επιστημονικά, καλλιτεχνικά και πολιτιστικά πανεπιστήμια, σε πανεπιστήμια εφαρμοσμένων επιστημών και σε πανεπιστημιακά κολέγια εφαρμοσμένων επιστημών, με ειδικά ποιοτικά κριτήρια για κάθε τύπο. Τον Οκτώβριο του 2020 το **Λουξεμβούργο** δρομολόγησε νέο πρόγραμμα σύντομου κύκλου για την προστασία των νέων από την ανεργία. Το νέο μεταδευτεροβάθμιο πρόγραμμα κατάρτισης «Diplom+» είναι ένα ευέλικτο πρόγραμμα δύο εξαμήνων, το οποίο απευθύνεται σε νέους οι οποίοι, αφού έχουν

¹⁷⁸ Κατά τον χρόνο σύνταξης του σχεδίου, το μέτρο αυτό δεν συνδεόταν με το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της χώρας.

ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση, δεν είναι ακόμη εγγεγραμμένοι στην τριτοβάθμια εκπαίδευση ούτε εργάζονται ακόμη. Το πρόγραμμα μπορεί να διακοπεί ανά πάσα στιγμή, ενώ οι ολοκληρωμένες ενότητες πιστοποιούνται, και παρέχει στους συμμετέχοντες το δικαίωμα να λαμβάνουν επιδόματα σπουδών. Τέλος, το ταμείο προόδου για την τριτοβάθμια εκπαίδευση το οποίο ενέκρινε πρόσφατα το **Βέλγιο** (Φλάνδρα) συνιστά δέσμη μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων με τρεις κύριους στόχους: τον εξορθολογισμό της προσφοράς κατάρτισης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση, μεταξύ άλλων καθιστώντας την πιο συναφή και ευέλικτη για την αγορά εργασίας· τη στήριξη της διά βίου μάθησης στην τριτοβάθμια εκπαίδευση· και τη βέλτιστη χρήση των ψηφιακών μαθησιακών διαδρομών.

Η οικονομική ύφεση που προκάλεσε η πανδημία έπληξε έντονα τους νέους και τους κατέστησε ομάδα προτεραιότητας προς στήριξη, ιδίως μέσω της ενίσχυσης της μαθητείας. Για παράδειγμα, στο **Βέλγιο** (Φλάνδρα) η κυβέρνηση αύξησε την πριμοδότηση που προσφέρεται στους παρόχους προγραμμάτων μαθητείας κατά 1 000 EUR με κονδύλια διαθέσιμα στο πλαίσιο του REACT-EU. Στο **Βέλγιο** (Βαλονία), η πριμοδότηση για τους εργοδότες που προσφέρουν θέσεις μαθητείας σε συγκεκριμένους τομείς ανέρχεται σε 390 EUR ανά μήνα κατά τους πρώτους 4 μήνες της μαθητείας. Η **Ιρλανδία** θέσπισε ένα σύστημα παροχής κινήτρων για μαθητεία, το οποίο προβλέπει πληρωμή 2 000 EUR σε εργοδότες που προσφέρουν νέα προγράμματα μαθητείας. Η **Αυστρία** παρείχε πριμοδότηση μαθητευομένων σε εταιρείες (*Lehrlingsbonus*), και θα διατεθεί χρηματοδότηση για την ανάληψη μαθητευομένων κατά το πρώτο έτος κατάρτισης από διεταιρικό πρόγραμμα μαθητείας έως τις 31 Μαρτίου 2021.

Τα κράτη μέλη ενίσχυσαν τις επιδοτήσεις πρόσληψης που απευθύνονται στους νέους, σύμφωνα με τις αρχές 1 και 3 του πυλώνα (για την εκπαίδευση, την κατάρτιση και τη διά βίου μάθηση και τις ίσες ευκαιρίες, αντίστοιχα). Η **Ιρλανδία** προσέφερε πρόσθετες επιδοτήσεις πρόσληψης στο πλαίσιο του προγράμματος JobsPlus, παρέχοντας έως 7 500 EUR σε περίοδο δύο ετών για την πρόσληψη ατόμων ηλικίας κάτω των 30 ετών και ανέργων. Η **Κύπρος** προσέφερε κίνητρα πρόσληψης για την επιλογή προσωπικού νέων ηλικίας 15-29 ετών. Το πρόγραμμα συνίσταται σε επιδοτήσεις μισθών ύψους έως 8 600 EUR για κάθε νέα πρόσληψη για περίοδο 10 μηνών. Με τη βοήθεια της χρηματοδότησης του ΕΚΤ, αποσκοπεί στην πρόσληψη 1 200 ανέργων νέων σε διάστημα ενός έτους. Από τα τέλη του 2020 έως τον Σεπτέμβριο του 2021, η **Ρουμανία** χορήγησε επιδότηση πρόσληψης για άτομα ηλικίας 16-29 ετών, τα οποία ήταν εγγεγραμμένα στις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης. Στο **Βέλγιο**, η κυβέρνηση των Βρυξελλών εισήγαγε επιδότηση για την πρόσληψη ανέργων νέων κάτω των 30 ετών σε θέσεις εργασίας, η οποία ανέρχεται σε 500 EUR μηνιαίως για διάστημα 6 μηνών. Η **Ελλάδα** ανακοίνωσε ένα νέο πρόγραμμα για νέους ηλικίας 18-29 ετών χωρίς προηγούμενη εργασιακή πείρα, το οποίο θα ξεκινήσει τον Ιανουάριο του 2022. Η επιδότηση θα χορηγηθεί για 6 μήνες και θα ανέρχεται σε 600 EUR για τους νέους και 600 EUR για την εταιρεία πρόσληψης. Όπως περιγράφεται στη σύσταση του EASE (βλ. πλαίσιο 1), ο συνδυασμός των κινήτρων πρόσληψης με μέτρα αναβάθμισης των δεξιοτήτων και επανεπιδόμησης, καθώς και η ενισχυμένη στήριξη από τις υπηρεσίες απασχόλησης μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη της δημιουργίας θέσεων εργασίας και στη διευκόλυνση της μετάβασης μεταξύ θέσεων εργασίας.

Τα κράτη μέλη θέσπισαν νέα μέτρα στήριξης της απασχόλησης και της κατάρτισης για τους νέους με ενισχυμένες τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης (ΔΥΑ), σύμφωνα με την ενίσχυση των εγγυήσεων για τη νεολαία και την αρχή 4 του πυλώνα (ενεργός στήριξη της

απασχόλησης). Οι ΔΥΑ εξακολουθούν να αποτελούν κεντρικό παράγοντα στην υλοποίηση των εγγυήσεων για τη νεολαία και πολλές βρίσκονται στη διαδικασία ανάπτυξης νέων ή βελτιωμένων υπηρεσιών με στόχο τη νεολαία. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν νέα μέτρα κατάρτισης για τους νέους. Η **Πορτογαλία** θέσπισε πρόγραμμα άσκησης στη δημόσια διοίκηση (*EstágiAP XXI*) για νέους με τριτοβάθμια εκπαίδευση. Τα κράτη μέλη θέσπισαν επίσης ή σχεδιάζουν να θεσπίσουν ορισμένες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις στις οικείες ΔΥΑ και στα οικεία συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης που θα υποστηρίξουν την απασχολησιμότητα των νέων. Για παράδειγμα, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Κύπρου** περιλαμβάνει σχέδια για την ενίσχυση της υποστήριξης που παρέχεται στους νέους με δέσμη μέτρων για την αύξηση της προσέγγισης των ΕΑΕΚ και τον εκσυγχρονισμό των ΔΥΑ. Στην **Τσεχία**, οι νέοι θα είναι μεταξύ των κύριων δικαιούχων ενός μεσοπρόθεσμου φιλόδοξου σχεδίου (έως το 2025), που θα υποστηριχθεί από τον ΜΑΑ και το ΕΚΤ+, για τη μεταρρύθμιση του συστήματος κατάρτισης και απόκτησης νέων προσόντων. Η μεταρρύθμιση θα περιλαμβάνει τη σύσταση τριμερούς επιτροπής για τον συντονισμό της ανάπτυξης της διά βίου μάθησης και τη δημιουργία 14 περιφερειακών κέντρων κατάρτισης υπό την ευθύνη των ΔΥΑ. Η **Εσθονία** συμπεριέλαβε στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας τη θέσπιση ενός ενισχυμένου προγράμματος εγγυήσεων για τη νεολαία, το οποίο περιλαμβάνει ένα βελτιωμένο πρόγραμμα «Η πρώτη μου θέση εργασίας», το οποίο ενθαρρύνει την πρόσληψη νέων με ελάχιστη επαγγελματική πείρα συνδυάζοντας κατάρτιση με επιδότηση μισθού. Η **Ισπανία** θέσπισε σχέδιο πρόσθετων εγγυήσεων για τη νεολαία για την περίοδο 2021-2027 με στόχο την εμβάθυνση του διοργανικού συντονισμού, την ενίσχυση της συνεργασίας με τον ιδιωτικό τομέα και τις τοπικές αρχές, και τη βελτίωση των υπηρεσιών εκπαίδευσης, κατάρτισης και αγοράς εργασίας. Η χώρα σχεδιάζει περαιτέρω επενδύσεις, με τη στήριξη του ΜΑΑ, για την ενθάρρυνση της απασχόλησης των νέων. Για να βοηθήσει τους μετανάστες νεαρής ηλικίας, η **Γερμανία** θέσπισε περισσότερες από 470 «υπηρεσίες μεταναστών νέων» (*Jugendmigrationsdienste*) που εστιάζουν στην ένταξη στην κατάρτιση και στην αγορά εργασίας. Υποστηρίζουν τους νέους με γονείς μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων των προσφύγων, με διάφορες υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης για την υποβολή αιτήσεων εργασίας, της κατάρτισης στη χρήση νέων μέσων ενημέρωσης και μιας διαδικτυακής συμβουλευτικής υπηρεσίας (*jmd4you*), δωρεάν και διαθέσιμη σε διάφορες γλώσσες.

Τα κράτη μέλη έχουν επίσης δρομολογήσει πρωτοβουλίες για την υποστήριξη της κατάστασης των εργαζομένων μεγαλύτερης ηλικίας στην αγορά εργασίας. Το πρόγραμμα *Garanzia occupabilità Lavoratori* της **Ιταλίας** εφαρμόζει ενεργητικές πολιτικές που βασίζονται σε συγκεκριμένες ανάγκες για την ενθάρρυνση της εργασιακής ένταξης των δικαιούχων εισοδήματος πολίτη, καθώς και της ένταξης των εργαζομένων στο σύστημα μειωμένου ωραρίου εργασίας και των ατόμων μεγαλύτερης ηλικίας. Η **Σλοβακία** σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει τη στήριξη του ΜΑΑ για την παροχή κατάρτισης σε ψηφιακές δεξιότητες και βασικού εξοπλισμού σε 172 800 ηλικιωμένους και μειονεκτούντα άτομα. Οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας αποτελούν επίσης μία από τις διάφορες ομάδες-στόχους στο μέτρο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Σλοβενίας** σχετικά με την αναβάθμιση και την επανειδίκευση σε ψηφιακές δεξιότητες για τους μισθωτούς και τους αυτοαπασχολούμενους. Η κατάρτιση σε ψηφιακές δεξιότητες για άτομα ηλικίας άνω των 55 ετών έχει επίσης συμπεριληφθεί στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Κύπρου**. Τα άτομα μεγαλύτερης ηλικίας αποτελούν επίσης μία από τις ομάδες-στόχους της επικαιροποιημένης στρατηγικής της **Μάλτας** για την απασχόληση, η οποία υποστηρίζεται από τον ΜΑΑ.

Τα κράτη μέλη θέσπισαν προσωρινά μέτρα για τη στήριξη γονέων κατά τη διάρκεια της πανδημίας COVID-19, σύμφωνα με τις αρχές του πυλώνα 9 (ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής) και 11 (φροντίδα και στήριξη των παιδιών). Στην **Ιταλία** χορηγείται πριμοδότηση ύψους 1 000 EUR από τον Οκτώβριο του 2020 έως το τέλος του 2021 για την αγορά υπηρεσιών φύλαξης-φροντίδας ή, εναλλακτικά, για την εγγραφή σε θερινές κατασκηνώσεις που θα χρησιμοποιηθεί κατά την περίοδο αναστολής των διδακτικών δραστηριοτήτων στο σχολείο. Το **Λουξεμβούργο** παρέτεινε έως τις 17 Ιουλίου 2021 το δικαίωμα άδειας για οικογενειακούς λόγους λόγω πλήρους ή μερικής αναστολής της λειτουργίας σχολείων ή εγκαταστάσεων παιδικής φροντίδας. Παρέτεινε επίσης έως τον Νοέμβριο του 2021 την άδεια στήριξης οικογένειας για άτομα που αναγκάζονται να σταματήσουν να εργάζονται για την παροχή φροντίδας σε ενήλικο με αναπηρία ή σε ηλικιωμένο άτομο με σοβαρή απώλεια αυτονομίας. Στη **Ρουμανία**, οι εργαζόμενοι που είναι γονείς λαμβάνουν αμειβόμενες ημέρες άδειας για την επίβλεψη των παιδιών τους, σε περίπτωση που δεν μπορούν πλέον να παρακολουθήσουν τα μαθήματα, μετά τα αποτελέσματα επιδημιολογικής έρευνας για τη νόσο COVID-19 που οδηγεί σε περιορισμό/αναστολή της εκπαιδευτικής δραστηριότητας. Στην **Ισπανία**, το πρόγραμμα ανάληψης φροντίδας (*Plan Mecuida*) ενίσχυσε την ευελιξία των εργαζομένων να αναλαμβάνουν οικογενειακές ευθύνες με ανηλίκους ή ηλικιωμένους ως αποτέλεσμα της πανδημίας. Ο εργοδότης και ο εργαζόμενος έπρεπε να συμφωνήσουν σε συγκεκριμένα μέτρα που περιλαμβάνουν, εάν χρειαστεί, μείωση του ωραρίου εργασίας του εργαζομένου έως και 100 % (έναντι 50 % πριν), με ανάλογη μείωση του μισθού. Στη **Δανία**, οι γονείς των παιδιών που είτε στέλνονται στο σπίτι από το σχολείο λόγω της νόσου COVID-19 είτε έχουν προσβληθεί από τη νόσο COVID-19 μπορούν να παραμείνουν στο σπίτι με τα παιδιά και να λαμβάνουν παροχές γονικής άδειας. Οι διαβουλεύσεις πραγματοποιήθηκαν από την 1η Οκτωβρίου 2020 έως τις 30 Ιουνίου 2021. Στο **Βέλγιο**, η κυβέρνηση θέσπισε τη γονική άδεια COVID-19, η οποία προστίθεται στο υφιστάμενο δικαίωμα γονικής άδειας με υψηλότερες παροχές από ό,τι για το υφιστάμενο σύστημα.

Τα κράτη μέλη θεσπίζουν ή ενισχύουν ολοένα και περισσότερο μόνιμα μέτρα οικογενειακής άδειας. Τον Ιούνιο του 2021 η **Ελλάδα** θέσπισε νόμο που ενσωματώνει τις διατάξεις της οδηγίας 2019/1158¹⁷⁹ σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, με την παροχή γονικής άδειας, την παράταση των αδειών πατρότητας και μητρότητας και τη θέσπιση ευέλικτων ρυθμίσεων εργασίας. Πέραν των ελάχιστων απαιτήσεων της οδηγίας, ο νόμος προβλέπει άδειες που έχουν συμφωνηθεί με τους κοινωνικούς εταίρους σε προηγούμενες εθνικές γενικές συλλογικές συμβάσεις εργασίας (π.χ. άδεια παιδικής φροντίδας, άδεια παρακολούθησης των σχολικών επιδόσεων, άδεια για γονείς ασθενών παιδιών ή παιδιών με αναπηρία ή μονογονεϊκές οικογένειες). Στην **Ιταλία**, ο αριθμός των ημερών υποχρεωτικής άδειας πατρότητας αυξήθηκε από επτά σε δέκα ημέρες. Από τον Ιανουάριο του 2021 η **Ισπανία** αντικατέστησε τις άδειες πατρότητας και μητρότητας με μη μεταφερόμενη άδεια τοκετού 16 εβδομάδων, η οποία αμείβεται με πλήρεις αποδοχές. Από τον Μάιο του 2021 η **Γαλλία** αύξησε τη διάρκεια της άδειας πατρότητας από 11 σε 25 ημέρες. Τέσσερις από τις 25 ημέρες άδειας είναι υποχρεωτικές και προστίθενται στις τρεις ημέρες άδειας κατά τη γέννηση του παιδιού. Στις **Κάτω Χώρες**, οι σύντροφοι γυναικών που έχουν γεννήσει λαμβάνουν επιπλέον πέντε εβδομάδες άδειας από την 1η Ιουλίου 2020. Αυτή

¹⁷⁹ Οδηγία (ΕΕ) 2019/1158 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Ιουνίου 2019, σχετικά με την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους γονείς και τους φροντιστές και την κατάργηση της οδηγίας 2010/18/ΕΕ του Συμβουλίου.

η πρόσθετη άδεια τοκετού μπορεί να ληφθεί κατά τους πρώτους έξι μήνες της ζωής του παιδιού σε ποσοστό 70 % του μισθού που καταβάλλεται από τη ΔΥΑ. Η περιφέρεια της Φλάνδρας στο **Βέλγιο** θέσπισε πρόσθετη εισοδηματική ενίσχυση («πριμοδότηση ενθάρρυνσης») για τους εργαζομένους που λαμβάνουν πίστωση χρόνου για να φροντίσουν συγγενή. Η πριμοδότηση προστίθεται στην ομοσπονδιακή ενίσχυση και το ύψος της εξαρτάται από τον τομέα. Από την 1η Οκτωβρίου 2021 η **Βουλγαρία** αύξησε σημαντικά την αποζημίωση για το δεύτερο έτος μητρότητας από 380 BGN σε 650 BGN (από 195 EUR σε 330 EUR).

Εφαρμόζονται στοχευμένα μέτρα για την προώθηση της ενεργοποίησης, την ενίσχυση των δεξιοτήτων και τη στήριξη της απασχόλησης των γυναικών, σύμφωνα με τις αρχές 2 (ισότητα των φύλων) και 4 (ενεργός στήριξη για την απασχόληση) του πυλώνα. Για να υποστηρίξει την επιστροφή των εργαζόμενων μητέρων στην εργασία και να ευνοήσει τον συνδυασμό του χρόνου εργασίας και του χρόνου οικογενειακής φροντίδας, η **Ιταλία** ενίσχυσε το Ταμείο Οικογενειακών Πολιτικών κατά 50 εκατ. EUR (σε 732 εκατ. EUR), τα οποία θα διατεθούν για τη στήριξη και την ενίσχυση των οργανωτικών μέτρων που υιοθέτησαν οι επιχειρήσεις για να ευνοήσουν την επιστροφή στην εργασία των εργαζόμενων μητέρων μετά τον τοκετό. Το ιταλικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας στοχεύει επίσης στις γυναίκες όσον αφορά τα μέτρα στήριξης των ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας (ΕΠΑΕ) και της επιχειρηματικότητας. Από τον Οκτώβριο του 2020 ένα πρόγραμμα στην **Ουγγαρία** υποστηρίζει την αναβάθμιση των δεξιοτήτων και την επανειδίκευση των νέων γονέων, ιδίως των γυναικών, ώστε να διευκολυνθεί η είσοδος/επιστροφή τους στην αγορά εργασίας. Χορηγείται υποτροφία 110-550 EUR (ανάλογα με την ένταση της κατάρτισης) σε γονείς χαμηλής ειδίκευσης και ηλικίας 18 ετών και άνω, οι οποίοι λαμβάνουν επίδομα οικογενειακής στήριξης και επιθυμούν να συμμετάσχουν σε κατάρτιση που αποσκοπεί στην ολοκλήρωση των τάξεων 5 έως 8 της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ή της κατάρτισης ενηλίκων. Ο προϋπολογισμός των 3 δισ. HUF (περίπου 8,3 εκατ. EUR) μπορεί να στηρίξει την κατάρτιση 2 500 ατόμων. Στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Ισπανίας** περιλαμβάνεται μέτρο για την υποστήριξη της απασχόλησης των γυναικών σε τρεις βασικούς τομείς: α) στην κατάρτιση σχετικά με την ψηφιακή, πράσινη, μακροχρόνια φροντίδα, την επιχειρηματικότητα και την κοινωνική οικονομία· β) στις οδούς ένταξης για γυναίκες θύματα βίας ή εμπορίας ανθρώπων· γ) στη συνεκτίμηση της διάστασης του φύλου σε όλα τα στοιχεία των ετήσιων σχεδίων απασχόλησης των ΔΥΑ. Στη **Φινλανδία**, η τροποποίηση του νόμου για τα τέλη προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας αυξάνει τα κίνητρα για την ανάληψη εργασίας, ιδίως για τους γονείς που μένουν στο σπίτι (και είναι κυρίως γυναίκες) σε οικογένειες χαμηλού και μεσαίου εισοδήματος. Η νομοθετική τροποποίηση (που ισχύει από την 1η Αυγούστου 2021) μειώνει τα τέλη προσχολικής εκπαίδευσης και φροντίδας σε όλα τα εισοδηματικά κλιμάκια με την αύξηση του κατώτατου ορίου εισοδήματος κατά 31 %. Αυτό θα παράσχει δωρεάν ΠΕΦ σε περίπου 20 000 οικογένειες. Οι οικογένειες με πολλά παιδιά θα επωφεληθούν από τη μείωση των διδάκτρων αδελφών, καθώς τα δίδακτρα για το δεύτερο παιδί θα είναι 40 % (σε σύγκριση με το σημερινό 50 %). Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Σλοβενίας** στηρίζει διαδικτυακή πλατφόρμα με εργαλεία για τους εργοδότες και τους εργαζομένους με σκοπό την προώθηση ευέλικτων τρόπων εργασίας, καθώς και 135 έργα για τη δημιουργία ή την αναβάθμιση των συνθηκών εργασίας στο σπίτι, συμπεριλαμβανομένης της συνδρομής εμπειρογνομόνων για την αξιολόγηση και τον προσδιορισμό των ειδικών αναγκών μιας εταιρείας.

Τα κράτη μέλη έλαβαν διάφορα μέτρα για την προώθηση της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία, συμπεριλαμβανομένων προσωρινών μέτρων για τον μετριασμό του αντικτύπου της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Το 2020 η **Ρουμανία** άλλαξε το νομικό πλαίσιο για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία, καθώς και για την προστασία από διακρίσεις, ώστε να εγγυάται την ισότητα των ευκαιριών, την προσβασιμότητα στον χώρο εργασίας και την προσαρμογή των καθηκόντων σύμφωνα με το λειτουργικό δυναμικό. Το σχέδιο της **Λετονίας** για τα άτομα με αναπηρία για την περίοδο 2021-2023 περιλαμβάνει μέτρο για την προσαρμογή των κανόνων για την απόκτηση καθεστώτος αναπηρίας, τη θέσπιση μέτρων για την ένταξη των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας και τη βελτίωση της προσβασιμότητας των υποδομών. Στο **Βέλγιο** (Βαλονία) τα πλέον ευάλωτα άτομα που αναζητούν εργασία θα λάβουν εξατομικευμένη και πιο ολοκληρωμένη καθοδήγηση. Θα αναπτυχθούν επίσης κέντρα γνώσης για την παροχή υποστήριξης σε συγκεκριμένα θέματα (π.χ. ψυχική υγεία, άτομα με αναπηρία). Η **Γαλλία** σχεδιάζει μέτρα για την ενίσχυση της πρόσβασης στην κατάρτιση και στην καθοδήγηση όσον αφορά την απασχόληση για τους δημόσιους υπαλλήλους με αναπηρία και δημόσιους υπαλλήλους με λιγότερα προσόντα, μεταξύ άλλων με πληρωμές και ειδικές ημέρες απουσίας. Το μέτρο αυτό θα διευκολύνει την πρόσβαση στην κατάρτιση και στις δυνατότητες αλλαγών σταδιοδρομίας για τους πιο ευάλωτους δημόσιους υπαλλήλους.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν θεσπίσει μέτρα για την προώθηση της δημιουργίας θέσεων εργασίας μεταξύ των ατόμων με αναπηρία μέσω στοχευμένων κινήτρων πρόσληψης, σύμφωνα με τις αρχές του πυλώνα 3 και 17 (για τις ίσες ευκαιρίες και την ένταξη ατόμων με αναπηρία). Ενόψει της πανδημίας COVID-19, η **Αυστρία** αύξησε τις προϋπάρχουσες επιδοτήσεις μισθού για τα άτομα με αναπηρία κατά 50 % για περίοδο 3 μηνών. Επίσης, αυξήθηκε προσωρινά (έως τον Σεπτέμβριο του 2021) κατά 50 % το επίδομα για την ασφάλεια της εργασίας. Οι εταιρείες είναι υποχρεωμένες να απασχολούν ένα εγγεγραμμένο άτομο με αναπηρία για κάθε 25 εργαζομένους που έχουν προσληφθεί· σε αντίθετη περίπτωση, υπέχουν υποχρέωση καταβολής μηνιαίου αντισταθμιστικού φόρου ανά εργαζόμενο που έχει προσληφθεί. Ο φόρος αντιστάθμισης προορίζεται για τη στήριξη της ένταξης των ατόμων με αναπηρία στην αγορά εργασίας. Το **Βέλγιο** (περιφέρεια Βρυξελλών) χρησιμοποιεί το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για να παρέχει ένα σύστημα πριμοδότησης για τη στήριξη των εργοδοτών στην ένταξη ατόμων με αναπηρία. Στην **Τσεχία**, το μέγιστο ποσό της συνεισφοράς για τη στήριξη της απασχόλησης των ατόμων με αναπηρία αυξήθηκε κατά 800 CZK (περίπου 30 EUR), έως 13 600 CZK (περίπου 525 EUR). Οι **Κάτω Χώρες** αύξησαν το μέγιστο επίπεδο επιδόματος παροχών για τους νέους με αναπηρία από 25 % σε 70 % και 75 % του κατώτατου μισθού για τα άτομα με και χωρίς ικανότητα εργασίας αντίστοιχα. Οι νέοι που δικαιούνται παροχές αναπηρίας και αρχίζουν να εργάζονται θα λαμβάνουν υψηλότερο εισόδημα. Μπορούν να διατηρήσουν τις παροχές τους εάν εγγραφούν στην εκπαίδευση και μπορούν να στηριχτούν στις κοινωνικές παροχές εάν σταματήσει η εργασία τους.

Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν μέτρα για τη στήριξη των φροντιστών ατόμων με αναπηρία. Τα άτομα με αναπηρία έχουν ισότιμο δικαίωμα να ζουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν στην κοινότητα, κάτι το οποίο απαιτεί διαφοροποιημένο τοπίο υπηρεσιών σε

επίπεδο κοινότητας και οικογένειας¹⁸⁰. Λόγω της διαφορετικής ποιότητας των υπηρεσιών, των ελλείψεων εργατικού δυναμικού και των δύσκολων συνθηκών εργασίας, ορισμένα κράτη μέλη ενίσχυσαν τις προσπάθειες στον τομέα αυτόν. Στο πλαίσιο της αποϊδρυματοποίησης, η **Λετονία** υλοποιεί διάφορα έργα με την ανάπτυξη υπηρεσιών σε επίπεδο κοινότητας και υποδομών για την παροχή υπηρεσιών, με τη βελτίωση των προσόντων και των δεξιοτήτων των κοινωνικών λειτουργών, καθώς και με τη χρηματοδότηση υπηρεσιών σε επίπεδο κοινότητας. Η **Μάλτα** υιοθέτησε εθνική στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία 2021-2030, με δεσμεύσεις για την ενίσχυση προγραμμάτων προσωπικής βοήθειας, η οποία θα δώσει τη δυνατότητα στα άτομα με αναπηρία να συνεχίσουν να ζουν στα σπίτια και στις κοινότητές τους. Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, το **Βέλγιο** (Βαλονία) θα αναπτύξει στρατηγική αποϊδρυματοποίησης και θα επενδύσει στην προσαρμοσμένη στέγαση για ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρία. Η **Σλοβακία** αύξησε το επίδομα φροντίδας ατόμου με αναπηρία ώστε να φθάσει τον καθαρό κατώτατο μισθό (κατά 31,70 EUR, φθάνοντας τα 508,44 EUR). Περίπου 40 890 φροντιστές σε ηλικία εργασίας και περίπου 23 700 συνταξιούχοι θα επωφεληθούν φέτος από την αύξηση του επιδόματος φροντίδας. 11 820 δικαιούχοι θα λάβουν υψηλότερο επίδομα προσωπικής βοήθειας (από 4,18 EUR σε 4,82 EUR). Στη **Βουλγαρία**, η κατ' οίκον φροντίδα θα παρέχεται σε 53 000 ηλικιωμένους και άτομα με αναπηρία, και αφορά 16 000 φροντιστές, μέσω επένδυσης 43,5 εκατ. EUR (με τη στήριξη του REACT-EU). Αναπτύχθηκε επίσης πρόγραμμα κατάρτισης για ειδικούς ιατρούς και ειδικούς στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών στήριξης και φροντίδας. Η **Εσθονία** διεύρυνε την επιλεξιμότητα για το επίδομα για τους γονείς παιδιών με αναπηρία, ώστε να καλύπτει τον ανάδοχο γονέα ή κηδεμόνα που ανατρέφει μόνος του ένα παιδί.

Διάφορα κράτη μέλη δρομολόγησαν δράσεις για την υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας των υπηκόων τρίτων χωρών. Στη **Φινλανδία**, ο νόμος περί αλλοδαπών τροποποιήθηκε, την 1η Οκτωβρίου 2021, με σκοπό την πρόληψη της εκμετάλλευσης αλλοδαπού εργατικού δυναμικού, τη βελτίωση του νομικού καθεστώτος των θυμάτων εργασιακής εκμετάλλευσης και την προώθηση της καταγγελίας της. Η **Σουηδία** υιοθέτησε πρωτοβουλία εντατικού έτους, η οποία απευθύνεται σε νεοεισερχόμενους που συμμετέχουν στο πρόγραμμα ιδρυμάτων. Για περίοδο ενός έτους, αρχής γενομένης από το 2021, οι συμμετέχοντες μπορούν να επιλέξουν μεταξύ της εκμάθησης της σουηδικής γλώσσας με εντατικό ρυθμό ή μέσω άσκησης πλήρους απασχόλησης στον χώρο εργασίας, σε συνδυασμό με πρόσθετες δραστηριότητες, ώστε να διευκολυνθεί η ένταξή τους στην τοπική αγορά εργασίας. Η χώρα ενίσχυσε επίσης τα προγράμματα διά βίου μάθησης σε επίπεδο δήμων και στο πλαίσιο εκπαιδευτικών ιδρυμάτων για ενήλικες που πρέπει να βελτιώσουν την κατάστασή τους στην αγορά εργασίας. Παρέχεται ενισχυμένη στήριξη όσον αφορά την καθοδήγηση, την επικύρωση δεξιοτήτων, την ΕΕΚ και τη σουηδική γλώσσα. Ειδική κατάρτιση θα παρέχεται σε νεοεισερχόμενους και αιτούντες άσυλο με προηγούμενη επαγγελματική πείρα στην ιατροφαρμακευτική περίθαλψη ή στην εκπαίδευση στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, καθώς και σε προσωπικό για τη φροντίδα ηλικιωμένων, όπως βοηθοί φροντίδας και βοηθοί νοσοκόμων, για επαγγελματικούς σκοπούς.

¹⁸⁰ Η στρατηγική για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία τονίζει τη σημασία της ποιοτικής, προσβάσιμης, προσωποκεντρικής και οικονομικά προσιτής βοήθειας, η οποία περιλαμβάνει προσωπική βοήθεια, ιατρική περίθαλψη και παρεμβάσεις από κοινωνικούς λειτουργούς για την παροχή βοήθειας τόσο στα άτομα με αναπηρία όσο και στις οικογένειές τους.

Σειρά κρατών μελών έχουν λάβει μέτρα για τη διευκόλυνση της αποδοχής εργαζόμενων μεταναστών από τρίτες χώρες, ιδίως εργαζομένων υψηλής ειδίκευσης και εκείνων που καλύπτουν κενά σε επαγγελματικούς τομείς με ελλείψεις. Το 2021 η **Κροατία** θέσπισε νέο νόμο περί αλλοδαπών, ο οποίος κατάργησε τις ετήσιες ποσοστώσεις αδειών εργασίας για τους υπηκόους τρίτων χωρών και όρισε ότι οι αιτήσεις για άδειες διαμονής και εργασίας πρέπει να συνοδεύονται από θετική γνώμη της κροατικής υπηρεσίας απασχόλησης (με ορισμένες εξαιρέσεις, κυρίως για τους κατόχους μπλε κάρτας της ΕΕ). Οι αλλαγές προβλέπουν στενότερη συνεργασία μεταξύ των διοικητικών φορέων και της επιθεώρησης εργασίας για την ενίσχυση της προστασίας των δικαιωμάτων των εργαζομένων.

Το 2020 τα κράτη μέλη θέσπισαν ή συνέχισαν διάφορα μέτρα για τη βελτίωση της συμμετοχής και της πρόσβασης των παιδιών Ρομά στην εκπαίδευση. Η **Βουλγαρία** θέσπισε την υποχρεωτική εκπαίδευση στην ηλικία των τεσσάρων ετών για όλα τα παιδιά, με σκοπό τη βελτίωση της προσχολικής φοίτησης των ευάλωτων παιδιών. Στην **Ουγγαρία**, το υποχρεωτικό νηπιαγωγείο ξεκινά από την ηλικία των 3 ετών, αλλά ορισμένοι παράγοντες περιορίζουν εκ των πραγμάτων τον δυνητικό θετικό αντίκτυπο αυτού του μέτρου και εμποδίζουν την αποτελεσματική εξάλειψη του διαχωρισμού (όπως διαφορετικοί κανόνες, αυτονομία, μέγεθος των σχολικών περιφερειών, μοντέλο κυρώσεων για διακρίσεις). Στην **Ιταλία**, με υπουργικό διάταγμα θεσπίστηκαν νέα στοχευμένα μέτρα για την προώθηση της εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς των παιδιών Ρομά. Οι **Κάτω Χώρες** συνέχισαν το πρόγραμμα στήριξης για σχολεία που εκπαιδεύουν μαθητές από ευάλωτες ομάδες, όπως οι Ρομά και οι Σίντι. Η **Πορτογαλία** θέσπισε προγράμματα υποτροφιών για μαθητές Ρομά που φοιτούν στη δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση. Το 2020 η **Ελλάδα** άρχισε να υλοποιεί το έργο «*Σχολεία χωρίς αποκλεισμούς για τους Ρομά*» και θέσπισε πρόγραμμα υποτροφιών για φοιτητές τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Στη **Γαλλία**, νέο υπουργικό διάταγμα καθορίζει τον κατάλογο των δικαιολογητικών για την εγγραφή στα σχολεία, έτσι ώστε οι δήμοι να μην επιβάλλουν παράλογες απαιτήσεις (π.χ. προσκόμιση λογαριασμού ηλεκτρικού ρεύματος), τις οποίες δεν μπορούν να πληρούν όσοι ζουν σε άτυπους οικισμούς. Τέλος, αρκετά κράτη μέλη, μεταξύ των οποίων η Κροατία, η **Ιρλανδία** και η **Ισπανία**, θέσπισαν μέτρα για την ενσωμάτωση της ιστορίας, του πολιτισμού ή της γλώσσας των Ρομά και των ταξιδιωτών στα εκπαιδευτικά τους συστήματα¹⁸¹. Όπως αναφέρεται στην ΚΕΑ για το 2021, τα περισσότερα κράτη μέλη θέσπισαν εθνικές στρατηγικές για την ισότητα, την ένταξη και τη συμμετοχή των Ρομά. Πιο πρόσφατα, η **Τσεχία** θέσπισε τη νέα στρατηγική για την ένταξη των Ρομά για την περίοδο 2021-2030, η οποία αποσκοπεί στη βελτίωση του μορφωτικού επιπέδου των Ρομά μέσω της κατάρτισης των εκπαιδευτικών σχετικά με τον τρόπο εργασίας σε ποικιλόμορφες τάξεις, της παροχής στήριξης για την προσχολική εκπαίδευση και της δημιουργίας συμβουλευτικών υπηρεσιών στα σχολεία. Το υπουργείο Παιδείας της **Σλοβακίας** δημιούργησε ένα τμήμα εκπαίδευσης χωρίς αποκλεισμούς και διόρισε υφυπουργό αρμόδιο για την εκπαίδευση χωρίς αποκλεισμούς, εν μέρει για την αντιμετώπιση της συνεχιζόμενης υπερεκπροσώπησης των παιδιών Ρομά στην ειδική εκπαίδευση.

¹⁸¹ FRA, Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα (2021). https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2021-fundamental-rights-report-2021_en.pdf.

2.3 Κατευθυντήρια γραμμή 7: Βελτίωση της λειτουργίας των αγορών εργασίας και της αποτελεσματικότητας του κοινωνικού διαλόγου

Στο παρόν σημείο εξετάζεται η εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής αριθ. 7 για την απασχόληση, βάσει της οποίας συνιστάται στα κράτη μέλη να βελτιώσουν τη λειτουργία της αγοράς εργασίας και την αποτελεσματικότητα του κοινωνικού διαλόγου. Καλύπτει, μεταξύ άλλων, την εξισορρόπηση ευελιξίας και ασφάλειας στις πολιτικές για την αγορά εργασίας, την πρόληψη του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας και την προώθηση της μετάβασης σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, καθώς και τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας. Οι στόχοι αυτοί συνάδουν με τις αρχές του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων 4 (ενεργός στήριξη της απασχόλησης), 5 (ασφαλής και ευπροσάρμοστη απασχόληση), 7 (ενημέρωση για τους όρους απασχόλησης και την προστασία σε περίπτωση απόλυσης), 8 (κοινωνικός διάλογος και συμμετοχή των εργαζομένων), 10 (υγιεινό, ασφαλές και κατάλληλα προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον) και 13 (παροχές ανεργίας). Επίσης, εξετάζεται η προώθηση του κοινωνικού διαλόγου και η συνεργασία με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στη βάση υφιστάμενων εθνικών πρακτικών. Στο σημείο 2.3.2 αναφέρονται τα μέτρα πολιτικής που λαμβάνουν τα κράτη μέλη στους τομείς αυτούς.

2.3.1 Βασικοί δείκτες

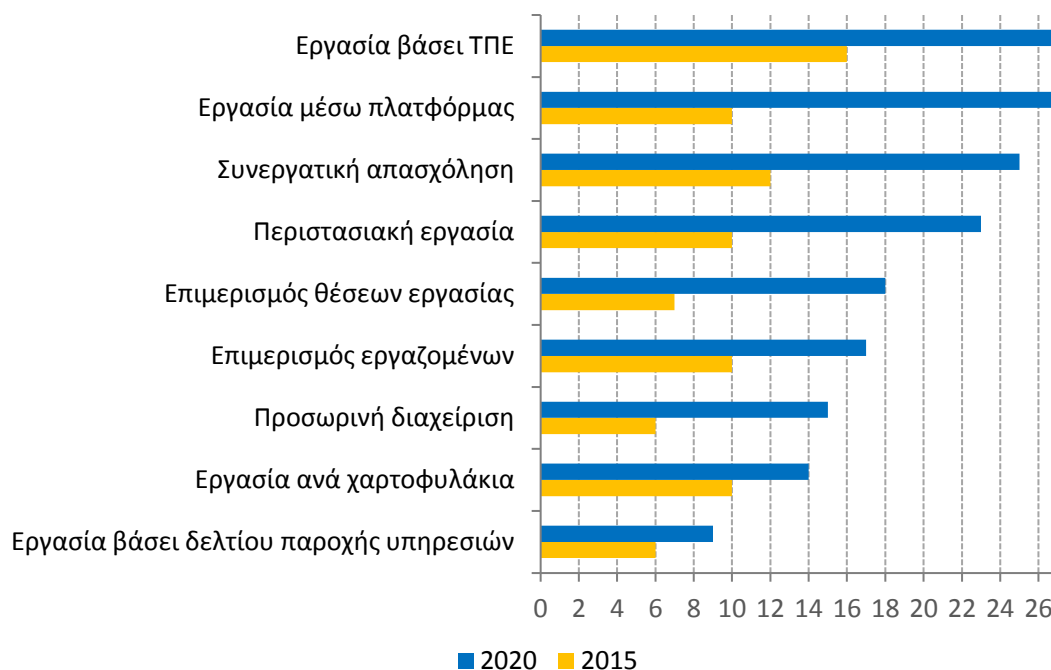
Τα τελευταία χρόνια, οι αγορές εργασίας στην ΕΕ έχουν σημειώσει ταχεία ανάπτυξη στις διάφορες μορφές απασχόλησης. Μολονότι η τυπική μορφή απασχόλησης παραμένει κυρίαρχη, ο κατάλογος των διαθέσιμων μορφών απασχόλησης έχει διευρυνθεί στα κράτη μέλη της ΕΕ τα τελευταία έτη και η τάση αυτή είναι πιθανό να συνεχιστεί. Με βάση την ανάλυση των αναδυόμενων εργασιακών σχέσεων στα κράτη μέλη, το Eurofound έχει ομαδοποιήσει τις νέες μορφές απασχόλησης σε εννέα κατηγορίες και περιέγραψε τα κύρια χαρακτηριστικά τους¹⁸². Στο διάγραμμα 2.3.1 παρουσιάζεται η εξέλιξη αυτών των νέων μορφών απασχόλησης σε όλα τα κράτη μέλη από το 2014, γεγονός που ενδέχεται να έχει επιπτώσεις στην ποιότητα των θέσεων εργασίας και στις συνθήκες εργασίας στις χώρες αυτές (βλ. πλαίσιο 3). Μολονότι το 2015 η κινητή εργασία που βασίζεται στις τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ), για παράδειγμα, υπήρχε σε 16 κράτη μέλη, αναφέρεται πλέον σε όλα τα κράτη μέλη. Το 2015 η περιστασιακή εργασία ήταν νέα σε δέκα κράτη μέλη, και έως το 2021 έχει διαδοθεί σε 23 χώρες της ΕΕ. Η μεγαλύτερη επέκταση καταγράφηκε από την εργασία σε πλατφόρμα, η οποία αναφέρθηκε σε περίπου δέκα κράτη μέλη την περίοδο 2013-14 και είναι παρούσα σήμερα σε όλα τα κράτη μέλη (περαιτέρω λεπτομέρειες σχετικά με την εργασία σε πλατφόρμα παρακάτω)¹⁸³.

¹⁸² Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. Eurofound (2020), *New forms of employment: 2020 update (Νέες μορφές απασχόλησης: επικαιροποίηση 2020)*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

¹⁸³ Σημείωση: Η κινητή εργασία βάσει ΤΠΕ αναφέρεται σε ρυθμίσεις εργασίας που πραγματοποιούνται τουλάχιστον εν μέρει εκτός του «κύριου γραφείου» ενός ατόμου, με τη χρήση τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών. Η περιστασιακή εργασία μπορεί να νοηθεί ως «ακανόνιστη ή διαλείπουσα εργασία, χωρίς την προσδοκία συνεχούς απασχόλησης», με δυνατότητα ακανόνιστου και απρόβλεπτου ωραρίου ή προγράμματος εργασίας. Για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις υπόλοιπες μορφές απασχόλησης, βλ. Eurofound (2015), *New forms of employment (Νέες μορφές απασχόλησης)*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

Διάγραμμα 2.3.1: Οι νέες μορφές απασχόλησης γίνονται όλο και πιο διαδεδομένες στην ΕΕ

Μορφές απασχόλησης που προσδιορίστηκαν ως νέες το 2013/2014 σε σύγκριση με το 2020 (αριθ. κρατών μελών)

Σημείωση: Η ΕΕ και τα κράτη μέλη δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία του 2015. Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο επικαιροποιήθηκαν το 2021.

Πηγή: Eurofound (2020), *New forms of employment: 2020 update* (Νέες μορφές απασχόλησης: επικαιροποίηση 2020), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

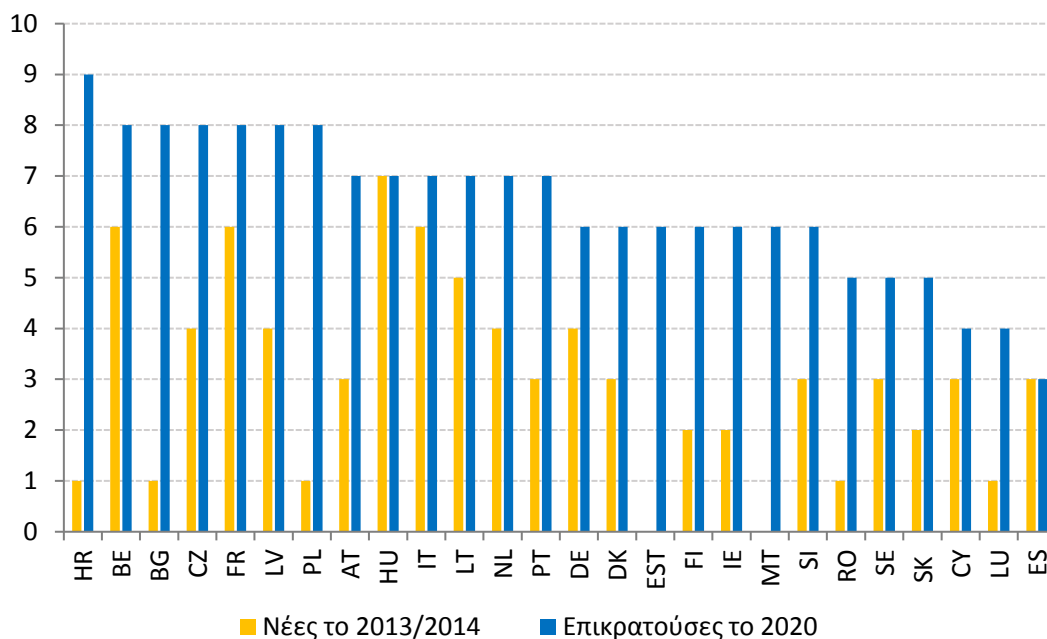
Οι μορφές απασχόλησης διαφέρουν μεταξύ των κρατών μελών, συμπεριλαμβανομένης τόσο της ρυθμιζόμενης όσο και της μη ρυθμιζόμενης εργασίας. Η διαδικασία χαρτογράφησης του Eurofound περιλαμβάνει όλες τις μορφές απασχόλησης που βασίζονται σε όλα τα είδη συμβάσεων, ανεξάρτητα από το αν εμπίπτουν στο γενικό εργατικό δίκαιο ή σε ειδικούς κανονισμούς, μεταξύ άλλων βάσει συλλογικών συμβάσεων. Οι νέες μορφές απασχόλησης μπορούν να εφαρμόζονται τόσο στους μισθωτούς όσο και στους αυτοαπασχολούμενους ή αποκλειστικά σε μία από τις δύο αυτές κατηγορίες. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.3.2, η Κροατία έχει μεταβεί από την κατάσταση στην οποία, κατά την περίοδο 2013-14, υπήρχε μόνο μία από τις εννέα νέες μορφές απασχόλησης που αναλύθηκαν ανωτέρω και προσδιορίστηκε ως «υφιστάμενη», στην κατάσταση στην οποία υπάρχουν όλες οι μορφές απασχόλησης το 2020. Δεκατρία κράτη μέλη έχουν προσδιορίσει επτά ή περισσότερες μορφές απασχόλησης. Αντιθέτως, στην Ισπανία, την Κύπρο και το Λουξεμβούργο αναφέρονται τέσσερις ή λιγότερες από αυτές τις νέες μορφές απασχόλησης το 2020. Ο αυξημένος αριθμός μορφών εργασίας επηρεάζει τον βαθμό ευελιξίας της αγοράς εργασίας καθώς και τους όρους απασχόλησης στις ενδιαφερόμενες χώρες¹⁸⁴¹⁸⁵. Οι

¹⁸⁴ Eurofound (2021), *Policy brief: First initiatives to improve the employment and working conditions of platform workers: What works* (Ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής: Πρώτες πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της απασχόλησης και των συνθηκών εργασίας των εργαζομένων σε πλατφόρμες: τι είναι αποτελεσματικό), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο (υπό έκδοση).

κυβερνήσεις και οι κοινωνικοί εταίροι, μέσω συλλογικών συμβάσεων, έχουν στη διάθεσή τους διάφορα μέσα για τη διασφάλιση υγιών συνθηκών εργασίας και κοινωνικής προστασίας για τα άτομα που συμμετέχουν σε αυτές τις νέες μορφές απασχόλησης (βλ. σημείο 2.3.2). Η μεγάλη ποικιλία νέων μορφών απασχόλησης καθώς και οι ποικίλες επιπτώσεις τους στην απασχόληση και στις κοινωνικές συνθήκες απαιτούν συνεχή παρακολούθηση.

Διάγραμμα 2.3.2: Χαρτογράφηση της κλίμακας και του εύρους της επίπτωσης των νέων μορφών απασχόλησης στα κράτη μέλη

Αριθμός νέων μορφών απασχόλησης στην ΕΕ-27. Σύγκριση μεταξύ του αριθμού εκείνων που προσδιορίστηκαν ως νέες μορφές κατά το έτος 2013/2014 και εκείνων που επικράτησαν το 2020.

Σημείωση: Η ΕΕ και τα κράτη μέλη δεν περιλαμβάνονται στα στοιχεία του 2015. Τα στοιχεία για το Λουξεμβούργο επικαιροποιήθηκαν το 2021.

Πηγή: Eurofound (2015, 2020) για περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τη φύση των διαφόρων νέων μορφών απασχόλησης και τις επιπτώσεις τους.

Η εργασία σε πλατφόρμα αυξάνεται σημαντικά, με πενταπλασιασμό των εσόδων κατά την τελευταία πενταετία, με αποτέλεσμα να προκύπτουν ζητήματα που σχετίζονται με το νομικό καθεστώς, τις συνθήκες εργασίας και την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία. Με τη χρήση στοιχείων από τη δεύτερη έρευνα COLLEEM, η ΚΕΑ 2021 παρείχε ήδη επισκόπηση της επίπτωσης της εργασίας σε πλατφόρμα στα κράτη μέλη. Παρότι σχετικά περιορισμένη σε μέγεθος¹⁸⁵, η χρήση της εργασίας σε πλατφόρμα αυξάνεται με ταχείς

¹⁸⁵ Ηνωμένα Έθνη (2021), *Digitally enabling new forms of work and policy implications for labour regulation framework and social protection systems*, Τμήμα Οικονομικών και Κοινωνικών Υποθέσεων, Ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής αριθ. 113.

¹⁸⁶ Το 1,4 % των ατόμων σε ηλικία εργασίας στις 16 χώρες που συμμετείχαν στην έρευνα δηλώνουν ότι εργάζονται περισσότερες από 20 ώρες την εβδομάδα παρέχοντας υπηρεσίες μέσω ψηφιακών πλατφορμών εργασίας ή ότι κερδίζουν τουλάχιστον το 50 % του εισοδήματός τους με τον τρόπο αυτόν (μείωση κατά 0,9 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2017). Το 4,1 % των εργαζομένων θεωρούνται δευτερεύοντες εργαζόμενοι σε πλατφόρμα (δηλ. εργάζονται πάνω από δέκα ώρες την εβδομάδα και κερδίζουν μεταξύ 25 % και 50 % του εισοδήματός τους από εργασία σε πλατφόρμα), παρουσιάζοντας αύξηση κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες σε σύγκριση με το 2017. Πηγή: Urzi Brancati, C., et al. (2020), *New evidence on platform workers in*

ρυθμούς, με τα έσοδα των εμπλεκόμενων μερών να αυξάνονται από περίπου 3 δισ. EUR το 2016 σε περίπου 14 δισ. EUR το 2020. Κατά την ίδια περίοδο, οι συνολικές αποδοχές των ατόμων που εργάζονται μέσω πλατφορμών οι οποίες δραστηριοποιούνται στην ΕΕ αυξήθηκαν δύομισι φορές, από περίπου 2,6 δισ. EUR το 2016 σε 6,3 δισ. EUR το 2020. Τα άτομα που εργάζονται μέσω πλατφορμών διαπιστώνεται ότι είναι συνήθως νέοι, άνδρες και διαθέτουν υψηλότερα προσόντα, μολονότι το προφίλ τους επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από το είδος της εργασίας που εξετάζεται σε πλατφόρμα¹⁸⁷. Για παράδειγμα, οι γυναίκες εκπροσωπούνται ευρύτερα στις προσωπικές και οικιακές υπηρεσίες, καθώς και στον τομέα της φροντίδας. Ένα άλλο σημαντικό εύρημα προέρχεται από την ανάλυση της εργασίας σε πλατφόρμα ανά επάγγελμα, και ιδίως για τα άτομα που εργάζονται σε επαγγέλματα πρώτης γραμμής κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας¹⁸⁸. Ενώ ορισμένα άτομα αναγνωρίστηκαν ως εργαζόμενοι σε νευραλγικές θέσεις σε ορισμένα κράτη μέλη και, ως εκ τούτου, απέκτησαν πρόσβαση στην κοινωνική προστασία, άλλα άτομα διαπίστωσαν οι ευκαιρίες απασχόλησής τους και το εισόδημά τους να επιδεινώνονται. Ένα κεντρικό ζήτημα ήταν η επιλεξιμότητα για στήριξη, η οποία συχνά εξαρτιόταν από το καθεστώς απασχόλησης των ατόμων που εργάζονταν μέσω πλατφορμών, το είδος των εκτελούμενων καθηκόντων και τους μηχανισμούς διακυβέρνησης που εφαρμόζε η πλατφόρμα. Η αυτοαπασχόληση ήταν ο κυρίαρχος χαρακτηρισμός του καθεστώτος απασχόλησης στην εργασία σε πλατφόρμα το 2021. Εννέα στις δέκα πλατφόρμες που δραστηριοποιούνται στην ΕΕ προσδιορίζουν τα άτομα που εργάζονται μέσω αυτών ως αυτοαπασχολούμενους¹⁸⁹.

Η εξάπλωση της τηλεεργασίας στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 επέφερε σημαντικές αλλαγές στις ρυθμίσεις εργασίας για ορισμένους εργαζομένους, αν και με διαφορές ανάλογα με την ηλικία και το φύλο. Το ποσοστό των εργαζομένων (ηλικίας 15-64 ετών) που ανέφεραν ότι εργάζονταν από το σπίτι σε τακτική βάση στην ΕΕ αυξήθηκε από 3,2 % το 2019 σε 10,8 % το 2020 (διάγραμμα 2.3.3). Το ποσοστό των εργαζομένων που ανέφεραν ότι εργάζονταν από το σπίτι λιγότερο τακτικά (δηλαδή μόνο «ορισμένες φορές») παρέμεινε το ίδιο σε ετήσια βάση (7,9 %). Ενώ η συχνότητα της εργασίας από το σπίτι αυξήθηκε για όλες τις ηλικιακές ομάδες το 2020, ήταν η υψηλότερη μεταξύ του πληθυσμού στην κατ' εξοχήν παραγωγική ηλικία εργασίας (25-49 ετών· 11,6 %), ακολούθως οι εργαζόμενοι μεγαλύτερης ηλικίας (50-64· 10,4 %) και στη συνέχεια οι νεότεροι εργαζόμενοι (15-24 ετών· 5,8 %). Ήταν επίσης υψηλότερη μεταξύ των εργαζομένων γυναικών (11,7 %) σε σύγκριση με τους άνδρες (9,9 %).

Europe. Results from the second COLLEEM survey (Νέα στοιχεία για τους εργαζομένους σε πλατφόρμες στην Ευρώπη. Αποτελέσματα της δεύτερης έρευνας COLLEEM), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

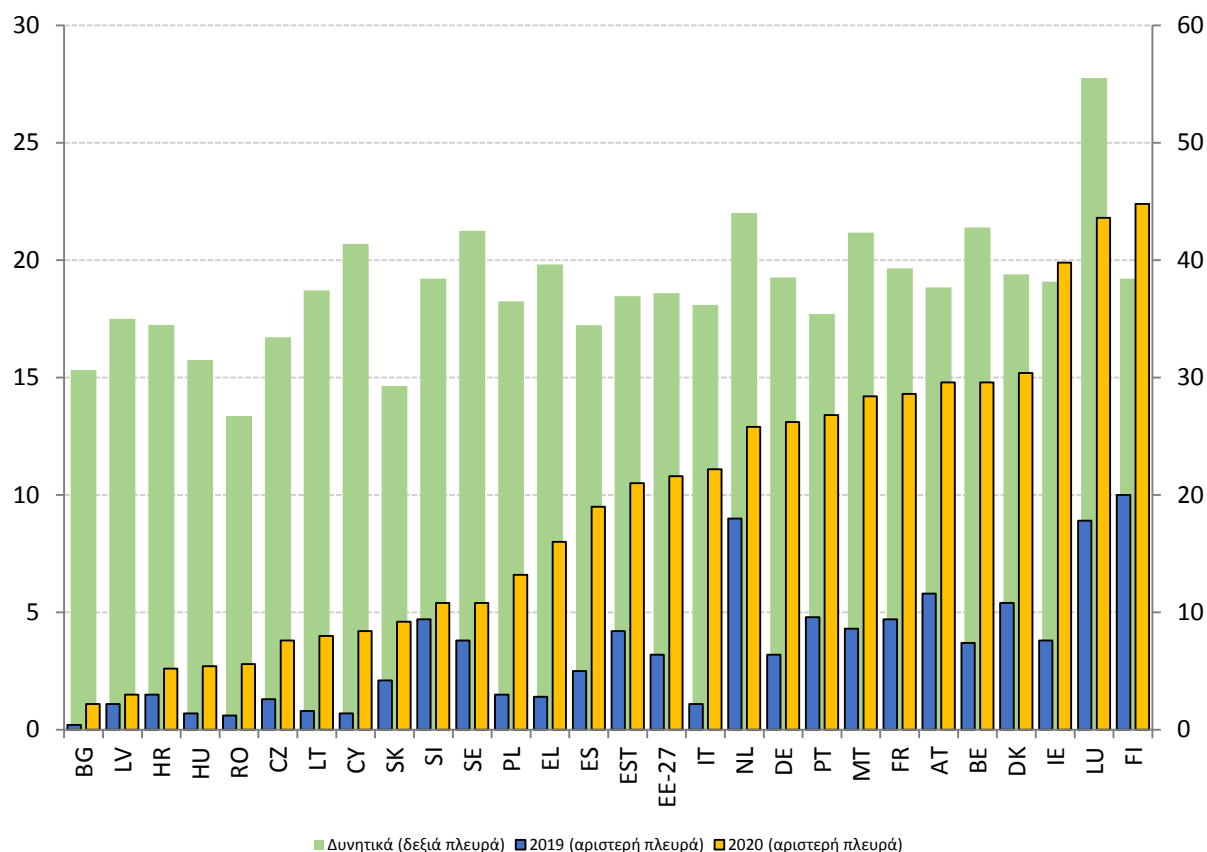
¹⁸⁷ Ευρωπαϊκό Κέντρο Εμπειρογνωμοσύνης (2021), *Thematic Review 2021 on Platform work* (Θεματική επισκόπηση 2021 σχετικά με την εργασία σε πλατφόρμες), συγκεφαλαιωτική έκθεση που ανατέθηκε από τη Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης (KE-02-21-914-EN-N).

¹⁸⁸ Όρος που χρησιμοποιείται σύμφωνα με τον κατάλογο των «κρίσιμης σημασίας επαγγελμάτων» που παρουσιάζεται στις κατευθυντήριες γραμμές της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την άσκηση της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων κατά τη διάρκεια της έξαρσης της νόσου COVID-19 (2020).

¹⁸⁹ W. de Groen, Z. Kilhoffer, L. Westhoff, D. Postica και F. Shamsfakhr (2021). *Digital Labour Platforms in the EU: Mapping and Business Models* (Ψηφιακές πλατφόρμες εργασίας στην ΕΕ: χαρτογράφηση και επιχειρηματικά μοντέλα). Κέντρο Μελετών Ευρωπαϊκής Πολιτικής (CEPS).

Διάγραμμα 2.3.3: Η πανδημία προώθησε την τηλεργασία σε όλα τα κράτη μέλη

Άτομα που εργάζονται συνήθως από το σπίτι πριν και κατά τη διάρκεια της πανδημίας (σε %, 2019 και 2020, αριστερός άξονας), σε σύγκριση με το δυνητικό μερίδιο της τηλεργασίας (βάσει ανάλυσης επαγγελματικών καθηκόντων, δεξιός άξονας).

Σημείωση: Ποσοστό εργαζομένων ανά κράτος μέλος που εργάζονται συνήθως από το σπίτι το 2019 και το 2020· καθώς και το ποσοστό δυνατότητας τηλεργασίας της απασχόλησης βάσει ανάλυσης επαγγελματικών καθηκόντων.

Πηγή: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_ehomp] και Eurofound και Κοινό Κέντρο Ερευνών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (2021), *What just happened? COVID-19 lockdowns and change in the labour market (Τι μόλις συνέβη: Απαγόρευση της κυκλοφορίας λόγω της COVID-19 και αλλαγές στην αγορά εργασίας)*, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

Πλαίσιο 3 του πυλώνα: Ποιότητα της εργασίας και «ποιότητα ζωής στην εργασία»

Η επίτευξη προόδου όσον αφορά τις πολλαπλές διαστάσεις της ποιότητας των θέσεων εργασίας είναι καίριας σημασίας για την υλοποίηση του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Έξι ευρείες διαστάσεις, δηλαδή το εργασιακό περιβάλλον, οι αποδοχές, η ένταση εργασίας και η ποιότητα του χρόνου εργασίας, το φύλο, οι δεξιότητες και οι προοπτικές σταδιοδρομίας, εξετάζονται και αξιολογούνται στο παρόν πλαίσιο. Ο πυλώνας αφιερώνει 6 από τις 20 αρχές του στην επίτευξη δίκαιων όρων εργασίας, ενώ άλλες αρχές συμβάλλουν επίσης έμμεσα στην ποιότητα της εργασίας (βλ. διάγραμμα 2.3.4). Η Επιτροπή πρότεινε συγκεκριμένες πρωτοβουλίες στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων με σκοπό την επίτευξη περαιτέρω προόδου στον τομέα αυτόν.

Διάγραμμα 2.3.4: Σχέση μεταξύ των 20 αρχών του πυλώνα και της ποιότητας των θέσεων εργασίας

The European Pillar of Social Rights				
Principle 1: Education, training and life-long learning	Principle 2: Gender equality	Principle 3: Equal opportunities	Principle 4: Active support to employment	Principle 5: Secure and adaptable employment
Principle 6: Wages	Principle 7: Information about employment conditions and protection in case of dismissals	Principle 8: Social dialogue and involvement of workers	Principle 9: Work-life balance	Principle 10: Healthy, safe and well adapted work environment and data protection
Principle 11: Childcare and support to children	Principle 12: Social protection	Principle 13: Unemployment benefits	Principle 14: Minimum income	Principle 15: Old age income and pensions
Principle 16: Health care	Principle 17: Inclusion of people with disabilities	Principle 18: Long-term care	Principle 19: Housing and assistance for the homeless	Principle 20: Access to essential services

Σημείωση: Η πιο σκούρα μπλε σκίαση υποδηλώνει ισχυρότερη σύνδεση με τις πτυχές της ποιότητας των θέσεων εργασίας.

Πηγή: Επεξεργασία από την Επιτροπή με βάση τους δείκτες του Λάκεν του 2001¹⁹⁰ και άλλες πηγές.

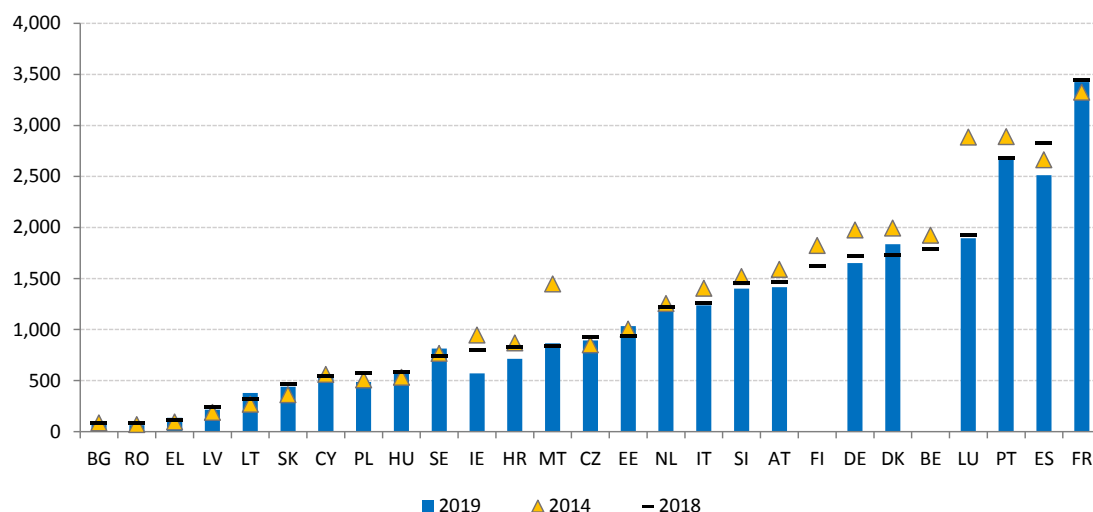
Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 έχει επηρεάσει πολλαπλές διαστάσεις της ποιότητας των θέσεων εργασίας, και ειδικότερα τις συνθήκες εργασίας, την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία, καθώς και την ασφάλεια των θέσεων εργασίας.¹⁹¹ Οι εργαζόμενοι που παρέχουν υπηρεσίες διά ζώσης, εργάζονται σε επαγγέλματα που προϋποθέτουν στενή φυσική επαφή ή στις λεγόμενες θέσεις εργασίας «πρώτης γραμμής»¹⁹² έχουν συχνά διαπιστώσει αύξηση των κινδύνων για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία και αύξηση του συνολικού ωραρίου εργασίας τους. Οι νέοι, οι εργαζόμενοι χαμηλής ειδίκευσης ή οι εργαζόμενοι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου ή σε επαγγέλματα χαμηλότερου εισοδήματος έχουν πληγεί περισσότερο από τις απολύσεις ή τη μη ανανέωση των συμβάσεων εργασίας και τη χαμηλότερη προβλεψιμότητα των συνθηκών εργασίας τους. Ομοίως, η πανδημία έχει επίσης επηρεάσει την ισορροπία μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής των γυναικών περισσότερο απ' ό,τι των ανδρών (βλ. σημεία 2.2.1 και 2.3.1). Παράλληλα, επισημάνθηκε η σημασία των πτυχών που σχετίζονται με πρακτικές και χώρους ασφαλούς και προστατευμένης εργασίας. 17 κράτη μέλη κατέγραψαν μείωση των εργατικών ατυχημάτων από το 2014, αλλά ο ρυθμός βελτίωσης ήταν αργός και τα ποσοστά παραμένουν υψηλά (διάγραμμα 2.3.5). Τα εργατικά ατυχήματα έχουν σοβαρές επιπτώσεις στην ευημερία των εργαζομένων και στις οικογένειές τους, καθώς συχνά συνεπάγονται σημαντική σωματική ή ψυχική βλάβη (βλ. διάγραμμα X).

¹⁹⁰ Η ποιότητα των θέσεων εργασίας κατέστη σημαντική διάσταση μετά το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Λάκεν το 2001. COM(2001) 313.

¹⁹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020), *Labour market and wage developments in Europe* (Εξελιξείς ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη)· και Eurofound (2021), *Διαβίωση, εργασία και COVID-19*, ηλεκτρονική έρευνα.

¹⁹² Το Ευρωπαϊκό Κέντρο Πρόληψης και Ελέγχου Νόσων ορίζει ως εργαζόμενο πρώτης γραμμής ένα άτομο που έχει εργασία που τον θέτει σε υψηλότερο κίνδυνο λοίμωξης από COVID-19 λόγω της μη δυνατότητας να εργαστεί από το σπίτι του ή να εφαρμόσει την κοινωνική αποστασιοποίηση. Η περίπτωση αυτή συχνά περιλαμβάνει τους εργαζομένους στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, της μακροχρόνιας φροντίδας, του λιανικού εμπορίου, καθώς και τους εργαζομένους στον κοινωνικό τομέα.

Διάγραμμα 2.3.5: Εργατικά ατυχήματα — δείκτης επίπτωσης (σοβαρότητα 4 ημερών και άνω)

Σημείωση: Ο δείκτης επίπτωσης είναι ο αριθμός των ατυχημάτων που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του έτους ανά 100 000 απασχολούμενα άτομα. Για κάθε δεδομένη χώρα, τα στατιστικά αυτά στοιχεία δείχνουν τη σχετική σημασία των εργατικών ατυχημάτων στον εργαζόμενο πληθυσμό. Οι τιμές του 2019 δεν είναι διαθέσιμες για το Βέλγιο και τη Φινλανδία.

Πηγή: Εργατικά ατυχήματα ανά σοβαρότητα [hsw_mi08].

Η πανδημία έχει εντείνει τις επιπτώσεις των μεταβάσεων, ιδίως της ψηφιοποίησης, οι οποίες ενδέχεται να επιφέρουν σημαντικές αλλαγές στην οργάνωση και στις συνθήκες εργασίας. Η ψηφιοποίηση, η παγκοσμιοποίηση και οι δημογραφικές αλλαγές συγκαταλέγονται στις κύριες κινητήριες δυνάμεις των αλλαγών στις αγορές εργασίας της ΕΕ, που επηρεάζουν τόσο την ποσότητα όσο και την ποιότητα των διαθέσιμων θέσεων εργασίας, καθώς και τον τρόπο και το άτομο που τις εκτελεί. Μολονότι οι αυξανόμενες ευκαιρίες για τηλεργασία και ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας μπορούν να διευκολύνουν τη συμμετοχή στην αγορά εργασίας¹⁹³, εξακολουθούν να υπάρχουν προκλήσεις όσον αφορά την ισότητα των φύλων, ενώ έχουν προκύψει νέες προκλήσεις όσον αφορά τις ανισομερείς υποχρεώσεις φροντίδας και οικογενειακές ευθύνες. Παρότι οι ψηφιακές πλατφόρμες ανοίγουν νέες ευκαιρίες απασχόλησης, μπορεί επίσης να οδηγήσουν σε επισφαλείς συνθήκες εργασίας. Τέλος, η ψηφιακή αυτοματοποίηση μπορεί να αποφέρει οφέλη αποδοτικότητας για τις επιχειρήσεις και ευελιξία για τους εργαζομένους, ωστόσο, οδηγεί παράλληλα σε αλλαγές στα καθήκοντα και στις δεξιότητες που απαιτούνται, συνέπεια που δημιουργεί μεγαλύτερη εργασιακή και εισοδηματική ανασφάλεια για τους εργαζομένους σε ορισμένα επαγγέλματα¹⁹⁴.

Η μετάβαση σε μια πράσινη οικονομία ενδέχεται να απαιτήσει την περαιτέρω ανάπτυξη διαφόρων βασικών διαστάσεων της ποιότητας των θέσεων εργασίας. Η μετάβαση σε μια οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών αναμένεται να δημιουργήσει νέες ευκαιρίες απασχόλησης σε διάφορους τομείς (όπως, μεταξύ άλλων, η καθαρή βιομηχανία, η βιολογική γεωργία, οι βιώσιμες κατασκευές, η δασοκομία και οι μεταφορές, η ανακύκλωση και ενέργεια από ανανεώσιμες πηγές). Ωστόσο, μπορεί επίσης να έχει αντίκτυπο σε πολλές θέσεις εργασίας στην ΕΕ,

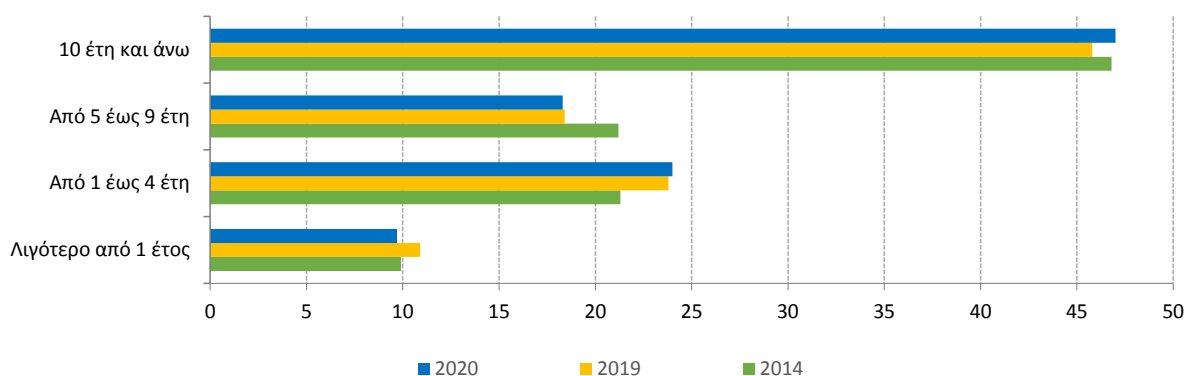
¹⁹³ Βλ. Eurofound (2020), *Telework and ICT-based mobile work: Flexible working in the digital age* (Τηλεργασία και κινητή εργασία βάσει ΤΠΕ: ευέλικτη εργασία στην ψηφιακή εποχή), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

¹⁹⁴ ΟΟΣΑ (2020), *What happened to jobs at high risk of automation?* Ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής για το μέλλον της εργασίας.

ιδίως σε δραστηριότητες υψηλής έντασης άνθρακα. Τα μέτρα για τη βελτίωση της διατήρησης των θέσεων εργασίας και της επαγγελματικής εξέλιξης αποτελούν βασικούς μοχλούς για την αποτελεσματική υποστήριξη των αναγκών μεταβάσεων μεταξύ θέσεων εργασίας και για τον περιορισμό των ελλείψεων εργατικού δυναμικού ή δεξιοτήτων. Ταυτόχρονα, η αποτελεσματική διαχείριση του διανεμητικού αντικτύπου της μετάβασης σε μια πράσινη οικονομία είναι καίριας σημασίας για τη διασφάλιση της εργασιακής και κοινωνικής προσαρμογής. Οι προτάσεις της δέσμης προσαρμογής στον στόχο του 55 % («Fit for 55»)¹⁹⁵ προσφέρουν σημαντικές ευκαιρίες για την ανάπτυξη και την εφαρμογή τεχνολογιών χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και πράσινων θέσεων εργασίας. Στο πλαίσιο της δέσμης μέτρων, η Επιτροπή έχει ως στόχο να υποβάλει κατευθυντήριες γραμμές στα κράτη μέλη σχετικά με τον καλύτερο δυνατό τρόπο αντιμετώπισης των κοινωνικών και εργασιακών πτυχών της κλιματικής μετάβασης.

Η επαρκής αμοιβή αποτελεί βασικό παράγοντα παροχής κινήτρου για τους εργαζομένους και, ως εκ τούτου, διαδραματίζει καίριο ρόλο στην εργασιακή προσήλωση, την παραγωγικότητα και την κοινωνική συνοχή. Οι αποδοχές διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην υποστήριξη της συμμετοχής του εργατικού δυναμικού, της παραγωγικότητας και των οικονομικών επιδόσεων (βλ. σημείο 2.1.1.) και αποτελούν βασικό στοιχείο της ποιότητας των θέσεων εργασίας. Πρόσφατη έρευνα του Eurofound¹⁹⁶ δείχνει ότι το ποσοστό των εργαζομένων στην ΕΕ που θεωρούν την αμοιβή τους ικανοποιητική αυξήθηκε από 43 % σε 51 % μεταξύ 2005 και 2015· ενώ το ποσοστό εκείνων που διαφωνούν με τον ισχυρισμό αυτόν παρέμεινε σταθερό (περίπου 30 %). Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Σε αρκετές χώρες της Ανατολικής Ευρώπης, η ικανοποίηση των εργαζομένων από τις αμοιβές τους αυξήθηκε μεταξύ 2005 και 2015 (όπως θα αναμενόταν με τις ανερχόμενες οικονομίες), ενώ η αντίστροφη τάση (δηλ. μεγαλύτερη δυσαρέσκεια) παρατηρήθηκε στην Ισπανία (+ 14 εκατοστιαίες μονάδες), την Ιρλανδία (+ 7 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο (αμφότερες + 6 εκατοστιαίες μονάδες). Η Φινλανδία σημείωσε το υψηλότερο επίπεδο ικανοποίησης (62 %) και τη μεγαλύτερη βελτίωση (κατά 26 εκατοστιαίες μονάδες) μεταξύ 2005 και 2015.

Διάγραμμα 2.3.6: Απασχόληση στην ΕΕ, μισθωτοί, ηλικίας 25 ετών και άνω (ποσοστό)

Πηγή: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_qoe_4a2].

¹⁹⁵ Βλ. ιδίως την ανακοίνωση της Επιτροπής «Προσαρμογή στον στόχο του 55 %»: υλοποίηση του στόχου της ΕΕ για το κλίμα με ορίζοντα το 2030 στην πορεία προς την κλιματική ουδετερότητα [COM/2021/550 final] και πρόταση της Επιτροπής για τη σύσταση Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα [COM/2021/568 final].

¹⁹⁶ Eurofound (2021), *Working conditions and sustainable work: An analysis using the job quality framework* (Συνθήκες εργασίας και βιώσιμη εργασία: ανάλυση με βάση το πλαίσιο ποιότητας των θέσεων εργασίας), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο. Σημείωση: Ως αμοιβή νοούνται οι αποδοχές των εργαζομένων —δηλαδή οι μισθοί των μισθωτών και τα έσοδα των αυτοαπασχολούμενων εργαζομένων.

Η εργασιακή σταθερότητα αποτελεί βασική πτυχή της ποιότητας των θέσεων εργασίας, ενώ η (υψηλή) εργασιακή αστάθεια συνδέεται συνήθως με πιο περιορισμένες ευκαιρίες ανάπτυξης του ανθρώπινου κεφαλαίου και μειωμένη πρόσβαση στην κοινωνική προστασία. Η μέση διάρκεια απασχόλησης (δηλαδή ο χρόνος παραμονής στην τρέχουσα θέση εργασίας) παρουσιάζει πτωτική τάση στην ΕΕ μεταξύ 2014 και 2019, με τη διάρκεια της απασχόλησης «κάτω του ενός έτους» να αυξάνεται κατά 1 εκατοστιαία μονάδα, και η διάρκεια της απασχόλησης «από 5 σε 9 έτη» και «από 10 έτη ή περισσότερο» να μειώνεται κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες και κατά 1 εκατοστιαία μονάδα, αντίστοιχα¹⁹⁷. Αυτό μπορεί να οφείλεται, μεταξύ άλλων, σε αλλαγές στην κατανομή του εργατικού δυναμικού μεταξύ των οικονομικών τομέων (βλ. σημείο 1) και στην αύξηση των νέων μορφών απασχόλησης (βλ. σημείο 2.3.1). Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και του επαγγελματικού καθεστώτος των εργαζομένων.

Η ποιότητα του περιβάλλοντος και των συνθηκών εργασίας συνδέεται με την εκτελούμενη εργασία, τις ρυθμίσεις του χρόνου εργασίας και τις σχέσεις στον χώρο εργασίας. Σε αρκετά παραδοσιακά επαγγέλματα του τομέα της μεταποίησης (όπως, για παράδειγμα, οι χειριστές στη βιομηχανία συναρμολόγησης αυτοκινήτων και χημικών προϊόντων), ο αριθμός των χειρονακτικών εργασιών έχει μειωθεί σημαντικά λόγω της αυτοματοποίησης· ενώ ταυτόχρονα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία οι διανοητικές εργασίες (π.χ. διασφάλιση και έλεγχος της ποιότητας). Αυτό μπορεί να υποδηλώνει βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας με την πάροδο του χρόνου, εφόσον το εργατικό δυναμικό διαθέτει τις κατάλληλες δεξιότητες για να υποστεί τη μετάβαση. Αντιστρόφως, οι θέσεις εργασίας που χαρακτηρίζονται από υψηλό επίπεδο εργασιακών απαιτήσεων, όπως πίεση χρόνου ή παράγοντες κινδύνου για τη σωματική υγεία (δηλ. ορισμένα είδη εργασίας σε εφημερία ή σε πλατφόρμα), σε συνδυασμό με περιορισμένη κοινωνική στήριξη στην εργασία για την εκτέλεση των απαιτούμενων καθηκόντων, ενδέχεται να επηρεάσουν αρνητικά την ευημερία των εργαζομένων μακροπρόθεσμα (βλ. σημείο 2.3)¹⁹⁸.

Ορισμένα κράτη μέλη έλαβαν πρόσφατα μέτρα σε ορισμένους από τους προαναφερθέντες τομείς. Για παράδειγμα, στην **Ισπανία**, θεσπίστηκε νόμος για την εισαγωγή του νομικού τεκμηρίου ότι οι αναβάτες και οι οδηγοί πλατφόρμας διανομής στον τομέα της παράδοσης τροφίμων και δεμάτων παρέχουν υπηρεσίες στο πλαίσιο συνήθους σχέσης εργασίας. Επίσης, επεκτάθηκαν τα υφιστάμενα δικαιώματα ενημέρωσης των εκπροσώπων των εργαζομένων στη χρήση αλγορίθμων στο εργασιακό περιβάλλον. Τα μέτρα αυτά μπορούν να αποτελέσουν καλή βάση για τη μείωση της αβεβαιότητας σχετικά με τις προοπτικές απασχόλησης και αποδοχών, οι οποίες θεωρούνται σημαντικές διαστάσεις για την ποιότητα των θέσεων εργασίας. Στη **Γαλλία**, θεσπίστηκε νομοθεσία με στόχο την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου στην οικονομία των πλατφορμών (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. σημείο 2.3.2.). Το **Βέλγιο** θέσπισε ατομικό δικαίωμα κατάρτισης μέσω συλλογικών συμβάσεων και σχεδίων για τη δημιουργία ατομικού λογαριασμού μάθησης. Ταυτόχρονα, η χώρα έχει επίσης χαλαρώσει τις απαιτήσεις για ένα ειδικό σύστημα πίστωσης χρόνου, το οποίο επιτρέπει στους εργαζομένους μεγαλύτερης ηλικίας με μακρόχρονη σταδιοδρομία, οι οποίοι εργάζονται σε δύσκολα επαγγέλματα ή σε εταιρείες με οικονομικές δυσκολίες ή σε εταιρείες που βρίσκονται σε διαδικασία αναδιάρθρωσης να εργάζονται έως και το μισό ωράριο, με στόχο τη διασφάλιση ενός εργασιακού περιβάλλοντος που ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους.

Η σημαντική στροφή προς την τηλεργασία κατέδειξε τόσο τις δυνατότητες όσο και τις παγίδες της, θέτοντας νέες προκλήσεις όσον αφορά τον χρόνο και τις συνθήκες εργασίας. Κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης στον τομέα της υγείας, η τηλεργασία

¹⁹⁷ Πηγή: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού [Ifsa_qoe_4a2]

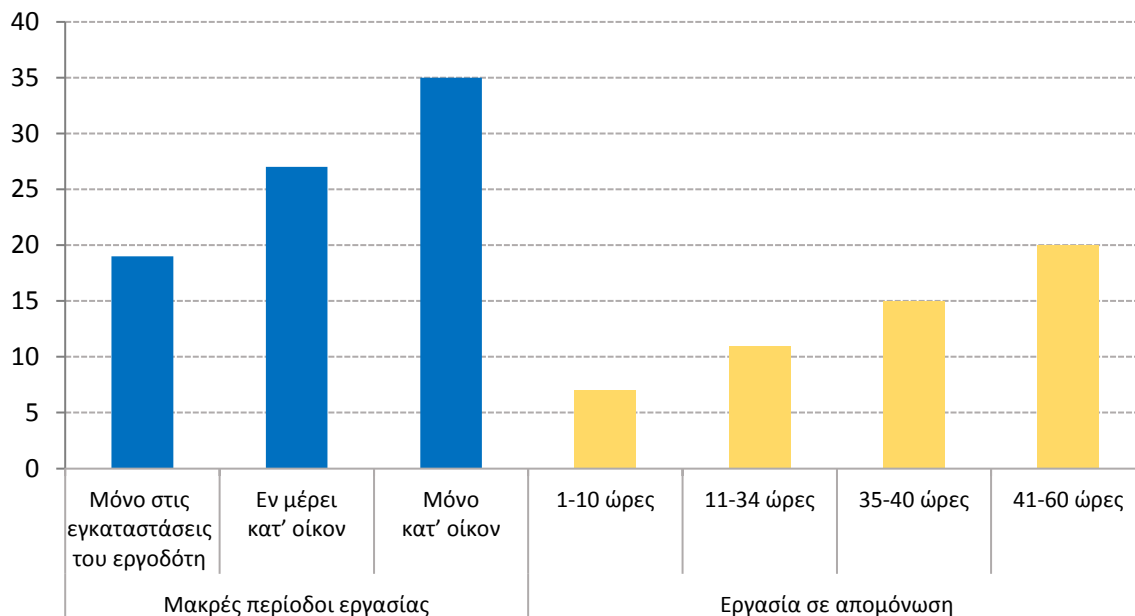
¹⁹⁸ Eurofound (2018), *New tasks in old jobs: Drivers of change and implications for jobs quality* (Νέα καθήκοντα σε παλιές θέσεις εργασίας: κινητήριες δυνάμεις αλλαγής και επιπτώσεις στην ποιότητα των θέσεων εργασίας), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

αποδείχτηκε σημαντική για πολλές επιχειρήσεις για τη διασφάλιση της συνέχισης των δραστηριοτήτων και της υγείας των εργαζομένων τους. Υπό κανονικές συνθήκες, επιτρέπει επίσης τη μείωση του χρόνου μετακίνησης, προσφέρει μεγαλύτερη ευελιξία και δυνατότητες εξισορρόπησης επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής για τους εργαζομένους, καθώς και μεγαλύτερη παραγωγικότητα και αποδοτικότητα για τις επιχειρήσεις. Ωστόσο, η τηλεργασία έχει επίσης καταστήσει ασαφή τα υφιστάμενα όρια μεταξύ επαγγελματικής και ιδιωτικής ζωής, με αποτέλεσμα να επισημαίνονται σημαντικές προκλήσεις για εκείνους που εργάζονται μέσω τηλεργασίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας όσον αφορά το ωράριο εργασίας ή την εργασία σε απομόνωση¹⁹⁹. Σε σύγκριση με εκείνους που εργάζονταν εν μέρει από το σπίτι ή αποκλειστικά από τις εγκαταστάσεις των εργοδοτών, υψηλότερο ποσοστό εργαζομένων που εργάζονταν μόνο από το σπίτι ανέφεραν ότι εργάζονταν 41 έως 60 ώρες εργασίας ανά εβδομάδα (βλ. διάγραμμα 2.3.7, αριστερό γράφημα). Οι διαφορές μεταξύ των φύλων είναι επίσης εμφανείς, καθώς περισσότερες γυναίκες ήταν σχετικά πιο συχνά υποχρεωμένες να αναδιοργανώσουν το ωράριο εργασίας τους (συμπεριλαμβανομένης της εργασίας κατά τη διάρκεια του ελεύθερου χρόνου) για να το συνδυάσουν με τις οικογενειακές υποχρεώσεις. Μεταξύ εκείνων που εργάζονταν μόνο από το σπίτι, είτε με μερική είτε με πλήρη απασχόληση, υψηλότερο ποσοστό γυναικών (25 %) σε σύγκριση με τους άνδρες (19 %) εργάζονταν περισσότερο από το κανονικό ωράριο εργασίας. Η διαφορά μεταξύ των φύλων είναι μεγαλύτερη όταν εξετάζονται οι εργαζόμενοι με παιδιά (ηλικίας 0-11 ετών) που εργάζονται μόνο από το σπίτι (35 % των γυναικών έναντι 23 % των ανδρών). Τα στοιχεία δείχνουν επίσης ότι η συχνότητα εμφάνισης εργασίας σε απομόνωση αυξήθηκε με τον αριθμό των ωρών εργασίας που πραγματοποιήθηκαν από το σπίτι (βλ. διάγραμμα 2.3.7, δεξιό γράφημα). Περίπου το 20 % των εργαζομένων που εργάστηκαν 41-60 ώρες από το σπίτι αισθάνονται απομονωμένοι, σε σύγκριση με το 14 % των εργαζομένων που εργάστηκαν τον ίδιο αριθμό ωρών στις εγκαταστάσεις των εργοδοτών. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τομέων και επαγγελμάτων. Οι προσπάθειες της Επιτροπής να συμπληρώσει και να στηρίξει τις πολιτικές των κρατών μελών στον τομέα της ψυχικής υγείας μπορούν να συμβάλουν στην άμβλυνση ορισμένων από τις προκλήσεις που επέφερε η πανδημία.

¹⁹⁹ Πηγή: Eurofound (2021), *Διαβίωση, εργασία και COVID-19*, ηλεκτρονική έρευνα, 2ο στάδιο. Σημείωση: Η ηλεκτρονική έρευνα διεξήχθη σε τρία στάδια, τον Απρίλιο και τον Ιούλιο του 2020 και τον Μάρτιο του 2021. Η έννοια του «δυννητικού μεριδίου τηλεργασίας στην απασχόληση» ανά χώρα βασίζεται σε πρόσφατη έρευνα από τους Sostero M., et al., (2020), *Teleworkability and the COVID-19 crisis: a new digital divide?* (Τηλεργασία και κρίση της COVID-19: νέο ψηφιακό χάσμα;), Ευρωπαϊκή Επιτροπή, JRC121193.

Διάγραμμα 2.3.7: Η μετάβαση στην τηλεργασία δημιούργησε προκλήσεις για ορισμένους εργαζομένους

Ποσοστό εργαζομένων που εργάζονται μεταξύ 41 και 60 ωρών εβδομαδιαίως, ανά τόπο εργασίας (αριστερό γράφημα). Ποσοστό εργαζομένων πλήρους απασχόλησης που αισθάνονται απομονωμένοι κατά την εργασία, με βάση τις ώρες εργασίας από το σπίτι (ΕΕ-27, σε %, δεξιό γράφημα)

Πηγή: Eurofound (2021), *Διαβίωση, εργασία και COVID-19*, ηλεκτρονική έρευνα, 2ο στάδιο.

Η αντιμετώπιση των αιτίων του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας²⁰⁰ συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας. Η ΚΕΑ 2021 παρουσίασε εκτεταμένη ανάλυση σχετικά με τον κατακερματισμό της αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων των συμβατικών ρυθμίσεων (π.χ. συμβάσεις αορίστου χρόνου έναντι συμβάσεων ορισμένου χρόνου), τη φύση και την ποικιλία της νομοθεσίας για την προστασία της απασχόλησης στα κράτη μέλη (δηλαδή τους κανόνες που διέπουν τις ατομικές και συλλογικές προσλήψεις και απολύσεις εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου), καθώς και τα είδη των σχετικών εργαζομένων (π.χ. εργαζόμενοι αναγκαστικής προσωρινής και μερικής απασχόλησης, μεταξύ άλλων). Η βελτίωση του κατακερματισμού της αγοράς εργασίας συμβάλλει στην εφαρμογή των αρχών 5 (ασφαλής και ευπροσάρμοστη απασχόληση) και 7 (ενημέρωση για τους όρους απασχόλησης και την προστασία σε περίπτωση απόλυσης) του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Η ανάλυση που παρουσιάζεται στο παρόν έγγραφο επικαιροποιεί και συμπληρώνει την προηγούμενη.

Η απασχόληση ορισμένου χρόνου²⁰¹ έχει μειωθεί από την έναρξη της πανδημίας, αλλά παραμένει σε σημαντικά επίπεδα σε αρκετά κράτη μέλη. Το ποσοστό των συμβάσεων

²⁰⁰ Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ), ορίζεται ως η διαίρεση της αγοράς εργασίας σε χωριστές υποαγορές ή τμήματα, τα οποία διακρίνονται μεταξύ τους με βάση τα διαφορετικά χαρακτηριστικά και τους κανόνες συμπεριφοράς, όπως οι συμβατικές ρυθμίσεις, το επίπεδο επιβολής ή τα είδη των σχετικών εργαζομένων.

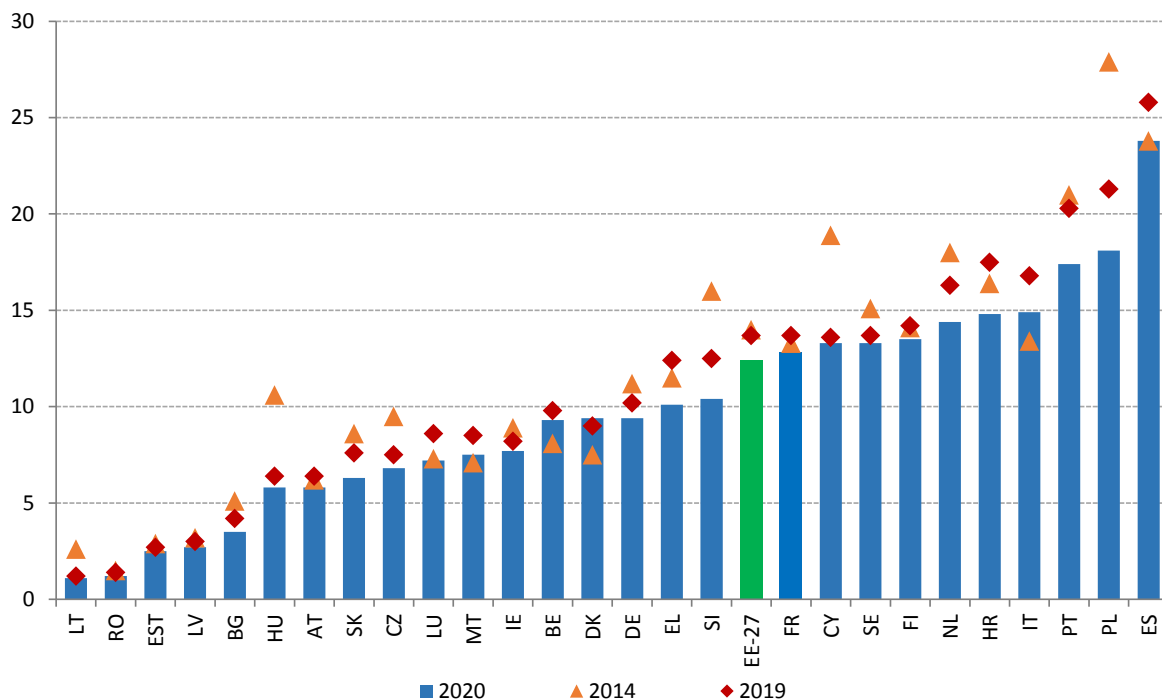
²⁰¹ Ο όρος αυτός αναφέρεται σε άτυπες ρυθμίσεις εργασίας (όπως ευέλικτες συμβάσεις, συμβάσεις ορισμένου χρόνου, συμβάσεις εφημερίας και μηδενικών ωρών εργασίας) και συμβάσεις προσωρινής απασχόλησης μέσω γραφείου ευρέσεως εργασίας, ενώ εξαιρούνται η μερική απασχόληση και οι αυτοαπασχολούμενοι χωρίς υπαλλήλους.

ορισμένου χρόνου επί του συνόλου στην ηλικιακή ομάδα 20-64 ετών μειώθηκε στην ΕΕ από 13,7 % κατά μέσο όρο το 2019 σε 12,4 % το 2020, εξέλιξη που αποτυπώνει μεγαλύτερη καταστροφή θέσεων εργασίας από ό,τι στους εργαζομένους με καθεστώς μόνιμης απασχόλησης (οι οποίοι προστατεύονταν συγκριτικά περισσότερο από τις νομικές διατάξεις σχετικά με τις προσλήψεις και τις απολύσεις, καθώς και από συστήματα μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλα μέτρα διατήρησης των θέσεων εργασίας). Η διαφορά μεταξύ του υψηλότερου και του χαμηλότερου ποσοστού προσωρινής απασχόλησης στα κράτη μέλη παραμένει σημαντική, στις 22,7 εκατοστιαίες μονάδες, μολονότι είναι μικρότερη σε σχέση με το 2019 (24,6 εκατοστιαίες μονάδες). Από την εξέταση των τριμηνιαίων στοιχείων προκύπτει ότι το ποσοστό των εργαζομένων προσωρινής απασχόλησης (20-64 ετών· στοιχεία προσαρμοσμένα σε εποχικές διακυμάνσεις) ανήλθε σε 13,2 % το δεύτερο τρίμηνο του 2021, με αύξηση κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες από το χαμηλό επίπεδο του δεύτερου τριμήνου του 2020. Αυτό μπορεί να υποδηλώνει ότι σημαντικό μέρος της προσωρινής απασχόλησης που απωλέστηκε κατά τη διάρκεια της πανδημίας έχει ήδη ανακάμψει. Ωστόσο, τα αριθμητικά στοιχεία διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των χωρών²⁰². Κράτη μέλη όπως η Ισπανία, η Πολωνία, η Πορτογαλία, η Ιταλία, η Κροατία και οι Κάτω Χώρες κατέγραψαν μειώσεις στο ποσοστό των εργαζομένων προσωρινής απασχόλησης που προσεγγίζουν ή υπερβαίνουν τις 2 εκατοστιαίες μονάδες μεταξύ 2019 και 2020. Ωστόσο, το συνολικό ποσοστό παραμένει για τις περισσότερες από αυτές τις χώρες πολύ πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ, και συγκεκριμένα πάνω από το 15 % για την Ισπανία, την Πολωνία και την Πορτογαλία. Αντίθετα, τα χαμηλότερα ποσοστά, κάτω του 3 %, καταγράφηκαν στη Λιθουανία, τη Ρουμανία, την Εσθονία και τη Λετονία (βλ. διάγραμμα 2.3.8).

²⁰² Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021), *Labour Market and Wage Developments in Europe*, (Εξελίξεις ως προς την αγορά εργασίας και τους μισθούς στην Ευρώπη), ετήσια ανασκόπηση 2021. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (υπό έκδοση).

Διάγραμμα 2.3.8: Η προσωρινή απασχόληση μειώθηκε το 2020, αλλά παραμένει σε σημαντικά επίπεδα σε αρκετά κράτη μέλη

Ποσοστό των εργαζομένων προσωρινής απασχόλησης μεταξύ όλων των εργαζομένων (20-64), ετήσια στοιχεία

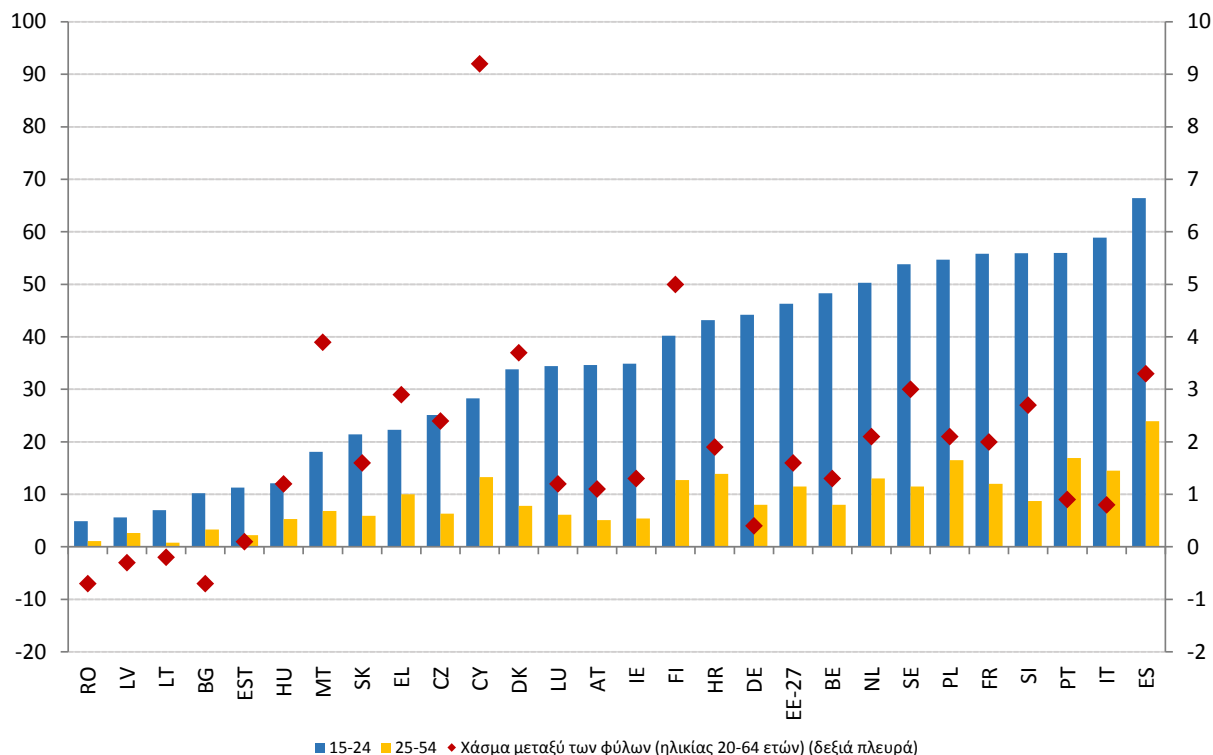

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsi_pt_a].

Μολονότι το μέσο ποσοστό των συμβάσεων ορισμένου χρόνου μειώθηκε το 2020, εξακολουθούν να είναι ιδιαίτερα διαδεδομένες μεταξύ των γυναικών, των νέων και των εργαζομένων που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ. Το 2020 το ποσοστό των εργαζομένων γυναικών (ηλικίας 20-64 ετών) σε συμβάσεις ορισμένου χρόνου στην ΕΕ ήταν 13,4 %, έναντι 11,8 % για τους άνδρες, με μείωση κατά 1,3 εκατοστιαίες μονάδες (έναντι 1,5 εκατοστιαίων μονάδων για τους άνδρες) μεταξύ 2019 και 2020. Το χάσμα απασχόλησης μεταξύ των φύλων όσον αφορά την προσωρινή απασχόληση αυξήθηκε ελαφρώς, από 1,3 εκατοστιαίες μονάδες κατά μέσο όρο το 2019 σε 1,6 εκατοστιαίες μονάδες το 2020, μολονότι επί του παρόντος παρουσιάζει σημαντικές διαφορές μεταξύ των χωρών (βλ. διάγραμμα 2.3.9). Το 2020 τα μεγαλύτερα ποσοστά προσωρινής απασχόλησης γυναικών επί του συνόλου παρατηρήθηκαν στην Ισπανία (25,5 %), την Πολωνία (19,2 %), την Κύπρο (18 %) και την Πορτογαλία (17,8 %). Το ίδιο έτος, το ποσοστό της προσωρινής απασχόλησης μεταξύ των νέων ηλικίας 15-24 ετών ήταν πολύ υψηλότερο, στο 46,3 %, από ό,τι για τα άτομα ηλικίας 25-54 ετών (11,5 %) και 55-64 ετών (6,1 %). Επίσης, οι εργαζόμενοι που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ κατέγραψαν πολύ μεγαλύτερο ποσοστό προσωρινής απασχόλησης το 2020 (20,9 %) σε σύγκριση με τους γηγενείς (15,5 %), με το χάσμα να είναι ιδιαίτερα έντονο (πάνω από 10 εκατοστιαίες μονάδες) στην Κύπρο, τη Σουηδία και την Πορτογαλία, ενώ ακολουθούν η Γαλλία και η Ισπανία με ποσοστά μεταξύ 7 και 10 εκατοστιαίων μονάδων.

Διάγραμμα 2.3.9: Η συχνότητα των συμβάσεων ορισμένου χρόνου είναι πολύ μεγαλύτερη για τους νέους (ηλικιακή ομάδα 15-24 ετών) σε όλα τα κράτη μέλη, και οι διαφορές μεταξύ των φύλων τείνουν να είναι σημαντικές

Εργαζόμενοι προσωρινής απασχόλησης ως ποσοστό του συνολικού αριθμού των εργαζομένων κατά ηλικία (σε %, αριστερός άξονας) και χάσμα μεταξύ των φύλων (σε %, δεξιός άξονας) στην προσωρινή απασχόληση (2020).

Πηγή: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_etpgan]

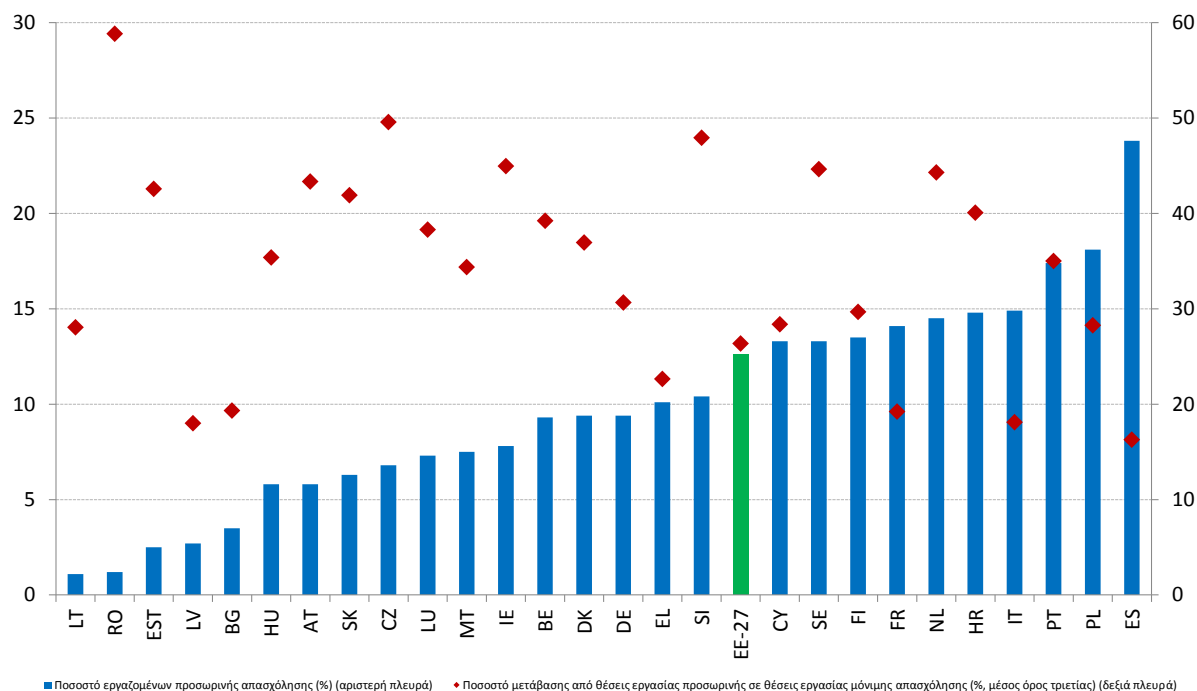
Οι συμβάσεις ορισμένου χρόνου που χρησιμεύουν ως εφελκυστικό για την εξασφάλιση περισσότερων θέσεων εργασίας αορίστου χρόνου έχουν καίρια σημασία για τη βελτίωση της συνολικής ποιότητας των θέσεων εργασίας. Ο διττός χαρακτήρας της αγοράς εργασίας χαρακτηρίζεται συχνά από την ύπαρξη υψηλών ποσοστών συμβάσεων ορισμένου χρόνου και χαμηλών ποσοστών μετάβασης μεταξύ αυτών των συμβάσεων και των σχέσεων εργασίας αορίστου χρόνου²⁰³. Στο πλαίσιο αυτό, ορισμένα κράτη μέλη αντιμετωπίζουν σημαντικές προκλήσεις. Στο διάγραμμα 2.3.10 παρουσιάζονται τα ποσοστά μετάβασης από συμβάσεις ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου (κατά μέσο όρο για τριετή περίοδο μεταξύ 2018 και 2020, για τον έλεγχο πιθανών μεροληψιών που συνδέονται με τον οικονομικό κύκλο), σε σύγκριση με τον αριθμό των εργαζομένων προσωρινής απασχόλησης ως ποσοστό του συνόλου (ηλικιακό εύρος 20-64 ετών). Τα τρία κράτη μέλη (Ισπανία, Γαλλία και Ιταλία) με υψηλά ποσοστά προσωρινής απασχόλησης έχουν επίσης χαμηλά ποσοστά μετάβασης από συμβάσεις ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου (κάτω του 20 %). Άλλες χώρες όπως η Κροατία, οι Κάτω Χώρες και η Πορτογαλία εξακολουθούν να εμφανίζουν σημαντικά ποσοστά προσωρινής απασχόλησης (περίπου 15 %), αλλά με υψηλότερα ποσοστά μετάβασης (άνω του 35 % για την Πορτογαλία και άνω του 40 % για τις Κάτω Χώρες και την Κροατία).

²⁰³ Eurofound (2019), *Labour market segmentation: Piloting new empirical and policy analyses* (Κατακερματισμός της αγοράς εργασίας: πιλοτική εφαρμογή νέων εμπειρικών αναλύσεων και αναλύσεων πολιτικής), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

Αντιθέτως, η Τσεχία, η Εσθονία, η Αυστρία και η Ρουμανία εμφανίζουν χαμηλά ποσοστά συμβάσεων ορισμένου χρόνου (κάτω του 7 %) και σχετικά υψηλά ποσοστά μετάβασης σε συμβάσεις αορίστου χρόνου (άνω του 40 %).

Διάγραμμα 2.3.10: Το ποσοστό των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και η μετατροπή τους σε θέσεις εργασίας αορίστου χρόνου διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών

Εργαζόμενοι προσωρινής απασχόλησης ως ποσοστό του συνολικού αριθμού εργαζομένων (20-64 ετών) το 2020 και ποσοστό μετάβασης σε θέσεις εργασίας αορίστου χρόνου (μέση τιμή για το 2018, 2019 και 2020).

Σημείωση: Τα ποσοστά μετάβασης εργασίας για το 2020 δεν είναι ακόμα διαθέσιμα για τη Γερμανία, την Ιρλανδία, την Ιταλία, τη Λετονία και τη Σλοβακία. Η τιμή για τη Λετονία αφορά το 2017· η τιμή για τη Σλοβακία αφορά το 2016.

Πηγή: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsq_etpga] και στατιστικές EU-SILC [ile_lvh132].

Ορισμένα κράτη μέλη εξακολουθούν να καταγράφουν σημαντικά ποσοστά αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης. Το ποσοστό της αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης (15-64 ετών) μειώνεται αργά αλλά σταθερά στην ΕΕ-27 τα τελευταία έτη, από 8,8 % το 2016 σε 7,9 % το 2019 και 6,8 % το 2020. Σε ορισμένα κράτη μέλη, ο κύριος λόγος για τον οποίο οι εργαζόμενοι έχουν σύμβαση ορισμένου χρόνου παραμένει η δυσκολία εξεύρεσης θέση εργασίας αορίστου χρόνου. Οι εργαζόμενοι με καθεστώς αναγκαστικής προσωρινής απασχόλησης αναφέρουν συχνά χαμηλότερα επίπεδα ικανοποίησης από την εργασία, γεγονός που μπορεί να επηρεάσει τις επιδόσεις τους, την απόκτηση δεξιοτήτων και την επαγγελματική εξέλιξη. Εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές (έως 19 εκατοστιαίες μονάδες) μεταξύ των χωρών. Σε κράτη μέλη όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Κύπρος, η Κροατία και η Ιταλία πάνω από το 12 % των εργαζομένων με συμβάσεις ορισμένου χρόνου αναφέρουν ότι βρίσκονται σε τέτοια κατάσταση, καθώς δεν μπόρεσαν να βρουν θέση εργασίας αορίστου χρόνου. Στην Ισπανία και την Ιταλία, τα στοιχεία αυτά συμπίπτουν επίσης με τα χαμηλά ποσοστά μετάβασης από προσωρινή σε μόνιμη απασχόληση (βλ. διάγραμμα 2.3.10). Αντιθέτως, τα χαμηλότερα ποσοστά, κάτω του 1 %, αναγκαστικής

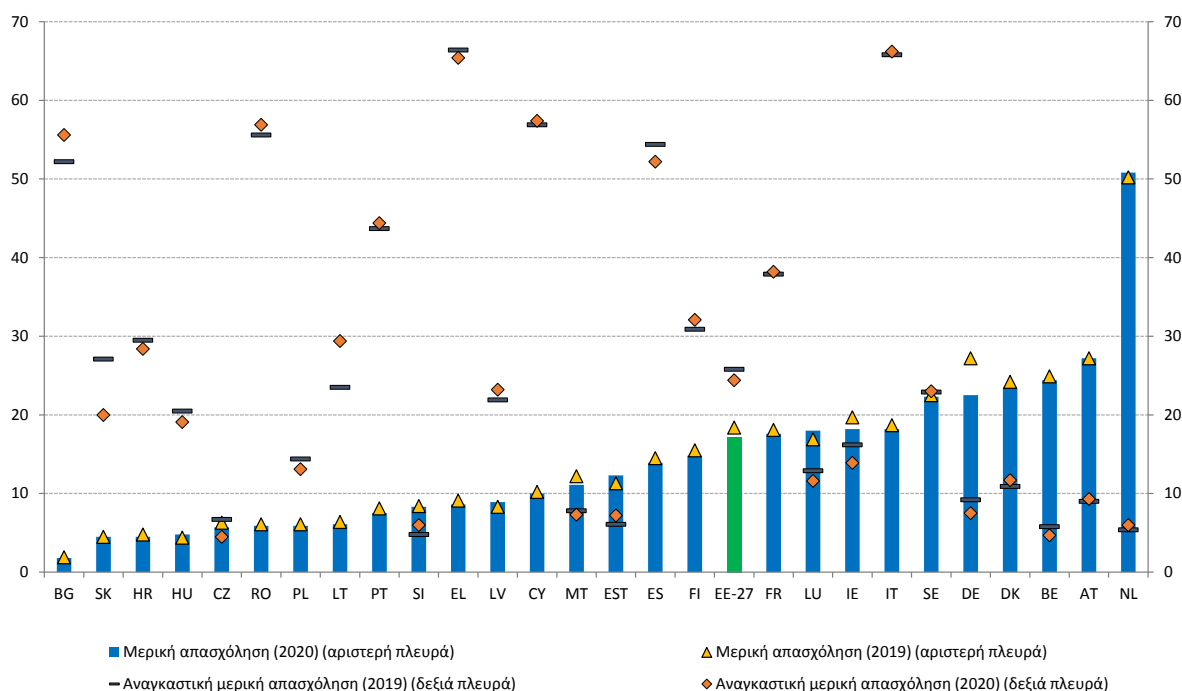
προσωρινής απασχόλησης καταγράφονται στην Εσθονία, την Αυστρία, τη Λιθουανία και τη Γερμανία²⁰⁴.

Μολονότι το ποσοστό μερικής απασχόλησης στην ΕΕ μειώθηκε το 2020 σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, η αναγκαστική μερική απασχόληση εξακολουθεί να επηρεάζει ένα σημαντικό ποσοστό εργαζομένων. Το ποσοστό των εργαζομένων μερικής απασχόλησης (ηλικίας 15-64 ετών) ανήλθε σε 17,2 % στην ΕΕ το 2020, 1,2 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από ό,τι το 2019. Μολονότι έξι χώρες (δηλαδή οι Κάτω Χώρες, η Αυστρία, το Βέλγιο, η Δανία, η Γερμανία και η Σουηδία) καταγράφουν ποσοστά άνω του 20 % το 2020, τέσσερις χώρες (Βουλγαρία, Σλοβακία, Κροατία, Ουγγαρία) είναι χαμηλότερα από 5 % (βλ. διάγραμμα 2.3.11). Η Γερμανία κατέγραψε τη μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού μερικής απασχόλησης μεταξύ 2019 και 2020 (4,7 εκατοστιαίες μονάδες), ενώ το ποσοστό αυξήθηκε στην Εσθονία και το Λουξεμβούργο (περίπου 1 εκατοστιαία μονάδα) κατά την ίδια περίοδο. Το ποσοστό της αναγκαστικής μερικής απασχόλησης στη συνολική μερική απασχόληση (ηλικιακό εύρος 15-64 ετών) στην ΕΕ παρουσιάζει πτωτική τάση τα τελευταία έτη και μειώθηκε σε 24,4 % το 2020 (1,4 εκατοστιαίες μονάδες χαμηλότερα από ό,τι το 2019 και περίπου 8 εκατοστιαίες μονάδες λιγότερο από ό,τι το 2014). Παρότι έξι κράτη μέλη (δηλαδή η Ιταλία, η Ελλάδα, η Κύπρος, η Ρουμανία, η Βουλγαρία και η Ισπανία) αναφέρουν ποσοστά άνω του 50 %, άλλες χώρες (δηλ. η Τσεχία, το Βέλγιο, η Σλοβενία και οι Κάτω Χώρες) αναφέρουν ποσοστά κάτω του 6 %. Το ποσοστό των εργαζομένων αναγκαστικής μερικής απασχόλησης μειώθηκε σημαντικά (κατά 7,1 εκατοστιαίες μονάδες) στη Σλοβακία μεταξύ 2019 και 2020. Αντιθέτως, αυξήθηκε στη Λιθουανία (κατά 5,9 εκατοστιαίες μονάδες) και στη Βουλγαρία (κατά 3,4 εκατοστιαίες μονάδες) κατά την ίδια περίοδο. Οι διακυμάνσεις ήταν λιγότερο έντονες (δηλαδή κάτω από 2,5 εκατοστιαίες μονάδες) στα άλλα κράτη μέλη.

²⁰⁴ Πηγή: Βάση δεδομένων Eurostat [tesem190].

Διάγραμμα 2.3.11: Υπάρχουν σημαντικές διαφορές στο ποσοστό της μερικής απασχόλησης και στην αναγκαστική συνιστώσα της μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό μερικής απασχόλησης επί της συνολικής απασχόλησης (15-64 ετών) και αναγκαστική μερική απασχόληση ως ποσοστό επί της συνολικής μερικής απασχόλησης (15-64 ετών), ετήσια στοιχεία, ποσοστά.

Σημείωση: Διακοπές στη χρονοσειρά για την DE.

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsi_pt_a] και [lfsa_eppgai].

Το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων χωρίς υπαλλήλους (οι λεγόμενοι «εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό») παραμένει υψηλό. Οι εργαζόμενοι για ίδιο λογαριασμό μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να αποκρύπτουν σχέση εξαρτημένης εργασίας ή «ψευδούς αυτοαπασχόλησης». Το 2020 υπήρχαν περίπου 15,8 εκατομμύρια αυτοαπασχολούμενοι (ηλικίας 15-64 ετών) χωρίς υπαλλήλους. Μολονότι ο αριθμός αυτός αντιπροσωπεύει αύξηση κατά 0,8 εκατομμύρια σε σύγκριση με το 2019, είναι περίπου 1,2 εκατομμύρια χαμηλότερος από την κορύφωση του 2014. Σε σχετικούς όρους, το ποσοστό των αυτοαπασχολούμενων (ηλικίας 15-64 ετών) χωρίς υπαλλήλους αυξήθηκε ελαφρώς (κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες) σε σύγκριση με το προηγούμενο έτος, φθάνοντας το 8,2 % της συνολικής απασχόλησης. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών και των τομέων. Τέσσερα κράτη μέλη (Μάλτα, Κάτω Χώρες, Βέλγιο και Ισπανία) καταγράφουν τα υψηλότερα ποσοστά εργαζομένων για ίδιο λογαριασμό (άνω του 13 %), ενώ στην Αυστρία, τη Σουηδία, τη Γερμανία και τη Δανία τα ποσοστά έφθασαν σε επίπεδο κάτω από ή κοντά στο 5 %²⁰⁵. Η διασφάλιση της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία για όλους, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων, παραμένει απαραίτητη, μεταξύ άλλων για τη μείωση της αβεβαιότητας σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από την πανδημία και τις κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της.

Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 έχει επηρεάσει ορισμένες δραστηριότητες που είναι συνήθως περισσότερο εκτεθειμένες στην αδήλωτη εργασία, με ορισμένους τομείς και

²⁰⁵ Πηγή: Βάση δεδομένων [tqoe4a3] και έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_egaps] της Eurostat.

κατηγορίες εργαζομένων να απαιτούν στενή παρακολούθηση. Πολλές δραστηριότητες στις οποίες η αδήλωτη εργασία διαδραματίζει σημαντικό ρόλο περιλαμβάνουν άμεση και έντονη κοινωνική επαφή (π.χ. υπηρεσίες στέγασης και εστίασης· τέχνες, διασκέδαση και ψυχαγωγία· και οικιακές υπηρεσίες). Ταυτόχρονα, η εκτεταμένη χρήση των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ) και ο αυξημένος ρόλος της οικονομίας των πλατφορμών στήριξαν την αντιστοίχιση της προσφοράς και της ζήτησης εργασίας σε αυτούς τους τομείς. Τα προκαταρκτικά στοιχεία για τις επιθεωρήσεις εργασίας το 2020 δείχνουν σημαντικές μειώσεις σε πολλά κράτη μέλη σε σύγκριση με το 2019. Σε 19 χώρες, λιγότερο από το 10 % των εργοδοτών επιθεωρείται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους²⁰⁶. Η ενίσχυση της ικανότητας των επιθεωρήσεων εργασίας και η παροχή κινήτρων για την προώθηση της μετατροπής της αδήλωτης εργασίας σε επίσημη εργασία θεωρούνται βασικοί παράγοντες για την αντιμετώπιση αυτού του φαινομένου και τη διασφάλιση επαρκούς υγείας και ασφάλειας στην εργασία, καθώς και τη διασφάλιση κοινωνικής προστασίας για όλους. Από τον Μάιο του 2021 η ευρωπαϊκή πλατφόρμα για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας αποτελεί μέρος της Ευρωπαϊκής Αρχής Εργασίας (ELA), η οποία θα επιτρέψει την αντιμετώπιση πτυχών που σχετίζονται με την επιθεώρηση και την επιβολή με πιο ολοκληρωμένο τρόπο²⁰⁷.

Το 2021 αναφέρθηκε ελαφρά αύξηση της μακροχρόνιας ανεργίας, γεγονός που διέκοψε την πρόοδο που έχει επιτευχθεί τα προηγούμενα έτη. Το επίπεδο και η εξέλιξη του ποσοστού μακροχρόνιας ανεργίας²⁰⁸ τείνουν να αποτελούν καλή ένδειξη της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας (ΕΠΑΕ) όσον αφορά την προσέγγιση των ατόμων που έχουν ανάγκη και την αποτελεσματική αντιστοίχισή τους με θέσεις εργασίας²⁰⁹. Πριν από την πανδημία, το μέσο ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στην ΕΕ σημείωσε σταθερή μείωση από 5,3 % το 2014 σε 2,4 % το 2020 (0,2 εκατοστιαίες μονάδες κάτω από τα στοιχεία του 2019). Ωστόσο, το ποσοστό αυξήθηκε το δεύτερο τρίμηνο του 2021 σε σύγκριση με το δεύτερο τρίμηνο του 2020 για τα περισσότερα κράτη μέλη, με σημαντική επιδείνωση (κατά περισσότερο από 1 εκατοστιαία μονάδα) στην Ισπανία, την Ιταλία, την Πορτογαλία, την Κροατία και την Κύπρο. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών παραμένουν σημαντικές, με τα ποσοστά το 2020 να κυμαίνονται από 0,6 % στην Τσεχία και την Πολωνία έως περίπου τον μέσο όρο της ΕΕ (2,4 %) στη Βουλγαρία, την Πορτογαλία και τη Λιθουανία, και έως 4,7 % στην Ιταλία, 5 % στην Ισπανία και 10,9 % στην Ελλάδα. Ο πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων για το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας επισημαίνει την ένδειξη «κρίσιμη κατάσταση» για την Ισπανία, η οποία συνδυάζει υψηλότερο από τον μέσο όρο επίπεδο (5 % το 2020) με μικρή μόνο μείωση (κατά 0,3 εκατοστιαίες μονάδες) κατά το τελευταίο έτος (διάγραμμα 2.3.12). Η Εσθονία, η Λιθουανία, το Λουξεμβούργο και η Σλοβακία χαρακτηρίζονται από την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», λόγω της επιδείνωσης ή της περιορισμένης βελτίωσής τους σε σχέση με το προηγούμενο έτος. Η Ελλάδα και η Ιταλία χαρακτηρίζονται με την ένδειξη «κακή επίδοση, αλλά βελτιούμενη» λόγω των θετικών επιδόσεών τους (-1,3 εκατοστιαίες μονάδες και -0,9 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα, το 2020 σε σύγκριση με το 2019). Στην Τσεχία, τη

²⁰⁶ COM(2021) 592 final. Ανακοίνωση για την εφαρμογή της οδηγίας 2009/52/EK, της 18ης Ιουνίου 2009, σχετικά με την επιβολή ελάχιστων προτύπων όσον αφορά τις κυρώσεις και τα μέτρα κατά των εργοδοτών που απασχολούν παράνομα διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών.

²⁰⁷ Για λεπτομέρειες, βλ. τον δικτυακό τόπο της Ευρωπαϊκής Αρχής Εργασίας.

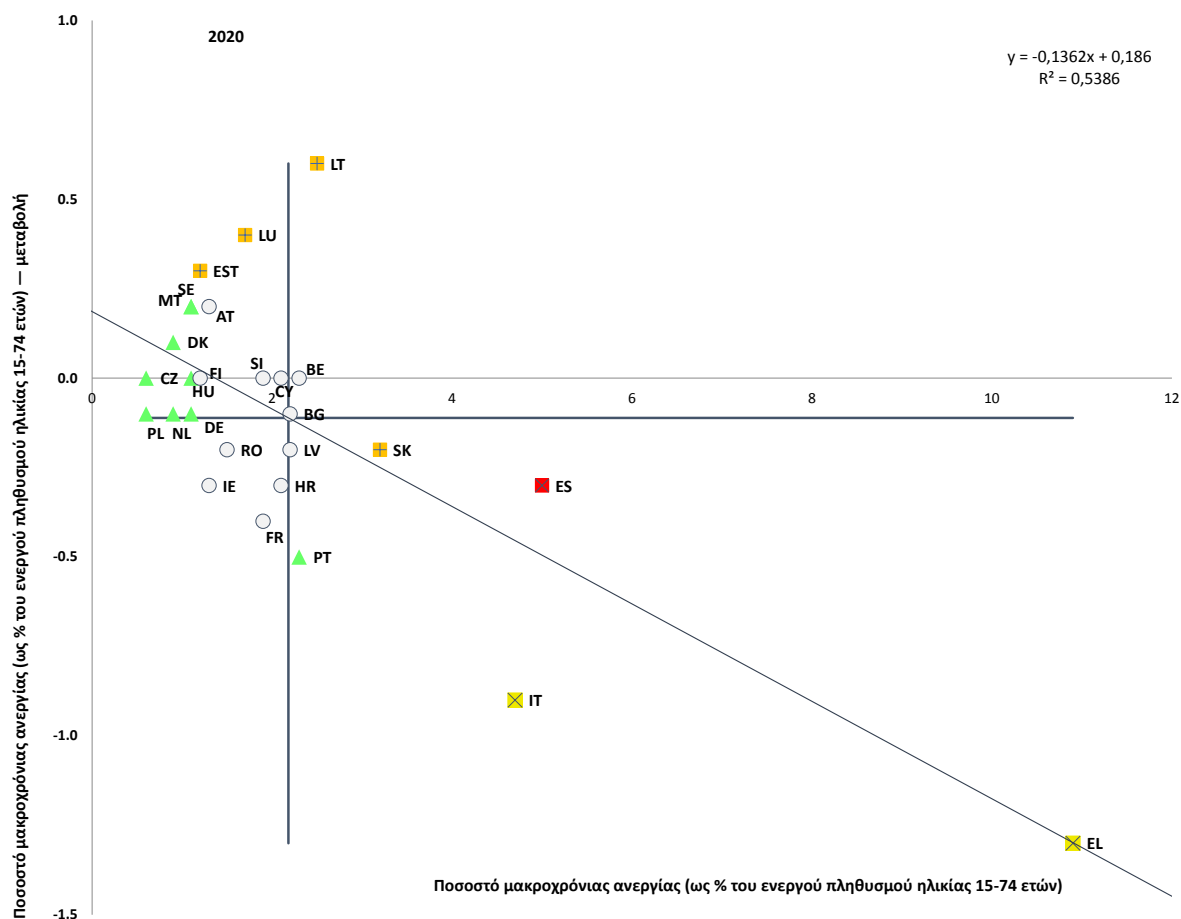
²⁰⁸ Ορίζεται ως ο αριθμός των ανέργων για περισσότερο από ένα έτος ως ποσοστό του ενεργού πληθυσμού.

²⁰⁹ Η Επιτροπή Απασχόλησης καθόρισε το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας ως πρωταρχικό δείκτη του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων για την παρακολούθηση της ενεργής στήριξης της απασχόλησης.

Γερμανία, τη Δανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, την Πορτογαλία και τη Σουηδία, το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας παρέμεινε χαμηλό και σε γενικές γραμμές σταθερό το 2020. Το ποσοστό της μακροχρόνιας ανεργίας εμφανίζει επίσης σημαντικές περιφερειακές ανισότητες (παράρτημα 3). Η υψηλή και επίμονη μακροχρόνια ανεργία έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ανθρώπινο κεφάλαιο και τη δυνητική ανάπτυξη και απαιτεί τη λήψη μέτρων για τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (μεταξύ άλλων μέσω πιο στοχευμένης προβολής, εξατομικευμένης υποστήριξης και στενής συνεργασίας με τους εργοδότες και τις κοινωνικές υπηρεσίες)²¹⁰.

Διάγραμμα 2.3.12: Το 2020 το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας μειώθηκε σε αρκετά κράτη μέλη, μολονότι ο πλήρης αντίκτυπος της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 ενδέχεται να μην έχει ακόμη καταγραφεί

Ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας, επίπεδα του 2020 και ετήσιες μεταβολές σε σχέση με το 2019 (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα.

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [tesem130].

Η συμμετοχή σε μέτρα ενεργητικής πολιτικής για την αγορά εργασίας ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών, ενώ οι διαφορές δεν αντικατοπτρίζουν πάντα την

²¹⁰ Η αξιολόγηση της σύστασης του Συμβουλίου του 2016 σχετικά με την ένταξη των μακροχρόνια ανέργων που δημοσιεύτηκε το 2019 παρέχει σημαντικά και ακόμη συναφή πορίσματα σχετικά με το θέμα αυτό. Βλ. COM(2019) 169 final και SWD(2019) 154 final.

έκταση των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν. Το επίπεδο συμμετοχής σε μέτρα πολιτικής για την κανονική αγορά εργασίας²¹¹ ανά 100 μη οικονομικά ενεργούς που επιθυμούν να εργαστούν παρέχει σχετικές πληροφορίες για τις προσπάθειες των κρατών μελών να επανεντάξουν τους μη οικονομικά ενεργούς στην αγορά εργασίας (βλ. διάγραμμα 2.3.13)²¹². Τα στοιχεία αυτά αυξήθηκαν μεταξύ 2014 και 2018, με διαφορετικά επίπεδα έντασης, σε 17 κράτη μέλη (Αυστρία, Βέλγιο, Βουλγαρία, Κροατία, Δανία, Εσθονία, Ουγγαρία, Ιταλία, Μάλτα, Κάτω Χώρες, Πολωνία, Πορτογαλία, Ρουμανία, Σλοβενία, Σλοβακία, Ισπανία και Φινλανδία). Ειδικότερα, στην Εσθονία, την Ισπανία και το Βέλγιο, και σε μικρότερο βαθμό στην Πολωνία και τη Σλοβακία, παρατηρήθηκαν σημαντικές αυξήσεις στη συμμετοχή σε μέτρα ενεργοποίησης μεταξύ 2014 και 2019. Σε πέντε άλλες χώρες (δηλαδή στην Ελλάδα, τη Γερμανία, τη Γαλλία και το Λουξεμβούργο), οι αριθμοί μειώθηκαν κατά την ίδια περίοδο. Αντίθετα, άλλα κράτη μέλη (συγκεκριμένα η Βουλγαρία, η Κύπρος, η Λετονία, η Λιθουανία, η Κροατία, η Μάλτα, η Ρουμανία και η Σλοβενία) παρουσίασαν περιορισμένες αλλαγές με την πάροδο του χρόνου. Μολονότι χώρες όπως η Ισπανία και το Βέλγιο συνδυάζουν σχετικά υψηλά επίπεδα δαπανών για μέτρα στήριξης της αγοράς εργασίας με σημαντικές προκλήσεις για τη μακροχρόνια ανεργία, σε χώρες όπως η Ελλάδα, η Ιταλία, η Σλοβακία, η Βουλγαρία και, σε κάποιο βαθμό, η Σλοβενία, η στήριξη που παρέχεται σε όσους αναζητούν εργασία είναι σχετικά χαμηλή (δηλαδή κάτω από το 0,2 % του ΑΕΠ) σε σύγκριση με την έκταση της ειδικής ανά χώρα πρόκλησης (βλ. διάγραμμα 2.3.14). Στα κράτη μέλη με χαμηλά ποσοστά συμμετοχής σε ενεργητικά μέτρα για την αγορά εργασίας, η ενίσχυση της παροχής τους είναι απαραίτητη για την αποφυγή πιθανών αρνητικών μακροχρόνιων επιπτώσεων («scarring effect») και για τη συμβολή σε μια ανάκαμψη χωρίς αποκλεισμούς. Επιπλέον και συμπληρωματικά προς τη χρηματοδότηση που παρέχεται παραδοσιακά από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και άλλες χρηματοδοτήσεις της πολιτικής συνοχής (συμπεριλαμβανομένων των REACT-EU και CRII και CRII+), ο μηχανισμός ανάκαμψης και ανθεκτικότητας²¹³ παρέχει σημαντική ενωσιακή χρηματοδότηση για τη στήριξη αυτού του είδους μέτρων, σύμφωνα με τη σύσταση της Επιτροπής για την EASE.

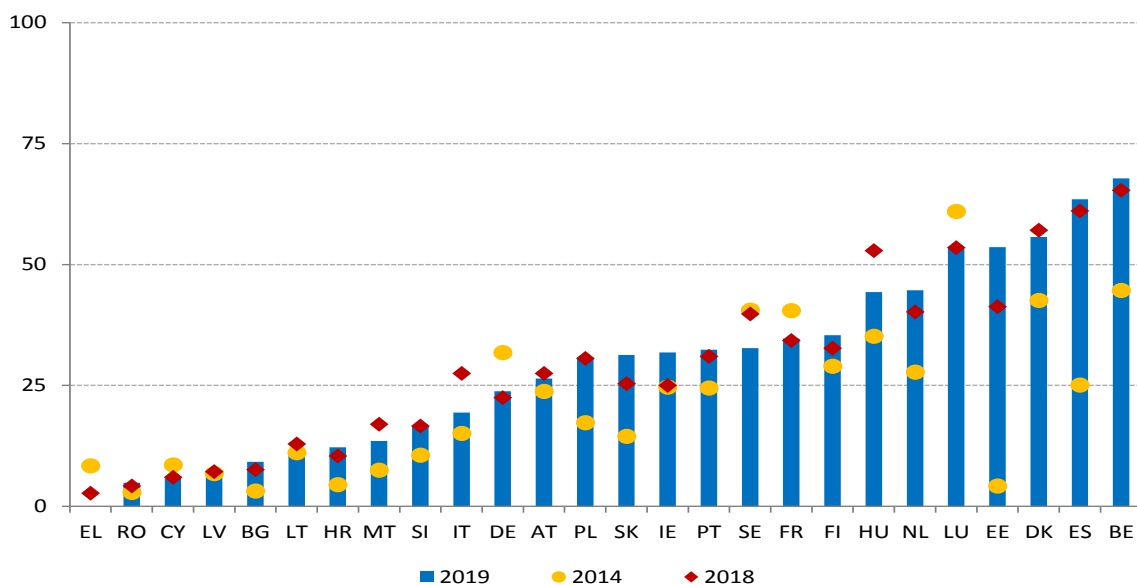
²¹¹ Σύμφωνα με την ταξινόμηση των πολιτικών για την αγορά εργασίας (ΠΑΕ), τα μέτρα πολιτικής για την αγορά εργασίας περιλαμβάνουν μέτρα ενεργοποίησης για τους ανέργους και άλλες ομάδες-στόχους, συμπεριλαμβανομένων των κατηγοριών κατάρτισης, εναλλαγής και επιμερισμού των θέσεων εργασίας, κινήτρων απασχόλησης, υποστηριζόμενης απασχόλησης και αποκατάστασης, άμεσης δημιουργίας θέσεων εργασίας και παροχής κινήτρων για τη σύσταση νεοφυών επιχειρήσεων.

²¹² Ωστόσο, ο εν λόγω δείκτης θα πρέπει να ερμηνεύεται με προσοχή, καθώς υπολογίζει μόνο τη συμμετοχή σε πολιτικές για την αγορά εργασίας (και όχι την αποτελεσματικότητά τους), και για ορισμένες χώρες παρουσιάζει ζητήματα στατιστικής αξιοπιστίας όσον αφορά τη διαδικασία συγκέντρωσης στοιχείων.

²¹³ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

Διάγραμμα 2.3.13: Υπάρχουν διαφορές μεταξύ των κρατών μελών όσον αφορά τη συμμετοχή σε μέτρα ενεργητικής πολιτικής για την αγορά εργασίας

Συμμετέχοντες σε παρεμβάσεις πολιτικής για την κανονική αγορά εργασίας (κατηγορία 2-7) ανά 100 ανέργους που επιθυμούν να εργαστούν

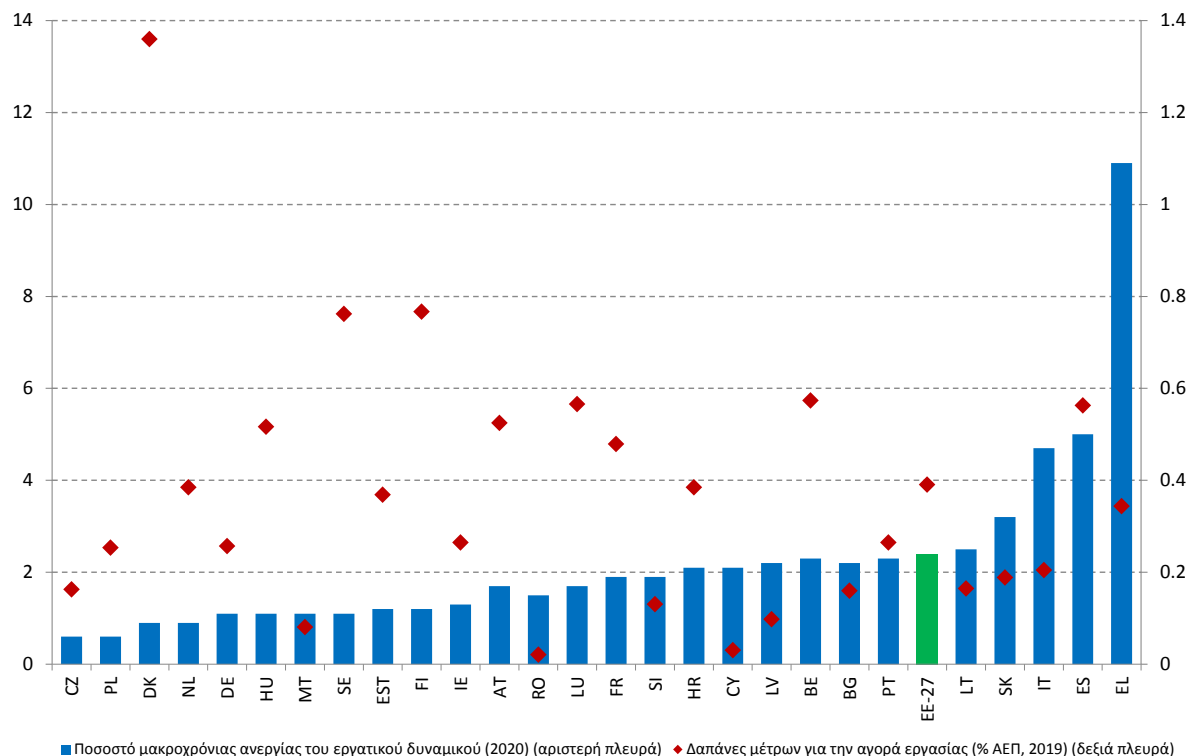

Σημείωση: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Τσεχία και μόνο έως το 2018 για την Ελλάδα. Δεδομένα χαμηλής αξιοπιστίας για τη Λιθουανία το 2019.

Πηγή: Eurostat, βάση δεδομένων για την πολιτική για την αγορά εργασίας (ΠΑΕ) [Imp_ind_actsup].

Διάγραμμα 2.3.14: Οι δαπάνες για ενεργητικά μέτρα για την αγορά εργασίας διαφέρουν σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών και δεν συνδέονται πάντα με τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν

Δαπάνες για ενεργητικά μέτρα για την αγορά εργασίας (κατηγορίες 2-7, σε ποσοστό του ΑΕΠ, 2019) και τη μακροχρόνια ανεργία ως ποσοστό του πληθυσμού στο εργατικό δυναμικό (2020)

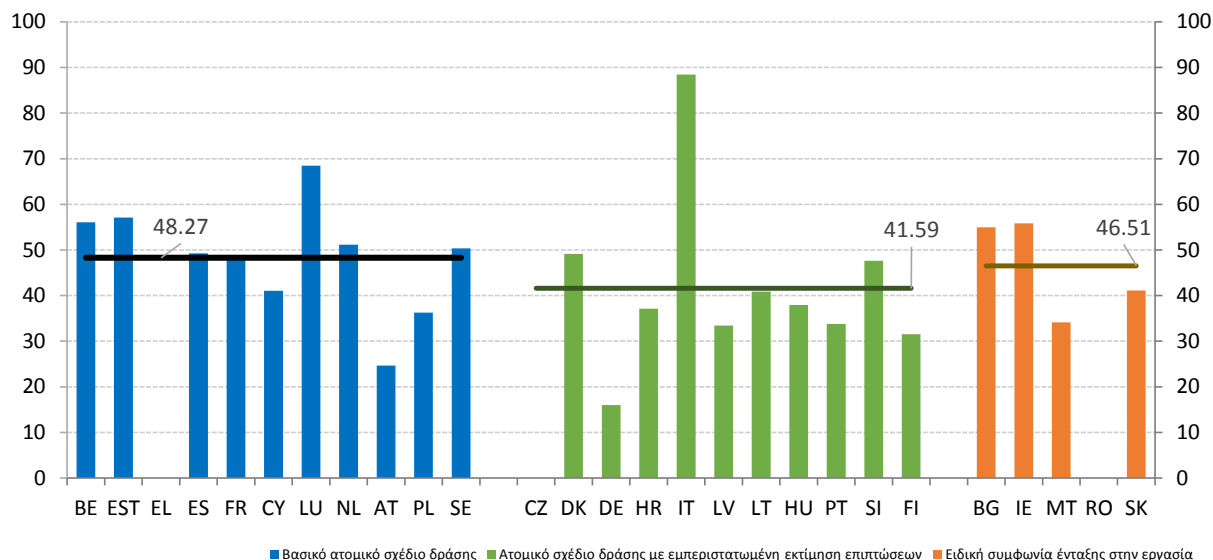
Πηγή: Βάση δεδομένων για την πολιτική για την αγορά εργασίας (ΠΑΕ) [Imp_expsumm] και έρευνα εργατικού δυναμικού [une_ltu_a].

Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή εξατομικευμένων συστημάτων ένταξης στην εργασία είναι καίριας σημασίας για την αντιμετώπιση σημαντικών προκλήσεων απασχολησιμότητας για τους μακροχρόνια ανέργους. Οι συμφωνίες ένταξης στην εργασία (ΣΕΕ) παρέχουν εξατομικευμένη βοήθεια για την επιστροφή των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας. Παρότι οι ΣΕΕ ποικίλλουν μεταξύ των κρατών μελών, περιλαμβάνουν γενικά καθοδήγηση, εξατομικευμένη υποστήριξη για αναζήτηση εργασίας, περαιτέρω εκπαίδευση και κατάρτιση και άλλα είδη κοινωνικής υποστήριξης (π.χ. στέγαση, μεταφορά ή υπηρεσίες παιδικής φροντίδας), όπου απαιτείται για όσους αναζητούν εργασία και αντιμετωπίζουν πρόσθετες δυσκολίες. Η ΣΕΕ καταρτίζεται από τον σύμβουλο εργασίας και το άτομο που αναζητά εργασία και περιλαμβάνει σχέδιο δράσης και μέτρων με στόχο να βοηθήσει τους μακροχρόνια ανέργους να βρουν κατάλληλες θέσεις εργασίας. Υποστηρίζονται συχνά από ατομικές εμπειριστατωμένες αξιολογήσεις για τον εντοπισμό συγκεκριμένων και δυνητικών αναγκών κάθε εγγεγραμμένου μακροχρόνια ανέργου το αργότερο εντός 18 μηνών από την έναρξη της ανεργίας. Οι εμπειριστατωμένες αξιολογήσεις χρησιμεύουν για την κατάρτιση ατομικών σχεδίων δράσης (ΙΑΡ) με χρονοδιάγραμμα και δέσμη δράσεων για την επίτευξη των προτεινόμενων στόχων. Το 2019 το 46,5 % του συνόλου των μακροχρόνια ανέργων στην ΕΕ στους οποίους προσφέρθηκε ειδική ΣΕΕ ανέκτησε την αγορά εργασίας. Το ποσοστό αυτό αυξήθηκε σε 48,3 % για τους μακροχρόνια ανέργους που συμμετέχουν σε ατομικά σχέδια δράσης (βλ. διάγραμμα 2.3.15). Μεγάλο μέρος

των μακροχρόνια ανέργων που διέθεταν τόσο ειδική ΣΕΕ όσο και κανονικό ατομικό σχέδιο δράσης έλαβαν μέρος σε διάφορες μορφές μέτρων αναβάθμισης των δεξιοτήτων²¹⁴.

Διάγραμμα 2.3.15: Η παροχή εξατομικευμένων σχεδίων ενεργοποίησης συμβάλλει στην αύξηση της απασχολησιμότητας των μακροχρόνια ανέργων

Αναλογία των περιόδων μακροχρόνιας ανεργίας που κατέληξαν σε απασχόληση για τις διάφορες συμφωνίες ένταξης στην εργασία (ΣΕΕ) σε ποσοστό (ηλικιακή ομάδα 25-64 ετών· 2019)

Σημείωση: Δεν υπήρξαν διαθέσιμα στοιχεία για την Τσεχία, την Ελλάδα και τη Ρουμανία.

Πηγή: Βάση δεδομένων για την πολιτική για την αγορά εργασίας (ΠΑΕ) και έρευνα εργατικού δυναμικού.

Οι δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης διαδραματίζουν καίριο ρόλο στην υποστήριξη των ατόμων που αναζητούν εργασία και στην καθοδήγηση δράσεων για τη διασφάλιση της ομαλής μετάβασης από μια θέσης εργασίας σε άλλη, μεταξύ άλλων προς μια πιο πράσινη οικονομία. Η κατάσταση της αγοράς εργασίας και οι προοπτικές πολλών ατόμων έχουν αλλάξει σημαντικά σε ένα πλαίσιο που χαρακτηρίζεται από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19, με μεγαλύτερο αντίκτυπο σε εκείνους που βρίσκονταν ήδη σε ευάλωτη κατάσταση στο παρελθόν. Οι αποτελεσματικές και αποδοτικές δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης (ΔΥΑ) έχουν καίρια σημασία για την παροχή προοπτικής σταδιοδρομίας σε όλα τα άτομα που αναζητούν εργασία και την αποφυγή αρνητικών μακροχρόνιων επιπτώσεων («scarring effect») της ανεργίας ή προηγούμενης οικονομικής αδράνειας. Πέραν αυτού, οι ΔΥΑ μπορούν να διαδραματίσουν καίριο ρόλο στον προσδιορισμό και την υποστήριξη των διαρθρωτικών αλλαγών στην αγορά εργασίας μέσω μέτρων όπως η αυξημένη πρόβλεψη, η εμπειρογνώση και οι συμπράξεις²¹⁵. Η αποδεδειγμένη ικανότητα των ΔΥΑ να προσαρμόζουν αποτελεσματικά την παροχή υπηρεσιών και να αναλαμβάνουν καίριο ρόλο στην αντιμετώπιση της κατάστασης της αγοράς εργασίας, θα πρέπει να υποστηριχτεί περαιτέρω μέσω προσπαθειών ψηφιοποίησης, ανάπτυξης ικανοτήτων και εκσυγχρονισμού, καθώς και μέσω ενίσχυσης της συνεργασίας με τους σχετικούς ενδιαφερόμενους φορείς της

²¹⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2019), *Data collection for monitoring of the LTU Recommendation: 2017* (Συλλογή δεδομένων για τη σύσταση σχετικά με την παρακολούθηση των μακροχρόνια ανέργων: 2017).

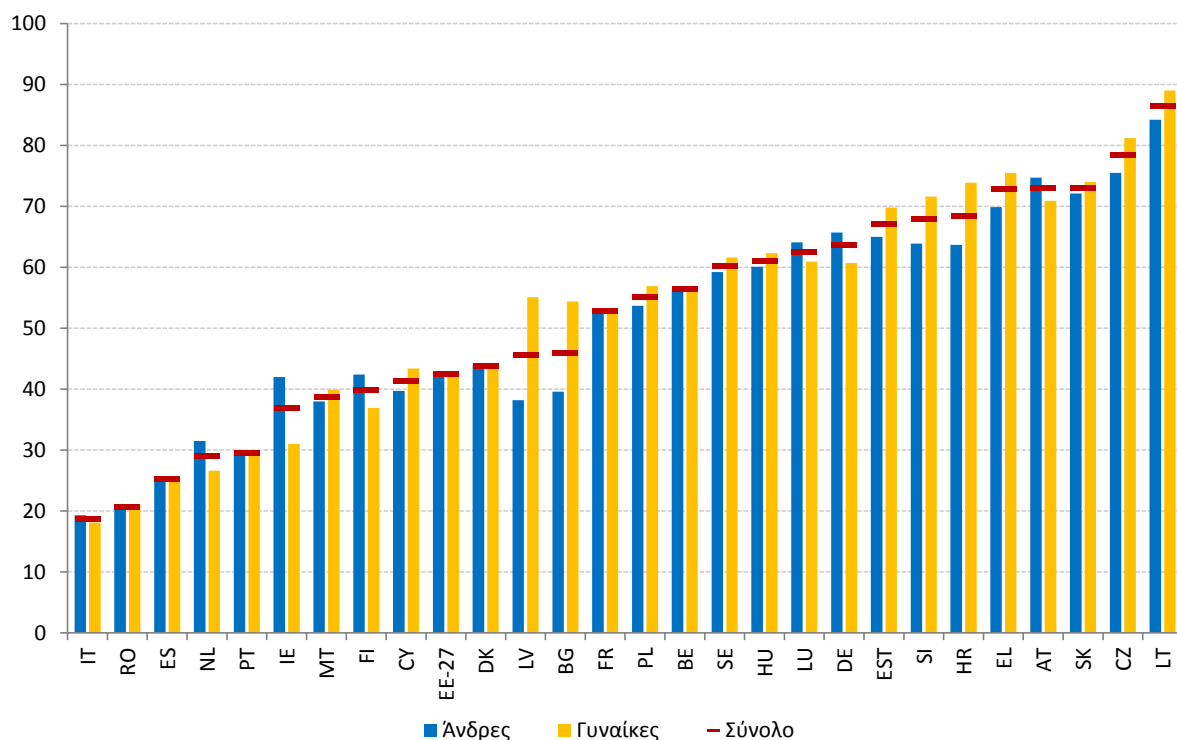
²¹⁵ Πηγές: Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2021). *Ευρωπαϊκό δίκτυο δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, Πρόγραμμα εργασίας 2021*. Δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2021. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020). *Ετήσια έκθεση*, Ιανουάριος-Δεκέμβριος 2020.

αγοράς εργασίας, συμπεριλαμβανομένων άλλων παρόχων απασχόλησης, των κοινωνικών υπηρεσιών και των κοινωνικών εταίρων.

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη χρήση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης, με διαφορετικές συμπεριφορές στην αναζήτηση εργασίας μεταξύ των κρατών μελών. Η ανάλυση για το 2020 του ποσοστού των ατόμων που αναζήτησαν εργασία και ανέφεραν ότι χρησιμοποίησαν δημόσια υπηρεσία απασχόλησης για την αναζήτηση εργασίας δείχνει ποσοστά που κυμάνθηκαν από 20 % στην Ιταλία και τη Ρουμανία, έως περίπου 60 % στο Βέλγιο, τη Σουηδία, την Ουγγαρία, το Λουξεμβούργο και τη Γερμανία, έως περισσότερο από 75 % στην Τσεχία και τη Λιθουανία (βλ. διάγραμμα 2.3.16). Σε λίγα κράτη μέλη παρατηρούνται επίσης μικρές διαφορές ανά φύλο, ενώ οι πιο έντονες διαφορές διαπιστώνονται στη Λετονία, τη Βουλγαρία, τη Σλοβενία, την Ιρλανδία και τη Κροατία. Συνολικά, η χρήση δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης (ΔΥΑ) από άτομα που αναζητούν εργασία παρουσιάζει πτωτική τάση τα τελευταία έτη στην ΕΕ, με μείωση από 49,1 % το 2014 σε 46,1 % το 2017 και 42,5 % το 2020 (αυτό μπορεί επίσης να αντικατοπτρίζει, σε κάποιο βαθμό, συγκριτικά υψηλότερη χρήση άλλων μεθόδων, κυρίως ψηφιακών, για την αναζήτηση εργασίας). Το ποσοστό αυτό είναι υψηλότερο από τη χρήση ιδιωτικών υπηρεσιών απασχόλησης (21,3 %) ή τη δημοσίευση ή την απάντηση σε αγγελίες (40,6 %), οι οποίες εναλλακτικές λύσεις παρέμειναν γενικά σταθερές από το 2017. Παρότι η χρήση διαφορετικών εναλλακτικών λύσεων δεν είναι αποκλειστική και δεν παρατηρείται σαφές πρότυπο συμπληρωματικότητας ή υποκατάστασης μεταξύ τρόπων αναζήτησης εργασίας, σε 12 κράτη μέλη το ποσοστό εκείνων που ισχυρίζονται ότι χρησιμοποιούν ΔΥΑ είναι κάτω του 50 %. Μεταξύ 2017 και 2020, ορισμένα κράτη μέλη όπως η Εσθονία, η Λιθουανία και η Βουλγαρία κατέγραψαν σημαντικές αυξήσεις (κατά περισσότερο από 6 εκατοστιαίες μονάδες) στη χρήση των ΔΥΑ. Αντιθέτως, η χρήση ΔΥΑ από άτομα που αναζητούν εργασία μειώθηκε σημαντικά (κατά περίπου 10 εκατοστιαίες μονάδες) στη Γερμανία, την Κύπρο και τη Ρουμανία κατά την ίδια περίοδο. Ταυτόχρονα, το ποσοστό των απαντησάντων που ισχυρίζονται ότι χρησιμοποιούν κοινωνικές διασυνδέσεις (π.χ. φίλους, συγγενείς και συνδικαλιστικές οργανώσεις) στην αναζήτηση εργασίας έχει μειωθεί σημαντικά στην ΕΕ τα τελευταία έτη (από 71 % το 2017 σε 66 % το 2020), ενώ το ίδιο συνέβη και με εκείνους που αποφασίζουν να υποβάλουν αίτηση απευθείας στους εργοδότες (από περίπου 60 % σε 53 % κατά την ίδια περίοδο). Το τεχνικό και ανθρώπινο δυναμικό των ΔΥΑ, η ψηφιακή τους ολοκλήρωση και ο βαθμός σύμπραξης που αναπτύσσεται με τους εργοδότες παραμένουν σημαντικός παράγοντας για τον προσδιορισμό της ποιότητας και της ελκυστικότητας των υπηρεσιών των ΔΥΑ.

Διάγραμμα 2.3.16: Υπάρχουν σημαντικές διαφορές στη χρήση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης ανά κράτος μέλος, με κάποια διάκριση ανάλογα με το φύλο

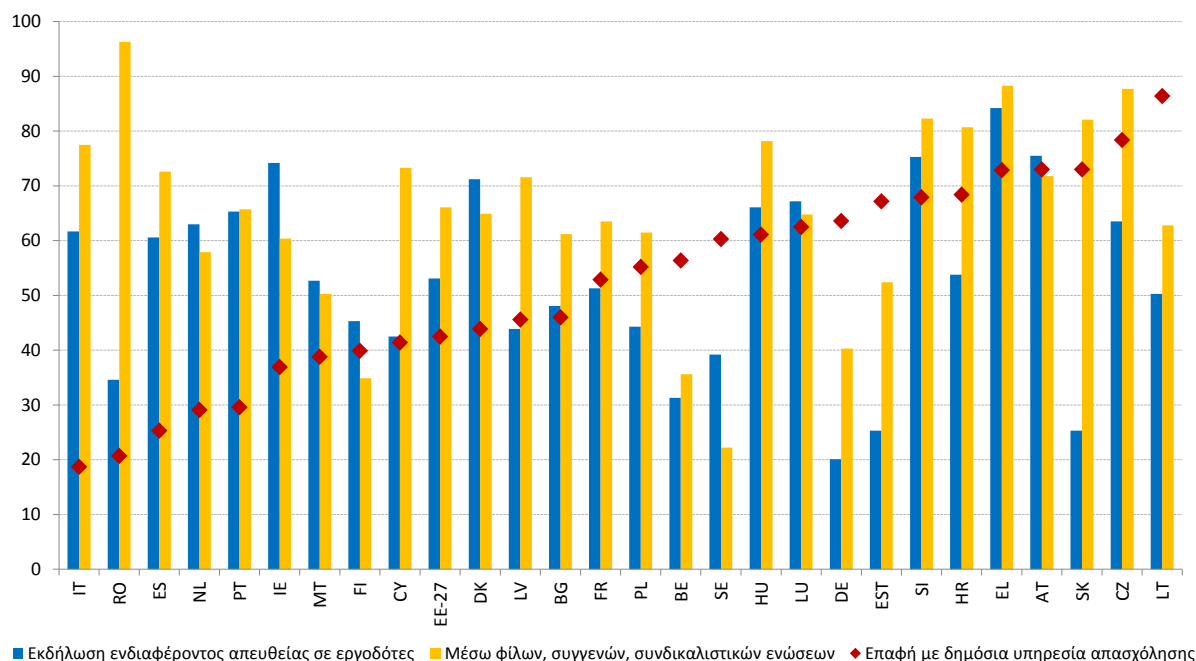
Ποσοστό ανέργων που χρησιμοποιούν τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης για αναζήτηση εργασίας το 2020, τιμές ανά φύλο

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_ugmsw].

Διάγραμμα 2.3.17: Τα άτομα που αναζητούν εργασία χρησιμοποιούν ευρύ φάσμα μεθόδων αναζήτησης με διαφορετικούς και συχνά μη αποκλειστικούς τρόπους

Ποσοστό ανέργων που δηλώνουν ότι έχουν χρησιμοποιήσει μια δεδομένη μέθοδο για την αναζήτηση εργασίας (2020)

Σημείωση: οι χώρες κατατάσσονται με βάση τα αυξανόμενα ποσοστά επαφής με τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης.

Πηγή: Eurostat, έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_ugmsw].

Το 2020 το ποσοστό των βραχυχρόνια ανέργων που καλύπτονται από παροχές αυξήθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη. Ο συνολικός αντίκτυπος της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 στην απασχόληση έχει περιοριστεί χάρη στην εκτεταμένη χρήση μειωμένου ωραρίου εργασίας και παρόμοιων μέτρων για τη διατήρηση των θέσεων εργασίας (βλ. σημείο 2.1). Ωστόσο, άτομα που έχασαν τη δουλειά τους ή ήταν ήδη άνεργα όταν ξέσπασε η κρίση βρέθηκαν σε ιδιαίτερα δύσκολη κατάσταση²¹⁶. Στην ΚΕΑ 2021 παρουσιάστηκε λεπτομερής ανάλυση των κύριων χαρακτηριστικών σχεδιασμού των συστημάτων παροχών ανεργίας σε ολόκληρη την ΕΕ, βάσει των αποτελεσμάτων της συγκριτικής αξιολόγησης παροχών ανεργίας και ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας (ΕΠΑΕ) την οποία διενήργησε η Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO). Μολονότι η ανάλυση παραμένει γενικά έγκυρη, πρέπει να σημειωθεί ότι η κάλυψη των συστημάτων παροχών ανεργίας αυξήθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη, και σε πιο μεγάλο βαθμό στη Βουλγαρία, την Εσθονία, την Ελλάδα, την Ισπανία, τη Μάλτα, τη Ρουμανία και τη Σλοβακία μεταξύ 2019 και 2020 (βλ. διάγραμμα 2.3.18). Για τα κράτη μέλη με πιο επικαιροποιημένα διαθέσιμα στοιχεία²¹⁷, η σχετική αύξηση του αριθμού των δικαιούχων παροχών ανεργίας είναι ιδιαίτερα σημαντική (40 % ή περισσότερο από τον Φεβρουάριο του 2020 έως την άνοιξη ή τις αρχές του

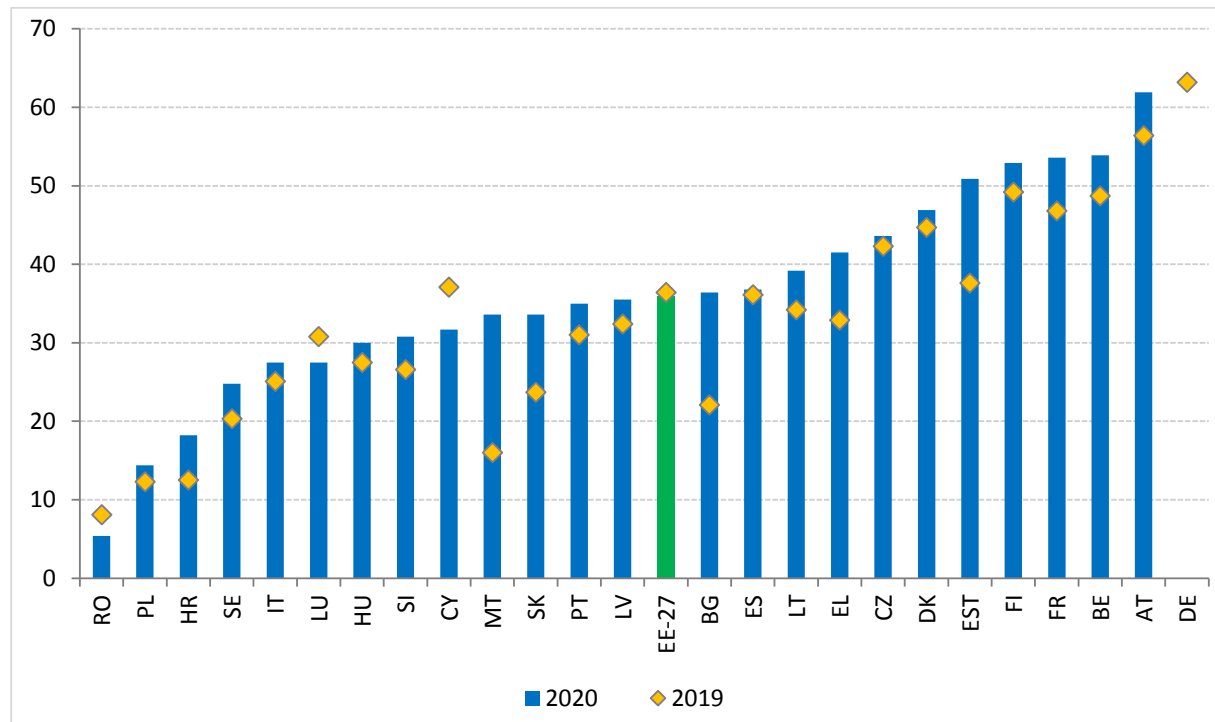
²¹⁶ Για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020). Employment and Social developments in Europe (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στη Ευρώπη). Τριμηνιαία ανασκόπηση, Ιούνιος 2020. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

²¹⁷ Βλέπε ετήσια έκθεση της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας (ΕΚΠ) για το 2021.

καλοκαιριού του 2021) στην Εσθονία, την Πορτογαλία, τη Ρουμανία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία. Ωστόσο, στα περισσότερα κράτη μέλη, ο αριθμός των δικαιούχων παροχών ανεργίας μειώθηκε τους τελευταίους μήνες, σύμφωνα με τη βελτίωση των συνθηκών στην αγορά εργασίας. Το 2020 το 32,8 % των ανέργων που ήταν εγγεγραμμένοι για λιγότερο από ένα έτος στην ΕΕ δεν έλαβαν παροχές και το ποσοστό αυτό υπερβαίνει το 50 % στην Κροατία και τη Σλοβακία²¹⁸.

Διάγραμμα 2.3.18: Το ποσοστό των βραχυχρόνια ανέργων που καλύπτονται από παροχές ανεργίας αυξήθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη

Κάλυψη των παροχών ανεργίας για τους βραχυχρόνια ανέργους (δηλαδή κάτω των 12 μηνών), ηλικιακή ομάδα 15-64 ετών

Σημείωση: δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την ΙΕ και τη ΝΛ. Τα στοιχεία για τη DE αφορούν μόνο το 2019.

Πηγή: Eurostat, Έρευνα για το εργατικό δυναμικό [lfsa_ugadra].

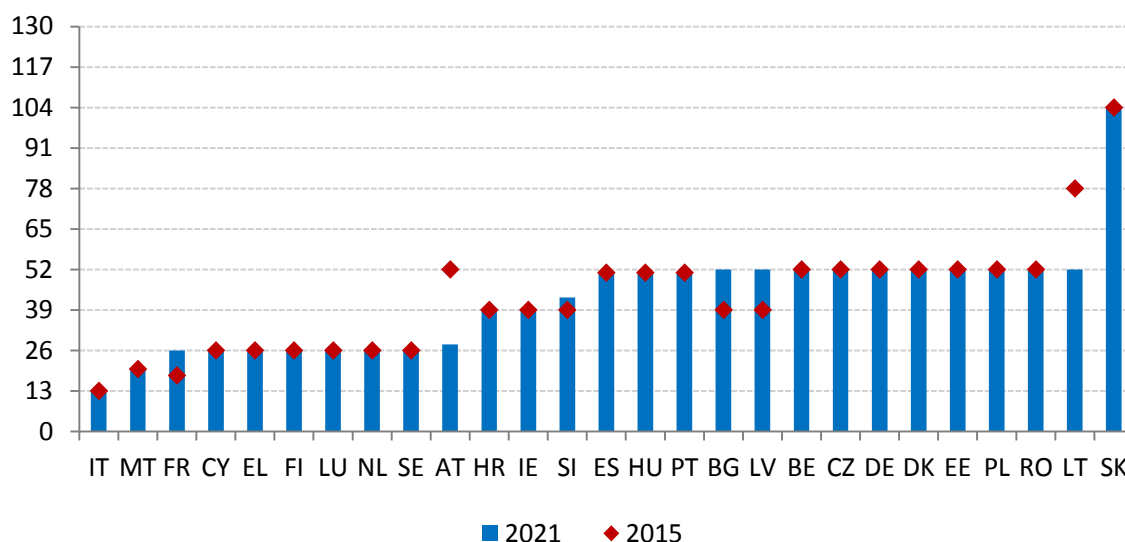
Κατά το 2021, η διάρκεια της περιόδου απασχόλησης για τη χορήγηση παροχών ανεργίας και η διάρκεια κατά την οποία μπορούν να ζητηθούν οι παροχές παρέμειναν γενικά σταθερές. Η περίοδος επιλεξιμότητας άλλαξε μόνο στη Σλοβενία από 9 μήνες το 2020 σε 10 μήνες το 2021 — βλ. διάγραμμα 2.3.19. Η περίοδος για την αναγνώριση της ανεργίας είναι η συντομότερη στην Ιταλία, με 13 εβδομάδες ασφαλιστικών εισφορών. Από την άλλη πλευρά, η χώρα με τη μεγαλύτερη περίοδο επιλεξιμότητας είναι η Σλοβακία με 104 εβδομάδες. Όπως φαίνεται στο διάγραμμα 2.3.20, οι εργαζόμενοι που απολύονται μετά από ένα έτος εργασίας δικαιούνται παροχές που αντιστοιχούν σε πολύ διαφορετικές διάρκειες, ανάλογα με τη χώρα. Σε 16 κράτη μέλη, μπορούν να ζητηθούν παροχές για έως 6 μήνες (24 εβδομάδες) κατά μέγιστο. Ωστόσο, στη Δανία και στο Βέλγιο, η διάρκεια του δικαιώματος αυτού ανέρχεται σε τουλάχιστον δύο έτη. Στο Λουξεμβούργο και στην Ελλάδα, η διάρκεια

²¹⁸ Πηγή: Eurostat, Έρευνα εργατικού δυναμικού [lfsa_ugadra].

είναι ακριβώς ένα έτος και στη Λιθουανία, τη Λετονία και την Ιρλανδία η διάρκεια είναι περίπου 8 μήνες.

Διάγραμμα 2.3.19: Η περίοδος καταβολής εισφορών για την αναγνώριση δικαιώματος παροχών ανεργίας διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών

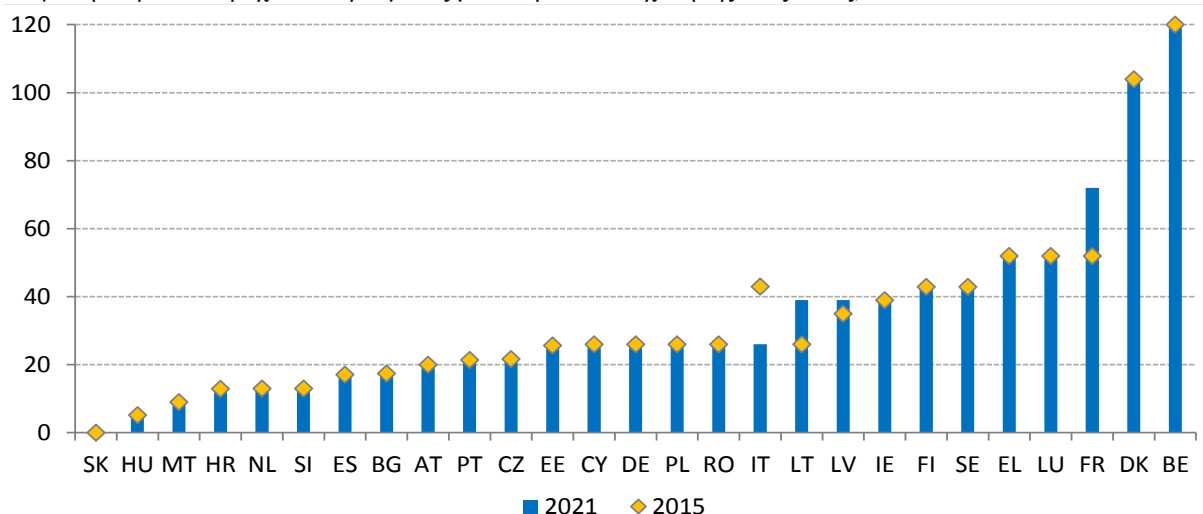
Διάρκεια της απαιτούμενης περιόδου αναγνώρισης δικαιώματος, σε εβδομάδες, στοιχεία για το 2015 και το 2020

Σημείωση: Στη Μάλτα (2016 και 2021) πρέπει να έχουν καταβληθεί τουλάχιστον 50 εβδομαδιαίες εισφορές από τη στιγμή που το άτομο ξεκίνησε να εργάζεται· στην Ιρλανδία (2016 και 2021) πρέπει να έχουν καταβληθεί τουλάχιστον 104 εβδομαδιαίες εισφορές από τη στιγμή που το άτομο ξεκίνησε να εργάζεται· στην Αυστρία (2021) πρέπει να έχουν καταβληθεί τουλάχιστον 52 εβδομαδιαίες εισφορές για τις αιτήσεις που υποβάλλονται για πρώτη φορά και πρέπει να έχουν καταβληθεί τουλάχιστον 28 εβδομαδιαίες εισφορές για επακόλουθες αιτήσεις.

Πηγή: βάση δεδομένων MISSOC (Ιανουάριος 2015 και Ιανουάριος 2021).

Διάγραμμα 2.3.20: Στα περισσότερα κράτη μέλη, μπορούν να ζητηθούν παροχές ανεργίας για 6 μήνες κατ' ανώτατο όριο, με δεδομένο ιστορικό απασχόλησης ενός έτους
Μέγιστη διάρκεια παροχών σε εβδομάδες με ιστορικό απασχόλησης ενός έτους, 2020 και 2015

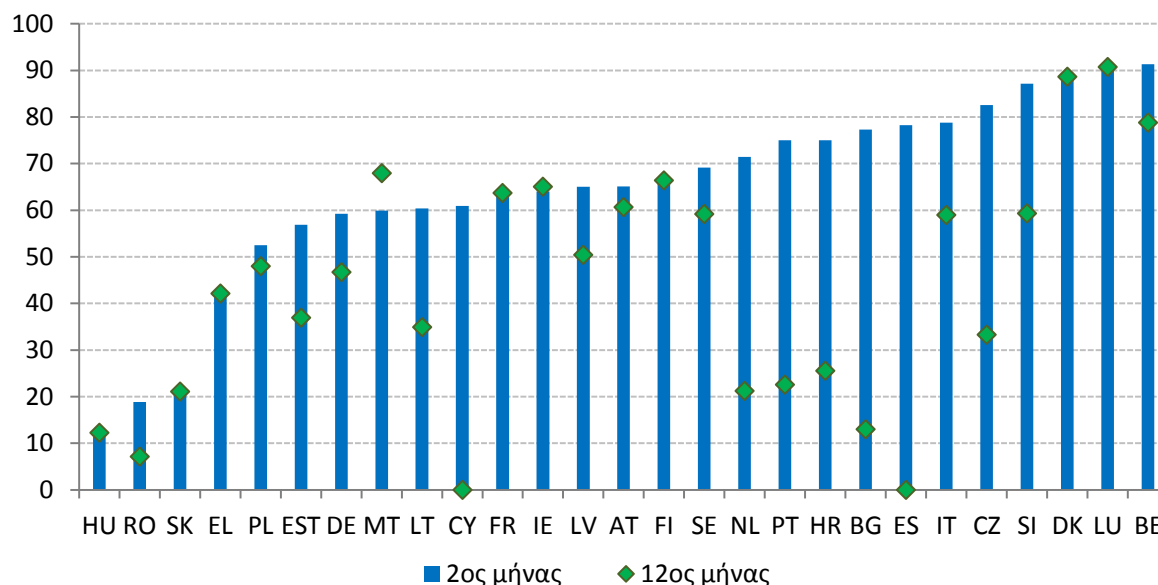
Σημείωση: Στο Βέλγιο δεν υφίσταται όριο στη διάρκεια των παροχών. Στην Κύπρο υπολογίζονται 6 εργάσιμες ημέρες ανά εβδομάδα. Στην Ιρλανδία, η παροχή καταβάλλεται επί 39 εβδομάδες (234 ημέρες) μόνο σε άτομα που έχουν καταβάλει 260 ή περισσότερες εβδομαδιαίες εισφορές PRSI (κοινωνική ασφάλιση ανάλογη με τις αποδοχές). Στη Σλοβακία, άτομο με ιστορικό απασχόλησης ενός έτους δεν πληροί τις προϋποθέσεις για τη λήψη παροχών ανεργίας (απαιτούνται τουλάχιστον 2 έτη εισφορών ασφάλισης ανεργίας κατά την τελευταία τετραετία). Στην Πολωνία, η διάρκεια ποικίλλει ανάλογα με το επίπεδο του ποσοστού ανεργίας της περιοχής σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο.

Πηγή: βάση δεδομένων MISSOC (Ιανουάριος 2015 και Ιανουάριος 2021) και εθνική νομοθεσία.

Η αναπλήρωση εισοδήματος για τους ανέργους ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών και εξαρτάται από τη διάρκεια της περιόδου ανεργίας. Στο διάγραμμα 2.3.21 συγκρίνονται τα ποσοστά αναπλήρωσης για τους χαμηλόμισθους εργαζόμενους (67 % του εθνικού μέσου εισοδήματος) με ένα σύντομο ιστορικό απασχόλησης (έως 12 μήνες εισφορών κοινωνικής ασφάλισης) σε ολόκληρη την ΕΕ. Τα καθαρά ποσοστά αναπλήρωσης κατά τον δεύτερο μήνα ανεργίας κυμαίνονται από 12,3 % των προηγούμενων (καθαρών) αποδοχών στην Ουγγαρία ή 19 % στη Ρουμανία έως άνω του 90 % στο Λουξεμβούργο ή στο Βέλγιο. Στη Γαλλία και στην Ιρλανδία, δεν υπάρχει μεταβολή στα ποσοστά αναπλήρωσης κατά την περίοδο ανεργίας. Ωστόσο, στην πλειονότητα των κρατών μελών, τα ποσοστά αναπλήρωσης μειώνονται με την πάροδο του χρόνου. Οι μεγάλες διαφορές μεταξύ του δεύτερου και του δωδέκατου μήνα ανεργίας οφείλονται κατά γενικό κανόνα στη μετάβαση των ατόμων που αναζητούν εργασία από την ασφάλιση ανεργίας στην ανεργία ή την κοινωνική πρόνοια, η οποία κατά γενικό κανόνα παρέχει χαμηλότερα επίπεδα παροχών.

Διάγραμμα 2.3.21: Οι παροχές ανεργίας ποικίλλουν σε μεγάλο βαθμό στην ΕΕ

Καθαρό ποσοστό αναπλήρωσης των παροχών ανεργίας, στο 67 % του μέσου μισθού, κατά τον δεύτερο και τον δωδέκατο μήνα ανεργίας (2020)

Σημείωση: Ο δείκτης υπολογίζεται για άτεκνο άτομο που ζει μόνο του, με σύντομο ιστορικό απασχόλησης (1 έτος) ηλικίας 20 ετών. Περιλαμβάνονται οι διάφορες συνιστώσες εισοδήματος, τα επιδόματα ανεργίας και άλλες παροχές (π.χ. κοινωνική πρόνοια και επιδόματα στέγασης).

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή με βάση το μοντέλο φορολογίας-παροχών του ΟΟΣΑ.

Ο αποτελεσματικός και υψηλής ποιότητας κοινωνικός διάλογος συνιστά προϋπόθεση για την άρτια λειτουργία της ευρωπαϊκής κοινωνικής οικονομίας της αγοράς, με την εξασφάλιση πιο βιώσιμων και χωρίς αποκλεισμούς αποτελεσμάτων πολιτικής. Στις κατευθυντήριες γραμμές αριθ. 7 για την απασχόληση και στον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, τα κράτη μέλη καλούνται να διασφαλίσουν την έγκαιρη και ουσιαστική συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση μεταρρυθμίσεων και πολιτικών στον τομέα της απασχόλησης, στον κοινωνικό τομέα και, κατά περίπτωση, στον οικονομικό τομέα, μεταξύ άλλων μέσω της στήριξης για αυξημένη ικανότητα των κοινωνικών εταίρων. Σύμφωνα με τις εθνικές πρακτικές και τα θεσμικά πλαίσια, η συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα επίπεδα αποσκοπεί στη βελτίωση του σχεδιασμού και στη διασφάλιση της ανάληψης ίδιας ευθύνης για τις μεταρρυθμίσεις που προτείνονται. Μειώνει επίσης τις συγκρούσεις και συμβάλλει στη διαχείριση των διαρθρωτικών αλλαγών και στην ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής. Αυτό είναι ιδιαίτερα σημαντικό σε μια συγκυρία κατά την οποία απαιτείται ισχυρή συναίνεση για τη διασφάλιση ισχυρής ανάκαμψης από την κρίση και στήριξης για την πράσινη και την ψηφιακή μετάβαση. Οι κοινωνικοί εταίροι έχουν ήδη διαδραματίσει καίριο ρόλο στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, καθώς περισσότερα από τα μισά μέτρα που θεσπίστηκαν στους τομείς των ενεργητικών πολιτικών για την αγορά εργασίας και της προστασίας του εισοδήματος μετά την έξαρση της πανδημίας είτε συμφωνήθηκαν από οργανώσεις κοινωνικών εταίρων είτε αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγμάτευσης με αυτές. Συνολικά, η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στον σχεδιασμό και την υλοποίηση των εθνικών πολιτικών απασχόλησης και των κοινωνικών πολιτικών έχει παραμείνει σταθερή ή έχει παρουσιάσει ελαφρά βελτίωση τα τελευταία έτη. Ωστόσο, εξακολουθεί να αποκλίνει

σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών²¹⁹. Αρχής γενομένης από το 2016 και σε ετήσια βάση, η Επιτροπή Απασχόλησης (EMCO) έχει αναλάβει να επανεξετάσει την πολυμερή εποπτεία της συμμετοχής των κοινωνικών εταίρων στα κράτη μέλη της ΕΕ για την αξιολόγηση των σχετικών προκλήσεων και ορθών πρακτικών.

Με βάση τον κανονισμό για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας²²⁰, ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να συμπεριλάβουν στα οικεία σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας σύνοψη της διαδικασίας διαβούλευσης με τα σχετικά ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών εταίρων, και να αναφέρουν τον τρόπο με τον οποίο αποτυπώνονται οι παρατηρήσεις τους. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής σχετικά με την κατάρτιση των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας²²¹, η σύνοψη θα πρέπει να καλύπτει το πεδίο εφαρμογής, το είδος και το χρονοδιάγραμμα των διαβουλεύσεων. Τα προκαταρκτικά αποτελέσματα μελέτης που εκπονήθηκε από το δίκτυο εθνικών ανταποκριτών²²² του Eurofound καταδεικνύουν διαφορετικά επίπεδα συμμετοχής στα κράτη μέλη. Σε ορισμένες περιπτώσεις, τόσο οι οργανώσεις εργοδοτών όσο και οι συνδικαλιστικές οργανώσεις αναφέρουν ότι είχαν επαρκή χρόνο για να συμμετάσχουν στην κατάρτιση ή την αξιολόγηση του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας πριν από την επίσημη υποβολή τους το 2021. Ωστόσο, σε άλλες περιπτώσεις, οι κοινωνικοί εταίροι ανέφεραν ότι διατέθηκε περιορισμένος χρόνος για διαβούλευση. Όσον αφορά τη δυνατότητα συμβολής στην ανάπτυξη του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, οι περισσότεροι κοινωνικοί εταίροι ανέφεραν χαμηλή ικανοποίηση από την ανατροφοδότηση και τις απαντήσεις που ελήφθησαν από τους εκπροσώπους των κυβερνήσεων. Θεωρούν ότι η συμμετοχή τους ήταν σε μεγάλο βαθμό ενημερωτική και, σε μικρότερο βαθμό, διαβούλευση. Στο μέλλον, η επαρκής συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην εφαρμογή των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα είναι σημαντική για τη διασφάλιση της επιτυχούς υλοποίησης των προγραμματισμένων μέτρων.

Η συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι επίσης καθοριστικής σημασίας για την ανάληψη ευθύνης σε εθνικό επίπεδο για τις μεταρρυθμίσεις και τις επενδύσεις και για τη διασφάλιση του διαρκούς αντίκτυπού τους. Με βάση τις υφιστάμενες εθνικές πρακτικές και σύμφωνα με όσα αναφέρονται στον κανονισμό για τη

²¹⁹ Eurofound (2021), *Involvement of social partners in policymaking during the COVID-19 outbreak* (Συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη χάραξη πολιτικής κατά τη διάρκεια της έξαρσης της νόσου COVID-19), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο. Για συγκεκριμένες λεπτομέρειες σχετικά με τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, βλ. σημείο 2.1 της παρούσας έκθεσης και ετήσια επισκόπηση του 2021 σχετικά με τις εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη.

²²⁰ Κανονισμός (ΕΕ) 2021/241 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Φεβρουαρίου 2021, για τη θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

²²¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή SWD(2021) 12 final. *Guidance to Member States, Recovery and Resilience Plans* (Καθοδήγηση προς τα κράτη μέλη, σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας).

²²² Πηγή: Eurofound (2022), *Tripartite social dialogue and policy formation: Measures to promote recovery in the aftermath of the COVID-19 crisis* (Τριμερής κοινωνικός διάλογος και χάραξη πολιτικής: μέτρα για την προώθηση της ανάκαμψης μετά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19 (υπό έκδοση). Σημείωση: Προκαταρκτικά αποτελέσματα από την υπό εξέλιξη μελέτη του Eurofound σχετικά με τη συμμετοχή των εθνικών κοινωνικών εταίρων στην κατάρτιση των σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που υπέβαλαν τα κράτη μέλη το 2021. Το δίκτυο εθνικών ανταποκριτών του Eurofound έχει εκπονήσει 24 εκθέσεις με βάση τις απόψεις των κοινωνικών εταίρων και, σε κάποιο βαθμό, των εκπροσώπων των κυβερνήσεων. Τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Δανίας και της Μάλτας δεν έχουν συμπεριληφθεί στην παρούσα προκαταρκτική ανάλυση. Για τη Βουλγαρία, η ανατροφοδότηση που ελήφθη αφορά μόνο το σχέδιο που δημοσιοποιήθηκε πριν από την επίσημη υποβολή.

θέσπιση του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, μεγάλος αριθμός κρατών μελών ζήτησε τη γνώμη οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και άλλων σχετικών ενδιαφερόμενων μερών για την κατάρτιση των οικείων σχεδίων ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Αυτό συνάδει με τις κατευθυντήριες γραμμές²²³ για την απασχόληση του 2021 και την καθοδήγηση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τα κράτη μέλη οι οποίες εκδόθηκαν τον Ιανουάριο του 2021. Σύμφωνα με ψήφισμα της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής (βάσει διαβουλεύσεων που διεξάγονται μεταξύ των μελών της και των εκπροσώπων των ενδιαφερόμενων μερών στα κράτη μέλη), ο περιορισμένος διαθέσιμος χρόνος για διαβουλεύσεις και ανταλλαγές λειτούργησε ως εμπόδιο στην αποτελεσματική και ουσιαστική συμμετοχή των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών²²⁴. Στο μέλλον, η πείρα της οργάνωσης της κοινωνίας των πολιτών όσον αφορά τις πολιτικές απασχόλησης και τις κοινωνικές πολιτικές, μεταξύ άλλων σε σχέση με τα έργα επί τόπου, αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα για τη διασφάλιση αποτελεσματικής και ομαλής προόδου στην υλοποίηση των σχετικών μεταρρυθμίσεων και επενδύσεων.

2.3.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Οι πρόσφατες εξελίξεις ώθησαν ορισμένα κράτη μέλη να τροποποιήσουν τους εθνικούς κανονισμούς που αφορούν τις νέες μορφές απασχόλησης και τις ευέλικτες ρυθμίσεις εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της τηλεργασίας. Τον Ιούλιο του 2020 η **Πορτογαλία** δρομολόγησε πρόγραμμα κινήτρων για την ενθάρρυνση των δημόσιων υπαλλήλων να παραμείνουν σε περιοχές χαμηλής πυκνότητας, στο οποίο περιλαμβάνονται η τηλεργασία και η κοινή χρήση χώρων εργασίας. Στο μεταξύ, συζητείται στο Κοινοβούλιο ένας νέος ευρύτερος κανονισμός για την προώθηση της τηλεργασίας. Τον Νοέμβριο του 2020 η **Ρουμανία** τροποποίησε το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο για τη ρύθμιση της τηλεργασίας, συμπεριλαμβανομένων των όρων βάσει των οποίων οι εργοδότες καθορίζουν την εξ αποστάσεως εργασία ως κανόνα και την ανάγκη να λαμβάνουν οι εργαζόμενοι όλες τις πληροφορίες και τον εξοπλισμό που απαιτούνται για την εκτέλεση της εξ αποστάσεως εργασίας. Η **Σλοβακία** τροποποίησε τον εργατικό της κώδικα για να ρυθμίσει τη σύσταση κατ'οίκον γραφείου και τις οικονομικές εισφορές που πρέπει να καταβάλλει ο εργοδότης, βάσει διμερούς ή συλλογικής σύμβασης. Οι νομικές αλλαγές ισχύουν από τον Μάρτιο του 2021. Στο πλαίσιο μιας ευρύτερης μεταρρύθμισης, η **Ισπανία** θέσπισε νέο ρυθμιστικό πλαίσιο για την τηλεργασία στον ιδιωτικό και δημόσιο τομέα. Το νέο νομικό πλαίσιο ευνοεί τις μεικτές μορφές απασχόλησης, εξασφαλίζοντας τους ίδιους όρους εργασίας σε εκείνους που εργάζονται εξ αποστάσεως και επιτόπου, με μεταγενέστερη τροποποίηση, μεταξύ άλλων, για την επιβολή κυρώσεων για επιθεωρήσεις εργασίας στον ιδιωτικό τομέα σε περίπτωση μη συμμόρφωσης. Τον Οκτώβριο του 2020 η **Σλοβενία** τροποποίησε τον νόμο για την κρατική εισαγγελική αρχή, ώστε να αποσαφηνίσει τις ρυθμίσεις για τον χρόνο εργασίας στο πλαίσιο των καθηκόντων «επιφυλακής» και «εφημερίας» των δημόσιων υπαλλήλων στην εισαγγελία. Στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η **Κύπρος** σχεδιάζει να ρυθμίσει τις ευέλικτες

²²³ Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Οκτώβριος 2021 (EE L 379 της 26.10.2021, σ. 1).

²²⁴ Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (2021), *Involvement of Organised Civil Society in the National Recovery and Resilience Plans – What works and what does not?* (Συμμετοχή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στα εθνικά σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας — Τι λειτουργεί και τι όχι), Ψήφισμα, Φεβρουάριος 2021.

ρυθμίσεις εργασίας και να μεταρρυθμίσει το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης ώστε να ενσωματώσει ένα νέο σύστημα ψηφιακών λειτουργιών, καθώς και να αναθεωρήσει την ισχύουσα νομοθεσία για την επέκταση της κάλυψης κοινωνικής ασφάλισης σε όλους, συμπεριλαμβανομένων των αυτοαπασχολούμενων και των εργαζομένων με άτυπες συμβάσεις (για περισσότερες λεπτομέρειες, βλ. σημείο 2.1.2). Τον Ιούνιο του 2021 η **Ελλάδα** εισήγαγε το ευέλικτο ωράριο και την τηλεργασία στο νομικό της πλαίσιο στο πλαίσιο ευρύτερης μεταρρύθμισης του εργατικού δικαίου.

Ορισμένα κράτη μέλη έχουν λάβει μέτρα για τη ρύθμιση της οικονομίας των πλατφορμών δεδομένης της αυξανόμενης σημασίας της. Εκτός από τα μέτρα που παρουσιάζονται στο πλαίσιο για την ποιότητα των θέσεων εργασίας, από την 1η Ιουλίου 2020 οι **Κάτω Χώρες** επικαιροποίησαν το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο για τον περιορισμό των δραστηριοτήτων παράδοσης τροφίμων σε ανεξάρτητη και εμπορική βάση σε άτομα ηλικίας άνω των 16 ετών. Τον Οκτώβριο του 2020 η **Γαλλία** θέσπισε ένα στοχευμένο μέτρο για τη ρύθμιση της δραστηριότητας των νέων ηλικίας κάτω των 16 ετών σε διαδικτυακές πλατφόρμες. Τον Απρίλιο του 2021 υιοθέτησε μεταρρύθμιση με σκοπό τη ρύθμιση της οικονομίας των πλατφορμών στον τομέα των μεταφορών. Στο πλαίσιο αυτής της ευρύτερης μεταρρύθμισης, η **Γαλλία** θέσπισε επίσης ένα μέτρο για τη διασφάλιση επαρκούς εκπροσώπησης των αυτοαπασχολούμενων στις πλατφόρμες μεταφορών και την προώθηση του κοινωνικού διαλόγου, μεταξύ άλλων, μέσω της νεοσυσταθείσας δημόσιας αρχής για τις κοινωνικές σχέσεις των πλατφορμών απασχόλησης (ARPE).

Αρκετά κράτη μέλη επανεξέτασαν τους κανονισμούς τους για να διασφαλίσουν επαρκή υγεία και ασφάλεια στην εργασία, σύμφωνα με την αρχή 10 του πυλώνα (για υγιεινό, ασφαλές και κατάλληλα προσαρμοσμένο εργασιακό περιβάλλον). Τον Ιούλιο του 2020 άρχισε να ισχύει η τροποποίηση του νόμου για την προστασία της εργασίας στη **Λετονία**. Σκοπός της ήταν να ορίσει την εξ αποστάσεως εργασία και να επεκτείνει την κάλυψη των υφιστάμενων κανόνων υγείας και ασφάλειας σε αυτό το είδος εργασίας, καθώς και να ενοποιήσει την προσέγγιση τόσο για τους εργαζομένους σε τυπικές μορφές απασχόλησης όσο και για τους εργαζομένους σε άτυπες μορφές απασχόλησης. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Γαλλία** επανεξέτασε τους όρους εργασίας της υπηρεσίας υγειονομικής περίθαλψης ώστε να ενισχύσει την πρόληψη στην εργασία και να προωθήσει τη συμμετοχή του προσωπικού της σε διαγνωστικές εξετάσεις και εμβολιασμό. Η **Γαλλία** σχεδιάζει επίσης να δημιουργήσει ένα «διαβατήριο πρόληψης» το οποίο θα περιλαμβάνει όλα τα προγράμματα κατάρτισης που ολοκλήρωσαν οι εργαζόμενοι σχετικά με την πρόληψη των κινδύνων στην εργασία. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Ρουμανία** επικαιροποίησε το υφιστάμενο πλαίσιο για την προστασία των εργαζομένων από τους κινδύνους που σχετίζονται με την έκθεση σε βιολογικούς παράγοντες στην εργασία, συμπεριλαμβανομένης της νόσου COVID-19.

Ορισμένα κράτη μέλη τροποποίησαν τη νομοθεσία τους σχετικά με τις απολύσεις, ώστε να μετριαστούν οι επιπτώσεις της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19 στην αγορά εργασίας. Η **Ισπανία** παρέτεινε έως τον Φεβρουάριο του 2022 την προσωρινή απαγόρευση της συμβατικής καταγγελίας για λόγους «ανωτέρας βίας» και της απόλυσης για αντικειμενικούς λόγους (οικονομικούς, τεχνικούς, οργανωτικούς και παραγωγικούς) που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19, την οποία είχε θεσπίσει αρχικά για την αντιμετώπιση της πανδημίας. Η **Ιταλία** παρέτεινε την προσωρινή απαγόρευση των απολύσεων, η οποία εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2020, έως τα τέλη Ιουνίου 2021 για τις εταιρείες που επωφελούνται από το σύστημα μειωμένου ωραρίου εργασίας.

Αρκετά κράτη μέλη προτείνουν νέους ή τροποποιημένους κανονισμούς για την εργασία ορισμένου χρόνου, με σκοπό να αποκριθούν στις υφιστάμενες και αναδυόμενες προκλήσεις της αγοράς εργασίας. Μετά την έγκρισή της τον Μάρτιο του 2020, η **Ισπανία** παρέτεινε την αναστολή των απολύσεων για συμβάσεις (τόσο ορισμένου χρόνου όσο και αορίστου χρόνου) έως το τέλος Σεπτεμβρίου του 2021. Για τις συμβάσεις ορισμένου χρόνου, η απαγόρευση παρατάθηκε περαιτέρω έως τον Φεβρουάριο του 2022. Επιπλέον, στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της, η **Ισπανία** προβλέπει την απλούστευση και την αναδιάρθρωση του καταλόγου των συμβάσεων εργασίας, συμπεριλαμβανομένης της επανεξέτασης της χρήσης σύμβασης κατάρτισης/μαθητείας και της σύμβασης για εποχιακή εργασία, ενισχύοντας την ανάγκη παροχής αιτιολογήσεων για προσωρινές προσλήψεις, ώστε οι συμβάσεις αορίστου χρόνου να καταστούν τελικά ο γενικός κανόνας. Η **Ιταλία** επικαιροποίησε τον νόμο που επιτρέπει περαιτέρω παρατάσεις ή ανανεώσεις των συμβάσεων ορισμένου χρόνου για μέγιστη περίοδο δώδεκα μηνών και με την επιφύλαξη της μέγιστης συνολικής διάρκειας των είκοσι τεσσάρων μηνών. Τον Ιούνιο του 2020 η **Σλοβακία** θέσπισε μεταβατική διάταξη που επιτρέπει στους εργοδότες να παρατείνουν και να επαναδιαπραγματεύονται συμβάσεις ορισμένου χρόνου που επρόκειτο να καταγγελθούν έως και δύο μήνες μετά την παύση της κατάστασης έκτακτης ανάγκης. Σε αντίθετη περίπτωση, η σχέση εργασίας θα μετατραπεί σε αορίστου χρόνου. Τον Αύγουστο του 2020 η **Λιθουανία** θέσπισε κριτήρια τα οποία πρέπει να πληρούν οι εταιρείες προσωρινής απασχόλησης, ιδίως όσον αφορά το καθεστώς τους και την ικανότητά τους να ασκούν τη δραστηριότητα προσωρινής απασχόλησης. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Γαλλία** τροποποίησε το υφιστάμενο πλαίσιο για τις άδειες μετ' αποδοχών και πρότεινε νέους κανόνες για την ανανέωση ορισμένων συμβάσεων ορισμένου χρόνου σύμφωνα με τις συλλογικές συμβάσεις.

Σε ορισμένα κράτη μέλη θεσπίστηκαν επίσης στοχευμένα μέτρα για την προώθηση της μετάβασης προς την απασχόληση αορίστου χρόνου, σύμφωνα με την αρχή 5 του πυλώνα (για ασφαλή και ευπροσάρμοστη απασχόληση). Τον Ιούλιο του 2021, στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της χώρας, η **Ισπανία** τροποποίησε το βασικό καθεστώς του δημόσιου υπαλλήλου, ώστε να μειωθεί το ποσοστό των συμβάσεων ορισμένου χρόνου στον δημόσιο τομέα και να αποτραπεί η κατάχρηση αυτού του είδους απασχόλησης. Τον Δεκέμβριο του 2022 προβλέπονται πρόσθετες διαδικασίες σταθεροποίησης του έκτακτου προσωπικού και θα τροποποιηθούν αναλόγως τα ειδικά τομεακά καθεστώτα, όπως η υγεία και η εκπαίδευση. Με στόχο την προώθηση της μετατροπής των συμβάσεων ορισμένου χρόνου σε συμβάσεις αορίστου χρόνου, τον Αύγουστο του 2020 η **Πορτογαλία** θέσπισε πριμοδότηση για σύμβαση ίση με το διπλάσιο του μηνιαίου βασικού μισθού που προβλέπεται στη σύμβαση (με ανώτατο όριο περίπου 2 200 EUR). Τον Μάιο του 2021 η **Ιταλία** θέσπισε νέα σύμβαση επαναπασχόλησης για τη στήριξη της μετατροπής των συμβάσεων ορισμένου χρόνου και την προώθηση των μεταβάσεων στην αγορά εργασίας. Το μέτρο αποσκοπεί στην προώθηση της απασχόλησης αορίστου χρόνου μέσω της προσωρινής απαλλαγής των εργοδοτών από τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης.

Οι προσπάθειες για την αντιμετώπιση της αδήλωτης εργασίας συνεχίζονται σε αρκετά κράτη μέλη με τη λήψη πρόσθετων μέτρων, συμπεριλαμβανομένης της ανάπτυξης ικανοτήτων για τις επιθεωρήσεις εργασίας. Η **Ελλάδα** σχεδιάζει αλλαγές στο φορολογικό καθεστώς και το καθεστώς κοινωνικής ασφάλισης στον πολιτιστικό και καλλιτεχνικό τομέα για την ενθάρρυνση της δηλωμένης εργασίας. Τον Φεβρουάριο του 2021 η **Ισπανία** θέσπισε σχέδιο δράσης για τη ρύθμιση των μισθών και των εισφορών κοινωνικής ασφάλισης των εργαζομένων στον τομέα της φροντίδας των νοικοκυριών μέσω επιθεωρήσεων εργασίας,

εκστρατειών ευαισθητοποίησης και τεχνικής βοήθειας. Έως τον Μάρτιο του 2021 η επιθεώρηση εργασίας στην **Ισπανία** είχε αποστείλει περισσότερες από 45 000 επιστολές σε εργοδότες. Αυτό είχε ως αποτέλεσμα τη νομιμοποίηση περίπου 30 000 οικιακών βοηθών. Στο πλαίσιο μιας ευρύτερης μεταρρύθμισης, η **Κροατία** θέσπισε το εθνικό σχέδιο για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας για την περίοδο 2021-24, το οποίο περιλαμβάνει διάφορα νομοθετικά και μη νομοθετικά μέτρα για την πρόληψη της κατάχρησης των άτυπων μορφών εργασίας, την ευαισθητοποίηση σχετικά με τα οφέλη της νόμιμης εργασίας και την προώθηση του θεμιτού ανταγωνισμού. Η **Λιθουανία** θέσπισε νέο στοχευμένο μέτρο για την καταπολέμηση της αδήλωτης εργασίας στον κατασκευαστικό τομέα. Το μέτρο, το οποίο αναμένεται να αρχίσει να ισχύει από τον Ιανουάριο του 2022, θα απαιτεί όλα τα άτομα που εργάζονται στον κατασκευαστικό τομέα να φέρουν «ταυτότητα κατασκευαστή» και οι εργοδότες να αποστέλλουν όλα τα απαραίτητα δεδομένα σε ένα κεντρικό σύστημα ταυτοποίησης. Η **Λιθουανία** τροποποίησε επίσης την εργατική της νομοθεσία για να διασφαλίσει τη διαφάνεια στην καταβολή των μισθών και άλλων εργασιακών δικαιωμάτων (π.χ. ημερήσιες αποζημιώσεις και έξοδα αποστολής, μεταξύ άλλων) για όλους τους εργαζομένους. Το μέτρο αναμένεται να αρχίσει να ισχύει τον Ιανουάριο του 2022. Στο πλαίσιο μιας ευρύτερης μεταρρύθμισης, η **Ρουμανία** σχεδιάζει να θεσμοθετήσει την οικιακή εργασία μέσω της εισαγωγής δελτίων εργασίας· αναμένεται να αρχίσει να ισχύει στα μέσα Δεκεμβρίου του 2022.

Αρκετά κράτη μέλη προσάρμοσαν τις οικείες δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης ώστε να ανταποκρίνονται καλύτερα στις πρόσφατες εξελίξεις στην αγορά εργασίας. Τον Νοέμβριο του 2020 η **Εσθονία** θέσπισε νέο πρόγραμμα για την απασχόληση 2021-23 με στόχο την καλύτερη υποστήριξη όσων αντιμετωπίζουν εμπόδια στην απασχόληση, ιδίως των μακροχρόνια ανέργων. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Ελλάδα** εγκαινίασε την πλατφόρμα «myOAEDlive» μέσω της οποίας παρέχονται διαδικτυακές συμβουλευτικές υπηρεσίες στους άνεργους και τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένης της διερμηνείας από/προς ξένες γλώσσες, όπου απαιτείται. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Φινλανδία** ενέκρινε πιλοτικό έργο για την ενίσχυση της παροχής υπηρεσιών απασχόλησης σε τοπικό επίπεδο. Με τη συμμετοχή 25 πιλοτικών περιοχών που αποτελούνται από 118 δήμους, τα πιλοτικά προγράμματα της τοπικής αυτοδιοίκησης αποσκοπούν στην αύξηση της απασχόλησης των ατόμων που αναζητούν εργασία, ιδίως των μακροχρόνια ανέργων και των ατόμων που προέρχονται από ευάλωτα περιβάλλοντα, και στην κατάρτισή τους για τη διασφάλιση της διαθεσιμότητας εξειδικευμένου εργατικού δυναμικού. Το έργο ξεκίνησε τον Μάρτιο του 2021 και αναμένεται να ολοκληρωθεί τον Ιούνιο του 2023. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Ουγγαρία** δημιούργησε μια νέα πύλη αντιστοίχισης προσφοράς και ζήτησης εργασίας «KartierM» (Η σταδιοδρομία μου) η οποία παρέχει πληροφορίες τόσο σε όσους αναζητούν εργασία όσο και στους εργοδότες. Με συνολικό προϋπολογισμό 2,8 δις. HUF (7,6 εκατ. EUR), η πύλη παρέχει επίσης εξατομικευμένη καθοδήγηση και υποστήριξη σε όσους αναζητούν εργασία. Ωστόσο, στο πλαίσιο ευρύτερης μεταρρύθμισης, τον Φεβρουάριο του 2021 η **Ουγγαρία** θέσπισε νέο νομικό πλαίσιο το οποίο κατάργησε τη χρηματοδοτική στήριξη για τα τέλη συμμετοχής σε προγράμματα κατάρτισης και τα σχετικά έξοδα ταξιδιού από την εργαλειοθήκη των ΔΥΑ. Η αλλαγή αυτή μπορεί να μειώσει τα κίνητρα των ατόμων που αναζητούν εργασία να εγγραφούν σε αυτά τα προγράμματα κατάρτισης.

Τα κράτη μέλη έλαβαν μέτρα για τη βελτίωση της στήριξης που παρέχεται από τις δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης, καθώς και για την προσέγγιση πιο ευάλωτων πληθυσμιακών ομάδων. Το Λουξεμβούργο δρομολόγησε έργο με την ονομασία «eADEM»

για την ψηφιοποίηση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης και τη βελτίωση της αποδοτικότητας μέσω της αναβάθμισης του εξοπλισμού ΤΠ. Σύμφωνα με το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας του Λουξεμβούργου, το έργο είχε προγραμματιστεί να ξεκινήσει τον Φεβρουάριο του 2021 και να ολοκληρωθεί έως το τέλος του 2024 ή τις αρχές του 2025. Τον Απρίλιο του 2021 θεσπίστηκε μέτρο για την αύξηση του αριθμού των ψηφιακών υπηρεσιών που παρέχονται από τις ΔΥΑ, και οι προσφορές εργασίας θα είναι πλέον ανοικτές σε όλους όσους αναζητούν εργασία και όχι μόνο σε όσους είναι εγγεγραμμένοι. Αυτό έπεται των ανανεωμένων συμπράξεων μεταξύ της ομοσπονδίας επιχειρήσεων και των ΔΥΑ (Δεκέμβριος 2020) και η μεταρρύθμιση του συστήματος επαγγελματικής ανακατάταξης άρχισε να ισχύει τον Νοέμβριο του 2020. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Ρουμανία** δρομολόγησε έργο, χρηματοδοτούμενο από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο, για τον εκσυγχρονισμό των δομών των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης μέσω της ανάπτυξης υπηρεσιών διαχείρισης υποθέσεων για τα άτομα που αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων των ευάλωτων ομάδων. Η **Ρουμανία** σχεδιάζει επίσης να δημιουργήσει μια νέα πλατφόρμα για τη βελτίωση των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης για τους εργοδότες, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης 900 μελών προσωπικού και δράσεων για την προώθηση της συνεργασίας με τις τοπικές υπηρεσίες απασχόλησης. Τον Ιούλιο του 2020 η **Ιρλανδία** θέσπισε προσωρινό μέτρο για την αύξηση της ικανότητας των δημόσιων υπηρεσιών απασχόλησης να παρέχουν υποστήριξη στα άτομα που αναζητούν εργασία μέσω βοήθειας για αναζήτηση εργασίας, μεταξύ άλλων μέσω άλλων συμβεβλημένων υπηρεσιών και τοπικών γραφείων απασχόλησης. Το 2019 η **Βουλγαρία** θέσπισε μια νέα υπηρεσία με την ονομασία «κινητό γραφείο εργασίας» για την παροχή υπηρεσιών απασχόλησης στις απομακρυσμένες περιοχές όπου δεν υπάρχει μόνιμο γραφείο εργασίας. Αφού ανεστάλησαν λόγω της πανδημίας COVID-19, τα κινητά γραφεία εργασίας ξεκίνησαν εκ νέου τη δραστηριότητά τους τον Ιούλιο του 2021, παρέχοντας καθοδήγηση και υποστήριξη σε περισσότερα από 1 400 άτομα που αναζητούν εργασία. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας του **Βελγίου** περιλαμβάνει μέτρα για την προώθηση της ανταλλαγής δεδομένων σχετικά με τους βραχυχρόνια άνεργους μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διακυβέρνησης. Στόχος είναι η βελτίωση της υποστήριξης των ΔΥΑ στην προσέγγιση αυτής της ειδικής ομάδας, με συμπληρωματικές δράσεις που αναπτύσσονται από τις περιφερειακές δημόσιες υπηρεσίες απασχόλησης (π.χ. στην περιφέρεια της Φλάνδρας). Η **βελγική** περιφέρεια της Βαλονίας θα εφαρμόσει τον Ιανουάριο του 2022 δέσμη μέτρων για την παροχή πιο εξατομικευμένης καθοδήγησης στα άτομα που αναζητούν εργασία. Αυτό περιλαμβάνει την ανάπτυξη ψηφιακών εργαλείων και την καλύτερη αντιστοίχιση θέσεων εργασίας με στόχο τα πλέον ευάλωτα άτομα που αναζητούν εργασία. Τον Σεπτέμβριο του 2021 η **Ελλάδα** νομοθέτησε νέο πλαίσιο διακυβέρνησης για τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης και σχεδιάζει επενδύσεις για τον εκσυγχρονισμό των τοπικών υποκαταστημάτων της, συμπεριλαμβανομένων δράσεων για τη βελτίωση της προβολής της εικόνας της υπηρεσίας αυτής, της επικοινωνίας και της παροχής συμβουλών.

Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν κυρίως προσωρινά μέτρα για να καταστήσουν τα υφιστάμενα πλαίσια ΕΠΑΕ αποτελεσματικότερα, ιδίως για την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας, σύμφωνα με την αρχή 4 του πυλώνα (ενεργός στήριξη της απασχόλησης). Τον Ιούλιο του 2020 η **Ιρλανδία** ενέκρινε προσωρινό μέτρο για την παροχή 10 000 πρόσθετων θέσεων απασχόλησης και προγραμμάτων επαγγελματικής πείρας για άτομα που βρίσκονται σε περιόδους ανεργίας έξι μηνών και άνω. Τον Οκτώβριο του 2020 η **Ελλάδα** ενέκρινε νέο πρόγραμμα επιδότησης της απασχόλησης για 100 000 νέες θέσεις εργασίας στον ιδιωτικό τομέα. Το κράτος καλύπτει τις εισφορές κοινωνικής ασφάλισης των

νεοπροσληφθέντων εργαζομένων για έξι μήνες και παρέχει πρόσθετη επιδότηση μισθού ύψους 200 EUR μηνιαίως για άτομα που ήταν προηγουμένως μακροχρόνια άνεργοι. Από τον Ιανουάριο του 2022 το πρόγραμμα θα επεκταθεί με 50 000 νέες θέσεις. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **βελγική** περιφέρεια της Βαλονίας θέσπισε νέα επιδότηση προσωρινών προσλήψεων για τους μακροχρόνια ανέργους σε τομείς που πλήττονται έντονα από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19. Το νέο πρόγραμμα ανέρχεται σε 1 000 EUR μηνιαίως για μέγιστη περίοδο 24 μηνών και χορηγείται επιπλέον ενός άλλου επιδόματος πρόσληψης με φθίνον ποσό με την πάροδο του χρόνου. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Γαλλία** παρέτεινε το πιλοτικό έργο *territoires zéro chômeurs* για την περαιτέρω ένταξη των μακροχρόνια ανέργων. Στο πλαίσιο του εν λόγω έργου, το μέτρο «συμπερίληψη CDI» απευθύνεται ειδικά σε εργαζομένους ηλικίας άνω των 57 ετών μέσω προσαρμοσμένων συμβάσεων αορίστου χρόνου. Το έργο επεκτάθηκε σε 50 νέες ζώνες για διάρκεια 5 επιπλέον ετών. Η **Αυστρία** ενέκρινε νέα χρηματοδοτική ενίσχυση για τη στήριξη της ένταξης των μακροχρόνια ανέργων στην αγορά εργασίας και την καλύτερη καθοδήγηση και στήριξη από τη δημόσια υπηρεσία απασχόλησης, συμπεριλαμβανομένων μέτρων για τη βελτίωση των δεξιοτήτων που χρηματοδοτούνται μέσω του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Τον Ιανουάριο του 2021 άρχισαν να ισχύουν στη **Φινλανδία** αρκετές τροποποιήσεις του εργατικού δικαίου, οι οποίες επιδιώκουν την παροχή πιο εξατομικευμένων και ολοκληρωμένων υπηρεσιών για τα άτομα σε ευάλωτη κατάσταση, ιδίως τους μακροχρόνια ανέργους. Τον Μάιο του 2021 η **Δανία** κατέληξε σε συμφωνία για τη διάθεση 159 εκατ. DKK (περίπου 21 εκατ. EUR) για την αντιμετώπιση της μακροχρόνιας ανεργίας και τη στήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας όσων επλήγησαν, ιδίως των ατόμων που αναζητούν εργασία με ηλικία άνω των 50 ετών.

Τα κράτη μέλη θέσπισαν νέα μέτρα (κυρίως προσωρινά) ή επέκτειναν τα υφιστάμενα μέτρα για την ενίσχυση των συστημάτων παροχών ανεργίας, σύμφωνα με την αρχή 13 του πυλώνα για τις παροχές ανεργίας. Από τον Αύγουστο του 2020, η **Δανία** εφάρμοσε προσωρινό μέτρο για τη χορήγηση υψηλότερων παροχών ανεργίας (έως 110 %) σε άτομα χαμηλής ειδίκευσης που αναζητούν εργασία και ξεκινούν μαθήματα επαγγελματικής κατάρτισης. Στο πλαίσιο δέσμης προσωρινών μέτρων για τον μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων της πανδημίας, τον Νοέμβριο του 2020 η **Πορτογαλία** προσάρμοσε τον τύπο υπολογισμού των παροχών ανεργίας σε περιπτώσεις όπου η περίοδος εγγύησης για την πρόσβαση στις παροχές μειώνεται και ανέστειλε προσωρινά την υποχρέωση αποκλειστικότητας (επομένως, είναι δυνατή η δημιουργία αυτοαπασχόλησης κατά τη λήψη παροχών ανεργίας). Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Πορτογαλία** παρέτεινε το δικαίωμα παροχών ανεργίας που λήγουν το 2021 για έξι επιπλέον μήνες. Το **Βέλγιο** ανέστειλε την προοδευτική μείωση των παροχών ανεργίας έως το τέλος Σεπτεμβρίου του 2021 και την πάγωσε στο επίπεδο που δικαιούνταν ο δικαιούχος τον Απρίλιο του 2020. Τον Μάιο του 2021 η **Ισπανία** ενέκρινε προσωρινό σύστημα παροχών ανεργίας έως τον Σεπτέμβριο του 2021 (αξίας 776 EUR) για καλλιτέχνες που έχουν προηγουμένως συνεισφέρει στο σύστημα ανεργίας (για τέσσερις έως έξι μήνες σε περίπτωση εισφοράς τουλάχιστον 20 έως 55 ημερών το 2019, αντίστοιχα). Η **Εσθονία** ενέκρινε μεταρρύθμιση που αυξάνει σημαντικά το επίπεδο την παροχή του επιδόματος ανεργίας από το 2021. Από την 1η Αυγούστου 2020 το καθαρό ποσοστό αναπλήρωσης του επιδόματος ασφάλισης της ανεργίας αυξήθηκε από 50 % σε 60 % επί των προηγούμενων αποδοχών κατά τις πρώτες 100 ημέρες της περιόδου ανεργίας. Επιπλέον, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας προβλέπει μηχανισμό για την αύξηση της μέγιστης διάρκειας των παροχών ανεργίας σε περίπτωση υψηλής ανεργίας. Στη **Λιθουανία**, οι εργαζόμενοι που σταματούν να λαμβάνουν παροχές μετά την επιστροφή τους

στην απασχόληση μπορούν να ζητήσουν εκ νέου και ευκολότερα παροχές ανεργίας εάν καταστούν ξανά άνεργοι.

Ορισμένα από τα μέτρα που θεσπίστηκαν για τα συστήματα παροχών ανεργίας έχουν σχεδιαστεί με σκοπό τη βελτίωση της κατάστασης ειδικών πληθυσμιακών ομάδων. Το **Λουξεμβούργο** ψήφισε προσωρινό μέτρο για να παρατείνει έως τον Ιούνιο του 2021 το ειδικό σύστημα μειωμένου ωραρίου εργασίας στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Το ύψος της αποζημίωσης που καταβάλλεται για τη μερική ανεργία σύμφωνα με τον εργατικό κώδικα δεν μπορεί να είναι χαμηλότερο από το ποσό που ορίζεται για τον ελάχιστο κοινωνικό μισθό στους ανειδίκευτους εργαζόμενους. Κατά τη διάρκεια του 2020 και του 2021 η **Ιταλία** ενέκρινε προσωρινές διατάξεις για την αναστολή της σταδιακής μείωσης των παροχών ανεργίας και την επέκταση των κατηγοριών των δυνητικών δικαιούχων. Τον Δεκέμβριο του 2020 ενέκρινε επίσης προσωρινή εισοδηματική στήριξη ύψους 500 EUR καθαρά ανά μήνα για τις άνεργες γυναίκες ή τις γυναίκες με μία μοναδική πηγή εισοδήματος και εξαρτώμενα τέκνα. Το μέτρο ισχύει έως το 2023 και θα έχει μέγιστη συνολική δαπάνη 5 εκατ. EUR ετησίως. Τον Απρίλιο του 2021 η **Λετονία** παρέτεινε από 4 σε 6 μήνες την προσωρινή στήριξη ύψους 180 EUR για δικαιούχους που έχουν εξαντλήσει τις παροχές ανεργίας, η οποία θεσπίστηκε τον Μάρτιο του 2020. Επιπλέον, τον Δεκέμβριο του 2020, η **Λετονία** θέσπισε προσωρινό επίδομα ανεργίας (500 EUR για τους δύο πρώτους μήνες και 375 EUR για τους δύο τελευταίους) για νέους αποφοίτους που είναι εγγεγραμμένοι ως άνεργοι. Αμφότερα τα εν λόγω μέτρα έληξαν στις 30 Ιουνίου 2021. Επιπλέον, το προσωρινό επίδομα συμπληρώνεται από ένα μόνιμο μέτρο για την ανανέωση έως και δύο φορές της καταβολής των επιδομάτων ανεργίας και την πλήρη κάλυψη άλλων παροχών (π.χ. αναπηρίας). Και οι δύο ομάδες δυνητικών δικαιούχων έπρεπε να εγγραφούν σε ΔΥΑ και να συμμετάσχουν σε ΕΠΑΕ. Η **Αυστρία** τροποποίησε τον νόμο για την ασφάλιση ανεργίας ώστε να παρέχει προσωρινή στήριξη σε εργαζόμενους γονείς με παιδιά έως 14 ετών ή με αναπηρία (χωρίς όριο ηλικίας). Οι φροντιστές ηλικιωμένων καλύπτονται επίσης από το μέτρο, το οποίο παρατάθηκε έως τον Ιούλιο του 2021. Η **Αυστρία** θέσπισε επίσης προσωρινά μέτρα για τη στήριξη των εργαζομένων στον πολιτιστικό και τον δημιουργικό τομέα, οι οποίοι υπέστησαν απώλεια εισοδήματος, μέσω εφάπαξ επιδοτήσεων που κυμαίνονται από 1 000 EUR έως 3 500 EUR, ανάλογα με την περίπτωση. Τον Αύγουστο του 2020 η **Ιρλανδία** τροποποίησε το υφιστάμενο ρυθμιστικό πλαίσιο για την παροχή προσωρινών επιδομάτων ανεργίας σε όσους έχασαν τη δουλειά τους λόγω της πανδημίας, με αναπροσαρμογή των επιδομάτων σε κύματα.

Τα κράτη μέλη προσάρμοσαν τα οικεία ρυθμιστικά πλαίσια για να διασφαλίσουν την επάρκεια και την κάλυψη των παροχών ανεργίας, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις απαιτήσεις αιρεσιμότητας. Τον Δεκέμβριο του 2020 η **Φινλανδία** θέσπισε μέτρο για τη χαλάρωση των προϋποθέσεων επιλεξιμότητας για τις παροχές ανεργίας, ιδίως για τα άτομα που αναζητούν εργασία και είναι εγγεγραμμένα σε βραχυπρόθεσμη εκπαίδευση. Το μέτρο αναμένεται επίσης να μειώσει τον φόρτο εργασίας των ΔΥΑ και να διασφαλίσει την κατανομή των πόρων σε όσους έχουν μεγαλύτερη ανάγκη. Η **Ιταλία** χρηματοδότησε προσωρινά επιδόματα εισοδήματος για τους εποχικούς εργαζομένους, τους προσωρινά απασχολούμενους και τους αυτοαπασχολούμενους. Η **Εσθονία** τροποποίησε τον ισχύοντα κανονισμό για να αυξήσει το επίπεδο των παροχών ανεργίας από τον Ιανουάριο του 2021 από 35 % σε 50 % του κατώτατου μηνιαίου μισθού. Η **Ελλάδα**, αφού τερμάτισε την προσωρινή παράταση των τακτικών παροχών ανεργίας τον Μάιο του 2021, σχεδιάζει μια ευρύτερη μεταρρύθμιση των υφιστάμενων συστημάτων παροχών ανεργίας. Στόχος είναι η βελτίωση

της επάρκειας και της κάλυψης, η ενθάρρυνση της ταχύτερης επιστροφής στην αγορά εργασίας και η εξάλειψη των αντικινήτρων για την ανάπτυξη δεξιοτήτων. Τον Ιούνιο του 2021 η **Φινλανδία** παρέτεινε περαιτέρω το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο έως τον Σεπτέμβριο του 2021, ώστε τα άτομα που αναζητούν εργασία να λαμβάνουν τις παροχές ανεργίας ως προκαταβολή για περίοδο έξι μηνών, αντί της συνήθους περιόδου των δύο μηνών. Τον Ιούνιο του 2021 η **Μάλτα** ξεκίνησε αξιολόγηση των υφιστάμενων συστημάτων παροχών ανεργίας, η οποία κατέληξε σε έκθεση που θα παράσχει συγκεκριμένα στοιχεία για την επίτευξη αποτελεσματικής κάλυψης και καλύτερης επάρκειας των παροχών, με παράλληλη ενίσχυση των κινήτρων για εργασία. Στο πλαίσιο της υλοποίησης του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η έκθεση αναμένεται να δημοσιευτεί έως τα μέσα του 2022.

Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν νέους κανονισμούς ή τροποποίησαν υφιστάμενους κανονισμούς για να ενθαρρύνουν την ελεύθερη κυκλοφορία των εργαζομένων, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία των δικαιωμάτων των εργαζομένων. Τον Απρίλιο του 2021 η **Ρουμανία** ενέκρινε νέες διατάξεις για τη διασφάλιση της νομικής προστασίας των Ρουμάνων πολιτών που εργάζονται στο εξωτερικό μέσω συμβάσεων που συντονίζονται από υπηρεσίες απασχόλησης, ανεξάρτητα από την προέλευσή τους (είτε από τη Ρουμανία είτε από άλλο κράτος μέλος). Τον Απρίλιο του 2021 η **Φινλανδία** τροποποίησε το υφιστάμενο νομικό πλαίσιο σχετικά με τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό την εποχική εργασία. Το μέτρο αποσκοπεί στη μείωση της διοικητικής επιβάρυνσης για τους εργοδότες και τους αλλοδαπούς εποχικούς εργαζομένους και συμπληρώνεται με πρόσθετες τροποποιήσεις που θα αρχίσουν να ισχύουν τον Οκτώβριο του 2021 και αποσκοπούν στην πρόληψη και τον εντοπισμό αθέμιτων εργασιακών πρακτικών. Τον Ιούνιο του 2021 το **Λουξεμβούργο** παρέτεινε τις φορολογικές ρυθμίσεις με το **Βέλγιο** και τη **Γαλλία** για τους διασυνοριακούς εργαζομένους που απασχολούνται στη χώρα, αλλά επί του παρόντος τηλεργάζονται, και αργότερα τις παρέτεινε περαιτέρω έως τις 31 Δεκεμβρίου και τις 15 Νοεμβρίου, αντίστοιχα. Η συμφωνία μεταξύ **Λουξεμβούργου και Γερμανίας** ανανεώνεται σε μηνιαία βάση.

Αρκετά κράτη μέλη έχουν προσαρμόσει τα πλαίσιά τους για τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων και τις συλλογικές διαπραγματεύσεις, σύμφωνα με την αρχή 8 του πυλώνα σχετικά με τον κοινωνικό διάλογο και τη συμμετοχή των εργαζομένων. Τον Φεβρουάριο του 2021 η **Γαλλία** θέσπισε νέο νομικό πλαίσιο για τις συλλογικές διαπραγματεύσεις στον δημόσιο τομέα, συμπεριλαμβανομένου του ορισμού των ρητρών που είναι ανοικτές σε διαπραγμάτευση, όπως οι μαθητείες, και την υλοποίηση πολιτικών αντιστάθμισης. Τον Απρίλιο του 2021 η **Γαλλία** ενέκρινε μεταρρύθμιση με στόχο την ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου στην οικονομία των πλατφορμών μέσω της καθιέρωσης εκλογών και του διορισμού εκπροσώπων και εθνικού φορέα αρμόδιου για τη διοργάνωση των εκλογών. Τον Ιούλιο του 2021 η **Κύπρος** διοργάνωσε το συνέδριο της Συμβουλευτικής Επιτροπής Εργασίας για να συζητήσει με τους κοινωνικούς εταίρους ορισμένες σημαντικές μεταρρυθμίσεις στη χώρα με στόχο να διασφαλιστεί η αποτελεσματική λειτουργία των μηχανισμών συλλογικών διαπραγματεύσεων, των αμοιβαίων συμφωνιών και της πρόληψης και διευθέτησης εργατικών διαφορών. Η **Ελλάδα** επικαιροποίησε το πλαίσιο του συλλογικού εργατικού δικαίου, με τη δημιουργία ψηφιακού μητρώου συνδικαλιστικών οργανώσεων, τη ρύθμιση του δικαιώματος στην απεργία και την αύξηση έως και 33 % την ελάχιστη λειτουργία υπηρεσιών κατά τη διάρκεια απεργιών για επιχειρήσεις του δημοσίου τομέα. Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η **Ισπανία** σχεδιάζει να βελτιώσει τη λειτουργία των συλλογικών διαπραγματεύσεων τροποποιώντας τους σχετικούς νομικούς

κανόνες και ενσωματώνοντας αλλαγές στη διαπραγματευτική δομή, με στόχο την ενίσχυση της αντιπροσωπευτικότητας των διαπραγματευόμενων μερών, τον εμπλουτισμό του περιεχομένου του διαλόγου και την ενίσχυση της ασφάλειας δικαίου κατά την εφαρμογή και τα αποτελέσματά του. Επίσης, στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων που προτείνονται στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η **Ρουμανία** σχεδιάζει να τροποποιήσει το νομοθετικό πλαίσιο ώστε να βελτιώσει τη λειτουργία του κοινωνικού διαλόγου.

2.4 Κατευθυντήρια γραμμή 8: Προαγωγή των ίσων ευκαιριών για όλους, προώθηση της κοινωνικής ένταξης και καταπολέμηση της φτώχειας

Το παρόν σημείο εξετάζει την εφαρμογή της κατευθυντήριας γραμμής αριθ. 8 για την απασχόληση, σύμφωνα με την οποία συνιστάται στα κράτη μέλη να προωθήσουν τις ίσες ευκαιρίες για όλους, να προάγουν την κοινωνική ένταξη και να καταπολεμήσουν τη φτώχεια, σύμφωνα με τις αρχές του πυλώνα 2 (ισότητα των φύλων), 3 (ίσες ευκαιρίες), 11 (φροντίδα και στήριξη των παιδιών), 12 (κοινωνική προστασία), 14 (ελάχιστο εισόδημα), 15 (εισόδημα ηλικιωμένων και συντάξεις), 16 (υγειονομική περίθαλψη), 17 (ένταξη ατόμων με αναπηρία), 18 (μακροχρόνια φροντίδα), 19 (στέγαση και βοήθεια για τους άστεγους) και 20 (πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες). Στο σημείο 2.4.1 παρέχεται ανάλυση των βασικών δεικτών, ενώ στο σημείο 2.4.2 αναφέρονται τα μέτρα πολιτικής των κρατών μελών στον τομέα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας και στον τομέα της κοινωνικής ένταξης.

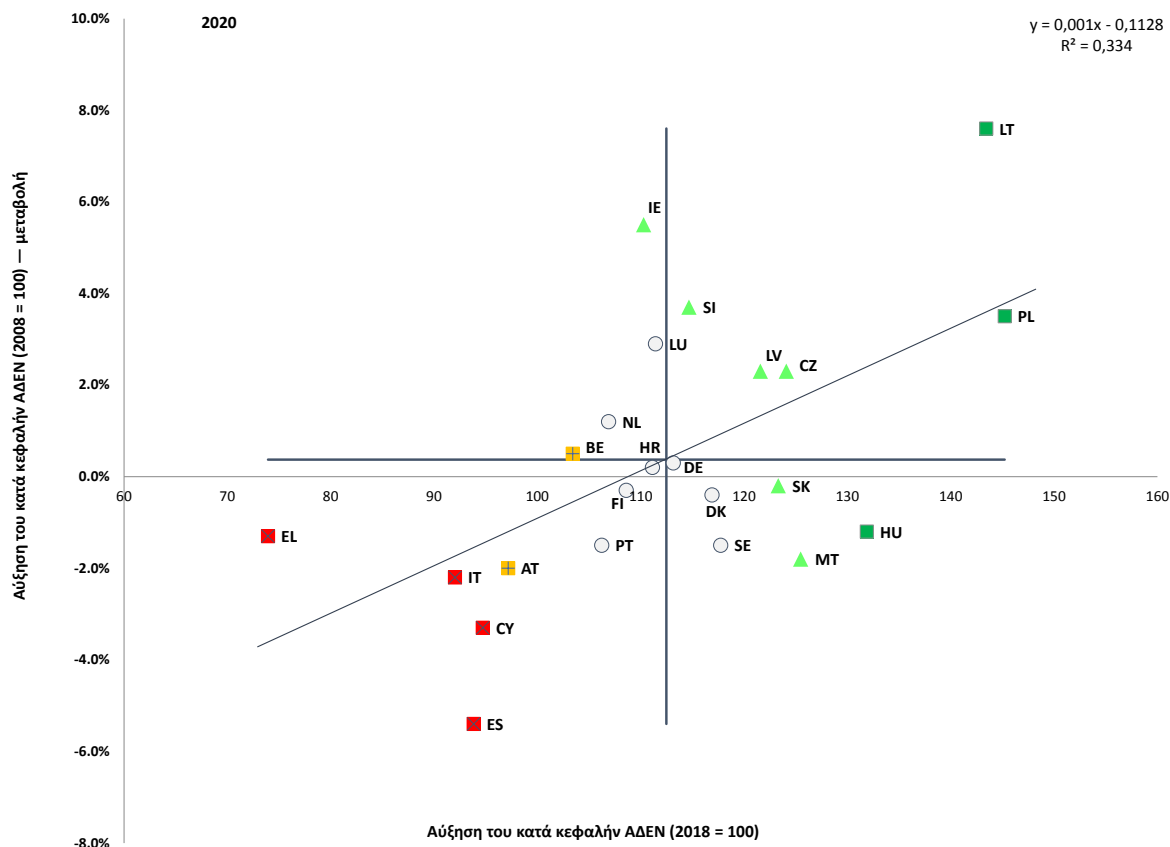
2.4.1 Βασικοί δείκτες

Παρά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19, το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) παρέμεινε γενικά σταθερό κατά μέσο όρο σε όλα τα κράτη μέλη το 2020. Η μεγαλύτερη με διαφορά αύξηση παρατηρήθηκε στη Λιθουανία, ακολουθούμενη από την Ιρλανδία και την Πολωνία (10,2, 5,7 και 4,9 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα) — βλ. διάγραμμα 2.4.1. Στην Ισπανία σημειώθηκε η μεγαλύτερη μείωση, ακολουθούμενη από την Κύπρο, τη Μάλτα και την Ιταλία (-5,4 εκατοστιαίες μονάδες, -3,2 εκατοστιαίες μονάδες, -2,3 εκατοστιαίες μονάδες και -2,1 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα). Ωστόσο, η συντριπτική πλειονότητα των χωρών της ΕΕ εμφάνισε πολύ μικρότερες διακυμάνσεις. Όπως αναλύεται στο σημείο 2.1.1, οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών σχετικά με το συγκεκριμένο μετρικό σύστημα αντανakλούν, μεταξύ άλλων, τομεακές διαφορές στις επιπτώσεις της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, καθώς και το διαφορετικό πεδίο εφαρμογής προγραμμάτων εισοδηματικής στήριξης και τη λειτουργία αυτόματων σταθεροποιητών. Σε ορισμένα κράτη μέλη, το πραγματικό κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα εξακολουθεί να είναι χαμηλότερο από τις τιμές που παρατηρήθηκαν το 2008, με αποτέλεσμα να επισημαίνονται είτε με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή» (Αυστρία²²⁵) είτε «κρίσιμες καταστάσεις» (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία και Κύπρος).

²²⁵ Το Βέλγιο έχει επισημανθεί επίσης με την ένδειξη «να δοθεί προσοχή», αλλά με κατά κεφαλήν ΑΔΕΝ πάνω από το επίπεδο του 2008.

Διάγραμμα 2.4.1: Παρά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19, το κατά κεφαλήν ακαθάριστο διαθέσιμο εισόδημα των νοικοκυριών (ΑΔΕΝ) παρέμεινε συνολικά σταθερό σε όλα τα κράτη μέλη το 2020

Αύξηση του πραγματικού κατά κεφαλήν ακαθάριστου διαθέσιμου εισοδήματος των νοικοκυριών (2008=100) το 2020 και μεταβολή σε σχέση με το προηγούμενο έτος (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για τη Βουλγαρία, την Εσθονία, τη Γαλλία και τη Ρουμανία.

Πηγή: Eurostat, [tepsr_wc310].

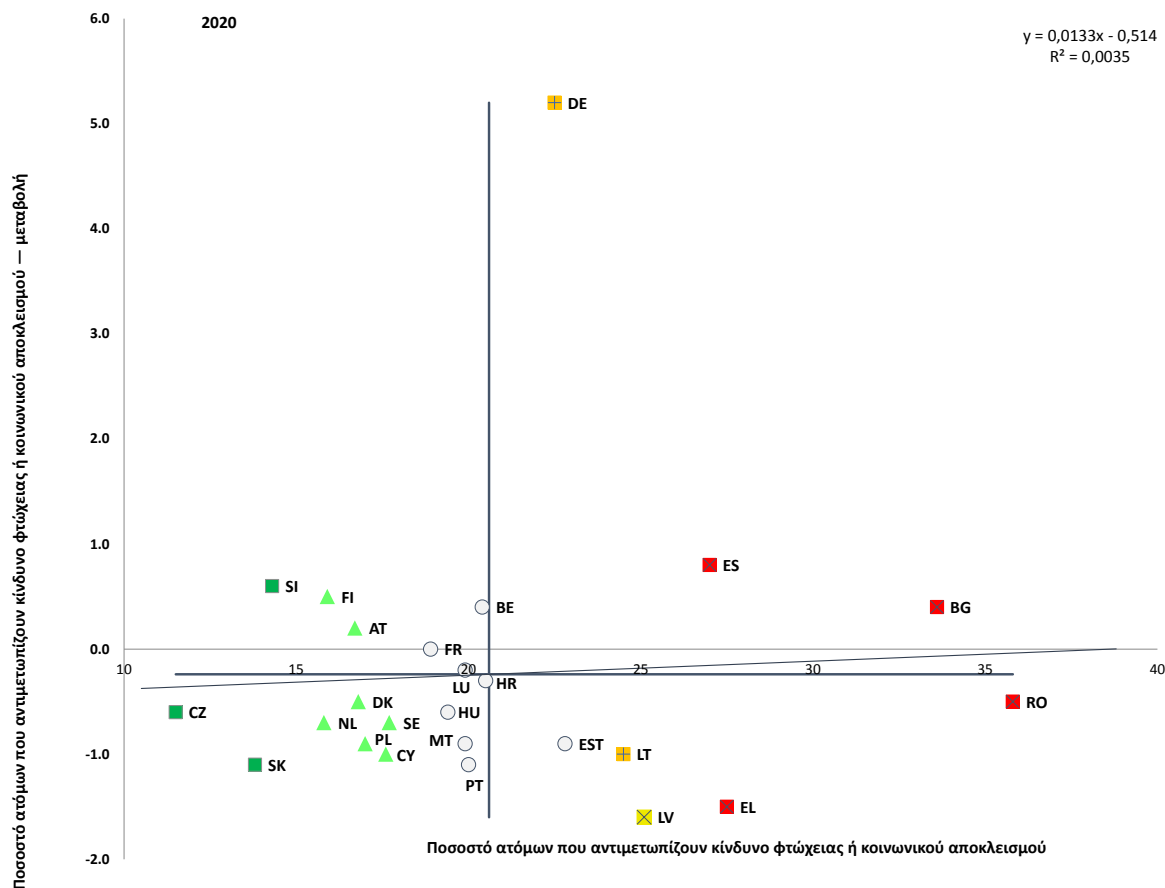
Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) παρέμεινε γενικά σταθερό ή μειώθηκε στα περισσότερα κράτη μέλη το 2020, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικές διαφορές. Στο σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων, η Επιτροπή έθεσε ως πρωταρχικό στόχο για το 2030 τη μείωση του αριθμού των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) κατά 15 εκατομμύρια. Το 2020 η Βουλγαρία, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Ρουμανία, είχαν τα υψηλότερα ποσοστά AROPE (35,8 %, 33,6 %, 27,5 % και 27 %), ενώ η Τσεχία, οι Κάτω Χώρες, η Σλοβενία και η Σλοβακία είχαν τα χαμηλότερα ποσοστά (με 11,5 %, 13,8 %, 14,3 % και 15,8 %). Μεταξύ των χωρών με υψηλά επίπεδα, η Ρουμανία κατέγραψε ελαφρά μείωση (κατά 0,5 εκατοστιαίες μονάδες) στο 35,8 %, ενώ η Βουλγαρία και η Ισπανία σημείωσαν ελαφρά αύξηση (0,4 εκατοστιαίες μονάδες και 0,8 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα), αλλά η κατάσταση εξακολουθεί να είναι «κρίσιμη» σε όλες τις χώρες αυτές, σύμφωνα με τη μεθοδολογία του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων. Η Γερμανία και η Λιθουανία είναι χώρες που πρέπει «να δοθεί προσοχή» (βλ. διάγραμμα 2.4.2), αλλά πρέπει να σημειωθεί για την τελευταία μια

σοβαρή διακοπή στη σειρά λόγω σημαντικής αλλαγής στη συλλογή στοιχείων²²⁶. Η μεγαλύτερη μείωση του ποσοστού AROPE αναφέρθηκε στη Λετονία (1,6 εκατοστιαίες μονάδες σε 25,1 %), συνεχίζοντας την προηγούμενη πτωτική τάση από ένα ακόμη υψηλό επίπεδο. Μεταξύ των χωρών με τα χαμηλότερα ποσοστά AROPE, η Σλοβακία σημείωσε περαιτέρω βελτίωση, κατά 1,1 εκατοστιαίες μονάδες σε 13,8 %, ενώ η Τσεχία παρουσίασε βελτίωση κατά 0,6 εκατοστιαίες μονάδες σε 11,5 %. Οι διαφορές στα ποσοστά AROPE είναι μεγάλες μεταξύ των ευρωπαϊκών περιφερειών, με μεγαλύτερο εύρος από ό,τι μεταξύ των κρατών μελών. Τέτοιες διαφορές μπορεί να εμφανίζονται εντός ενός κράτους μέλους, όπως η Ισπανία και η Ιταλία — βλ. διάγραμμα 8 στο παράρτημα 3.

²²⁶ Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στοιχεία στις στατιστικές EU-SILC σχετικά με τον δείκτη AROPE από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη, για να βελτιώσει την ποιότητα των υποκείμενων δεδομένων μετά τη μεταβολή του δείκτη AROPE το 2021. Η μεταβολή αυτή κατέδειξε επίσης ότι ο AROPE υποεκτιμήθηκε όταν μετρήθηκε με την προηγούμενη μεθοδολογία και αυτό συνιστά διακοπή στη χρονοσειρά των δεδομένων. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα. Το 2020 το γερμανικό ποσοστό AROPE μετακινείται από 17,3 % που καταγράφηκε το 2019 σε 22,5 % το 2020, κερδίζοντας 5,2 εκατοστιαίες μονάδες. Η αύξηση αυτή θα πρέπει να θεωρηθεί ως στατιστική κίνηση λόγω της βελτίωσης της πηγής δεδομένων.

Διάγραμμα 2.4.2: Το ποσοστό των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παρέμεινε σταθερό ή μειώθηκε στην πλειονότητα των κρατών μελών, ωστόσο εξακολουθούν να υπάρχουν μεγάλες διαφορές

Ποσοστό του πληθυσμού που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (%), επίπεδα 2020 και μεταβολές από το προηγούμενο έτος (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Τα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία δεν είναι διαθέσιμα ενώ είναι προσωρινά για τη Γαλλία, τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Διακοπή στη χρονοσειρά για το Βέλγιο, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο. Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στις στατιστικές EU-SILC στοιχεία σχετικά με τον δείκτη AROPE από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα. Ο πρωταρχικός δείκτης έχει έναν ορισμό που διαφέρει σε κάποιον βαθμό από τον ορισμό του προκατόχου του [ilc_peps01] μετά τις αναθεωρήσεις του το 2021.²²⁷

Πηγή: Eurostat, [tepsr_lm410].

Οι ταχείες παρεμβάσεις των κυβερνήσεων συνέβαλαν στον μετριασμό των επιπτώσεων της πανδημίας στους κινδύνους εισοδηματικής φτώχειας, στη σοβαρή υλική και κοινωνική στέρηση και στο ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά οιονεί ανέργων. Ο δείκτης ποσοστού κινδύνου φτώχειας (AROP) για το 2020 (με βάση τις

²²⁷ Αυτό οφείλεται στο «ποσοστό σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης» που αντικατέστησε την προηγούμενη συνιστώσα «ποσοστό σοβαρής υλικής στέρησης». Βλ. λεπτομέρειες στον σχετικό [ιστότοπο της Eurostat](#). Επίσης, ο δείκτης «Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας» μετατοπίστηκε από την ηλικιακή ομάδα 0-59 στην ομάδα 0-64 ετών από το 2019 έως το 2020.

στατιστικές EU-SILC και με αναφορά στα επίπεδα εισοδήματος το 2019) παρέμεινε σχετικά σταθερός για όλα τα κράτη μέλη (βλ. άνω τμήμα του διαγράμματος 2.4.3). Σύμφωνα με τις ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat (που αφορούν τα εισοδήματα του 2020)²²⁸, η αύξησή του περιορίστηκε τουλάχιστον στα μισά κράτη μέλη σε σύγκριση με το 2019 (και μειώθηκε ελαφρώς στην Τσεχία, την Εσθονία, τη Λιθουανία, τη Ρουμανία και τη Φινλανδία). Ωστόσο, εκτιμάται ελαφρά αύξηση για την Ελλάδα, την Ισπανία, την Κροατία, τη Σλοβενία και, σε μικρότερο βαθμό, την Ιταλία. Το ποσοστό σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης²²⁹ παρέμεινε συνολικά σταθερό το 2020, αν και με μικρή σύγκλιση. Μολονότι λίγες χώρες (Λιθουανία, Σλοβακία, Πολωνία και Ελλάδα) κατέγραψαν περιορισμένες μειώσεις, άλλες έχουν σημειώσει σταθερότητα ή μικρή αύξηση (Ισπανία, Βουλγαρία και Ρουμανία). Το ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά²³⁰ οιονεί ανέργων παρέμεινε επίσης σταθερό, το οποίο αντικατοπτρίζει τις προσπάθειες που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο της πολιτικής για τον περιορισμό των απωλειών θέσεων εργασίας. Αξιοσημείωτες θετικές εξαιρέσεις είναι η Σλοβακία και η Πορτογαλία (με μείωση κατά 2 και 1,2 εκατοστιαίες μονάδες αντίστοιχα), ενώ αυξήσεις παρατηρήθηκαν στη Γαλλία (κατά 1,7).

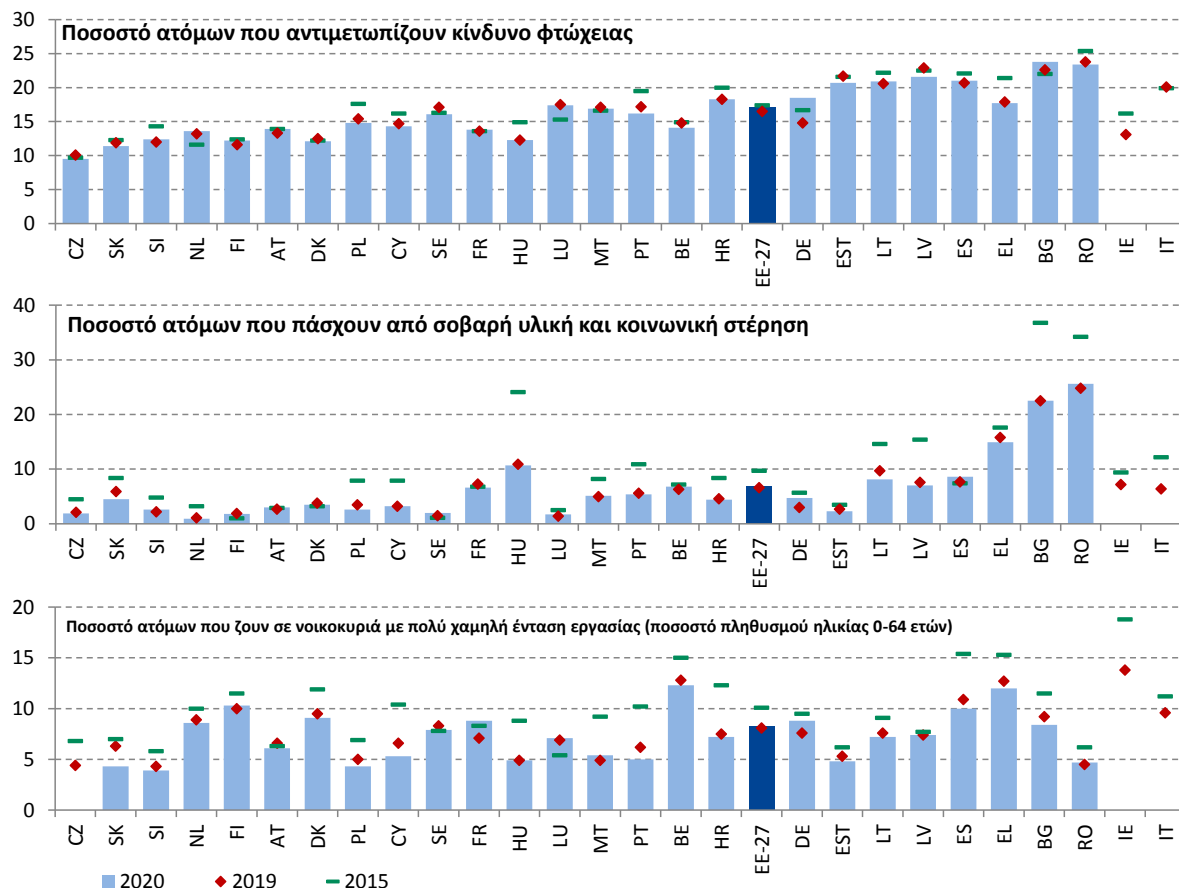
²²⁸ Δημοσιεύθηκε τον Ιούλιο του 2021, διαθέσιμο στον [ιστότοπο της Eurostat](#). Πρόσβαση στις 16 Σεπτεμβρίου 2021. Εξετάζονται μόνο στατιστικά σημαντικές αλλαγές. Δεν υπάρχουν διαθέσιμες εκτιμήσεις για τη Μάλτα και λείπουν αναλύσεις για τη Γαλλία και τη Ρουμανία.

²²⁹ Ο δείκτης «ποσοστό σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης» αντικαθιστά τον δείκτη «ποσοστό σοβαρής υλικής στέρησης» ως συνιστώσα του ποσοστού AROPE, με εισαγωγή ενός διευρυμένου συνόλου στοιχείων στέρησης — βλ. τη νέα δέσμη στοιχείων στη [σχετική σελίδα γλωσσαρίου της Eurostat](#) και περαιτέρω λεπτομέρειες στο [σημείωμα προς την επιμέρους ομάδα δεικτών της Επιτροπής Κοινωνικής Προστασίας](#).

²³⁰ Νοικοκυριά στα οποία οι ενήλικες [άτομα ηλικίας 18-64 ετών, αλλά εξαιρουμένων των σπουδαστών ηλικίας 18-24 ετών και τα άτομα που συνταξιοδοτούνται σύμφωνα με την αυτοπροσδιοριζόμενη τρέχουσα οικονομική τους κατάσταση ή που λαμβάνουν οποιαδήποτε σύνταξη (εκτός από τη σύνταξη επιζώντος), καθώς και τα άτομα ηλικίας 60-64 ετών που είναι οικονομικά μη ενεργά και ζουν σε νοικοκυριό όπου το κύριο εισόδημα είναι συντάξεις] εργάστηκαν λιγότερο από το 20 % του συνολικού συνδυασμένου δυναμικού χρόνου εργασίας τους κατά τους προηγούμενους 12 μήνες.

Διάγραμμα 2.4.3: Οι βελτιώσεις από το 2015 στις συνιστώσες AROPE διατηρήθηκαν και κατά τη διάρκεια της κρίσης για όλα σχεδόν τα κράτη μέλη χάρη στις θεσμοθετημένες παρεμβάσεις πολιτικής

Συνιστώσες του πρωταρχικού δείκτη του ποσοστού κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (% , 2015, 2019, 2020)

Σημείωση: οι δείκτες ταξινομούνται με βάση τον δείκτη AROPE για το 2020. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία. Το «ποσοστό σοβαρής υλικής και κοινωνικής στέρησης» αντικαθιστά την προηγούμενη συνιστώσα «ποσοστό σοβαρής υλικής στέρησης». Ο δείκτης «Άτομα που ζουν σε νοικοκυριά με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας» μετατοπίστηκε από την ηλικιακή ομάδα 0-59 στην ομάδα 0-64 ετών από το 2019 έως το 2020. Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στις στατιστικές EU-SILC στοιχεία σχετικά με τον δείκτη AROPE και τις συνιστώσες του από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα.

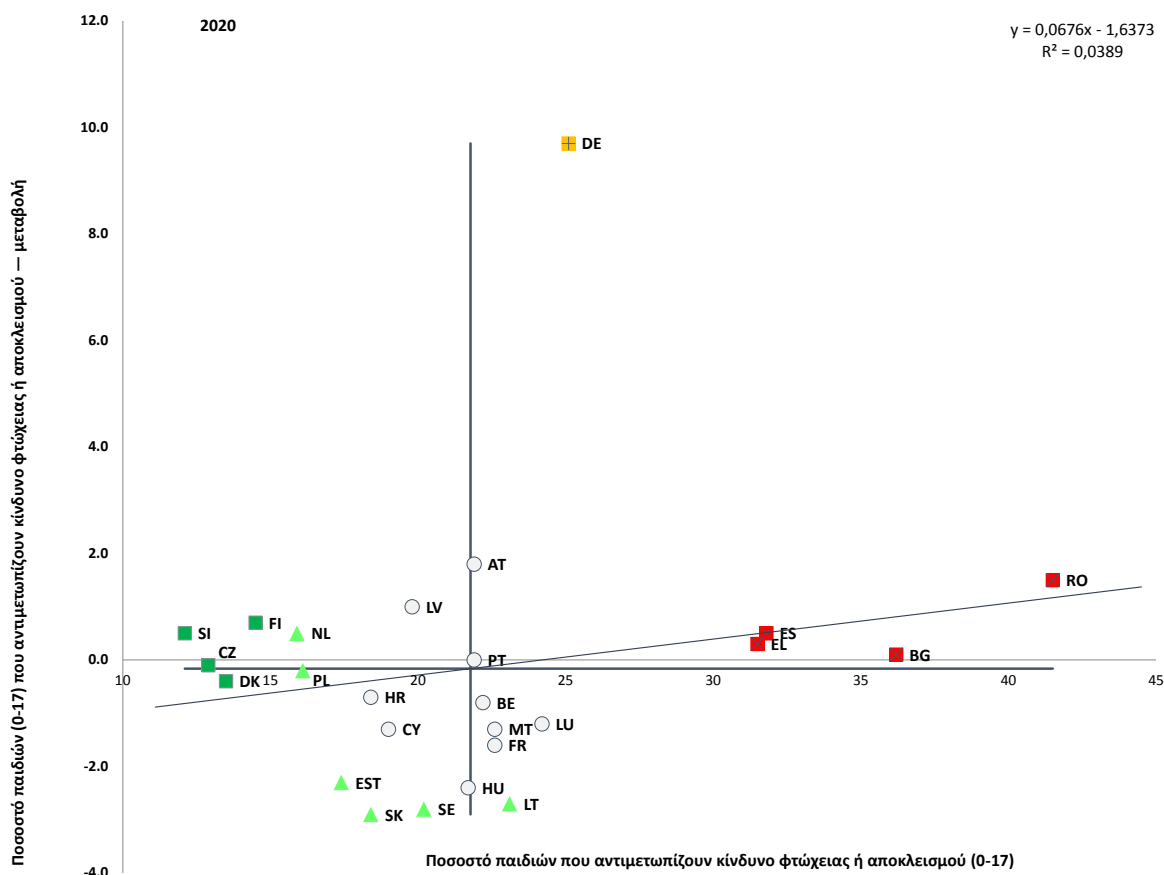
Πηγή: Eurostat, [tessi010, tepsr_lm420, tepsr_lm430].

Το ποσοστό κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού για τα παιδιά (0-17 ετών) παρέμεινε κατά μέσο όρο σταθερό το 2020, με μεγάλες ακόμη διαφορές μεταξύ των χωρών. Τόσο τα στοιχεία της έρευνας όσο και οι ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat δείχνουν ότι το ποσοστό AROPE για τα παιδιά και οι συνιστώσες του παρέμειναν σχετικά σε σταθερά επίπεδα το 2020. Μεταξύ 2019 και 2020, το ποσοστό AROPE για τα παιδιά μειώθηκε κατά περισσότερο από 0,5 εκατοστιαίες μονάδες σε 11 κράτη μέλη, με τις πιο σημαντικές μειώσεις να καταγράφονται στη Σλοβακία, Σουηδία και Λιθουανία (κατά περίπου 3 εκατοστιαίες μονάδες). Αντίθετα, αυξήθηκε σε δέκα κράτη μέλη, με τις μεγαλύτερες αυξήσεις να καταγράφονται στη Γερμανία, την Αυστρία και τη Ρουμανία (9,7 εκατοστιαίες μονάδες, 1,8 εκατοστιαίες μονάδες και 1,5 εκατοστιαίες μονάδες, αντίστοιχα· για τη Γερμανία, η αύξηση

σχετίζεται με την ήδη αναφερθείσα διακοπή στη χρονοσειρά). Η Ρουμανία, η Ελλάδα, η Ισπανία και η Βουλγαρία επισημαίνονται με την ένδειξη «κρίσιμες καταστάσεις» στον κοινωνικό πίνακα αποτελεσμάτων. Επιπλέον, η Ρουμανία, η Αυστρία και η Ισπανία καταγράφουν επίπεδα φτώχειας που είναι σημαντικά υψηλότερα για τα παιδιά απ' ό,τι για το σύνολο του πληθυσμού (κατά 5,7, 5,2 και 4,8 εκατοστιαίες μονάδες αντίστοιχα). Τα παιδιά που μεγαλώνουν σε συνθήκες φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού είναι λιγότερο πιθανό να παρουσιάσουν καλές σχολικές επιδόσεις, να έχουν καλή υγεία και να αξιοποιήσουν πλήρως τις δυνατότητές τους σε μεταγενέστερα στάδια της ζωής τους. Όπως επισημαίνεται στο πλαίσιο συγκριτικής αξιολόγησης για τη φροντίδα και στήριξη των παιδιών, το ποσοστό διαρκούς φτώχειας παραμένει υψηλότερο μεταξύ των παιδιών από ό,τι στον υπόλοιπο πληθυσμό και ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στην παιδική φτώχεια είναι σημαντικά χαμηλότερος από τον μέσο όρο της ΕΕ σε ορισμένα κράτη μέλη (όπως η Ισπανία, η Ρουμανία, η Μάλτα, η Ιταλία, η Βουλγαρία και η Πορτογαλία). Σε ορισμένα κράτη μέλη, το ποσοστό AROPE για τα παιδιά που ανατρέφονται από έναν μόνο γονέα ή σε οικογένειες με περισσότερα από 3 παιδιά, ή για τα παιδιά που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών ή Ρομά, είναι δύο έως τρεις φορές υψηλότερο απ' ό,τι το αντίστοιχο ποσοστό για τα άλλα παιδιά.

Διάγραμμα 2.4.4: Το ποσοστό των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού παρέμεινε γενικά σταθερό, αλλά με μεγάλες διαφορές μεταξύ των χωρών της ΕΕ

Ποσοστό των παιδιών (άτομα ηλικίας έως και 17 ετών) που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (%), επίπεδα 2020 και μεταβολές από το προηγούμενο έτος (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

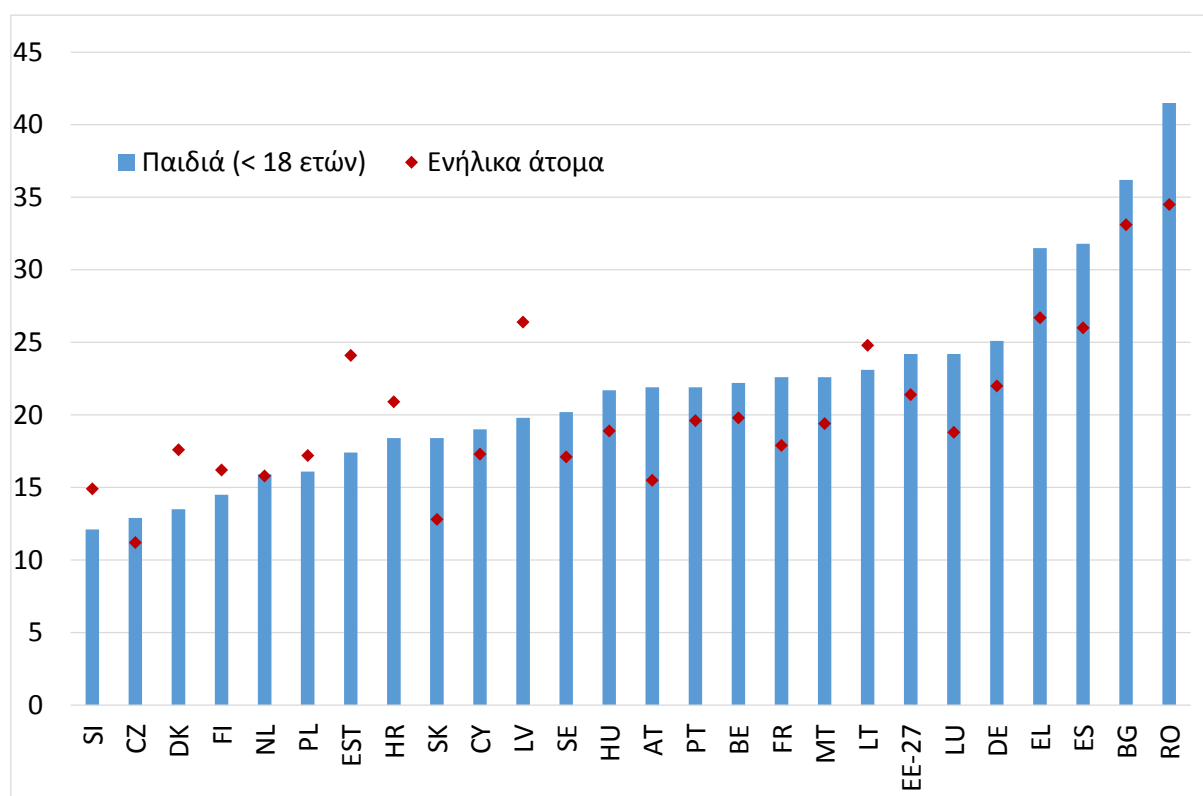
Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Τα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία δεν είναι διαθέσιμα και είναι προσωρινά για τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Διακοπή στη χρονοσειρά για το Βέλγιο, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο. Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στις στατιστικές EU-SILC στοιχεία σχετικά με τον δείκτη AROPE από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα.
 Πηγή: Eurostat, [tepsr_lm412].

Πλαίσιο 4 του πυλώνα: Καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού και παροχή υποστήριξης στα παιδιά

Ο ευρωπαϊκός πυλώνας κοινωνικών δικαιωμάτων καθορίζει ορισμένες αρχές που αφορούν την ευημερία και την ανάπτυξη των παιδιών. Η αρχή 11 (φροντίδα και στήριξη των παιδιών) ορίζει ότι τα παιδιά έχουν δικαίωμα σε οικονομικά προσιτή και καλής ποιότητας προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, καθώς και έχουν δικαίωμα σε προστασία τους από τη φτώχεια. Τα παιδιά από μειονεκτούντα περιβάλλοντα έχουν δικαίωμα σε ειδικά μέτρα για την ενίσχυση της ισότητας των ευκαιριών. Η αρχή 1 (εκπαίδευση, κατάρτιση και διά βίου μάθηση) επιβεβαιώνει το δικαίωμα σε ποιοτική και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευση και η αρχή 3 (ίσες ευκαιρίες) για ίση μεταχείριση και ίσες ευκαιρίες όσον αφορά την κοινωνική προστασία, την εκπαίδευση και την πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες που διατίθενται στο κοινό.

Ωστόσο, ο αριθμός των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού στην ΕΕ εξακολουθεί να είναι υψηλός. Το 2019 19,6 εκατομμύρια παιδιά (24,2 %) στην ΕΕ βρίσκονταν σε αυτήν την κατάσταση. Στα περισσότερα κράτη μέλη, τα παιδιά είναι περισσότερο εκτεθειμένα στη φτώχεια από ό,τι ο ενήλικος πληθυσμός (βλ. γράφημα). Το σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων πρότεινε τη μείωση του αριθμού των παιδιών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού κατά τουλάχιστον 5 εκατομμύρια έως το 2030.

Ποσοστό παιδιών (0-17 ετών) που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROPE) σε σύγκριση με τους ενήλικες (18+ ετών), (% , 2020)

Σημείωση: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία.
Πηγή: Δείκτης Eurostat [[ilc_peps01n](#)].

Η ποιοτική προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα είναι ιδιαίτερα σημαντική για να γεφυρωθεί το χάσμα στα δια βίου εκπαιδευτικά επιτεύγματα των παιδιών που προέρχονται από μειονεκτούντα περιβάλλοντα και για να καταστεί δυνατή η συμμετοχή των γονέων τους στην αγορά εργασίας, με σκοπό να αυξηθούν τα εισοδήματα των νοικοκυριών. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ, το 35,3 % των παιδιών ηλικίας κάτω των 3 ετών και το 89,6 % των παιδιών ηλικίας μεταξύ 3 ετών και της ελάχιστης ηλικίας υποχρεωτικής σχολικής φοίτησης ήταν εγγεγραμμένα σε ιδρύματα παιδικής φροντίδας το 2019. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη, τα σχετικά ποσοστά ήταν κάτω του 10 % και 60 % για τις δύο αυτές ομάδες, αντίστοιχα (βλ. κεφάλαιο 2.2.1).

Η σύσταση του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 2021, θέσπισε ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά με στόχο την πρόληψη και την καταπολέμηση του κοινωνικού αποκλεισμού των παιδιών μέσω της διασφάλισης της πρόσβασής τους σε ένα σύνολο βασικών υπηρεσιών. Καλεί τα κράτη μέλη να παράσχουν στα παιδιά που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού δωρεάν και αποτελεσματική πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη, την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα (βλ. σημείο 2.2.1), την εκπαίδευση και τις σχολικές δραστηριότητες, και τουλάχιστον ένα υγιεινό γεύμα κάθε σχολική ημέρα, καθώς και αποτελεσματική πρόσβαση σε υγιεινή διατροφή και κατάλληλη στέγαση. Η ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά αποτελεί βασικό στοιχείο μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για τα δικαιώματα του παιδιού²³¹. Έως τις 15 Μαρτίου 2022 τα κράτη μέλη θα υποβάλουν στην Επιτροπή τα εθνικά τους σχέδια δράσης σχετικά με τον τρόπο εφαρμογής της σύστασης, τα οποία θα καλύπτουν την περίοδο έως το 2030. Η σύσταση προβλέπει ισχυρές διαδικασίες διακυβέρνησης και παρακολούθησης, συμπεριλαμβανομένων διετών εκθέσεων από τα κράτη μέλη και έκθεσης της Επιτροπής προς το Συμβούλιο πέντε έτη μετά την έγκρισή της. Τον Οκτώβριο του 2021 η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας συμφώνησε ένα πλαίσιο συγκριτικής αξιολόγησης στον τομέα της φροντίδας και στήριξης των παιδιών, προσδιορίζοντας δείκτες αποτελεσμάτων και επιδόσεων, καθώς και μια σειρά από πληροφορίες σχετικά με το πλαίσιο — για λεπτομέρειες, βλ. σημείο 1.4.

Το στάδιο ΙΙΙ της προπαρασκευαστικής δράσης της εγγύησης για τα παιδιά είχε ως αποτέλεσμα πιλοτικές παρεμβάσεις πολιτικής από τη UNICEF σε τέσσερα κράτη μέλη. Στη **Βουλγαρία**, στο πλαίσιο του προγράμματος κατ' οίκον επισκέψεων, περισσότερες από 2 600 οικογένειες με μικρά παιδιά έλαβαν στήριξη μεταξύ Οκτωβρίου 2020 και Ιουλίου 2021. Στόχος ήταν να εξασφαλιστεί η φροντίδα των παιδιών κάτω των 3 ετών και των εγκύων γυναικών. Το προσωπικό που πραγματοποιεί τις κατ' οίκον επισκέψεις εκπαιδεύτηκε στην προσχολική ανάπτυξη και στη συμμετοχή των πατέρων. Στην **Ελλάδα**, η διαβούλευση με διάφορα ενδιαφερόμενα μέρη, συμπεριλαμβανομένων των παιδιών, συνέβαλε στην ανάπτυξη του εθνικού σχεδίου δράσης για τη μεταρρύθμιση της παιδικής φροντίδας. Στην περιφέρεια Αττικής, ένα πιλοτικό σχέδιο θα υποστηρίξει παιδιά που βρίσκονται σε πέντε ιδρύματα ώστε να επανενταχθούν στις βιολογικές τους οικογένειες ή να τοποθετηθούν σε εναλλακτικές υπηρεσίες οικογενειακής και κοινοτικής φροντίδας. Στην **Ιταλία**, 13 ψηφιοποιημένα στρατόπεδα καινοτομίας και δημιουργικότητας υλοποιήθηκαν διαδικτυακά σε σχολεία ανώτερης δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, στα οποία συμμετείχαν πάνω από 1 400 μαθητές. Στην **Κροατία**, ένα κέντρο κοινωνικής πρόνοιας έλαβε στήριξη για την επέκταση του οικείου προγράμματος στήριξης γονέων, το οποίο προσέγγισε περισσότερους από 100 δικαιούχους.

²³¹ Εκδόθηκε στις 24 Μαρτίου 2021, διατίθεται στο [διαδίκτυο](#). Εκτός από την πτυχή της κοινωνικοοικονομικής ένταξης, της υγείας και της εκπαίδευσης, η οποία καλύπτεται από την ευρωπαϊκή εγγύηση για τα παιδιά, η στρατηγική περιλαμβάνει πέντε άλλους θεματικούς τομείς: συμμετοχή των παιδιών στον πολιτικό και δημοκρατικό βίο· καταπολέμηση της βίας κατά των παιδιών και διασφάλιση της προστασίας των παιδιών, φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη, ψηφιακή κοινωνία και κοινωνία της πληροφορίας, καθώς και παγκόσμιας διάσταση.

Το βάθος της φτώχειας αυξήθηκε ελαφρώς το 2019 σε σύγκριση με το 2018. Το χάσμα της φτώχειας²³² δεν παρουσίασε βελτίωση και ορισμένες φορές αυξήθηκε ελαφρώς (SILC 2020). Το χάσμα ήταν μεγαλύτερο (άνω του 25 %) στην Ουγγαρία, τη Ρουμανία, τη Γερμανία, την Ισπανία, τη Λετονία, τη Βουλγαρία, την Κροατία και την Ελλάδα. Στην Ουγγαρία, αυξήθηκε για δεύτερο συνεχόμενο έτος και σε σημαντικό βαθμό (7,4 εκατοστιαίες μονάδες). Αυξήσεις καταγράφηκαν επίσης σε χώρες με χαμηλότερα από τον μέσο όρο επίπεδα (στη Γαλλία κατά 5 εκατοστιαίες μονάδες· στην Πορτογαλία κατά 2 εκατοστιαίες μονάδες). Σε άλλα κράτη μέλη, παρέμεινε γενικά σταθερό, παρά τη συνολική βελτίωση της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης πριν από την πανδημία (εκτός από το Λουξεμβούργο και τη Λιθουανία με μείωση κατά 6,9 εκατοστιαίες μονάδες και κατά 2,8 εκατοστιαίες μονάδες αντίστοιχα). Η φτώχεια είναι βαθύτερη μεταξύ των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά οιονεί ανέργων²³³, με ποσοστό περίπου 40 % στην ΕΕ το 2019 για τον πληθυσμό ηλικίας 18-64 ετών. Για την ομάδα αυτή, η Ρουμανία, η Ιταλία, η Βουλγαρία, η Λετονία, και η Σλοβακία καταγράφουν τα μεγαλύτερα χάσματα φτώχειας (όλα άνω του 50 %), με κάποια επιδείνωση στις περισσότερες από αυτές. Ο δείκτης είναι χαμηλότερος από 20 % στις Κάτω Χώρες, τη Φινλανδία και την Ιρλανδία. Η μεγαλύτερη αύξηση παρατηρείται στην Ουγγαρία (+14,9 εκατοστιαίες μονάδες). Τα υψηλά ποσοστά υποδηλώνουν προκλήσεις όσον αφορά την επάρκεια και την κάλυψη των παροχών.

Τα άτομα με αναπηρία, ιδίως οι γυναίκες και τα άτομα σε ηλικία εργασίας, ήταν πολύ πιθανότερο να είναι άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού το 2020. Στην ΕΕ, το 28,9 % των ατόμων με αναπηρία αντιμετώπιζαν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού σε σύγκριση με το 19 % των ατόμων χωρίς αναπηρία το 2020, έχοντας καταγράψει αύξηση σε σχέση με το 28,4 % του 2019²³⁴. Το υψηλότερο ποσοστό σημειώθηκε στη Βουλγαρία (52,3 %), την Εσθονία (40,4 %), τη Λετονία (39,3 %), τη Λιθουανία (38,7 %), την Κροατία (38,2 %) και το χαμηλότερο στη Σλοβακία, τη Δανία, τη Φινλανδία και την Αυστρία (μεταξύ 20,3 % και 22,3 %). Μεταξύ των ατόμων με αναπηρία, οι γυναίκες διατρέχουν μεγαλύτερο κίνδυνο (29,9 % έναντι 27,7 % των ανδρών), όπως και τα άτομα ηλικίας 16-64 ετών (34,3 %, έναντι 23,2 % για τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω). Η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 είχε δυσανάλογο αντίκτυπο στα άτομα με αναπηρία και επιδείνωσε τους προϋπάρχοντες κινδύνους αποκλεισμού²³⁵, ιδίως όσον αφορά την πρόσβαση

²³² Δείχνει την απόσταση του διάμεσου εισοδήματος των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας από το όριο της φτώχειας. Eurostat, δείκτης [[ilc_li11](#)]. Ηλικιακή ομάδα: σύνολο. Ο δείκτης χρησιμοποιεί πληροφορίες για το εισόδημα του προηγούμενου έτους και, ως εκ τούτου, οι τιμές του 2020 περιγράφουν την κατάσταση το 2019.

²³³ Ο δείκτης υπολογίζεται από τη Eurostat (δεν έχει δημοσιευτεί) ως η απόσταση μεταξύ του διάμεσου ισοδύναμου συνολικού καθαρού εισοδήματος των ατόμων —των οποίων το ισοδύναμο διαθέσιμο εισόδημα είναι χαμηλότερο από το όριο κινδύνου φτώχειας και τα οποία ζουν σε νοικοκυριό με πολύ χαμηλή ένταση εργασίας— και του ίδιου του ορίου του κινδύνου φτώχειας, εκφρασμένο ως ποσοστό του ορίου του κινδύνου φτώχειας. Το όριο αυτό καθορίζεται στο 60 % του εθνικού διάμεσου ισοδύναμου διαθέσιμου εισοδήματος όλου του πληθυσμού σε μια χώρα και όχι για την ΕΕ στο σύνολό της.

²³⁴ Δείκτης [[hlth_dpe010](#)] της Eurostat, με βάση τις στατιστικές EU-SILC, που καλύπτει άτομα ηλικίας 16 ετών και άνω. Με βάση την έννοια του παγκόσμιου δείκτη περιορισμού δραστηριοτήτων (GALI), τα άτομα θεωρείται ότι έχουν αναπηρία εάν αντιμετωπίζουν ορισμένους ή σοβαρούς περιορισμούς δραστηριότητας.

²³⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, *Employment and Social Developments in Europe – Annual Review 2021* (Εργασιακές και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2021), Ιούνιος 2021.

στην υγειονομική περίθαλψη, την εκπαίδευση, την απασχόληση και τις επιγραμματικές υπηρεσίες υποστήριξης, ιδίως για τα άτομα που ζουν σε ιδρύματα²³⁶.

Το ποσοστό των ατόμων που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών και των Ρομά που αντιμετωπίζουν φτώχεια και κοινωνικό αποκλεισμό είναι σημαντικά υψηλότερο από τον μέσο όρο. Τα ποσοστά AROPE για τα άτομα που έχουν γεννηθεί εκτός ΕΕ ήταν πολύ υψηλότερα (περίπου διπλάσια) το 2020 σε σύγκριση με τα ποσοστά των γηγενών που γεννήθηκαν²³⁷ στα κράτη μέλη με τα υψηλότερα επίπεδα (53 % έναντι 26,9 % στην Ελλάδα, 52,6 % έναντι 21,3 % στην Ισπανία, 45,2 % έναντι 20,4 % στη Γερμανία και 44,6 % έναντι 15 % στο Βέλγιο). Μεταξύ 72 % και 80 % των Ρομά σε ολόκληρη την ΕΕ ζουν με εισόδημα χαμηλότερο από το αντίστοιχο εθνικό όριο κινδύνου φτώχειας — κατάσταση που επιδεινώθηκε λόγω της απώλειας θέσεων εργασίας κατά τη διάρκεια της πανδημίας. Η κατάσταση είναι ακόμη χειρότερη για τα παιδιά Ρομά²³⁸.

Η ενεργειακή φτώχεια συνέχισε να μειώνεται σε ολόκληρη την ΕΕ, αλλά η κατάσταση παραμένει κρίσιμη για τα άτομα που βρίσκονται κάτω από το όριο της φτώχειας. Το ποσοστό των ατόμων που δεν μπορούν να διατηρήσουν επαρκώς ζεστά τα σπίτια τους ανήλθε στο 8,2 % το 2020²³⁹. Για τα άτομα με εισόδημα κάτω από το όριο της φτώχειας, το ποσοστό αυτό ανήλθε στο 20,1 % το 2020, σε πλήρη αντίθεση με το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα με εισόδημα πάνω από το όριο αυτό που ήταν μόλις 5,8 %. Η οικονομική προσιτότητα αποτελεί πρόβλημα ιδίως σε ορισμένα κράτη μέλη της Νότιας και Ανατολικής Ευρώπης, ιδίως στη Βουλγαρία, τη Λιθουανία, την Κύπρο, την Πορτογαλία και την Ελλάδα. Η αύξηση των τιμών της ενέργειας ενέχει τον κίνδυνο αύξησης της ενεργειακής φτώχειας. Στις 13 Οκτωβρίου 2021 η Επιτροπή εξέδωσε ανακοίνωση για την *Αντιμετώπιση της αύξησης των τιμών της ενέργειας*²⁴⁰, στην οποία παρουσιάστηκε μια εργαλειοθήκη για την αντιμετώπιση των άμεσων επιπτώσεων των (τρεχουσών) αιφνίδιων αυξήσεων των τιμών και την περαιτέρω ενίσχυση της ανθεκτικότητας έναντι μελλοντικών κλυδωνισμών. Όπως ανακοινώθηκε στη δέσμη μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 % (Fit for 55), και με σκοπό τη διασφάλιση δίκαιης μετάβασης προς την κλιματική ουδετερότητα, η Επιτροπή προτίθεται να υποβάλει πρόταση σύστασης του Συμβουλίου έως το τέλος του 2021 για την παροχή περαιτέρω καθοδήγησης στα κράτη μέλη σχετικά με τον τρόπο αντιμετώπισης των κοινωνικών και εργασιακών πτυχών της πράσινης μετάβασης²⁴¹. Οι μεταβαλλόμενες τιμές της ενέργειας και οι διανεμητικές τους επιπτώσεις πρέπει να παρακολουθούνται προσεκτικά, με την ανάγκη να τεθούν τελικά σε εφαρμογή μηχανισμοί αντιστάθμισης.

²³⁶ Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας, *Policy Brief: A Disability-Inclusive Response to COVID-19* (Ενημερωτικό σημείωμα πολιτικής: Αντιμετώπιση της νόσου COVID-19 χωρίς αποκλεισμούς για τα άτομα με αναπηρία), Μάιος 2020.

²³⁷ Όπως φαίνεται από τους δείκτες της Eurostat [[ilc_peps06](#)], [[ilc_li33](#)] και [[ilc_iw16](#)], καθώς και από τους δείκτες κινδύνου φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (AROE), κινδύνου φτώχειας (AROP) και κινδύνου φτώχειας στην εργασία (in-work AROP).

²³⁸ Βλ. λεπτομέρειες και παραπομπές στο SWD(2020) 530 final.

²³⁹ Σύμφωνα με τον δείκτη της Eurostat [[ilc_mdes01](#)]. Σημείωση: αναφέρεται διακοπή στη χρονοσειρά για τον μέσο όρο της ΕΕ, καθώς και για το Βέλγιο, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο το 2020.

²⁴⁰ Ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Αντιμετώπιση της αύξησης των τιμών της ενέργειας: μια εργαλειοθήκη για δράση και στήριξη», COM/2021/660 final.

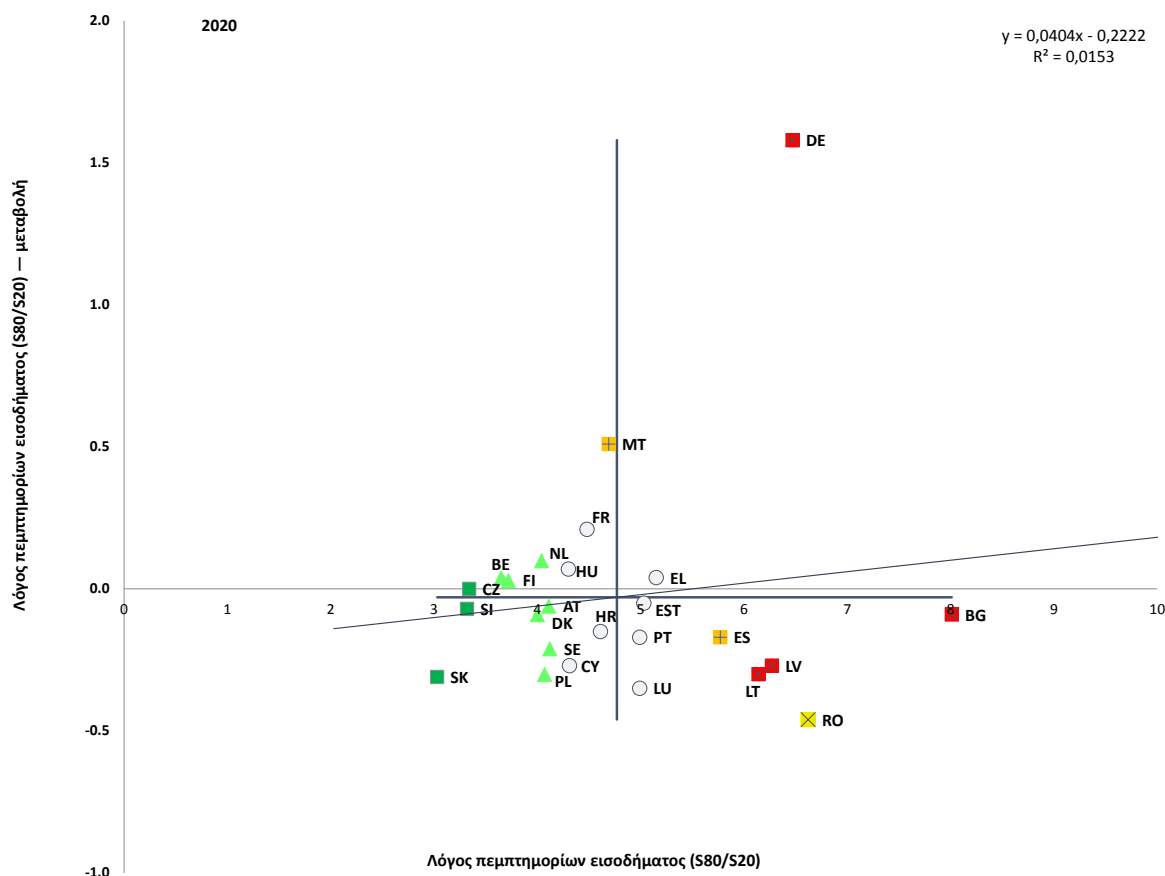
²⁴¹ Η πρωτοβουλία ανακοινώθηκε στην εισαγωγική ανακοίνωση «Προσαρμογή στον στόχο του 55 %» [COM(2021) 550 final] και στην αιτιολογική σκέψη 18 της πρότασης για τη σύσταση Κοινωνικού Ταμείου για το Κλίμα [COM(2021) 568 final].

Η εισοδηματική ανισότητα ήταν σταθερή ή ακόμη και μειωμένη στα περισσότερα κράτη μέλη πριν από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19. Τα στοιχεία της έρευνας δείχνουν ότι στην ΕΕ το μερίδιο εισοδήματος του ανώτερου 20 % της εισοδηματικής κατανομής ήταν, κατά μέσο όρο, σχεδόν 5 φορές μεγαλύτερο από το μερίδιο του κατώτερου 20 % της εισοδηματικής κατανομής το 2019 (το έτος αναφοράς εισοδήματος του δείκτη) — βλ. διάγραμμα 2.4.5. Οι πιο έντονες μειώσεις εισοδηματικής ανισότητας παρατηρήθηκαν πριν από την πανδημία στη Ρουμανία, το Λουξεμβούργο, τη Σλοβακία, την Πολωνία, τη Λιθουανία, την Κύπρο και τη Λετονία. Ιδιαίτερα έντονες αυξήσεις της συνολικής ανισότητας παρατηρήθηκαν στη Μάλτα, τη Γαλλία και τη Γερμανία (η πρώτη, ωστόσο, συνδέεται με διακοπή στη χρονοσειρά). Η Γερμανία, η Βουλγαρία, η Λετονία και η Λιθουανία βρίσκονται σε «κρίσιμη κατάσταση» λόγω της καταγραφής τόσο των υψηλών επιπέδων όσο και των αυξήσεων ή των συγκριτικά μικρών μειώσεων της ανισότητας. Οι περιφερειακές ανισότητες είναι μεγάλες σε όλες τις ευρωπαϊκές περιφέρειες και, όπως στην περίπτωση των ποσοστών AROPE, μπορεί να είναι μεγάλες εντός ενός κράτους μέλους — βλ. διάγραμμα 4 στο παράρτημα 3. Όπως αναφέρεται στο κεφάλαιο 1, οι ταχείες εκτιμήσεις της Eurostat δείχνουν ότι, το 2020, ο λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20) για το σύνολο της ΕΕ παρέμεινε σταθερός²⁴², παρόλο που τα εισοδήματα από την απασχόληση (αγορά) εκτιμάται ότι μειώθηκαν κατά 10 % για το πρώτο πεμπτημόριο εισοδήματος και κατά 2 % για το πέμπτο. Η δημόσια στήριξη που τέθηκε σε εφαρμογή, μεταξύ άλλων μέσω συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας και άλλων συστημάτων διατήρησης θέσεων εργασίας (βλ. κεφάλαιο 2.1.1), καθώς και η λειτουργία των αυτόματων σταθεροποιητών μέσω των συστημάτων φορολογίας και παροχών, διαδραμάτισαν σημαντικό ρόλο στην επίτευξη αυτού του αποτελέσματος. Οι μηχανισμοί αυτοί ενισχύθηκαν σε πολλές περιπτώσεις ώστε να αμβλυνθούν οι συνέπειες της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, ιδίως για τις ευάλωτες ομάδες. Ως εκ τούτου, ο αντίκτυπος όσον αφορά το διαθέσιμο εισόδημα εκτιμάται ότι θα είναι σχεδόν ο ίδιος σε ολόκληρη την κατανομή του εισοδήματος, με εκτιμώμενη αύξηση του διαθέσιμου εισοδήματος κατά 2 % για το πρώτο πεμπτημόριο, σε σχεδόν μηδενική μεταβολή για το πέμπτο πεμπτημόριο.

²⁴² Στα περισσότερα κράτη μέλη, η εκτιμώμενη μεταβολή δεν φαίνεται να είναι στατιστικά σημαντική.

Διάγραμμα 2.4.5: Η εισοδηματική ανισότητα μειώθηκε ή παρέμεινε σταθερή στην πλειονότητα των κρατών μελών χάρη στη μαζική δημόσια στήριξη και τη λειτουργία των αυτόματων σταθεροποιητών

Λόγος πεμπτημορίων εισοδήματος (S80/S20), επίπεδα του 2020 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Τα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία δεν είναι διαθέσιμα ενώ είναι προσωρινά για τη Γαλλία, τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία, τη Σλοβακία. Διακοπή στη χρονοσειρά για το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο. Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στις στατιστικές EU-SILC στοιχεία σχετικά με τον δείκτη από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα.

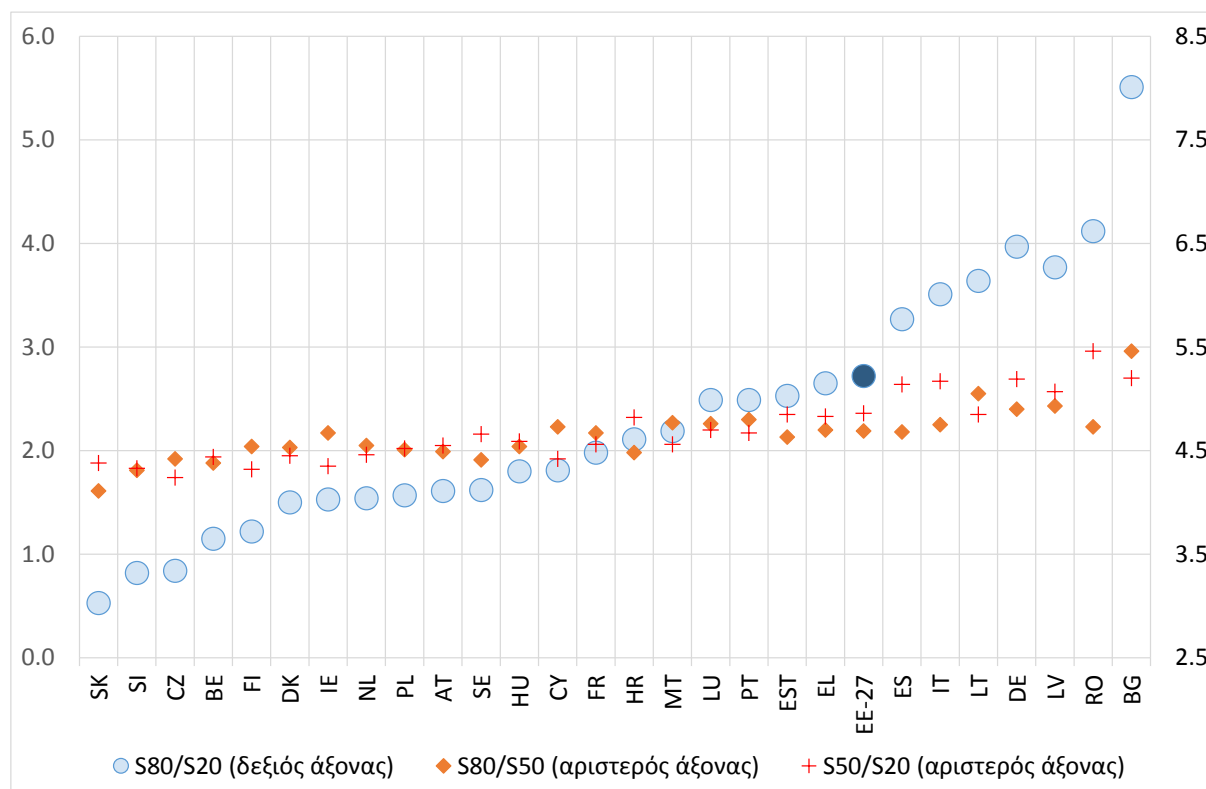
Πηγή: Eurostat, [tessi180].

Η μορφή των εισοδηματικών ανισοτήτων όσον αφορά την εισοδηματική κατανομή ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ. Κατά την τελευταία δεκαετία, οι αυξήσεις των ανισοτήτων οφείλονταν κυρίως κατά μέσο όρο στις αυξήσεις στο κατώτερο άκρο της εισοδηματικής κατανομής (βλ. ΚΕΑ 2021). Τα κράτη μέλη που παρουσιάζουν υψηλότερες συνολικές εισοδηματικές ανισότητες (S80/S20) από τον μέσο όρο της ΕΕ, γενικά παρουσιάζουν επίσης υψηλότερες ανισότητες στα κατώτερα και ανώτερα άκρα της εισοδηματικής κατανομής, όπως φαίνεται από τους αντίστοιχους λόγους πεμπτημορίων μεριδίου (S50/S20 και S80/S50) — βλ. διάγραμμα 2.4.6. Ωστόσο, αυτό είναι πιο έντονο στο κατώτερο άκρο (S50/S20), όπως στις περιπτώσεις της Ρουμανίας, της Λετονίας, της Γερμανίας, της Ιταλίας και της Ισπανίας. Η αύξηση της ανισότητας στο κατώτερο άκρο οδηγεί επίσης σε συνολική ανισότητα σε χώρες κάτω του μέσου όρου της ΕΕ, όπως στην

Κροατία, την Εσθονία, τη Σλοβακία και τη Σουηδία. Σε άλλα κράτη μέλη (Βουλγαρία, Κύπρος, Ιρλανδία, Λιθουανία, Μάλτα και Πορτογαλία), η συνολική ανισότητα απορρέει σχετικά περισσότερο από την υψηλότερη ανισότητα S80/S50.

Διάγραμμα 2.4.6. Η μορφή των εισοδηματικών ανισοτήτων όσον αφορά την εισοδηματική κατανομή ποικίλλει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών

Λόγοι πεμπτημορίων μεριδίου S80/S20, S80/S50 και S50/S20 (2020)

Σημείωση: Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία όσον αφορά το έτος 2020, χρησιμοποιήθηκαν οι τιμές του 2019.

Πηγή: Eurostat [\[tessi180\]](#), [\[ilc_d11d\]](#), [\[ilc_d11e\]](#)

Οι πρώτες εκτιμήσεις των δαπανών κοινωνικής προστασίας το 2020 για 19 κράτη μέλη²⁴³ δείχνουν πρωτοφανή επίπεδα και μεγάλες αυξήσεις σε σύγκριση με το 2019. Συνολικά, οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας αυξήθηκαν κατά 234 δισ. EUR (άνω του 8 %) σε σχέση με το 2019. Οι αυξήσεις μεταξύ των κρατών μελών κυμαίνονται από 3 % στην Πολωνία και την Κροατία έως πάνω από 20 % στην Ιρλανδία και τη Μάλτα. Κατά την περίοδο 2019-20 οι αυξήσεις οφείλονται κυρίως στην αύξηση των δαπανών για παροχές ανεργίας, συμπεριλαμβανομένων των παροχών που καταβάλλονται στο πλαίσιο συστημάτων μειωμένου ωραρίου εργασίας (+ 101 δισ. EUR, ή + 75 %). Αυξήσεις παρατηρήθηκαν επίσης στις δαπάνες που σχετίζονται με τον κοινωνικό αποκλεισμό (+ 14 %), τη στέγαση (+ 7 %), τις παροχές που συνδέονται με την οικογένεια / τα παιδιά (+ 6 %), την ασθένεια / την

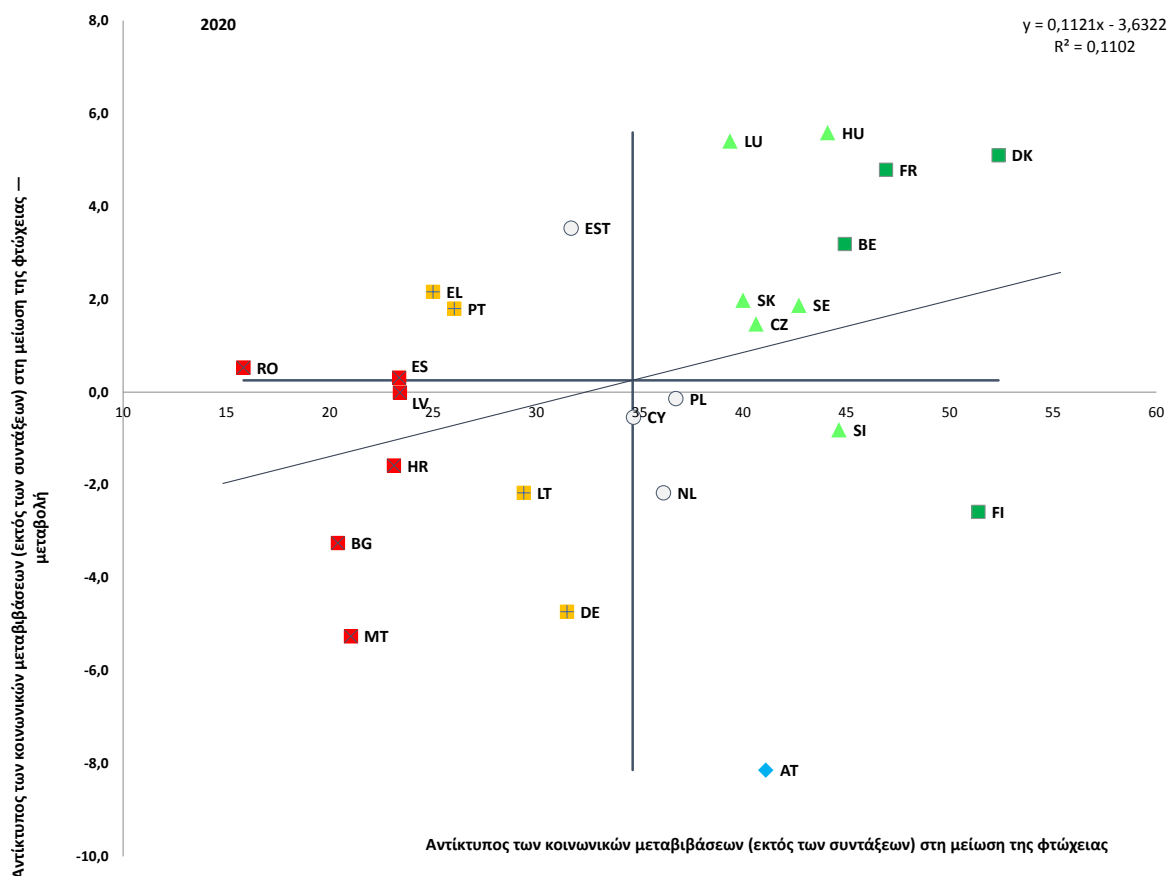
²⁴³ Πηγή: Eurostat, [Early estimates - Social protection - Eurostat \(europa.eu\)](#) (Πρόωρες εκτιμήσεις — Κοινωνική προστασία) που καλύπτει το Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Γερμανία, τη Δανία, την Εσθονία, την Ιρλανδία, τη Γαλλία, την Κροατία, την Ιταλία, τη Λετονία, τη Λιθουανία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα, την Αυστρία, την Πολωνία, την Πορτογαλία, τη Σλοβενία και τη Σουηδία. Συνολικά, αυτά τα 19 κράτη μέλη αντιπροσώπευαν περίπου το 79 % του ΑΕΠ της ΕΕ-27 το 2019 (και το 81 % των δαπανών κοινωνικής προστασίας).

υγειονομική περίθαλψη (+ 5 %) και τις παροχές γήρατος (+ 3 %). Σε σχετικούς όρους, μεταξύ των 19 κρατών μελών που υπέβαλαν στοιχεία, καταγράφηκαν αυξήσεις στις δαπάνες για παροχές ανεργίας άνω του 100 % στην Αυστρία, την Τσεχία, την Πορτογαλία, την Ιρλανδία, την Εσθονία και τη Μάλτα. Οι δαπάνες για την ασθένεια / την υγειονομική περίθαλψη αυξήθηκαν κατά περισσότερο από 10 % στο Βέλγιο, τη Βουλγαρία, την Τσεχία, τη Δανία, την Ιρλανδία, τη Λετονία, την Ουγγαρία, τη Μάλτα και την Πορτογαλία. Οι δαπάνες κοινωνικής προστασίας αυξήθηκαν σημαντικά ως ποσοστό του ΑΕΠ, από 27,6 % το 2019 σε 31,2 % το 2020 (+ 3,6 εκατοστιαίες μονάδες), εν μέρει και ως αποτέλεσμα της μείωσης του συνολικού επιπέδου του ΑΕΠ το 2020.

Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας παρέμεινε σταθερός στην ΕΕ-27 από το 2015, αλλά παρουσίασε απόκλιση μεταξύ των κρατών μελών. Κατά μέσο όρο στην ΕΕ οι κοινωνικές μεταβιβάσεις (εξαιρουμένων των συντάξεων) μείωσαν το ποσοστό κινδύνου φτώχειας κατά περίπου ένα τρίτο (32,7 %) το 2020. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, οι οποίες κυμαίνονται από περίπου 16 % στη Ρουμανία έως πάνω από 50 % στη Δανία και τη Φινλανδία. Το 2020 (σε σχέση με τα εισοδήματα του 2019) πέντε κράτη μέλη κατέγραψαν υψηλότερες τιμές και αυξήσεις: η Γαλλία και η Δανία (καλύτερες επιδόσεις), καθώς και το Βέλγιο, η Ουγγαρία και το Λουξεμβούργο (με καταγραφή των διακοπών στη χρονοσειρά). Κατά την ίδια περίοδο, το αποτέλεσμα της μείωσης της φτώχειας ήταν κάτω από τον μέσο όρο και παρέμεινε σχετικά σταθερό στη Ρουμανία, την Ισπανία και την Ελλάδα αλλά μειώθηκε σημαντικά στη Βουλγαρία, τη Μάλτα και την Κροατία, και οι έξι βρίσκονταν σε «κρίσιμη κατάσταση». Ο δείκτης δείχνει μια τάση απόκλισης μεταξύ των κρατών μελών. Οι διαφορές είναι επίσης μεγάλες μεταξύ των περιφερειών της ΕΕ, με ιδιαίτερα χαμηλές τιμές να καταγράφονται στις νότιες περιφέρειες της Ιταλίας, στις περισσότερες περιφέρειες της Ρουμανίας και σε ορισμένες περιφέρειες της Ελλάδας και της Κροατίας — βλ. διάγραμμα 9 στο παράρτημα 3.

Διάγραμμα 2.4.7: Ο αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων στη μείωση της φτώχειας αποκλίνει μεταξύ των κρατών μελών.

Αντίκτυπος των κοινωνικών μεταβιβάσεων (πλην των συντάξεων) στη μείωση της φτώχειας, επίπεδα του 2020 και μεταβολές (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Τα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία δεν είναι διαθέσιμα ενώ είναι προσωρινά για τη Γαλλία, τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Διακοπή στη χρονοσειρά για το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο. Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στις στατιστικές EU-SILC στοιχεία σχετικά με τον δείκτη από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα.

Πηγή: Eurostat, [tespm050].

Υπάρχουν σημαντικές διαφορές όσον αφορά την κάλυψη της κοινωνικής προστασίας, ιδίως μεταξύ των εργαζομένων σε άτυπη μορφή απασχόλησης. Κατά μέσο όρο, το ποσοστό των ατόμων σε ηλικία εργασίας (16-64 ετών) που διατρέχουν κίνδυνο φτώχειας και λαμβάνουν κοινωνικές παροχές (σε ατομικό επίπεδο²⁴⁴) είναι υψηλότερο μεταξύ των εργαζομένων με σύμβαση ορισμένου χρόνου (41 %) από ό,τι μεταξύ των εργαζομένων με σύμβαση αορίστου χρόνου (26 %). Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών: η κάλυψη είναι κάτω του 25 % στην Κροατία, Πολωνία, Πορτογαλία, Μάλτα; Ουγγαρία, Σλοβακία και Ελλάδα — ορισμένες από αυτές τις χώρες (όπως η Πολωνία, η Πορτογαλία και η Κροατία) αναφέρουν επίσης υψηλό ποσοστό συμβάσεων ορισμένου

²⁴⁴ Σύμφωνα με τον δείκτη αποτελεσματικής πρόσβασης που εγκρίθηκε στο πλαίσιο παρακολούθησης για την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία (ποσοστό δικαιούχων παροχών για τον πληθυσμό που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας πριν από τις κοινωνικές μεταβιβάσεις).

χρόνου. Είναι επίσης μικρή η διαφορά μεταξύ των αυτοαπασχολούμενων (12,9 %) σε σύγκριση με τους μισθωτούς (31 %), γεγονός που υποδηλώνει χαμηλότερη πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους πρώτους. Τέλος, μολονότι περίπου το ήμισυ (52 %) των ανέργων έλαβαν κοινωνικές παροχές στην ΕΕ, το ποσοστό αυτό ήταν κάτω του 15 % στην Κροατία, την Ελλάδα, τη Ρουμανία, την Πολωνία, τη Σλοβακία και τη Βουλγαρία. Σε αντίθεση με την πρόσφατη σημαντική αύξηση του αριθμού των δικαιούχων παροχών ανεργίας²⁴⁵, τα περισσότερα κράτη μέλη δεν κατέγραψαν αυξήσεις στους δικαιούχους παροχών κοινωνικής πρόνοιας. Ωστόσο, σε πολλά κράτη μέλη (Βέλγιο, Τσεχία, Ελλάδα, Ισπανία, Γαλλία, Λετονία, Λιθουανία, Λουξεμβούργο, Πορτογαλία και Σλοβενία) ο αριθμός των δικαιούχων των εν λόγω παροχών αυξήθηκε αισθητά σε κάποιο σημείο κατά τη διάρκεια του 2020²⁴⁶.

Πλαίσιο 5 του πυλώνα: Πρόσβαση σε επαρκή κοινωνική προστασία

Το 2019 το Συμβούλιο εξέδωσε σύσταση σχετικά με την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία για τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολούμενους²⁴⁷, ώστε να εφαρμοστεί η αρχή 12 του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων (για την κοινωνική προστασία) και να προσαρμοστούν τα συστήματα κοινωνικής προστασίας στις ταχέως εξελισσόμενες αγορές εργασίας. Τα κράτη μέλη δεσμεύτηκαν να διασφαλίσουν: 1) πρόσβαση στην κοινωνική προστασία· 2) αποτελεσματική κάλυψη για όλους τους εργαζομένους και τους αυτοαπασχολούμενους, ανεξάρτητα από το είδος της σχέσης εργασίας²⁴⁸. 3) επαρκές επίπεδο προστασίας (αξιοπρεπές βιοτικό επίπεδο, κατάλληλη αναπλήρωση εισοδήματος)· και 4) διαφάνεια των όρων και των κανόνων, καθώς και διοικητική απλούστευση. Ζητήθηκε από τα κράτη μέλη να υποβάλουν σχέδιο που να ορίζει τα αντίστοιχα μέτρα που πρέπει να ληφθούν σε εθνικό επίπεδο έως τις 15 Μαΐου 2021. Έως τα μέσα Οκτωβρίου 2021, 25 κράτη μέλη υπέβαλαν τα εθνικά τους σχέδια²⁴⁹.

Τα περισσότερα εθνικά σχέδια περιλαμβάνουν μέτρα που αφορούν τουλάχιστον έναν από τους τέσσερις τομείς της σύστασης, αν και με σημαντικές διαφορές ως προς το εύρος, το πεδίο εφαρμογής²⁵⁰ και το χρονοδιάγραμμα²⁵¹. Μολονότι 21 σχέδια (από τα 25) περιλαμβάνουν μέτρα για τη βελτίωση της πρόσβασης στην κοινωνική προστασία, κατά γενικό κανόνα δεν αποσκοπούν στην κάλυψη όλων των κενών που εντοπίστηκαν στο πλαίσιο παρακολούθησης²⁵² ή στις ειδικές ανά χώρα

²⁴⁵ Βλ. κεφάλαιο 2.3.1 σχετικά με τα έσοδα από παροχές ανεργίας.

²⁴⁶ Βλ. πίνακα 7, ο οποίος καταρτίστηκε από τη συλλογή δεδομένων της ΕΚΠ (*2021 Annual Review of the Social Protection Performance Monitor (SPPM) and developments in social protection policies* [Ετήσια επισκόπηση του δείκτη επιδόσεων κοινωνικής προστασίας (ΔΕΚΠ) και των εξελίξεων στις πολιτικές κοινωνικής προστασίας από την Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας για το 2021]).

²⁴⁷ Σύσταση 2019/C 387/01 του Συμβουλίου της 8ης Νοεμβρίου 2019.

²⁴⁸ Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται το ενδεχόμενο οι κανόνες να εμποδίζουν τα άτομα να αποκτούν ή να έχουν πρόσβαση σε παροχές και να διασφαλίζουν ότι τα δικαιώματα διατηρούνται, συσσωρεύονται και/ή μπορούν να μεταφέρονται.

²⁴⁹ Ακόμη δεν έχουν υποβάλει τα σχέδιά τους το Λουξεμβούργο και η Σλοβενία. Τα σχέδια είναι διαθέσιμα στο [διαδίκτυο](#).

²⁵⁰ Εννέα σχέδια προβλέπουν ένα κύριο μέτρο πολιτικής (ή νομοθετικό μέτρο) (DK, DE, IE, EL, ES, HR, LV, LT, FI), ενώ εννέα περιλαμβάνουν επίσης 3 έως 6 μέτρα (CZ, EE, FR, IT, CY, MT, NL, PT και RO). Το Βέλγιο πρότεινε περισσότερα από 30 μέτρα σε μια ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων για την αντιμετώπιση των διαφόρων διαστάσεων της σύστασης.

²⁵¹ 14 κράτη μέλη αναφέρονται σε μέτρα που ελήφθησαν μετά την έκδοση της σύστασης (τον Νοέμβριο του 2019), ενώ τα μέτρα που σχεδιάζονται για το μέλλον περιλαμβάνονται σε 17 εθνικά σχέδια.

²⁵² Πλαίσιο παρακολούθησης σχετικά με την πρόσβαση των εργαζομένων και των αυτοαπασχολούμενων στην κοινωνική προστασία, διαθέσιμο στο [διαδίκτυο](#).

συστάσεις που εκδόθηκαν στον κύκλο του Ευρωπαϊκού Εξαμήνου του 2020²⁵³. Τα περισσότερα μέτρα (που εφαρμόζονται ή προβλέπονται) αφορούν την επίσημη κάλυψη των εργαζομένων σε άτυπη μορφή απασχόλησης ή των αυτοαπασχολούμενων (σε 15 κράτη μέλη) και τη βελτίωση της επάρκειας (σε 13 κράτη μέλη), με έμφαση στις συντάξεις, τα επιδόματα ανεργίας και τις παροχές ασθένειας. Προβλέπονται λιγότερα μέτρα όσον αφορά την αποτελεσματική πρόσβαση, τη διατήρηση και τη δυνατότητα μεταφοράς των δικαιωμάτων, καθώς και τη διαφάνεια και την απλούστευση.

Σχεδόν όλα τα σχέδια ανέφεραν μέτρα πολιτικής που ελήφθησαν ως απάντηση στην κρίση λόγω της νόσου COVID-19. Τα μέτρα αυτά περιλαμβάνουν χαλάρωση των κανόνων, παράταση της διάρκειας και/ή αύξηση των ποσών των παροχών (π.χ. ανεργίας και ασθένειας). Επιπλέον, έχει παρασχεθεί ειδική στήριξη σε ορισμένες ομάδες (εργαζομένους με επισφαλείς συμβάσεις, αυτοαπασχολούμενους) ή σε τομείς/επαγγελματικά επαγγέλματα (πολιτιστικός τομέας, εργαζομένους στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης, οικιακούς/-ές βοηθούς κ.λπ.)²⁵⁴. Στο σύνολό τους, τα έκτακτα μέτρα συνέβαλαν στην επέκταση της κοινωνικής προστασίας σε ομάδες που προηγουμένως δεν καλύπτονταν ή καλύπτονταν εν μέρει. Ωστόσο, η πλειονότητα των μέτρων που ελήφθησαν το 2020 και στις αρχές του 2021 φαίνεται να είναι προσωρινά, πράγμα που σημαίνει ότι είναι απίθανο να καταστούν μόνιμο χαρακτηριστικό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας²⁵⁵. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο το σχέδιο δράσης για την εφαρμογή του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων ενθάρρυνε τα κράτη μέλη να επεκτείνουν περαιτέρω την πρόσβαση στην κοινωνική προστασία, με χρήση των έκτακτων μέτρων COVID-19 ως πηγή έμπνευσης για διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις με σκοπό τη βελτίωση της προστασίας των ανέργων, των εργαζομένων σε άτυπη μορφή απασχόλησης και των αυτοαπασχολούμενων.

Τα πρόσφατα εθνικά μέτρα για την αντιμετώπιση των κενών όσον αφορά την επίσημη κάλυψη αφορούν κυρίως τους αυτοαπασχολούμενους και τα άτομα σε άτυπη μορφή απασχόλησης. Η Γαλλία κατέστησε μόνιμη την επέκταση των παροχών ασθένειας σε όλους τους αυτοαπασχολούμενους, συμπεριλαμβανομένων των ελεύθερων επαγγελματιών (*professions libérales*) (στο πλαίσιο του νόμου περί κοινωνικής ασφάλισης που εγκρίθηκε στα τέλη του 2020). Η ιρλανδική κυβέρνηση πρότεινε νέο νόμιμο επίδομα ασθένειας προκειμένου να διασφαλιστεί η προστασία των εργαζομένων που δεν έχουν δικαίωμα σε αναρρωτική άδεια στις συμβάσεις εργασίας τους. Το Βέλγιο σχεδιάζει να βελτιώσει την επίσημη κάλυψη για συγκεκριμένες κατηγορίες (καλλιτέχνες, εργαζόμενοι σε πλατφόρμες, άτυποι φροντιστές, εργαζόμενοι στον τομέα του σεξ) και να αξιολογήσει και να προσαρμόσει τα λεγόμενα «δικαιώματα γεφύρωσης» που παρέχουν εισοδηματική στήριξη στους αυτοαπασχολούμενους. Η Ρουμανία σχεδιάζει να επεκτείνει την άδεια πατρότητας στους αυτοαπασχολούμενους και να διασφαλίσει την επίσημη πρόσβαση σε όλους τους κλάδους κοινωνικής ασφάλισης για τους εποχικούς και ημερομίσθιους εργαζομένους, καθώς και τους εργαζομένους σε πλατφόρμες. Η Τσεχία προτίθεται να βελτιώσει την πρόσβαση σε ασθένειες και συναφείς κινδύνους (συμπεριλαμβανομένης της μητρότητας) για τους εργαζομένους σε άτυπη μορφή απασχόλησης. Η Κύπρος σχεδιάζει να εξασφαλίσει πλήρη κάλυψη από την κοινωνική προστασία για τους αυτοαπασχολούμενους, δηλαδή επέκταση της κάλυψης των παροχών ανεργίας και των συστημάτων που σχετίζονται με εργατικά ατυχήματα και επαγγελματικές ασθένειες. Η Πολωνία δρομολόγησε μεταρρύθμιση για την επέκταση της υποχρεωτικής ασφάλισης, ιδίως μέσω συνταξιοδοτικών

²⁵³ Το 2020, 16 κράτη μέλη (BG, EE, ES, HR, IT, CY, LV, LT, HU, MT, NL, PL, PT, RO, SI και SK) εξέδωσαν ειδική ανά χώρα σύσταση (CSR) για την κοινωνική προστασία, συχνά με πολύ σαφή εστίαση στη βελτίωση της πρόσβασης για τους εργαζομένους σε άτυπη μορφή απασχόλησης και τους αυτοαπασχολούμενους (EE, ES, IT, CY, LT, NL, PL, PT και SI). Τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που εγκρίθηκαν για 17 κράτη μέλη περιλαμβάνουν μέτρα σχετικά με την κοινωνική προστασία, εκ των οποίων 14 είχαν σχετικές CSR το 2019 ή το 2020. Τα περισσότερα από αυτά τα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καλύπτουν τις σχετικές CSR, αλλά λίγα είναι αυτά που τις αντιμετωπίζουν πλήρως.

²⁵⁴ Βλ. σημείο 2.4.2 και κοινή έκθεση για την απασχόληση 2021.

²⁵⁵ Βλ. επίσης [ESPN \(2021\)](#).

συστημάτων για συμβάσεις αστικού δικαίου. Τέλος, η **Ελλάδα** προτίθεται να επεκτείνει την πρόσβαση σε παροχές ασθένειας στους αυτοαπασχολούμενους.

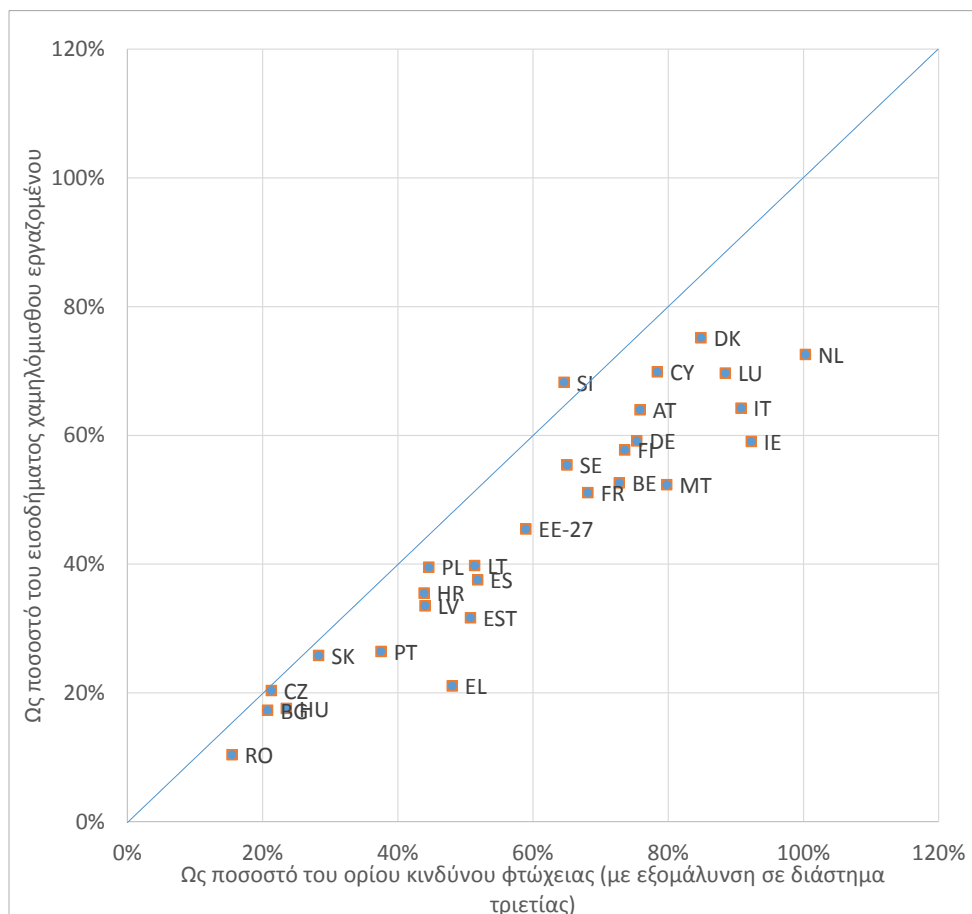
Όσον αφορά την επάρκεια, ορισμένα εθνικά μέτρα που περιλαμβάνονται στα σχέδια αφορούν την κατάσταση των συντάξεων, κυρίως για τους αυτοαπασχολούμενους. Για παράδειγμα, η **Ισπανία** και η **Λετονία** αποφάσισαν να προσαρμόσουν τους υπολογισμούς των εισφορών για τους αυτοαπασχολούμενους, ιδίως για να στηρίξουν την επάρκεια των μελλοντικών συντάξεων, ενώ το **Βέλγιο** σχεδιάζει να ευθυγραμμίσει τα συνταξιοδοτικά συστήματα των αυτοαπασχολούμενων και των μισθωτών και να καταστήσει τις εισφορές των αυτοαπασχολούμενων πιο κοντά στην ικανότητα συνεισφοράς τους. Η **Αυστρία**, η **Γερμανία** και η **Εσθονία** έλαβαν μέτρα για τη βελτίωση της επάρκειας των συντάξεων, κυρίως για τα άτομα με χαμηλές παροχές, και η **Τσεχία** πρότεινε μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος για τη βελτίωση της δικαιοσύνης του συνταξιοδοτικού συστήματος (μεταξύ άλλων όσον αφορά το χάσμα μεταξύ φύλων).

Η επάρκεια των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος διαβρώθηκε σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη το 2019. Η επάρκεια των παροχών ελάχιστου εισοδήματος μπορεί να παρακολουθείται²⁵⁶ μέσω της σύγκρισης του εισοδήματος των δικαιούχων με το εθνικό όριο φτώχειας και το εισόδημα χαμηλόμισθου εργαζομένου. Τα εν λόγω σημεία αναφοράς παρέχουν ενδείξεις σχετικά με τον αντίκτυπο στον μετριασμό της εισοδηματικής φτώχειας, καθώς και με τη διάσταση ενεργοποίησης των συστημάτων και τη δυνητική λειτουργία τους ως αντικινήτρων. Για το τελευταίο διαθέσιμο εισοδηματικό έτος (2019), η επάρκεια των συστημάτων ελάχιστου εισοδήματος διαβρώθηκε συνολικά στην ΕΕ, πράγμα το οποίο καταδεικνύει πώς το εισόδημα των δικαιούχων ελάχιστου εγγυημένου εισοδήματος υστερούσε έναντι των συνολικών εισοδηματικών εξελίξεων πριν από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19. Η διάβρωση αυτή ήταν πιο σημαντική σε ορισμένες χώρες, σε σύγκριση με το εισόδημα ενός χαμηλόμισθου εργαζομένου (Μάλτα -5,8 εκατοστιαίες μονάδες, Κροατία -3,2 εκατοστιαίες μονάδες, Ρουμανία -2,9 εκατοστιαίες μονάδες) ή με το όριο της φτώχειας (Γαλλία -6,3 εκατοστιαίες μονάδες, Ελλάδα -6 εκατοστιαίες μονάδες). Αντιστρόφως, η επάρκεια αυξήθηκε σημαντικά στην Ιταλία μετά τη μεταρρύθμιση του 2019 και σε μικρότερο βαθμό στη Λιθουανία (13,6 εκατοστιαίες μονάδες) και τη Σλοβενία (15,2 εκατοστιαίες μονάδες). Σε λίγες χώρες η επάρκεια του ελάχιστου εισοδήματος πλησιάζει το όριο της φτώχειας (Κάτω Χώρες, Ιρλανδία και Ιταλία), ενώ παρέμεινε κάτω από το ένα τρίτο του ορίου φτώχειας στη Ρουμανία, τη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, την Τσεχία και τη Σλοβακία — βλ. διάγραμμα 2.4.8.

Διάγραμμα 2.4.8: Η επάρκεια της στήριξης ελάχιστου εισοδήματος διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών.

Καθαρό εισόδημα των δικαιούχων ελάχιστου εισοδήματος ως ποσοστό του ορίου του κινδύνου φτώχειας (με εξομάλυνση σε διάστημα τριετίας) και ως ποσοστό του εισοδήματος χαμηλόμισθου εργαζομένου (εισοδηματικό έτος 2019)

²⁵⁶ Σύμφωνα με τη μεθοδολογία που συμφωνήθηκε στο πλαίσιο συγκριτικής αξιολόγησης του ελάχιστου εισοδήματος. βλ. τις κοινές εκθέσεις για την απασχόληση 2019, 2020 και 2021.

Σημείωση: Τα διαγράμματα αφορούν άτομα που ζουν μόνα τους. Το καθαρό εισόδημα δικαιούχου ελάχιστου εισοδήματος μπορεί να περιλαμβάνει και άλλα είδη παροχών (π.χ. επιδόματα στέγασης) πέραν του ελάχιστου εισοδήματος. Ο υπό εξέταση χαμηλόμισθος εργαζόμενος κερδίζει το 50 % του μέσου μισθού και εργάζεται με καθεστώς πλήρους απασχόλησης.

Πηγή: Υπολογισμός της ΓΔ EMPL από τα μικροστοιχεία των στατιστικών EU-SILC.

Το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης²⁵⁷ συνέχισε να μειώνεται ελαφρώς πριν από την κρίση. Το 2019 (το έτος εισοδήματος στο οποίο αναφέρεται ο

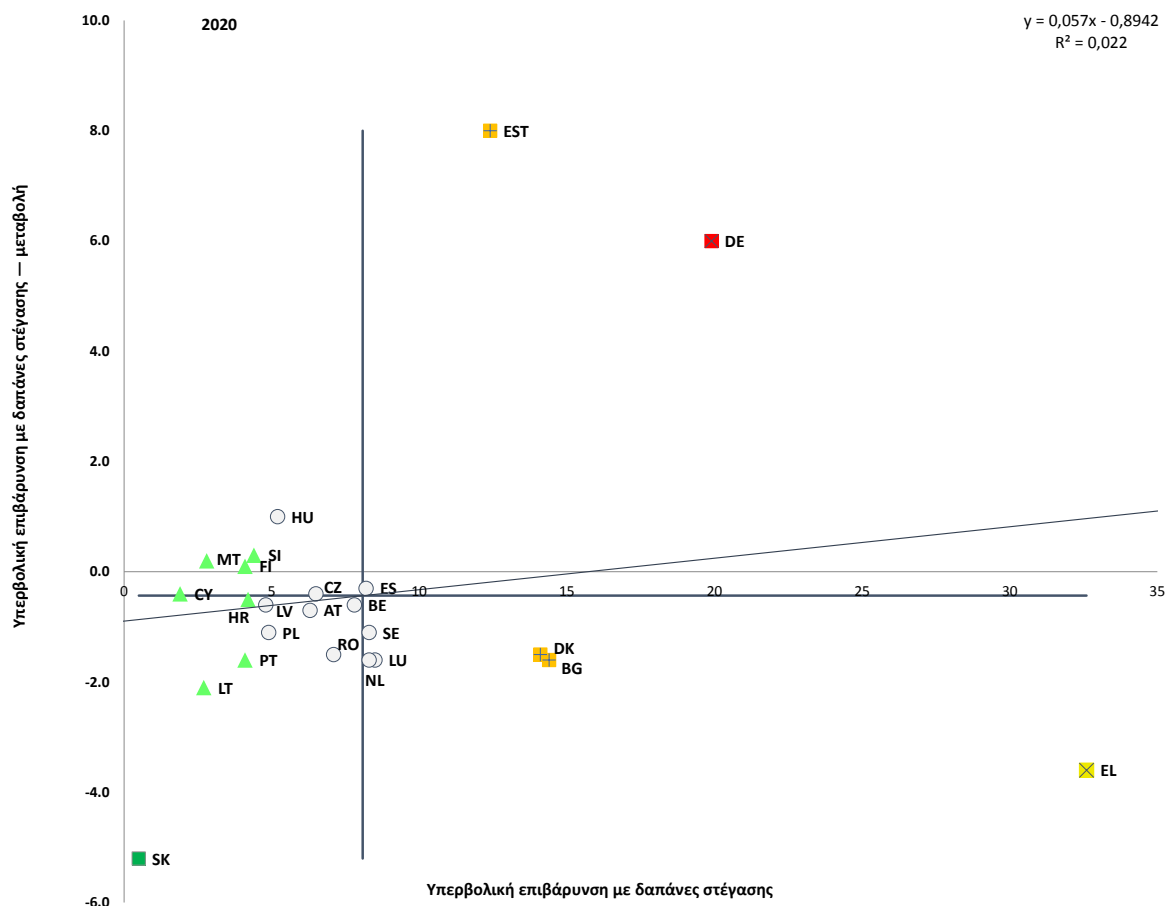
²⁵⁷ Ο δείκτης υπολογίζει μόνο το ποσοστό του πληθυσμού που ζει σε νοικοκυριά στα οποία οι συνολικές δαπάνες στέγασης αντιπροσωπεύουν ποσοστό άνω του 40 % του διαθέσιμου εισοδήματος (μη συνυπολογιζόμενων των επιδομάτων στέγασης για αμφότερα τα ποσά). Στο έγγραφο [Methodological Guidelines and Description of EU-SILC variables \(version April 2020\)](#) [Μεθοδολογικές κατευθυντήριες γραμμές και περιγραφή των μεταβλητών των στατιστικών EU-SILC (έκδοση Απριλίου 2020)], τα επιδόματα (στα οποία περιλαμβάνονται μόνο οι παροχές με βάση τους πόρους) περιγράφονται ως επιδόματα που περιλαμβάνουν τις παροχές ενοικίου και τις παροχές προς τους ιδιοκατοικούντες, μη συμπεριλαμβανομένων ωστόσο των φορολογικών ελαφρύνσεων και των μεταβιβάσεων κεφαλαίου. Στο έγγραφο αυτό, οι δαπάνες στέγασης ορίζονται ως μηνιαίες και πραγματικές δαπάνες που καταβάλλονται και συνδέονται με το δικαίωμα του νοικοκυριού να ζει στο κατάλυμα. Περιλαμβάνουν διαρθρωτική ασφάλιση (για τους ενοικιαστές: εάν καταβάλλεται), υπηρεσίες και τέλη (απομάκρυνση λυμάτων, αποκομιδή απορριμμάτων κ.λπ.: υποχρεωτικές δαπάνες ή για τους ιδιοκτήτες, για τους ενοικιαστές: εάν καταβάλλονται), τακτική συντήρηση και επισκευές, φόρους (για τον ενοικιαστή: στην κατοικία, κατά περίπτωση) και το κόστος των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (υδροδότηση, ηλεκτρικό ρεύμα, φυσικό αέριο και θέρμανση). Για τους ιδιοκτήτες που αποπληρώνουν ενυπόθηκο δάνειο, περιλαμβάνονται οι σχετικές πληρωμές τόκων (αφαιρούνται τυχόν φορολογικές ελαφρύνσεις, αλλά δεν αφαιρούνται τα επιδόματα στέγασης). Για τους ενοικιαστές σε αγοραία τιμή ή σε μειωμένη τιμή, περιλαμβάνεται επίσης το μίσθωμα. Για τους ενοικιαστές, τα επιδόματα στέγασης δεν θα πρέπει να αφαιρούνται από τις συνολικές δαπάνες στέγασης.

δείκτης για το 2020) περίπου το ένα δέκατο του πληθυσμού της ΕΕ ζούσε σε νοικοκυριά τα οποία δαπανούσαν το 40 % και άνω του (ισοδύναμου) διαθέσιμου εισοδήματός τους στη στέγαση. Το ποσοστό αυτό ήταν υψηλότερο στην Ελλάδα (32,6 %), με τη Γερμανία, τη Βουλγαρία και τη Δανία να ακολουθούν (περίπου ή πάνω από το 15 %), ενώ ήταν χαμηλότερο στη Σλοβακία, την Κύπρο, τη Λιθουανία και τη Μάλτα (λιγότερο από 3 % του πληθυσμού) — βλ. διάγραμμα 2.4.9. Τόσο οι απόλυτοι αριθμοί όσο και η κατάταξη των χωρών είναι σχετικά παρόμοιες για τα άτομα κάτω των 30 ετών όπως και για τον υπόλοιπο πληθυσμό. Όσον αφορά τον πληθυσμό που αντιμετωπίζει κίνδυνο φτώχειας, το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης ήταν σημαντικά υψηλότερο (37,8 % το 2020), με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Στην Ελλάδα, το 82,5 % του πληθυσμού που αντιμετώπιζε κίνδυνο φτώχειας επιβαρυνόταν υπερβολικά με δαπάνες στέγασης, ενώ περίπου τα δύο τρίτα στη Δανία και τη Γερμανία. Στη Λιθουανία, τη Μάλτα, την Κύπρο και τη Σλοβακία, το ποσοστό ήταν περίπου 10 % ή λιγότερο. Κατά γενικό κανόνα, οι ενοικιαστές, είτε στην ιδιωτική αγορά ενοικίασης είτε στην αγορά μειωμένων τιμών, επηρεάζονται περισσότερο από τα ζητήματα οικονομικής προσιτότητας της στέγασης (25,2 %) σε σχέση με τους ιδιοκτήτες με ενυπόθηκο δάνειο (6,2 %)²⁵⁸.

Διάγραμμα 2.4.9: Το ποσοστό υπερβολικής επιβάρυνσης με δαπάνες στέγασης μειώθηκε κατά μέσο όρο πριν από την κρίση, αλλά με σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών

Ποσοστό των ατόμων που ζουν σε νοικοκυριά με υπερβολική επιβάρυνση με δαπάνες στέγασης (%), επίπεδα 2020 και μεταβολές από το προηγούμενο έτος (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

²⁵⁸ Δείκτης της Eurostat [[ile_lvho07c](#)].

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Τα στοιχεία για την Ιρλανδία, τη Γαλλία και την Ιταλία δεν είναι διαθέσιμα ενώ είναι προσωρινά για τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Διακοπή στη χρονοσειρά για το Βέλγιο, τη Δανία, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο. Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στις στατιστικές EU-SILC στοιχεία σχετικά με τον δείκτη από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα. Πηγή: Eurostat, [tespm140].

Οι οικογένειες με παιδιά και τα μονογονεϊκά νοικοκυριά αντιμετώπιζαν ήδη μεγαλύτερες δυσκολίες στέγασης πριν από την κρίση. Το 2019, το 6,5 % των νοικοκυριών που αποτελούνται από έναν μόνο γονέα με εξαρτώμενα τέκνα αντιμετώπιζαν σοβαρή στέρηση στέγασης, σε αντίθεση με το 4 % για το σύνολο του πληθυσμού²⁵⁹. Υψηλότερα ποσοστά καταγράφηκαν στην Ελλάδα, την Ισπανία, τη Ρουμανία, τη Σουηδία και τη Δανία. Τα στοιχεία ερευνών που συγκεντρώθηκαν από το Eurofound²⁶⁰ το 2019 δείχνουν ότι η στεγαστική ανασφάλεια ήταν υψηλότερη για τα νοικοκυριά με παιδιά απ' ό,τι για τα νοικοκυριά χωρίς παιδιά (6,6 % έναντι 4,1 %). Επίσης, τα άτομα που βιώνουν έλλειψη στέγης ήταν περισσότερο εκτεθειμένα σε ζητήματα υγείας και επηρεάστηκαν από τη διακοπή της παροχής υπηρεσιών κατά τη διάρκεια των περιόδων απαγόρευσης της κυκλοφορίας. Συνολικά, η κρίση λόγω της νόσου COVID-19 έχει εντείνει τις μακροχρόνιες προκλήσεις

²⁵⁹ Δείκτης της Eurostat [ilc_mdho06].

²⁶⁰ Βλ. Eurofound (2021), [Education, healthcare and housing: How access changed for children and families in 2020, COVID-19 series](#), Publications Office of the European Union, Luxembourg.

στον τομέα της στέγασης και τις προϋπάρχουσες ανισότητες όσον αφορά το ιδιοκτησιακό καθεστώς και τις συνθήκες στέγασης, μεταξύ άλλων για όσους ήταν ήδη αποκλεισμένοι από τη στέγαση πριν²⁶¹.

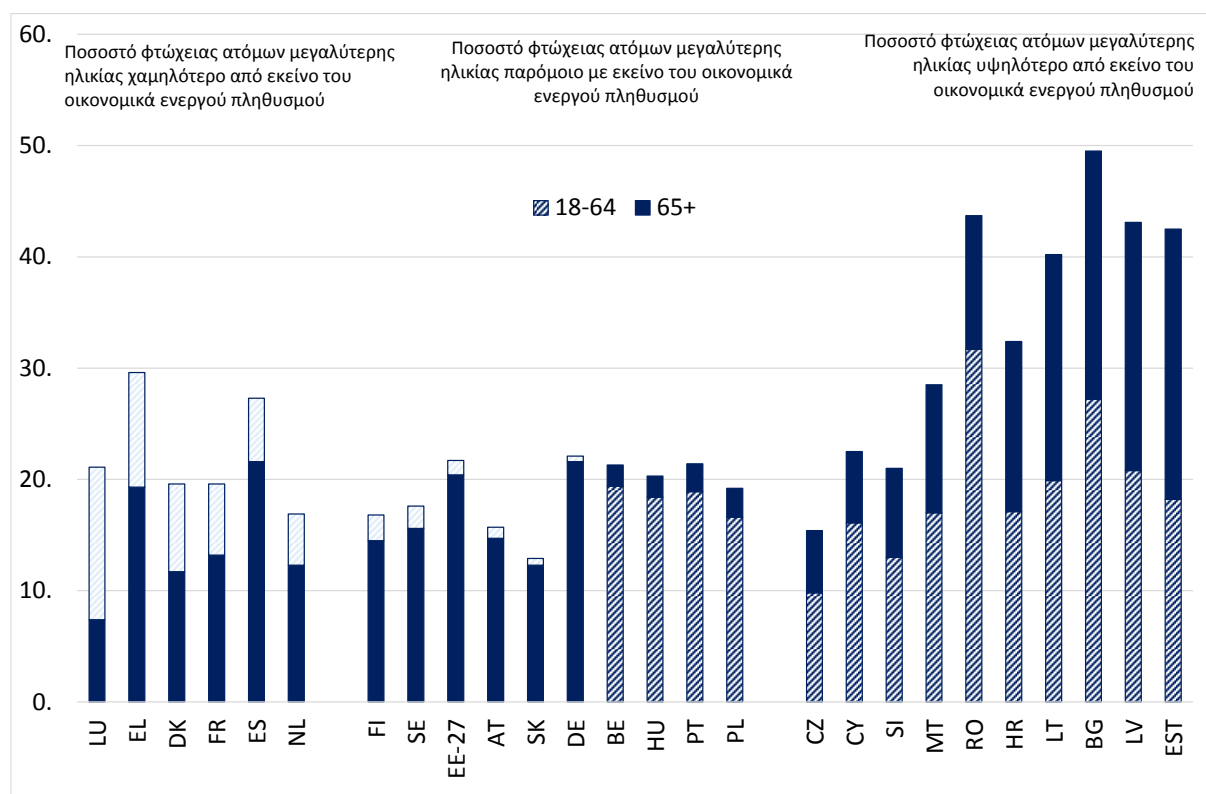
Κατά μέσο όρο, επίσης χάρη στην αποτελεσματικότητα των συνταξιοδοτικών συστημάτων, τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών είναι καλύτερα προστατευμένα από τη φτώχεια σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό. Το 2020 το ποσοστό των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ήταν μόλις πάνω από 20 % (20,4 %), χαμηλότερο από το αντίστοιχο ποσοστό για τα άτομα ηλικίας 18-64 ετών (21,7 %). Αυτό συνέβη και σε 8 από τα 27 κράτη μέλη — βλ. διάγραμμα 2.4.10. Ωστόσο, σε ορισμένα κράτη μέλη, ο κίνδυνος φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού μεταξύ των ηλικιωμένων ήταν πολύ υψηλότερος, με τη διαφορά να κορυφώθηκε στις 24,3 εκατοστιαίες μονάδες στην Εσθονία και στις 22,3 εκατοστιαίες μονάδες στη Λετονία και τη Βουλγαρία. Στην τελευταία περίπτωση, το 49,5 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή αποκλεισμού. Ο κίνδυνος για τους ηλικιωμένους αυξάνεται από το 2015²⁶², κυρίως λόγω της αύξησης του ποσοστού φτώχειας κατά τη διάρκεια της ανάκαμψης. Στην ΕΕ-27 υπάρχει επίσης μεγάλο χάσμα μεταξύ των φύλων. Το 2020 ο κίνδυνος φτώχειας των ηλικιωμένων ανδρών ήταν 16,9 %, έναντι 23,3 % για τις ηλικιωμένες γυναίκες. Η διαφορά οφείλεται στις χαμηλότερες συντάξεις που λαμβάνουν οι γυναίκες, καθώς και στο ότι οι γυναίκες ζουν κατά μέσο όρο περισσότερο και ζουν συχνότερα μόνες τους.

²⁶¹ Βλ. για παράδειγμα προκαταρκτική ανάλυση του ΟΟΣΑ σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η πανδημία COVID-19 θα μπορούσε να επηρεάσει την οικονομική προσιτότητα της στέγασης στο μέλλον: [«Building for a better tomorrow: Policies to make housing more affordable»](#) («Οικοδόμηση για ένα καλύτερο αύριο: πολιτικές για τη βελτίωση της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης»), ενημερωτικά σημειώματα πολιτικής για την απασχόληση, την εργασία και τις κοινωνικές υποθέσεις, ΟΟΣΑ, Παρίσι.

²⁶² Πρόκειται για το πρώτο έτος που μπορεί να υπολογιστεί βάσει του νέου ορισμού.

Διάγραμμα 2.4.10: Τα άτομα ηλικίας άνω των 65 ετών τείνουν να προστατεύονται καλύτερα από τη φτώχεια σε σχέση με τον υπόλοιπο πληθυσμό

Ποσοστά των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού ανά ηλικιακές ομάδες (% , 2020)

Πηγή: Eurostat, [ilc_peps01n]. Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία.

Οι συντάξεις κατά μέσο όρο υπερβαίνουν το ήμισυ του εισοδήματος κατά τα τελευταία έτη της σταδιοδρομίας. Στην ΕΕ-27, η μέση σύνταξη των ατόμων ηλικίας 65-74 ετών ανήλθε στο 57 % του εισοδήματος από εργασία των ατόμων ηλικίας 50-59 ετών το 2019²⁶³. Το ποσοστό αυτό αυξάνεται από το 2010, έτος κατά το οποίο ήταν στο 53 %. Σε ορισμένες χώρες, αυτό το «ποσοστό διατομεακής αναπλήρωσης» υπερβαίνει κατά πολύ το 70 %, ιδίως στο Λουξεμβούργο, την Ελλάδα, την Ιταλία, την Πορτογαλία και την Ισπανία. Κατά συνέπεια, οι χώρες αυτές συγκαταλέγονται επίσης στις χώρες όπου η φτώχεια των ηλικιωμένων είναι χαμηλότερη από τη φτώχεια σε ηλικία εργασίας²⁶⁴. Από την άλλη πλευρά, σε 14 χώρες το ποσοστό κυμαίνεται κάτω του 50 % και σε τρεις από αυτές κάτω του 40 % (Ιρλανδία, Κροατία και Βουλγαρία). Στην πλειονότητα των χωρών το ποσοστό είναι χαμηλότερο μεταξύ των γυναικών, αλλά 11 κράτη μέλη καταγράφουν, αντιθέτως, σημαντικά υψηλότερα ποσοστά αναπλήρωσης μεταξύ των γυναικών, και ιδίως της Τσεχίας, της Εσθονίας, της Δανίας και της Σλοβακίας.

Ο αντίκτυπος της COVID-19 ανέτρεψε την τάση βελτίωσης του προσδόκιμου ζωής στην ΕΕ. Μετά την έξαρση της πανδημίας, ο δείκτης «προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση», ένας

²⁶³ Βλ. [Pension Adequacy Report 2021](#) (Έκθεση του 2021 για την επάρκεια των συντάξεων), σ. 40.

²⁶⁴ Όπως προκύπτει από τον δείκτη της Eurostat [ilc_pnp3]. Ο δείκτης ορίζεται ως ο λόγος των μέσων ατομικών ακαθάριστων συντάξεων της ηλικιακής κατηγορίας 65-74 ετών προς τις μέσες ατομικές ακαθάριστες αποδοχές της ηλικιακής κατηγορίας 50-59 ετών, εξαιρουμένων άλλων κοινωνικών παροχών.

καλός δείκτης για τις επιπτώσεις στην υγεία, εκτιμάται ότι έχει μειωθεί στη συντριπτική πλειονότητα των κρατών μελών της ΕΕ — βλ. διάγραμμα 2.4.11²⁶⁵. Η διάβρωση αυτή σηματοδοτεί την απόκλιση από μια δεκαετή τάση αύξησης του προσδόκιμου ζωής. Οι μεγαλύτερες μειώσεις από το 2019 καταγράφηκαν στην Ισπανία (-1,6 έτη) και στη Βουλγαρία (-1,5), ακολουθούμενες από τη Λιθουανία, την Πολωνία και τη Ρουμανία (όλες γύρω στο -1,4 έτη). Οι απώλειες στο προσδόκιμο ζωής μπορεί να έχουν πλήξει τα μειονεκτούντα άτομα περισσότερο από άλλα άτομα. Για παράδειγμα, ήδη πριν από την κρίση, το προσδόκιμο ζωής των Ρομά ήταν, κατά μέσο όρο, 10 έτη χαμηλότερο από εκείνο του γενικού πληθυσμού²⁶⁶.

Διάγραμμα 2.4.11: Η πανδημία COVID-19 ανέτρεψε τις πρόσφατες αυξήσεις του προσδόκιμου ζωής

Προσδόκιμο ζωής κατά τη γέννηση (έτος), τα κράτη μέλη κατατάσσονται με βάση τη μείωση του προσδόκιμου ζωής σε σύγκριση με το 2019

Σημείωση: Τα στοιχεία για το 2020 είναι προσωρινά για όλα τα κράτη μέλη και δεν είναι διαθέσιμα για την Ιρλανδία. Ο μέσος όρος της ΕΕ-27 υπολογίζεται χωρίς την Ιρλανδία.

Πηγή: Eurostat, δείκτης [\[demo_mlexpec\]](#)

Παρά την πανδημία, οι ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, διατηρήθηκαν σε μεγάλο βαθμό σταθερές στην πλειονότητα των κρατών μελών το 2020, αλλά παρουσιάζουν σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ τους (βλ. διάγραμμα 2.4.12²⁶⁷). Η Πολωνία, η Γαλλία, η Λετονία

²⁶⁵ Το προσδόκιμο ζωής είναι δείκτης περιόδου της θνησιμότητας, ο οποίος αντικατοπτρίζει τη μέση διάρκεια ζωής ενός πληθυσμού που υπόκειται στα ποσοστά θνησιμότητας της επιλεγμένης χρονικής περιόδου και είναι ευαίσθητος σε αρνητικές όσο και σε θετικές μεταβολές εντός ενός έτους. Μια εναλλακτική αξιολόγηση μπορεί να βασιστεί στον δείκτη υπερβολικής θνησιμότητας, όπως στη σελίδα 4 της έκθεσης *«Employment and social developments in Europe 2021»* (Απασχόληση και κοινωνικές εξελίξεις στην Ευρώπη 2021).

²⁶⁶ Βλ. Vincze et. al. (2019) *Prevalence of Chronic Diseases and Activity-Limiting Disability among Roma and Non-Roma People: A Cross-Sectional, Census-Based Investigation*. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 16(19), σ. 3620.

²⁶⁷ Τα στοιχεία για 10 χώρες είτε είναι προσωρινά είτε έχουν διακοπή στη χρονοσειρά είτε λείπουν. Βλ. σημείωση στο διάγραμμα.

και η Φινλανδία κατέγραψαν τις μεγαλύτερες αυξήσεις (κατά 8,5 εκατοστιαίες μονάδες, 1,4 εκατοστιαίες μονάδες, 1 εκατοστιαία μονάδα και 0,7 εκατοστιαίες μονάδες αντίστοιχα), με την Πολωνία να εμφανίζει σχετικά υψηλό ποσοστό μη καλυπτόμενων αναγκών της τάξης του 12,7 % και να επισημαίνεται με την ένδειξη ότι βρίσκεται σε «κρίσιμη κατάσταση»²⁶⁸. Αντιθέτως, η Εσθονία και η Ελλάδα κατέγραψαν μεγάλες μειώσεις (κατά 2,5 εκατοστιαίες μονάδες και 1,7 εκατοστιαίες μονάδες αντίστοιχα), με ωστόσο μάλλον υψηλά επίπεδα για το 2020 (13 % και 6,4 %). Σε μια μη αμελητέα ομάδα χωρών (Μάλτα, Αυστρία, Γερμανία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Κύπρος, Ισπανία και Ουγγαρία), το ποσοστό των ατόμων που ανέφεραν ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται παρέμεινε πολύ χαμηλό (κάτω του 1 %) παρά την πανδημία, με σημαντικές μειώσεις στην Κύπρο και την Ουγγαρία οι οποίες εντάχθηκαν στην ομάδα αυτή το 2020. Ορισμένες ομάδες ²⁶⁹, όπως τα άτομα που ζουν σε νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος ή τα άτομα που προέρχονται από οικογένειες μεταναστών, είναι πιθανότερο να είναι ευάλωτες λόγω μη καλυπτόμενων ιατρικών αναγκών, μολονότι η έκταση του χάσματος σε σχέση με τον συνολικό πληθυσμό διαφοροποιείται μεταξύ των κρατών μελών²⁷⁰. Οι περιφερειακές διαφορές όσον αφορά τις ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, εμφανίζονται κυρίως μεταξύ των κρατών μελών, αλλά ορισμένες αξιοσημείωτες αποκλίσεις καταγράφονται στην Ελλάδα, τη Ρουμανία, τη Σουηδία και την Ουγγαρία — βλ. διάγραμμα 10 στο παράρτημα 3.

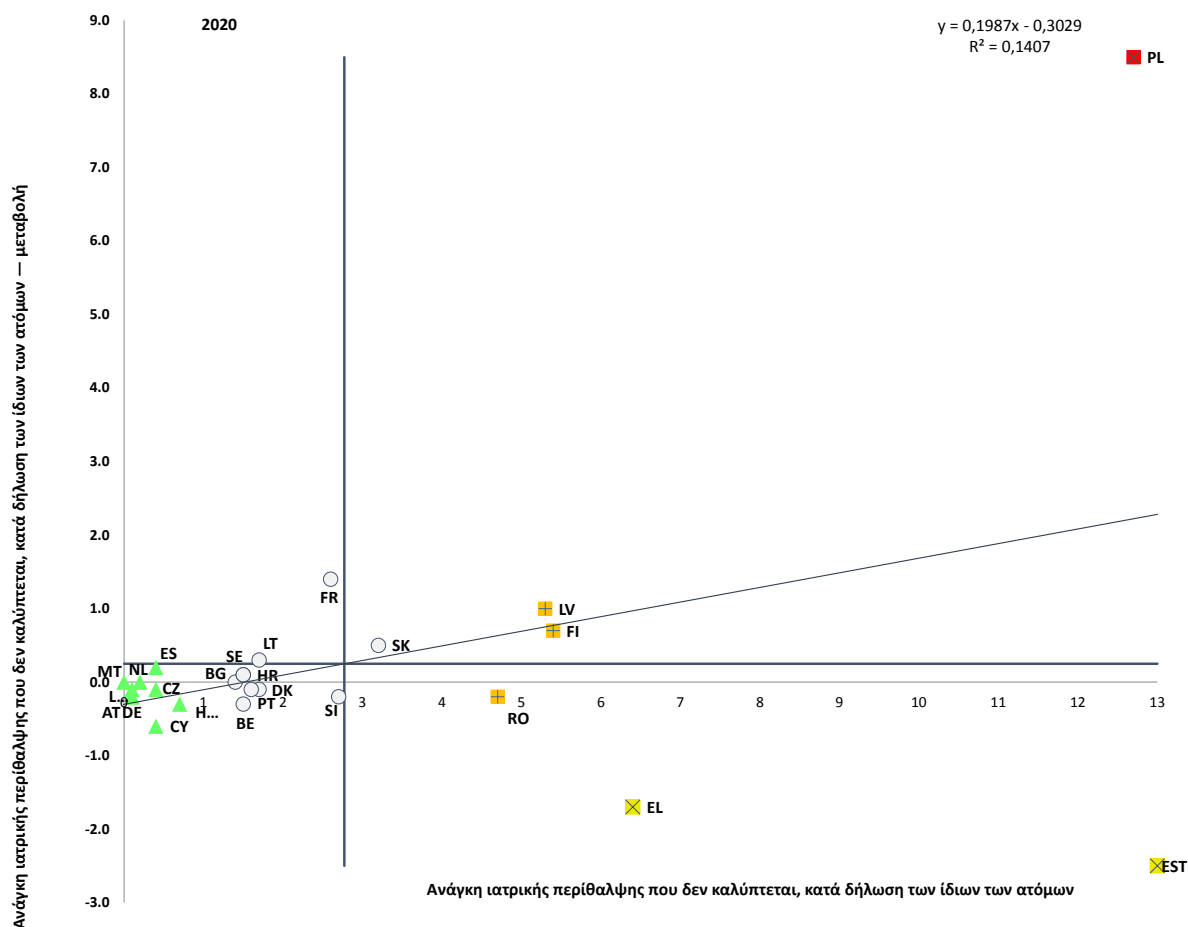
Διάγραμμα 2.4.12: Κατά την κρίση λόγω της νόσου COVID-19 καταγράφονταν στα κράτη μέλη μεγάλες διακυμάνσεις στις ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται, κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων

Ανάγκες ιατρικής περίθαλψης που δεν καλύπτονται κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, επίπεδα του 2020 και μεταβολές σε σχέση με το προηγούμενο έτος (πρωταρχικός δείκτης του κοινωνικού πίνακα αποτελεσμάτων)

²⁶⁸ Η έρευνα του Eurofound με τίτλο [«Διαβίωση, εργασία και COVID-19»](#), η οποία καλύπτει περίπου την ίδια περίοδο, έδειξε ότι το 18 % όσων απάντησαν σε ολόκληρη την ΕΕ ανέφεραν μη καλυπτόμενες ιατρικές ανάγκες κατά τη διάρκεια της πανδημίας.

²⁶⁹ Ειδικότερα, τα άτομα που ζουν σε ιδρύματα, τα άτομα με αναπηρία, οι Ρομά και οι ταξιδιώτες, οι πρόσφυγες και οι μετανάστες ή οι άστεγοι (FRA, [Έκθεση για τα θεμελιώδη δικαιώματα 2021](#)).

²⁷⁰ Βλ. δείκτες της Eurostat [\[hlth_silc_29\]](#) και [\[hlth_silc_31\]](#) για τις αναλύσεις των «ιατρικών αναγκών που δεν καλύπτονται» κατά τη δήλωση των ίδιων των ατόμων.

Σημείωση: Το σημείο τομής των αξόνων είναι ο μη σταθμισμένος μέσος όρος της ΕΕ. Το υπόμνημα παρουσιάζεται στο παράρτημα. Τα στοιχεία για την Ιρλανδία και την Ιταλία δεν είναι διαθέσιμα ενώ είναι προσωρινά για τη Γαλλία, τη Λετονία, τις Κάτω Χώρες, την Πολωνία και τη Σλοβακία. Διακοπή στη χρονοσειρά για το Βέλγιο, τη Γερμανία και το Λουξεμβούργο. Από το 2020 και μετά η Γερμανία διαβιβάζει στις στατιστικές EU-SILC στοιχεία σχετικά με τον δείκτη από μια έρευνα («Mikrozensus») που είναι διαφορετική από την προηγούμενη. Ως εκ τούτου, τα δεδομένα από διαφορετικά έτη δεν είναι πλέον συγκρίσιμα. Πηγή: Eurostat, [tespm_110].

2.4.2 Διαμόρφωση πολιτικής

Το 2020 και το 2021, στο πλαίσιο της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19, τα κράτη μέλη θέσπισαν ορισμένα προσωρινά και μόνιμα μέτρα στήριξης του εισοδήματος. Τα δύο αυτά έτη υπογράμμισαν τα κενά στα συστήματα κοινωνικής προστασίας που επηρεάζουν ιδίως τα άτομα που βρίσκονται σε ευάλωτη κατάσταση (όπως νοικοκυριά χαμηλού εισοδήματος χωρίς εισόδημα που δεν συνδέεται με εργασία ή άτομα που απασχολούνται σε επισφαλείς θέσεις εργασίας). Ως εκ τούτου, οι κυβερνήσεις υιοθέτησαν τόσο έκτακτα όσο και μόνιμα μέτρα, με τη θέσπιση νέων συστημάτων ή την προσαρμογή των υφιστάμενων, και με παράλληλη διασφάλιση την καλύτερη επάρκεια και κάλυψη των παροχών για όλους, συμπεριλαμβανομένων των παροχών έσχατης ανάγκης.

Τα έκτακτα μέτρα στήριξης του εισοδήματος θεσπίστηκαν ή προσαρμόστηκαν ανάλογα με τις ανάγκες που προκλήθηκαν από την κρίση λόγω της νόσου COVID-19. Για παράδειγμα, καθ' όλη τη διάρκεια της πανδημίας, η **Ελλάδα** παρέτεινε κατά τρεις μήνες το δικαίωμα στο ελάχιστο εγγυημένο εισόδημα και τις παροχές στέγασης, ώστε να αποφευχθεί η ανάγκη φυσικής παρουσίας για την υποβολή νέων αιτήσεων. Στην **Ιταλία**, η κυβέρνηση ανανέωσε έως τον Σεπτέμβριο του 2021 το *Reddito di Emergenza*, το οποίο θεσπίστηκε τον Μάιο του 2020 ως προσωρινό μέτρο σχετικά με το εισόδημα έκτακτης ανάγκης για τα νοικοκυριά που δεν έχουν πρόσβαση στο σύστημα ελάχιστου εισοδήματος. Στη **Σλοβακία**, τα άτομα που παρέμειναν χωρίς εισόδημα ή επιδόματα, αφού έχασαν μια θέση εργασίας που κατείχαν πριν από τις 12 Μαρτίου 2020 λόγω της πανδημίας, ήταν επιλέξιμα για τη μηνιαία «επιδότηση SOS», η οποία ίσχυε έως την 1η Ιουλίου 2021. Στις **Κάτω Χώρες**, η κυβέρνηση διέθεσε προσωρινά πρόσθετα κονδύλια σε δήμους για την παροχή πρόσθετης κοινωνικής πρόνοιας από τον Ιανουάριο του 2021 σε άτομα που έχασαν εισόδημα λόγω της κρίσης, ώστε να πληρώσουν δαπάνες στέγασης, όπως ενοίκια ή ενυπόθηκα δάνεια, τέλη υπηρεσιών κοινής ωφέλειας (ηλεκτρική ενέργεια, νερό, φυσικό αέριο), δημοτικοί φόροι (TONK). Στο **Βέλγιο**, η κυβέρνηση αύξησε το προσωρινό ελάχιστο εισόδημα κατά 50 EUR μηνιαίως (έως το τέλος Δεκεμβρίου του 2021).

Εκτός από τα μέτρα έκτακτης ανάγκης, εγκρίθηκαν μόνιμες αλλαγές σε ήδη υφιστάμενα συστήματα, με σκοπό την πιο μόνιμη ενίσχυση της κοινωνικής ανθεκτικότητας, σύμφωνα με τις αρχές του πυλώνα 12 (για την κοινωνική προστασία) και 14 (για το ελάχιστο εισόδημα). Ο ΜΑΑ έχει παράσχει σημαντική πρόσθετη χρηματοδότηση από την ΕΕ για τον σκοπό αυτόν. Στην **Ισπανία**, ο μηχανισμός θα στηρίζει πιλοτικά έργα σχετικά με αποτελεσματικές οδούς ένταξης για τους δικαιούχους του προσφάτως θεσπισθέντος εθνικού συστήματος ελάχιστου εισοδήματος. Ένα από τα ορόσημα του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Λετονίας** είναι η επικαιροποίηση της μεταρρύθμισης του ελάχιστου εισοδήματος για την περίοδο 2022-24, η οποία περιλαμβάνει ενιαία και τεκμηριωμένη μεθοδολογία για τον υπολογισμό του γενικού ελάχιστου εισοδήματος (ΓΕΕΕ) και ετήσια τιμαριθμική αναπροσαρμογή ευθυγραμμισμένη με τις συνολικές εισοδηματικές εξελίξεις. Έως το τέλος του 2022 η **Ρουμανία** σχεδιάζει να ολοκληρώσει τη μεταρρύθμιση του ελάχιστου εισοδήματος ένταξης, μεταξύ άλλων αυξάνοντας την επάρκεια, τη στόχευση και την κάλυψη των παροχών και των κινήτρων για απασχόληση. Αρκετά κράτη μέλη επικαιροποίησαν τα οικεία συστήματα ελάχιστου εισοδήματος αυξάνοντας το επίπεδο των παροχών, ιδίως για τα άτομα που βρίσκονται στις πλέον ευάλωτες καταστάσεις. Από τον Ιούλιο του 2021 η **Λιθουανία** παρέχει πρόσθετη παροχή σε άτομα που ζουν μόνα τους και ηλικίας άνω των 65 ετών και σε άτομα με αναπηρία, τα οποία διαφορετικά δεν δικαιούνται σύνταξη επιζώντος. Η **Μάλτα** αύξησε τα μέγιστα ποσοστά συμπληρωματικής βοήθειας για τα ζευγάρια χαμηλού εισοδήματος και τα άτομα που ζουν μόνα τους. Συμπλήρωμα αυτής της βοήθειας, το οποίο είχε ήδη εισαχθεί το 2020 για άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας, επεκτάθηκε το 2021 σε όλα τα άτομα αυτής της ηλικιακής ομάδας, ανεξάρτητα από το αν αντιμετωπίζουν ή όχι κινδύνους φτώχειας.

Τα κράτη μέλη θέσπισαν επίσης προσωρινά μέτρα για τη στήριξη των οικογενειών κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης λόγω της νόσου COVID-19. Ένα ταμείο ύψους 500 εκατ. EUR συστάθηκε στην **Ιταλία** για τη χρηματοδότηση δράσεων επισιτιστικής αλληλεγγύης και τη στήριξη ευάλωτων οικογενειών όσον αφορά τις πληρωμές ενοικίων και λογαριασμών κοινής ωφελείας. Στην **Τσεχία**, οι γονείς των παιδιών που εστάλησαν στο σπίτι από το σχολείο λόγω της πανδημίας μπορούσαν να ζητήσουν άδεια φροντίδας μετ' αποδοχών μεταξύ Οκτωβρίου 2020 και Ιουνίου 2021. Στη **Λετονία**, καταβλήθηκε εφάπαξ επίδομα ύψους 500 EUR σε κάθε παιδί. Στη **βελγική** περιφέρεια των Βρυξελλών, τα ευάλωτα

νοικοκυριά έλαβαν εφάπαξ επίδομα ύψους 100 EUR ανά παιδί για το σχολικό έτος 2020-21, ενώ στη Φλάνδρα σημειώθηκε προσωρινή αύξηση των παροχών για τέκνα ευάλωτων νοικοκυριών. Η **Βουλγαρία** παρείχε μηνιαίο στοχευμένο επίδομα σε χαμηλού εισοδήματος γονείς παιδιών ηλικίας έως 14 ετών οι οποίοι, σε περίπτωση αναστολής λειτουργίας των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, έπρεπε να παραμείνουν στο σπίτι για να φροντίσουν τα παιδιά τους και δεν μπορούσαν να εργαστούν εξ αποστάσεως ή να λάβουν άδεια μετ' αποδοχών. Το επίδομα ανερχόταν στο 100-150 % του κατώτατου μισθού (στην περίπτωση ενός και δύο ή περισσότερων παιδιών, αντίστοιχα, για περισσότερες από 10 ημέρες αναστολής λειτουργίας).

Τα ποσά, οι μέθοδοι υπολογισμού και οι περίοδοι επιλεξιμότητας για γονικές παροχές, παροχές τέκνων και οικογενειακές παροχές έγιναν πιο γενναιοδωρες σε αρκετά κράτη μέλη. Στην **Εσθονία** και τη **Λιθουανία**, οι βάσεις για τον υπολογισμό των οικογενειακών παροχών, των παροχών μητρότητας, πατρότητας και των γονικών παροχών επανεξετάστηκαν έτσι ώστε οι γονείς να μπορούν να λαμβάνουν ποσά που αντικατοπτρίζουν τα προ της πανδημίας (δηλαδή, γενικά υψηλότερα) εισοδήματά τους. Στη **Λετονία**, τα άτομα των οποίων η γονική άδεια έληξε κατά τη διάρκεια της κατάστασης έκτακτης ανάγκης λόγω της νόσου COVID-19 και τα οποία δεν ήταν σε θέση να επιστρέψουν στην εργασία τους, λάμβαναν μηνιαίο επίδομα ύψους έως 700 EUR έως τον Ιούνιο του 2021. Στην **περιφέρεια των Βρυξελλών (Βέλγιο)**, οι νέοι ηλικίας κάτω των 21 ετών που βρίσκονταν σε «περίοδο ένταξης στην εργασία» κατέστησαν επιλέξιμοι για επίδομα τέκνου, ακόμη και αν δεν είχαν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Στη **Λετονία** προγραμματίζεται σημαντική και μόνιμη αύξηση των οικογενειακών παροχών για το 2022, προς όφελος κυρίως των πολυμελών οικογενειών. Στη **Λιθουανία**, το ποσό του καθολικού επιδόματος τέκνου αυξήθηκε σε 70 EUR ανά μήνα και το πρόσθετο επίδομα (για παιδιά με αναπηρία ή σε μειονεκτούσες ή πολυμελείς οικογένειες) σε 111,20 EUR. Στην **Ουγγαρία**, το επίδομα βρεφικής φροντίδας αυξήθηκε τον Ιούλιο του 2021 από το 70 % στο 100 % των προηγούμενων ακαθάριστων αποδοχών χωρίς ανώτατο όριο. Δεδομένου ότι το επίδομα δεν υπόκειται σε παρακράτηση εισφορών κοινωνικής ασφάλισης και συντάξεων, είναι υψηλότερο από τις προηγούμενες καθαρές αποδοχές, ενώ, καθώς δεν έχει ανώτατο όριο, ωφελεί περισσότερο τα νοικοκυριά που βρίσκονται σε καλύτερη κατάσταση. Στη **Ρουμανία**, τα επιδόματα τέκνων προβλέπεται να αυξηθούν κατά 20 % την 1η Ιανουαρίου 2022.

Ελήφθησαν επίσης ειδικά μέτρα πολιτικής για την αντιμετώπιση της παιδικής φτώχειας και τη στήριξη της κοινωνικής ένταξης των ευάλωτων παιδιών, σύμφωνα με την αρχή 11 του πυλώνα (φροντίδα και στήριξη των παιδιών). Στην **Τσεχία**, από τον Ιούλιο του 2021, οι γονείς παιδιών για τα οποία ο άλλος γονέας δεν καταβάλλει χρήματα μπορούν να υποβάλουν αίτηση για την καταβολή διατροφής-αναπλήρωσης από τις ΔΥΑ, με δικαστική εντολή (αλλά όχι άνω των 3 000 CZK, δηλαδή περίπου 118 EUR ανά μήνα). Στη **Λιθουανία**, επίσης μαθητές της δεύτερης τάξης καλύπτονταν από καθολικά δωρεάν σχολικά γεύματα από τον Σεπτέμβριο του 2021. Στη **Γαλλία**, ένα σχέδιο νόμου για την προστασία της ευημερίας των παιδιών που τίθενται υπό την προστασία του κράτους εκσυγχρονίζει το πλαίσιο των ανάδοχων οικογενειών και την εθνική διακυβέρνηση της προστασίας των παιδιών.

Κατά την περίοδο 2020-21, τα κράτη μέλη συνέχισαν να λαμβάνουν μέτρα για τη στήριξη των ατόμων που πλήττονται από την κρίση και δεν καλύπτονται επαρκώς από την κοινωνική προστασία, όπως οι εργαζόμενοι σε άτυπη μορφή απασχόλησης και οι αυτοαπασχολούμενοι, σύμφωνα με τις αρχές του πυλώνα 12 (για την κοινωνική προστασία)

και 13 (για τις παροχές ανεργίας). Τα περισσότερα από αυτά τα μέτρα ήταν προσωρινά²⁷¹, μολονότι ορισμένες χώρες ανέλαβαν επίσης περισσότερες διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις για να επεκτείνουν την κάλυψη ή την επάρκεια των οικείων συστημάτων κοινωνικής προστασίας. Για παράδειγμα, η **Φινλανδία** χορήγησε προσωρινή πρόσβαση σε παροχές ανεργίας σε αυτοαπασχολούμενους επιχειρηματίες και ελεύθερους επαγγελματίες, ενώ η **Γερμανία**, η **Αυστρία** και η **Ισπανία** διευκόλυναν την πρόσβαση των καλλιτεχνών σε παροχές ανεργίας. Οι **Κάτω Χώρες** υιοθέτησαν διάφορες δέσμες προσωρινής εισοδηματικής στήριξης (TOZO) κυρίως για τους μεμονωμένους αυτοαπασχολούμενους. Το **Βέλγιο** επέκτεινε το «δικαίωμα γεφύρωσης» (επίδομα σε περίπτωση πτώχευσης) στους αυτοαπασχολούμενους που αντιμετώπισαν σημαντική μείωση του κύκλου εργασιών τους ή υποχρεώθηκαν να αναστείλουν τις δραστηριότητές τους. Η **Ισπανία** στήριξε τους αυτοαπασχολούμενους που επλήγησαν από την κρίση μέσω έκτακτων παροχών και απαλλαγών από την καταβολή εισφορών. Η **Λιθουανία** στήριξε το εισόδημα των αυτοαπασχολούμενων των οποίων οι δραστηριότητες επλήγησαν από την καραντίνα και των οποίων το εισόδημα είχε μειωθεί κατά τουλάχιστον 30 %, ενώ η **Ελλάδα** παρείχε ειδική εισοδηματική στήριξη σε αυτοαπασχολούμενους στον τομέα της γεωργίας, του τουρισμού και της παράκτιας αλιείας.

Τα κράτη μέλη διευκόλυναν την πρόσβαση στις παροχές ασθένειας και έλαβαν επίσης ορισμένα μέτρα για την ενίσχυση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη, ιδίως σε σχέση με την COVID-19. Η **Λιθουανία** επέκτεινε τον κατάλογο των προσώπων που είναι επιλέξιμα για να λάβουν τις παροχές ασθένειας που σχετίζονται με την COVID-19. Η **Ρουμανία** θέσπισε μια νέα κατηγορία άδειας για να χορηγήσει σε όσους διατάχθηκαν να τεθούν σε καραντίνα πλήρη αναρρωτική άδεια, ενώ η **Σλοβακία** θέσπισε επίδομα ατυχήματος για τους εργαζομένους που αναγνωρίζονται ως προσωρινά ανίκανοι προς εργασία. Επιπλέον, η **Εσθονία** χρηματοδότησε προσωρινά την καταβολή παροχών από τη δεύτερη ημέρα ασθένειας και το **Βέλγιο** αύξησε προσωρινά το επίπεδο των παροχών τόσο για τους μισθωτούς όσο και για τους αυτοαπασχολούμενους. Η **Εσθονία** έλαβε μέτρα για τη διευκόλυνση της πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη σε σχέση με την COVID-19 για τα ανασφάλιστα άτομα. Αντιθέτως, η **Ουγγαρία** κατάργησε το δικαίωμα δωρεάν υγειονομικής περίθαλψης για τους μη ασφαλισμένους, με κύριο στόχο τη μείωση της αδήλωτης εργασίας. Στη **Γαλλία**, οι εργοδότες του δημόσιου τομέα θα χρηματοδοτούν το 50 % της συμπληρωματικής ασφάλισης υγείας των δημόσιων υπαλλήλων.

Τα κράτη μέλη έλαβαν τόσο προσωρινά όσο και μόνιμα μέτρα για τη βελτίωση της επιλεξιμότητας και της επάρκειας των παροχών και των υπηρεσιών που σχετίζονται με την αναπηρία, σύμφωνα με την αρχή 17 του πυλώνα (για την ένταξη ατόμων με αναπηρία). Στην **Ιταλία**, οι άνεργοι ή οι μητέρες που ζουν μόνες τους με εξαρτώμενα τέκνα με αναγνωρισμένη αναπηρία θα λάβουν μηνιαία συνεισφορά έως 500 EUR καθαρά για το 2021, το 2022 και το 2023. Η **Λετονία** χορήγησε εφάπαξ επίδομα ύψους 200 EUR για τους δικαιούχους επιδόματος φροντίδας αναπηρίας ή επιδόματος για άτομα με αναπηρία που χρήζουν φροντίδας (πέραν εκείνων που λαμβάνουν συντάξεις γήρατος, αναπηρίας ή επιζώντων). Η **Μάλτα** θέσπισε μόνιμη παροχή ύψους 300 EUR ετησίως για τους γονείς που πρέπει να εγκαταλείψουν την εργασία τους για να φροντίσουν παιδί ηλικίας άνω των 16 ετών το οποίο δικαιούται αυξημένη βοήθεια για σοβαρή αναπηρία. Η **Μάλτα** επέκτεινε επίσης την ομάδα των ατόμων που είναι επιλέξιμα για το επίδομα σοβαρής αναπηρίας σε περίπτωση

²⁷¹ Βλ. [ESPN \(2021, υπό έκδοση\)](#) «Social protection and inclusion policy responses to the COVID-19 crisis. An analysis of policies in 35 countries» (Κοινωνική προστασία και πολιτικές ένταξης για την αντιμετώπιση της κρίσης λόγω της νόσου COVID-19. Μια ανάλυση πολιτικών σε 35 χώρες).

διανοητικής αναπηρίας. Από τον Ιούλιο του 2021, η **Λιθουανία** έχει χορηγήσει το δικαίωμα σε όλα τα άτομα με αναπηρία να λαμβάνουν βοήθεια από προσωπικό βοηθό. Εάν το εισόδημα του ατόμου με αναπηρία είναι χαμηλότερο από 256 EUR, η βοήθεια παρέχεται δωρεάν και, εάν είναι υψηλότερο, το ποσό που καταβάλλεται για τον προσωπικό βοηθό δεν θα πρέπει να υπερβαίνει το 20 % του εισοδήματος του ατόμου με αναπηρία. Η **Πορτογαλία** επέκτεινε την κοινωνική παροχή στα άτομα των οποίων η αναπηρία οφείλεται σε ορισμένα ατυχήματα και προέβλεψε τη σώρευση με το επίδομα άτυπου φροντιστή ή την πληρωμή ιδρύματος όπου παρέχεται η φροντίδα. Το **Λουξεμβούργο** αύξησε κατά 2,8 % τα έσοδα REVIS (*revenu d'inclusion sociale*) και το επίδομα για άτομα με σοβαρή αναπηρία (RPGH) από την 1η Ιανουαρίου 2021. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Ρουμανίας** προβλέπει ότι τουλάχιστον 8 455 ιδρυματοποιημένα άτομα με αναπηρία λαμβάνουν στήριξη ενόψει της αποϊδρυματοποίησης και της εφαρμογής της «πορείας προς ανεξάρτητη διαβίωση».

Η προσβασιμότητα των κοινωνικών υπηρεσιών, ιδίως εξ αποστάσεως, έχει βελτιωθεί σε ορισμένα κράτη μέλη ως απάντηση στις περιορισμένες προσωπικές επαφές κατά τη διάρκεια της πανδημίας, σύμφωνα με την αρχή 20 του πυλώνα (για την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες). Πολλές από τις υπηρεσίες ή ειδικές λειτουργίες που απαιτούν προσωπικές επαφές, όπως η παροχή συμβουλών ή οι κατ' οίκον επισκέψεις, αναστάλησαν μετά την έναρξη της πανδημίας. Η αλλαγή αυτή έφερε στο προσκήνιο την ανάγκη εκσυγχρονισμού των κοινωνικών υπηρεσιών, μεταξύ άλλων μέσω της μεγαλύτερης χρήσης των ψηφιακών τεχνολογιών. Μεταρρύθμιση στη **Βουλγαρία** που βρίσκεται σε εξέλιξη προβλέπει την κατάρτιση εθνικού χάρτη κοινωνικών υπηρεσιών σε συνεργασία με τους δήμους. Ειδικό έργο του ΕΚΤ θα στηρίζει τη δημιουργία του μεθοδολογικού πλαισίου, την επικαιροποίηση των προτύπων ποιότητας και τα προσόντα του προσωπικού ενός νέου οργανισμού με εποπτική λειτουργία. Η μεταρρύθμιση που σχεδιάζει η **Ισπανία** στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας αποσκοπεί στον καθορισμό ενός ελάχιστου κοινού χαρτοφυλακίου κοινωνικών υπηρεσιών και σχετικών προτύπων σε ολόκληρη τη χώρα. Ορισμένα κράτη μέλη επικεντρώθηκαν στη βελτίωση της πρόσβασης σε κοινωνικές υπηρεσίες. Η **Λιθουανία** κατέστησε δυνατή την ηλεκτρονική υποβολή αιτήσεων για κοινωνικές υπηρεσίες. Για να εξασφαλιστεί η συνέχεια των υπηρεσιών, η **Πορτογαλία** θέσπισε προσωρινή εγγυημένη χρηματοδοτική συνεισφορά στον κοινωνικό τομέα και στον τομέα της αλληλεγγύης.

Πολλά κράτη μέλη συνέχισαν να λαμβάνουν μέτρα το 2021 για τη στήριξη της στέγασης των νοικοκυριών, κυρίως από ευάλωτες ομάδες, και ορισμένα θέσπισαν πιο μόνιμα μέτρα για τη βελτίωση της οικονομικής προσιτότητας της στέγασης μακροπρόθεσμα, σύμφωνα με την αρχή 19 του πυλώνα (για τη στέγαση και τη βοήθεια για τους άστεγους). Τα πλέον διαδεδομένα προσωρινά μέτρα που έλαβαν οι κυβερνήσεις στην ΕΕ ήταν οι απαλλαγές από τις πληρωμές ενυπόθηκων δανείων ή ενοικίων (**Αυστρία, Βέλγιο, Τσεχική Δημοκρατία, Γερμανία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Ιταλία, Λιθουανία, Σλοβακία, Πορτογαλία και Ισπανία**) και οι αναστολές πληρωμών για τις εξώσεις (**Αυστρία, Βέλγιο, Φινλανδία, Γαλλία, Γερμανία, Ουγγαρία, Ιρλανδία, Λουξεμβούργο, Κάτω Χώρες, Πορτογαλία και Ισπανία**)²⁷². Πέραν αυτών, η **Ιρλανδία** ενέκρινε νομοσχέδιο για την οικονομικά προσιτή στέγαση, δίνοντας προτεραιότητα στην αύξηση της προσφοράς οικονομικά προσιτών κατοικιών. Η **Λιθουανία** θέσπισε σύστημα επάρκειας αποζημίωσης για ενοίκια κατοικιών με σκοπό τον έλεγχο των αυξήσεων των ενοικίων. Η **Μάλτα** υιοθέτησε μέτρα για να στηρίξει

²⁷² See [OECD \(2020\), Housing Amid COVID-19: Policy Responses and Challenges](#) (Η στέγαση εν μέσω COVID-19: πολιτικές απαντήσεις και προκλήσεις).

τους αγοραστές πρώτης κατοικίας και να μειώσει τον φόρο που καταβάλλεται για ακίνητα που χορηγούνται με δωρεά από τους γονείς προς τα παιδιά τους, σε περίπτωση που το ακίνητο πρόκειται να χρησιμοποιηθεί ως κατοικία τους. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Ισπανίας**, προβλέπει την έκδοση βασιλικού διατάγματος για τον καθορισμό του ρυθμιστικού πλαισίου για την υλοποίηση του προγράμματος σχετικά με ενεργειακά αποδοτικές ενοικιαζόμενες κοινωνικές κατοικίες που συμμορφώνονται με τα κριτήρια ενεργειακής απόδοσης. Το **Λουξεμβούργο** τροποποίησε το υφιστάμενο σύμφωνο στέγασης για να ενισχύσει την ικανότητα του δημόσιου τομέα να αυξήσει το απόθεμα δημόσιων οικονομικά προσιτών και βιώσιμων κατοικιών, ειδικά για ενοικίαση. Η μεταρρύθμιση, η οποία βρίσκεται επί του παρόντος υπό συζήτηση, θα προσφέρει στους δήμους στήριξη και κίνητρα για την ανάπτυξη σχεδίων χρήσης γης σε συντονισμό με την κεντρική διοίκηση. Η **Σλοβενία** εισήγαγε τροποποιήσεις στον εθνικό νόμο για τη στέγαση ώστε να προωθήσει μια αποτελεσματική και ισορροπημένη προσέγγιση όσον αφορά την παροχή στέγης, συμπεριλαμβανομένης της δυνατότητας ενεργοποίησης του υφιστάμενου αλλά μη κατειλημμένου οικιστικού αποθέματος για χρήση ως δημόσια ενοικιαζόμενη κατοικία. Το σχέδιο δράσης για τον ευρωπαϊκό πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων ανήγγειλε τη δρομολόγηση πρωτοβουλίας για την οικονομικά προσιτή στέγαση. Με τον τρόπο αυτό θα εφαρμοστεί πιλοτικά η ανακαίνιση 100 συνοικιών και η δημιουργία μιας ευρωπαϊκής πλατφόρμας για την ενίσχυση της συνεργασίας για την καταπολέμηση του φαινομένου των αστέγων.

Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν ή επέκτειναν πρόσφατα στοχευμένα μέτρα για τη στήριξη της πρόσβασης στην ενέργεια, ως βασική υπηρεσία, για τους πλέον ευάλωτους, σύμφωνα με την αρχή 20 του πυλώνα (για την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες). Η **Ισπανία**, για παράδειγμα, θέσπισε μέτρα για τη στήριξη της πρόσβασης των ατόμων χαμηλού εισοδήματος στην ενέργεια, επίσης σύμφωνα με τη οικεία στρατηγική για την καταπολέμηση της ενεργειακής φτώχειας για την περίοδο 2019-24. Η **Κύπρος**, μεταξύ άλλων χωρών, θα εφαρμόσει μέτρα ενεργειακής απόδοσης στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας με ρητό στόχο τη μείωση της ενεργειακής φτώχειας. Η Επιτροπή έχει προτείνει, στο πλαίσιο της Πράσινης Συμφωνίας, ολοκληρωμένη δέσμη μέτρων που θα συμβάλουν στην άμβλυνση της ενεργειακής φτώχειας και στη βελτίωση της ποιότητας της στέγασης, ιδίως για τα νοικοκυριά μεσαίου και χαμηλού εισοδήματος²⁷³. Πρόσφατες πρωτοβουλίες, όπως η δέσμη μέτρων προσαρμογής στον στόχο του 55 % ή η σύσταση για την ενεργειακή φτώχεια²⁷⁴, έθεσαν στο προσκήνιο την ανάγκη για μια τέτοια διαρθρωτική προσαρμογή.

Πολλά κράτη μέλη έχουν αναλάβει μεταρρυθμίσεις για τη βελτίωση της ανθεκτικότητας και της προσβασιμότητας των συστημάτων υγείας, σύμφωνα με την αρχή 16 του πυλώνα (πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη). Ένα ευρύ φάσμα μέτρων στον τομέα αυτόν έχει συμπεριληφθεί στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας που έχουν μέχρι στιγμής εγκριθεί. Η αντιμετώπιση των ελλείψεων εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης έχει καταστεί κρίσιμο ζήτημα λόγω της πανδημίας COVID-19 και τα κράτη μέλη έχουν προχωρήσει σε ολοκληρωμένες μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπισή της στα οικεία

²⁷³ Αυτές είναι οι ακόλουθες: η πρωτοβουλία «Κύμα ανακαινίσεων» [[COM\(2020\) 662 final της 17ης Σεπτεμβρίου 2020](#)], η σύσταση της Επιτροπής για την ενεργειακή φτώχεια [[σύσταση \(ΕΕ\) 2020/1563 της Επιτροπής της 14ης Οκτωβρίου 2020](#)], η μελλοντική αναθεώρηση της οδηγίας για την ενεργειακή απόδοση (οδηγία 2012/27/ΕΕ της 25ης Οκτωβρίου 2012) και ο συντονισμός και η καθοδήγηση για τοπική δράση του [Παρατηρητηρίου Ενεργειακής Φτώχειας της ΕΕ](#).

²⁷⁴ Η [σύσταση](#) και οι [λεπτομέρειες σχετικά με το πλαίσιο πολιτικής](#) είναι διαθέσιμες στο διαδίκτυο.

σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Για παράδειγμα, η **Ισπανία**, η **Ιρλανδία**, η **Λιθουανία**, η **Μάλτα** και το **Λουξεμβούργο** πρότειναν ολοκληρωμένα μέτρα για την αντιμετώπιση των ελλείψεων επαγγελματιών του τομέα της υγείας, την αύξηση της ελκυστικότητας των ιατρικών επαγγελμάτων και τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Η **Πορτογαλία** καταβάλλει προσπάθειες για την ενίσχυση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στον τομέα της υγείας, την ενίσχυση της διεπιστημονικής ομαδικής εργασίας και την επέκταση του αριθμού των επαγγελματιών του τομέα της υγείας στο πλαίσιο της πρωτοβάθμιας περίθαλψης. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της **Ιταλίας** περιλαμβάνει κατάρτιση για τους υπαλλήλους του εθνικού συστήματος υγείας. Η κρίση κινητοποίησε επίσης προσπάθειες επανεξέτασης των τρόπων χρηματοδότησης της υγειονομικής περίθαλψης ώστε να αντιμετωπιστεί η διαρθρωτική υποχρηματοδότηση και η βιωσιμότητα της βάσης εσόδων μακροπρόθεσμα. Το **Λουξεμβούργο** και η **Λιθουανία** ανακοίνωσαν μεταρρυθμίσεις για την αντιμετώπιση αυτής της πρόκλησης.

Τα κράτη μέλη συνέχισαν τις προσπάθειές τους για τη δημιουργία πιο ανθεκτικών συστημάτων υγείας με παροχή υπηρεσιών προσαρμοσμένη στις ανάγκες του πληθυσμού, σύμφωνα με την αρχή 16 του πυλώνα (πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη). Ένας από τους τομείς προτεραιότητας ήταν η ενίσχυση του ρόλου της πρωτοβάθμιας περίθαλψης ως πρώτου σημείου επαφής για τους ασθενείς, ώστε να μειωθεί δυνητικά η επιβάρυνση των νοσοκομείων που προκαλείται από κλυδωνισμούς όπως η πανδημία COVID-19 ή από μακροπρόθεσμες πιέσεις που σχετίζονται με τη γήρανση του πληθυσμού. Υπό την έννοια αυτή, η **Λιθουανία** πρότεινε να ενισχυθεί η οικογενειακή ιατρική και το **Λουξεμβούργο** πρότεινε τη βελτίωση της ενσωμάτωσης της πρωτοβάθμιας περίθαλψης στα νοσοκομεία. Η **Πορτογαλία** πρότεινε ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση με στόχο τον μετασχηματισμό των κέντρων πρωτοβάθμιας περίθαλψης σε πιο προορατικούς φορείς με διευρυμένο χαρτοφυλάκιο υπηρεσιών σε επίπεδο κοινότητας, με σχετικές μεταρρυθμίσεις που περιλαμβάνονται στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Οι δυσχέρειες στην πρόσβαση στη νοσοκομειακή περίθαλψη αντιμετωπίστηκαν και οι μεταρρυθμίσεις επικεντρώθηκαν κυρίως στους μετασχηματισμούς του νοσοκομειακού τομέα που ήταν αναγκαίοι για την αντιμετώπιση του κλυδωνισμού. Η **Λιθουανία** πρότεινε μεταρρύθμιση που αποσκοπεί στη δημιουργία μιας ομάδας νοσοκομείων για λοιμώδεις νόσους και κύριων κέντρων επείγουσας περίθαλψης. Ορισμένα κράτη μέλη θέσπισαν επίσης μέτρα για τη βελτίωση της κάλυψης της υγειονομικής περίθαλψης, διευκολύνοντας την πρόσβαση σε ορισμένες υπηρεσίες. Η **Ισπανία**, για παράδειγμα, επικεντρώθηκε στην οδοντιατρική, την προσχολική φροντίδα και τη γονιδιωματική ιατρική, και η **Πορτογαλία** επικεντρώθηκε στην ψυχική φροντίδα. Στην **Πορτογαλία**, ολοκληρωμένη δέσμη μεταρρυθμίσεων θα συνοδεύσει τις προσπάθειες αυτές για την αύξηση της διαθεσιμότητας υπηρεσιών ψυχικής φροντίδας σε περιβάλλοντα που βασίζονται στην κοινότητα. Ο ψηφιακός μετασχηματισμός των συστημάτων υγείας επιταχύνθηκε επίσης από την COVID-19. Το **Λουξεμβούργο** καταβάλλει προσπάθειες για την επέκταση της λύσης της τηλεϊατρικής για ασθενείς με χρόνιες παθήσεις το 2022 στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας. Η **Ισπανία** πρότεινε νέο πλαίσιο για την ηλεκτρονική υγεία, συμπεριλαμβανομένης της βελτίωσης της συνδεσιμότητας και της δημιουργίας «λίμνης δεδομένων» (data lake) για την υγεία, με τη συγκέντρωση δεδομένων από όλες τις περιφέρειες και τα διαφορετικά συστήματα πληροφοριών. Η **Λιθουανία** πρότεινε τη σημαντική επέκταση της υποδομής για την ηλεκτρονική υγεία και την ανάπτυξή της. Για να αμβλυνθεί η πίεση τόσο στα ιατρεία των γενικών ιατρών όσο και στα τμήματα επειγόντων περιστατικών των νοσοκομείων, η **Ιταλία** εγκατέστησε νέες ειδικές μονάδες για τη συνέχεια της περίθαλψης και εισήγαγε το προφίλ του «οικογενειακού και κοινοτικού νοσηλευτή», ενός νέου τύπου νοσηλευτή προηγμένης πρακτικής που έχει σχεδιαστεί για την ενίσχυση της κατ' οίκον περίθαλψης. Η **Ιταλία** θα προβεί επίσης στην ανακαίνιση νοσοκομείων.

Αρκετά κράτη μέλη συνέχισαν να μεταρρυθμίζουν τα συνταξιοδοτικά τους συστήματα για να βελτιώσουν την επάρκεια και τη δημοσιονομική βιωσιμότητά τους, κυρίως με παρεμβάσεις στη διάρκεια του εργασιακού βίου και στην ηλικία συνταξιοδότησης, σύμφωνα με την αρχή 15 του πυλώνα (για το εισόδημα ηλικιωμένων και συντάξεις). Το **Βέλγιο** σχεδιάζει να χρησιμοποιήσει τα κονδύλια του ΜΑΑ για τις περαιτέρω μεταρρυθμίσεις του συνταξιοδοτικού συστήματος με στόχο τη στήριξη της παράτασης του επαγγελματικού βίου και την αύξηση της βιωσιμότητας. Στην **Ισπανία**, η κυβέρνηση έχει θεσπίσει πρόγραμμα μεταρρυθμίσεων με στόχο την αποκατάσταση της τιμαριθμικής αναπροσαρμογής των συντάξεων και την αύξηση της υιοθέτησης των επικουρικών συντάξεων, ενώ παράλληλα προβλέπει μέτρα για τη διατήρηση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας, μεταξύ άλλων με τη θέσπιση κινήτρων για τη μείωση της πρόωρης συνταξιοδότησης. Στη **Ρουμανία**, συνεχίζεται η συζήτηση σχετικά με τις εκκρεμείς ειδικές συντάξεις (μετά τη συγχώνευση πολλών στο γενικό σύστημα την τελευταία δεκαετία), οι οποίες καλύπτουν κυρίως τον στρατό και την αστυνομία, λόγω του υπερβολικού κόστους τους²⁷⁵. Επίσης, στη **Ρουμανία**, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας περιλαμβάνει τη μεταρρύθμιση του δημόσιου συνταξιοδοτικού συστήματος, μέσω ενός νέου νομοθετικού πλαισίου που αποσκοπεί στη διασφάλιση της δημοσιονομικής βιωσιμότητας στο πλαίσιο της γήρανσης του πληθυσμού και στη διόρθωση των ανισοτήτων²⁷⁶. Στη **Δανία**, μια νέα διάταξη από τον Αύγουστο του 2020 επιτρέπει την πρόωρη συνταξιοδότηση (1-3 έτη κάτω από τη νόμιμη ηλικία, επί του παρόντος 66,5 έτη) για τα άτομα με μακρά σταδιοδρομία (41-43 έτη) από την ηλικία των 61 ετών²⁷⁷. Στη **Γερμανία**, η «συνταξιοδοτική επιτροπή»²⁷⁸ δημοσίευσε έκθεση τον Μάρτιο του 2020, στην οποία διατυπώνονται συστάσεις για προσαρμογές του ισχύοντος συστήματος με σκοπό την αντιμετώπιση τόσο των προκλήσεων επάρκειας όσο και της δημοσιονομικής βιωσιμότητας. Η **Βουλγαρία** έλαβε μέτρα για την αύξηση των συντάξεων με την εισαγωγή νέων μεθόδων υπολογισμού με στόχο να μην υπάρχουν συνταξιούχοι κάτω από το όριο της φτώχειας.

Ορισμένες χώρες έλαβαν περαιτέρω μέτρα για τη μεταρρύθμιση των χρηματοδοτούμενων πυλώνων των οικείων συνταξιοδοτικών συστημάτων. Στην **Εσθονία**, μια μεταρρύθμιση που εγκρίθηκε τον Οκτώβριο του 2020 επιτρέπει στα μέλη του υποχρεωτικού κεφαλαιοποιητικού συνταξιοδοτικού συστήματος να αποσύρουν τις αποταμιεύσεις τους από το σύστημα, γεγονός που μπορεί να μειώσει τη μελλοντική επάρκεια. Στην **Πολωνία**, στα μέσα του 2021, η κυβέρνηση πρότεινε την εκκαθάριση των «υποχρεωτικών ανοικτών συνταξιοδοτικών ταμείων» και τα μέλη θα πρέπει να επιλέξουν μεταξύ μεταφορών σε ιδιωτικούς λογαριασμούς ή σε πλασματικό κρατικό συνταξιοδοτικό λογαριασμό· αυτό θα επηρεάσει πάνω από 15 εκατομμύρια ανθρώπους. Στο μεταξύ, και στην **Πολωνία**, τα επαγγελματικά σχέδια για το κεφάλαιο των εργαζομένων τέθηκαν σταδιακά σε εφαρμογή (Μάρτιος 2021), καλύπτοντας περίπου 3 εκατομμύρια εργαζομένους.²⁷⁹ Στις **Κάτω Χώρες**, στα μέσα του 2020, το επαγγελματικό συνταξιοδοτικό σύστημα μεταρρυθμίστηκε περαιτέρω με την αντικατάσταση της έννοιας του «συνταξιοδοτικού δικαιώματος» με την έννοια της «προσδοκίας συνταξιοδότησης», αποκλίνοντας περαιτέρω από την αρχή των καθορισμένων παροχών²⁸⁰.

²⁷⁵ Ενημερωτική έκθεση του ESPN για τη Ρουμανία, Μάρτιος 2020.

²⁷⁶ Ενημερωτική έκθεση του ESPN για τη Ρουμανία, Ιούλιος 2020.

²⁷⁷ Ενημερωτική έκθεση του ESPN για τη Δανία, Ιανουάριος 2021.

²⁷⁸ Rentenkommission «Verlässlicher Generationenvertrag».

²⁷⁹ Ενημερωτική έκθεση του ESPN για την Πολωνία, Ιούλιος 2021.

²⁸⁰ Βλ. Ed Westerhout, Eduard Ponds, Peter Zwaneveld (2021), [Completing Dutch pension reform](#), υποστηρικτικό έγγραφο του CPB.

Πλαίσιο 6 του πυλώνα: Μακροχρόνια φροντίδα (LTC) στα κράτη μέλη της ΕΕ

Η γήρανση του πληθυσμού αναμένεται να οδηγήσει σε έντονη αύξηση της ζήτησης μακροχρόνιας φροντίδας, καθώς η ευπάθεια και η ανάγκη για μακροχρόνια φροντίδα αυξάνονται στις μεγαλύτερες ηλικίες· η διασφάλιση της διαθεσιμότητας και της οικονομικής προσιτότητας των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας είναι ουσιαστικής σημασίας, σύμφωνα με την αρχή 18 (μακροχρόνια φροντίδα) του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων. Ο αριθμός των ατόμων που ενδεχομένως χρήζουν μακροχρόνιας φροντίδας προβλέπεται να αυξηθεί από 30,8 εκατομμύρια το 2019 σε 33,7 εκατομμύρια το 2030 και σε 38,1 εκατομμύρια το 2050 στην ΕΕ-27. Η ενίσχυση της πρόσβασης σε επίσημη παροχή μακροχρόνιας φροντίδας είναι σημαντική, επίσης υπό αυτό το πρίσμα, για τη διασφάλιση της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας των φύλων²⁸¹, ενώ παρέχει επίσης μια ευκαιρία για τη δημιουργία θέσεων εργασίας. Η επένδυση σε ποιοτικές υπηρεσίες κατ' οίκον φροντίδας και παροχής μακροχρόνιας φροντίδας σε επίπεδο τοπικής κοινότητας είναι σημαντικές για την παροχή προσβάσιμης εναλλακτικής λύσης αντί της κατ' οίκον φροντίδας για όλους.

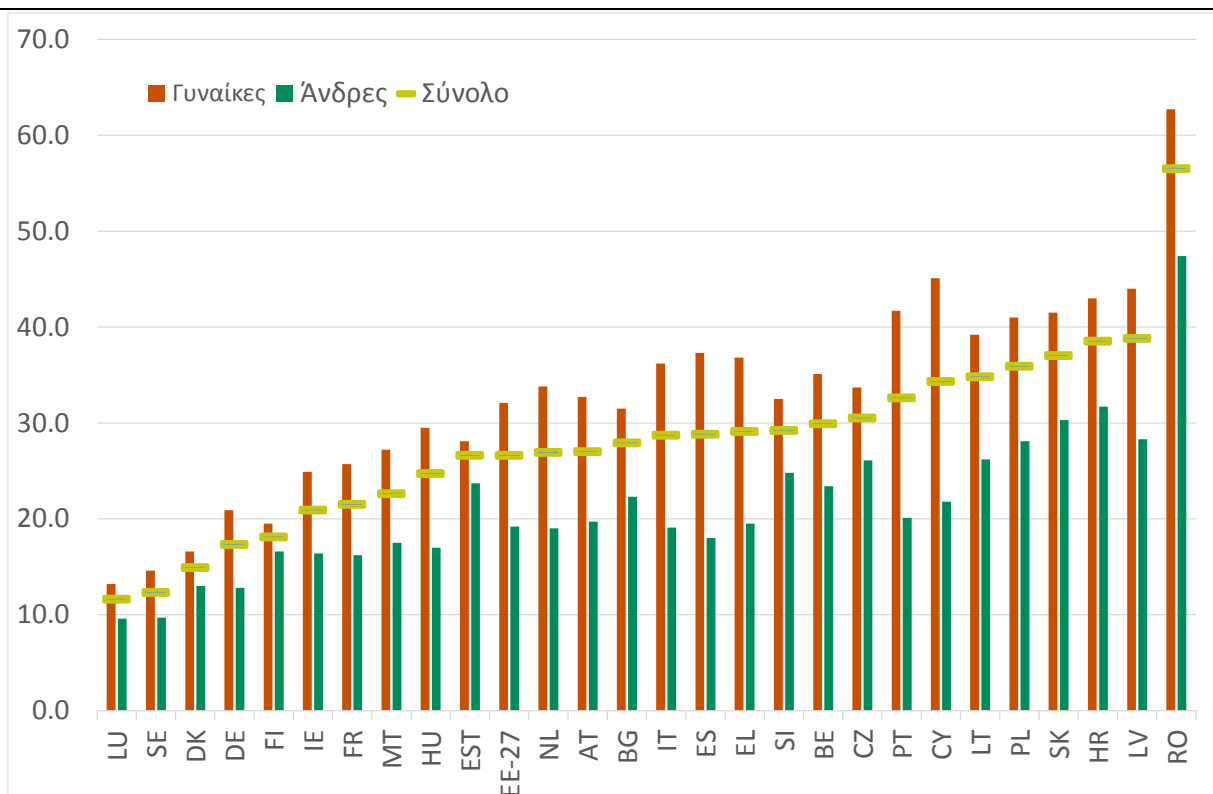
Το ποσοστό των ηλικιωμένων που χρήζουν φροντίδας διαφέρει σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών και έχει ισχυρή διάσταση του φύλου. Κατά μέσο όρο, το 26,6 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω που ζούσαν σε ιδιωτικά νοικοκυριά είχαν ανάγκη παροχής μακροχρόνιας φροντίδας το 2019 στην ΕΕ-27. Οι ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας²⁸², κατά δήλωση των ίδιων των ατόμων, μεταξύ των ηλικιωμένων που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά κυμαίνονταν από 11,6 % στο Λουξεμβούργο έως 56,5 % στη Ρουμανία (βλ. διάγραμμα 1). Μεταξύ των 65 ετών και άνω, οι γυναίκες έχουν συχνότερα ανάγκη μακροχρόνιας φροντίδας, ποσοστό 32,1 % σε σύγκριση με το 19,2 % των ανδρών της ίδιας ηλικιακής ομάδας στην ΕΕ-27 το 2019. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η μέση ηλικία των γυναικών είναι μεγαλύτερη στην ίδια ηλικιακή ομάδα, αλλά και στο γεγονός ότι οι ηλικιωμένες γυναίκες ζουν λιγότερα χρόνια με καλή υγεία²⁸³. Το ποσοστό των ατόμων που είχαν ανάγκη κυμαινόταν από 62,7 % των ηλικιωμένων γυναικών και 47,4 % των ηλικιωμένων ανδρών στη Ρουμανία, έως 13,2 % των ηλικιωμένων γυναικών και 9,6 % των ηλικιωμένων ανδρών στο Λουξεμβούργο.

Ποσοστό ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω που ζουν σε ιδιωτικά νοικοκυριά με σοβαρό βαθμό δυσκολίας στις δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας ή στις οικιακές δραστηριότητες ή και στα δύο το 2019

²⁸¹ Οι υποχρεώσεις φροντίδας έχουν ισχυρό αρνητικό αντίκτυπο στις γυναίκες όσον αφορά την αγορά εργασίας, όπως αναλύεται στο σημείο 2.2.1.

²⁸² Λαμβάνοντας υπόψη την ύπαρξη σοβαρών δυσκολιών που αναφέρουν τα ίδια τα άτομα με δραστηριότητες καθημερινής διαβίωσης και/ή καθοριστικές δραστηριότητες καθημερινής διαβίωσης ως προσέγγιση (ένδειξη) της ανάγκης για μακροχρόνια φροντίδα, σύμφωνα με τον ορισμό που χρησιμοποιεί η Επιτροπή Κοινωνικής Προστασίας.

²⁸³ Το 2019, ο μέσος όρος του προσδόκιμου ζωής κατά τη γέννηση στην ΕΕ-27 ήταν 84 έτη για τις γυναίκες, 5 έτη περισσότερα από ό,τι για τους άνδρες [βλ. δείκτη της Eurostat ([demo_mlexpec](#))], ενώ ο αριθμός των ετών υγιούς ζωής ήταν 65,1 και 64,2 για τις γυναίκες και τους άνδρες, αντίστοιχα, πολύ μικρότερη η διαφορά [βλ. δείκτη της Eurostat ([hlth_hlye](#))].

Σημείωση: υπολογίζεται ως 100 % μείον το ποσοστό των ατόμων που δεν αντιμετωπίζουν σοβαρές δυσκολίες.

Πηγή: [European Health Interview Survey](#) wave 3 (Ευρωπαϊκή έρευνα για την υγεία — κύμα 3), 2019, δείκτης της Eurostat [[hlth_ehis_tadl](#)].

Τα νοικοκυριά που έχουν ανάγκη παροχής μακροχρόνιας φροντίδας διαθέτουν συχνά περιορισμένη πρόσβαση σε υπηρεσίες επίσημης κατ'οίκον φροντίδας, δεδομένου ότι οι υπηρεσίες αυτές δεν είναι οικονομικά προσιτές ή απλώς δεν είναι διαθέσιμες. Το 2019 το 46,5 % των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω με σοβαρές δυσκολίες όσον αφορά τις δραστηριότητες προσωπικής φροντίδας ή τις οικιακές δραστηριότητες στην ΕΕ ανέφεραν μη καλυπτόμενη ανάγκη βοήθειας για τις δραστηριότητες αυτές. Αυτή η έλλειψη βοήθειας ήταν πολύ πιο έντονη για τα άτομα που βρίσκονται στο χαμηλότερο πεμπτημόριο εισοδήματος (51,2 %) σε σύγκριση με όσους ανήκαν στο υψηλότερο (39,9 %). Η έλλειψη πρόσβασης σε επίσημη παροχή φροντίδας μπορεί να μεταφραστεί σε μη καλυπτόμενες ανάγκες φροντίδας ή σε επιβάρυνση για τους άτυπους φροντιστές, που παρέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό φροντίδας. Το 59 % των ατόμων που παρέχουν μακροχρόνια φροντίδα στην ΕΕ είναι γυναίκες²⁸⁴.

Η κάλυψη της κοινωνικής προστασίας για τη μακροχρόνια φροντίδα είναι περιορισμένη και βασίζεται σε συνδυασμό παροχών σε είδος και σε χρήμα που ποικίλλει μεταξύ των κρατών μελών. Σε 17 χώρες, η δημόσια στήριξη σε είδος για τη μακροχρόνια φροντίδα είναι διαθέσιμη στο 11 % ή λιγότερο του συνόλου των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω. Η κάλυψη των παροχών σε χρήμα κυμαίνεται από 0 έως 37,2 %, υποκαθιστώντας ή συχνά συμπληρώνοντας τις παροχές σε

²⁸⁴ Με βάση συνδυασμένα στοιχεία από την έρευνα για την ποιότητα ζωής στην Ευρώπη (2016) και την ευρωπαϊκή έρευνα για την υγεία (2013-2015). Βλ. δείκτες της Eurostat [[hlth_ehis_tadlh](#)], [[hlth_ehis_tadlhi](#)] και Ecorys (2021), *Study on exploring the incidence and costs of informal long-term care in the EU* (Μελέτη για τη διερεύνηση της επίπτωσης και του κόστους της άτυπης παροχής μακροχρόνιας φροντίδας στην ΕΕ), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

είδος²⁸⁵. Κατά μέσο όρο, στην ΕΕ, ενώ το 26,6 % του πληθυσμού ηλικίας 65+ έχει ανάγκη φροντίδας, το 9,4 % έλαβε κατ' οίκον ή ιδρυματική φροντίδα και το 8,8 % έλαβε παροχές σε χρήμα το 2019. Κατά γενικό κανόνα, η επάρκεια της κοινωνικής προστασίας σε σχέση με τις ανάγκες μακροχρόνιας φροντίδας παρουσιάζει σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών, και τα άτομα που έχουν ανάγκη μπορεί να επιβαρύνονται με πολύ υψηλές ιδιωτικές πληρωμές για την επίσημη παροχή μακροχρόνιας φροντίδας, ακόμη και μετά τη λήψη κοινωνικών παροχών²⁸⁶.

Ορισμένα κράτη μέλη εφαρμόζουν ευρείες μεταρρυθμίσεις στον τομέα της μακροχρόνιας φροντίδας, ενώ άλλα έχουν επικεντρωθεί στη βελτίωση της κατάστασης των άτυπων φροντιστών. Η Γαλλία και η Σλοβενία καθιερώνουν τη μακροχρόνια φροντίδα ως νέο κλάδο κοινωνικής προστασίας. Η Σλοβενία, στο οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, σχεδιάζει επίσης να θεσπίσει τον νόμο για τη μακροχρόνια φροντίδα και να υιοθετήσει εθνικό μοντέλο παρακολούθησης δεικτών ποιότητας για τους παρόχους μακροχρόνιας φροντίδας σε ιδρύματα. Στο πλαίσιο του οικείου σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η Τσεχία προβλέπει την έναρξη ισχύος του νόμου για τη μακροχρόνια φροντίδα. Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Λετονίας προβλέπει τη δημιουργία νέων θέσεων για την παροχή υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας κοντά στο οικογενειακό περιβάλλον για 852 άτομα σε ηλικία συνταξιοδότησης. Η Ισπανία ενέκρινε ολοκληρωμένο σχέδιο για τη μακροχρόνια φροντίδα με αυξημένη χρηματοδότηση για τη μείωση των καταλόγων αναμονής, τη βελτίωση των συνθηκών εργασίας και την εισαγωγή βελτιώσεων στις υπηρεσίες και τις παροχές για την εξασφάλιση επαρκούς φροντίδας. Για την αποκατάσταση της λειτουργίας των κοινωνικών υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας, η Πορτογαλία θέσπισε πρόγραμμα με σύστημα κινήτρων που αποσκοπεί στον μετριασμό των πρόσθετων δαπανών που προκλήθηκαν από την πανδημία COVID-19. Καλύπτει τις δαπάνες για την απόκτηση ατομικού εξοπλισμού προστασίας για τους εργαζομένους και τους χρήστες, εξοπλισμό υγιεινής, τις συμβάσεις απολύμανσης, το κόστος κατάρτισης των εργαζομένων και την αναδιοργάνωση των χώρων εργασίας. Αρκετά κράτη μέλη, όπως η Ισπανία και η Σλοβακία, αύξησαν το επίδομα φροντίδας για τη στήριξη των άτυπων φροντιστών, ενώ η Μάλτα επέκτεινε τα κριτήρια επιλεξιμότητας σε συνταξιούχους, υπό την προϋπόθεση ότι το πρόσωπο που παρέχει φροντίδα δεν είναι ο/η σύζυγος.

²⁸⁵ Ποσοστό των 65+ με παροχές μακροχρόνιας φροντίδας σε είδος και σε χρήμα το 2019 (%). Υπολογισμοί της ΓΔ ECFIN βάσει δεδομένων που χρησιμοποιούνται για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την EPC (2021), [Ageing Report](#) (Εκθεση για τη γήρανση), Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο.

²⁸⁶ Βάσει ανάλυσης του ΟΟΣΑ για 19 δικαιοδοσίες, καθώς και για χαμηλές, μέτριες και σοβαρές ανάγκες. Βλ. σημείο 2.3.2 και πλαίσιο 2 της [έκθεσης του 2021 για τη μακροχρόνια φροντίδα](#).